FRUMAN ANTAL
győri ~~bécsi~~ építész

a veszprémi megyeháza tervpályázatának nyertese
HAULY MIHÁLY bécsi építésszel együtt ~~xxxx~~ 1840-ben
/képppel/

Korompay György: Veszprém, Bpe t, 1956. Müszaki kiadó
54- lap

MDK

Fruhmann Antal

(a győri Nemzeti Rajziskolának volt tanára a XIX. sz. derekán.)

Borbíró - Valló: Győr, Bp. 1956. 209. l.
236. l.

MDK

Fruhmann (Antal, a győri Nemzeti Rajziskola tanára, építész)

rendezési tervet készít Győr részére 1851-ben. (Valószínűleg azonos a 223. és 243. lapom említett és a 255. lapom reprodukált 1850-ben készült városrendezési tervvel, valamint a 102. lapom említett felvételi rajzzal.)

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 256. l.

MDK

Fruhmann Antal (a győri Nemzeti Rajz-
iskola tanára, építész)

felvételi rajzot készít Győrről a XIX. században. (Minden bizonnyal azonos a 223. ill. 243. tétel „városrendezési terv" majd „várostérkép" névvel említett, 1850-ben készült munkával.)

Borgiró-Valló: Győr, Bp. 1956. 102 l.

MDK

Fruhmann Antal, a Nemzeti Rajziskola tanára (építész)

Színes rajzot készített a győri Széchenyi térről 1850-ben. (sz. repr.) (a rajz készítőjének nevére vonatkozólag ld. még a 174. lapot!)

Borbíró-Vallo: Győr, Bp. 1956. 5. l. 174. l.

MDK

Fruhmann Antal építész, a győri Nemzeti Rajziskola vezető tanára

tervezte a győri Széchenyi tér északi oldalán álló pilléresoros, görögös ornamentikájú Fruhmann házat. (A ház saját tulajdona – épült a XIX. sz. elején, a 40-es években.) (Többszörösen repr.)

Borbíró – Valló: Győr, Bp. 1956. 5., 150., 151., 236. l.

MDK

Fruhmann Antal a győri Nemzeti Bajz-
iskola vezető tanára, (építész)

tervei szerint épült a győri Széchenyi tér keleti oldalán, a Rákóczi és Gyógyszertár ~~[illegible]~~ utca között álló u.n. Gyógyszertár ház 1840-50 között. (Minden bizonnyal azonos a 161. lapon említett; az ún. Lloyd épülettel szomszédos házzal, amelyről ugyanazon a lapon azt olvashatjuk, hogy ~~[illegible]~~ alighanem Fruhmann Ferenc építészétől ered. Csak vezetéknevével adat a 179. lapon: „valószínűleg ... tervezte". A névmutató Fruhmann Ferencről nem tud!) (repr.)

Borbíró - Valló: Győr, Bp. 1956. 161., 179., 195., 236. l.

MDK

Fruhmann Antal a győri Nemzeti Rajziskola vezető tanára

tervezte a győri Piac tér (Széchenyi tér) nyugati oldalán az egykori Jakab utca (Szabadsajtó utca) sarkán álló házat.

Borbíró-balló: Győr, Bp. 1956. 236. l.

MOK

Fruhmann Antal (a győri Nemzeti Rajziskola tanára, építész)

Feltehetőleg az ő tervei szerint végezték a győri Liszt Ferenc utcai XVIII. sz.-i Ferences kolostor templomhajójának átalakítását 1826-ban. (repr.)

Borbíró - Valló: Győr, Bp. 1956. 236./237. l.

MDK

Fruhmann Antal (a Nemzeti Rajziskola tanára, építész)

rajzot készített a régi győri színházról, amelynek megtervezésében is valószínűleg nagy része volt. (repr.)

Borbíró - Valló: Győr, Bp. 1956. 238. l.

MDK

Fruhmann Antal (a győri Nemzeti Rajziskola tanára, építész)

A helyi hagyományok szerint az ő tervei alapján épült újjá a győri Színház 1833-ban. Az épületet az idézett forrás megjelenése előtt évtizedekkel elbontották. (repr.)

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 238. l.

MDK

Fruhmann Antal (a győri Nemzeti Kaszinóterem tervezője, építész)

készítette Győr városrendezési tervét – (későbbiekben:) várostérképét – 1850-ben. (Mindenben bizonnyal azonos a 102. lapon említett felvételi rajzzal.) Ennek feliratából megjelöli Szigetet külváros még csak tervezett templomát, melyet sejthetőleg ugyancsak tervezett a püspökség megvizsgálásából. (A 256. lapon említett 1851-ben készített terv mindenben valószínűség szerint azonos a fentivel.) (repr.)

Borbíró – Valló: Győr, Bp. 1956. 223., 243., 254., 255., 256. l.

MDK

Fruhmann Antal (a győri Nemzeti Rajziskola tanára, építész)

Sejthetőleg ő tervezte a püspökség megbízásából Győr külvárosának, Szigetnek az általa készített várostérkép feliratában említett, még csak tervezett templomát. (223. l.: a feliratban említett templomot a XVIII. sz. végén épített templom helyére tervezhette.

Borbíró – Valló: Győr, Bp. 1956. 223., 243. l.

MDK

Fruhmann Ferenc építész

Alighanem tőle ered az ún. Lloyd épülettel [Győr] szomszédos ház. (179. l.: „... valószínüleg Fruhmann tervezte kétemeletes klasszicizáló homlokzatú ház." A 195. lapon lévő ábra felírata szerint viszont az ún. Gyógyszertár ház – amely minden bizonnyal azonos a fentebb kétszer említett épülettel – Fruhmann Antal tervei szerint épült 1840–50 között. A névmutató Fruhmann Ferencről nem tud!) (repr.?) (ld. még 236. l.) (v.ö 174. l.)

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 161., 179., 195. l. 236. l. 303. l.

MDK

Fruhmann Ferenc (építész)

1809. után készített ábrázolásán a győri ún. „Lloyd épület" ősét láthatjuk. (Az ábrázolás azonos az 5. lapon Fruhmann Antal neve alatt reprodukált ismeretlen rajzzal? A névmutató a fenti adatok közlő 174. lapon Fruhmann Antal neveket jelzi, holott e lapon csak I. Ferenc neve található. I. Ferenc a névmutatóban nem fordul elő.) (repr.?)
(v.ö. 161. l.)
Borbíró - vallók: Győr, Bp. 1956. 5. l.?
174. l. 303. l.

MDK

Fruhmann Antal (a Nemzeti Rajziskola tanára, építész)

rajzot készített az osztrák csapatok 1849-ben történt bevonulásáról 1849-ben. (részlet repr.; teljes sz. repr.)

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 104, 244 l.

M. D. K

FRUHMAN M. építész

Bp. Vlassics u. 6.

Gerő László: Építészeti stílusok

Bp. 1957. 115. l.

Fruman

MDK

rajza:

"A győri barokk Széchenyi tér" 1845.
repr.

Gerő: ÉpMüe 231.o.

Fu

Fruhmann Antal

győri rajztanár

építész

Győr. Rákóczi ut 2. Épület tervezője.

97.o.

Czigány Jenő: Führer durch Györ./Raab/. Sopron 1988.

M. D. K.

FRUHMANN Antal építész

(2 – 1870 körül)

Balaton türed, Kerekkápolna

(1841-1846)

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar müvészet 1800-1945.
Bp. 1958. 60. e.

Frumann Antal

MDK

?

a balatonfüredi kerek templom

48.o.

repr. 49.o. 44. kép

Entz Géza - Gerő László: A Balaton környék műemlékei.
Bp. 1958.

Frumann Antal
építész, győri rajztanár.

balatonfüredi Kerek-templom, a rotunda. tervezője. Épült 1841-46.

58.o.

Entz Géza - Gerő László: A Balaton környék műemlékei. Bp. 1956.

Fruhmann Anton
győri rajztanár

építész

MK

a XIX sz. közepén tervezte a győri Széchenyitér és Kenyér-köz sarkán álló kétemeletes házat.

77-78.o.

Czigány Jenő: Führer durch Győr./Raab/. Sopron 1958.

Frumann Antal épitész MDK.

épitette 1840 körül Győr Rákóczi Ferencz u. 2. há-
zat.

Győr, Széchenyi tér 3 1850 körül

Genth.Müeml.1959 I. 122, 126

Frumann Antal épitész MDK.

Győr, Kazinczy u. 5. romantikus stilusban 185o k.

Salvator plébániatemplom, u.o. 1843

Genth.Müeml.1959 I. 115, 116

Fruman A ntal MD K

Repr: Győr, Széchenyi tér, F.A. rajza 1843

Jenei Ferenc: Régi győri házak
Bp. 1959. 7.o. 1. kép.

MDK

Fruman Antal

győri épitőmester

a XIX. sz.-ban több évtizedes nevelőmunkával nemzedéket adott a győri épitőiparnak.

Jenei Ferenc: Régi győri házak
Bp. 1959.11.o.

A győri Kazinczy u. 6 és 8 házak épitője.
U.o. 12.o.

Repr: Kazinczy u. 6-8.
U .o. 13.o. 3. kép.

Fruman Antal
xFrumépitész

A győri " Nemzeti Rajziskola" utolsó tanitója. /1852/

[illegible] 17.o.

Fruman Antal

építész

a győri Rákóczi u. 2. sz. addig egyemeletes épületet 1850-ben kétemeletesre épitette.

Jenei Ferenc: Régi győri házak.
Bp. 1959. 24.o.

MDK

Fruman Antal

építész

1826-ban a győri Lenhardt Ferenc kávés házát /ma Megyei Kulturház, Széchenyi tér 7/ átalakitotta és előcsarnokkal toldotta meg.

Jenei Ferenc: Régi győri házak.
Bp. 1959. 32.o.

Fruman Antal, [építész, építőmester] Moh

Sok építőiparost nevelt,
tervező munkájával pedig számos szép
épülettel járult hozzá Győr
sajátos városképéhez.

-or-: Jenei ferenc: Régi győri házak 381. l

Sp. 1959. augusztus IX/8

KÖNYVBARÁT

H. D. K

FRUMANN Antal építész

Balatonfüred, Kerek templom 1841-46

Vajkai Aurél: Balaton melléki présházok 32.l.

Frumann Antal

vízfestménye a győri Széchenyi tér-
ről, fekete-fehér reprodukció.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Gerő László stb. Magyar Műemlékvédelem (1949-1959) I. Budapest, 1960 431.

FRÜHMANN Antal építész ? M.D.K.

tanár Győrből

A veszprémi megyeháza terveire kiírt pályázatot (1840) megnyerte

Balatonfüred, Kerektemplom

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 262. l.

Fruman Antal, építész MDk

A Kossuth Lajos forrás oszlopos kútházán lévő tábla felirata szerint a kútházat 1853-ban Fruman Antal győri építész, a füredi kerek Templom építője építette. Ez téves. A kútház rajta van Lechner Mátyás építész 1802-ben készült rajzán! Fruman 1853-ban a kútház fedelét építette át.

Zákányi Ferenc: Balatonfüredi műemlék táblák adatainak kiigazítása 83-87. l

MŰEMLÉKvédelem, bp. 1961. 2. sz.

Fruman Antal építész M.D.K.

Győri építész

Balatonfüred kerek templom.

" kutház neki tulajdonitva, de annak
építője Lechner Mátyás, csak fedelét építette át
1853.

Z Ákosi Ferenc: Balatonfüredi műemléktáblák adatainak kiigazitása

Műemlékvédelem 1961 /V./ 2. sz. 84.85.1.

M. D. K.

FRUMANN Antal épülész

Balatonfüred kútház tedelének átépítése 1853.

Építő Lechner Mátyás 1800 ~~[illegible]~~

Zákonyi Ferenc: Balatonfüred műemlektáblák adatainak kiigazítása

Műemlékvédelem 1961. 2. sz. 85. l.

FRUMAN Antal

M. D. K

győri építész

A balatonfüredi kerek templom
építője

A balatonfüredi oszlopos kútbázon levő
tábla neki tulajdonítja, annak épi-
tését (1853) amelyet valószínűleg Lechner
Ármin épített 1800 körül, ő átépítette

Zákonyi Ferenc: Balatonfüredi mű-
emlektáblák adatainak kiigazítása
Műemlékvédelem 1961. 2. sz. 84. l.

M. D. K.

FRUHMANN Antal építész

(? - 1870 körül)

Balatonfüred Kerek-kápolna

(1841 - 1846)

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 18[illegible]-1945.
Bp. 1962, 59.

Frumann Antal

Tervei vezérint építettéz 1841-46-ig

a Kerek templomot.

Galai Imre: Balatonfüred

Bp. Képzőm. Alap 1964

28. old.

Frumann Antal

tervete a Kossuth Lajos
ivóczarnokot. /Épült 1853-ban/

Halai Imre: Balatonfüred
Bp. Képrém. Alap. 1964
23. old

MTK

Anton Frumann, mérnök

1850 ben készült Győr város rendezési térképén a Duna és a Rába felőli oldalon a városfal még áll. 320. old

Gazdag László: Győr város térképei. 295.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Évkönyve, Győr.1965.
Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr.

Freiman Rutab, MDK

1845-ben készült színes rajza a Széchenyi teret ábrázolja. 3 Zl. old
1849-ben készült színes látképe, amint az osztrák csapatok bevonul nak Győrbe. 3 Zl old

Gazdag László: Győr város térképei 295.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1965.
Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr.

Fruman Antal, épitész

Győrben a bécsi klasszicista iskolázottságú épitész
kései müvein is feltünnek már a romantikus vonások,
és a zárt erkély. Kazinczy u.8. 236.old. 14.jegyz

Török László: A historizmusok korának épitészete
Sopronban 230.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXII. évf. 1968
Sopron

Fruhmann Antal, épitész

Győrújvárosban új templomot épitettek. Ezt Fruhmann tervezte és 1836-41 között épült s Krisztus Urunk szineváltozásának tiszteletére szentelték. 114.old

Kozák Károly: A győri ötkarélyos kápolna 109.old

Arrabona 11. Kántus János Múzeum, Győr. 1969. Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr

Fruhmann Antal
épitén

~ról: Grábics Frigyes: Az első győri vá

rosépítész: Fruhmann Antal /Kisalföld

1962 okt. 7./

A magyarországi műv. tört. I. 379.
Corvina 1970.

Fruchmann Antal
festő.

Részlet az Ecsi kapu Győrött c. 1849-es
vízfestményéről. 27,5 × 35 cm.
Győr, Xantus János Múzeum Repró.

A magyarországi műv. tört. II. Kép n. 320.
Corvina 1970.

Fruhmann Antal
építén

~ műve a Balatonfüredi Kerek-kápol-
ha /1841-1846/.

A magyarországi műv. tört. I. 343.
Corvina 1970.

FRUHMANN ANTAL, épitész

Jelentősebb művei Győrben: Győr-Szigeti Gőzamlom; győri Duna-uszoda faépülete; 1860 után Kazinczy utca 6-8; Balato tonfüredre is tervezett épületet. Kezdetben klasszicista majd romantikus mester. 191.old. 61.jegyz

KALMAR MIKLÓS: Győr barokk tere 175.old

ARRABONA, A győri Xantus János múz.évkönyve, 18. Győr, 1976 (495)

Fruman Antal

tervezte a füredi Kerek templomot.

Szalai Zoltán: Balatoni képes krónika,

Budapest, 1969.

231

FRUMMANN Antal Zalyhán

Ka

Sabján Tibor

Arrabona, 26-30 (1991) 143-172. ll

Az alábbiakban olvasható t
az egyetemi könyvtárak ir
ben c. (Bp. 1994.) doktori é
ra átdolgozott fejezete. (*A s*

Menedzsment az etemi könyvtárakban

Zalainé Kovács Éva

A felsőoktatási i
alapvető érdeke, hogy
oktatási módszerekb
soknak megfelelően
Meg kell találniuk és
irányítási módszereke
gátló és segítő tény
mények és a szolg
emelésével elősegíti
reagálását a változás
nek a hatékonyság
szolgáltatások minős
tartásával kell működ

FRUHMANN ANTAL, épitész

A győri Nemzeti Rajziskola tanitója 1839-1869-ig. A bécsi Képzőművészeti Akadémian szerzett oklevelet. Jelentős művei Győrben: Újvárosi plébaniatemplom, 1841, -szinház atalakitasa, Lenhardt kávéház atalakitasa, Rákóczi u. 2.- Széchenyi-tér 3.-Káptalandomb 2-4.-stb. 191.old. 61.jegy

KALMAR MIKLÓS: Gyor barokk tere 175.old

ARRABONA, A gyoöri Xantus Janos Muz. Evkönyve, 18. Győr, ~~1976~~ 1975

FRUHMANN ANTAL, festő, grafikus

A sarvári várnak a XIX. században lebontott /Bécsi kapu, 1569/ kapuról Fruhmann Antal 1849-ben készült rajzát közli Borbíró Birgil-Valló István: Győr városépítésének története, Bp. 1956, 50. és 169. ábra című könyvében. 239. old. 210. jegy.

TÓTH MELINDA: A Sarvári vár építéstörténete 193. old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 1966-1970. 4. sz. Szombathely, 1972

FHUHMANN ANTAL, festő, grafikus

A lebontott győri ,un. Fehérvari kapu metszete tőle.
A sarvari ~~xxxxxxxxxx~~ lebántott un. Bécsi kapu, a győri szintén lebontott un. Fehérvari kapuval közeli rokonságban lehetett. 239.old.

TÓTH MELINDA: A sárvári vár épitéstörténete 193.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 1966-1970. 4.sz. Szombathely, 1972

Truman Antal, [grafikus]

L.: Ferenczy István

Huszár Lajos: A reformkor érem-művészete. 475.

Élet és Tudomány, Bp. 1980. ápr. 11. XXXV/15.

FRUMAN ANTAL, építész, rajztanár

4.ábra.-A győri vastuskó Zittritsch Mátyás boltjának cégére. Nagyitott részlet Fruman Antal 1845-ben készitett, a Széchenyi-teret ábrázoló szinezett rajzáról. Fekete repr. 161.old.

UZSOKI ANDRÁS: A vastuskókról 159.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ, A Népr. Muz. Évkönyve, Bp. LI. 1969

FRUMAN ANTAL.építész,rajztanár

Győri egykori Nemzeti Rajziskola tanára 1845-ben elkészítette a Széchenyi-tér látképét.A szinezett rajzon jól láthatóZittrich háza,a bolttal és a vastuskóval együtt./4.ábra./. 162.old. 11.jegyz.

UZSOKI ANDRÁS: A vastuskókról 159.old

NÉPRAJZI ÉRTESÍTŐ,A Népr.Muz.Évkönyve, Bp. LI. 1969

M. D. K

Fr. FRUHMANN (Furmann) Rókus Márton
kőműves

szül. Igló (Szepes m.) 1750. megh. Szeged 1790.

Szeged ferences t. építésében részt vett

Szabó Erzsébet: XVIII. századbeli iparművész
Ferenc (minorita) rendi tratek
183. l.

Műv. 1953. 1-2 sz.

MDK

Frugly Aladár épitész

Pályázatok tervkeszitésre. Vállalkozók Közlönye. 1909. dec. 22. 4 l.

M.D.K.

Frum István, keramikus

A Graefl/Gräfl/pesti kereskedő által bérelt Murány-
alján működő Kőedénygyár igazgatója.1830 körül. 199
199.o.

Mihalik Sándor: A körmöcbányai Kőedénygyár kezdő
korszaka. 189.o.

Folia Archaeologica.A.1958.Bp.Képzőműv.Alap.Kiadóváll
Bp.1958

FRUNZ Yelena

MDK

Frusch László: Férfi fej, gipsz

Nemzeti Szalon, 1936. ápr.
XI. Tavaszi Szalon

MDK

Fruhwirth, E.K.

Buda és Pest látképe, sz.kőnyomat

Schoen Csillaggyüjt. 1936. 39.-

Fruhwirth E.K. körajzoló M.D.K.

mük. a 19 n első felében. Schmid János műhelyében dolgozott

1.) Plan der freyen Städte Ofen und Pest 1830

2.) " " " 1831

3.) " " " 1832

Gerszi, A magy. körajz. 1960 139

FERD. FRUWIRT MDK

fegyverkovácsmester

mesterjegyével ellátott pisztoly

L 120.o.

repr.

IV. tábla 15. kép.

KOZÁK KÁROLY: A győri muzeum XIX. századi pisztolyai.
ARRABONA 2. Győr.1960. 117-132.

FERD. FRUWIRT

MDK

fegyverkovácsmester
mesterjegyével ellátott pisztoly

119.o.

Rerpr:

IV. tábla 14. kép.

Kozák Károly: A győri muzeum XIX. századi pisztolyai.

ARRABONA 2. Győr. 1960. 117-132. l.

Fruzsi, Karikaturista MDK

Júnykép.

Repr.

— : Dilemma 6

ESTI HIRLAP, Bp. 1967. okt. 27.

Fruzsi L], karikaturista

Gúnyrajz.

Repr.

— „Striptease"

4

ESTI HIRLAP

bp. 1967. dec. 12

MDK

Fuzzi, karikaturista

Repr:

Repr.

— : Meglepetés

12

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. aug. 8.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Gúnyrajz: Rejn.

—: Kép szöveg nélkül

7.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969 nov. 4

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz: Repr.

—: „Alergiás a zajra" 3.

ESTI HIRLAP Bp. 1969. nov. 9.

Fruzsi _____, karikatu sirta MDK

Günyvajz:

Repr

— : „Mert mindig a fogához veri....."

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. nov. 26.

MDK

Fruzsi, Karikaturista

Rajz:

Repr.

– : Naplemente

7.

ESTI HIRLAP Bp. 1970 jan. 21.

MDK

Fruzsi , grafikus

katirikus raji:

Repr

— : furcsa pár

8

ESTI HIRLAP Bp. 1970. jan. 24.

Fruzsi , grafikus

MDK

Karikatúra:

Rep

— : Amatőr Jilmesek 8

ESTI HIRLAP Bp. 1970. jan. 7.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

—: „A mester első korszakából való —" 3.

ESTI HIRLAP B. 1970. jan. 6.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Grúnyvaja:

Repr.

– : „A nagyképű" 4.

ESTI HIRLAP B n. 1970. jan. 6.

Fruzsi, karikaturista MDK

Gúnyrajz:

Repr.

— : A „Parlamenter" 8.

ESTI HIRLAP Bn. 1970. jan. 5.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Gúnyrajz: Rep.

–: Szabad szombat 4.

Esti Hírlap, Bp. 1970. jan. 2.

MDK

Fruzsi , karikaturista

Rajz:

Repr.

– : Kép szöveg nélkül

8.

ESTI HIRLAP Bp. 1970. jan. 26.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Grúnyrajz:

Repr.

–: Szeánsz

8.

ESTI HIRLAP. Bp. 1969. dec. 3.

Fruzsi , grafikus

MDK

Krónikus vaje:

Repr.

— . Uégtelen

4.

ESTI HIRLAP Bp. 1970. febr. 20.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Gúnyrajz: Repr.

– : Kép szöveg nélkül 4.

ESTI HIRLAP Bp. 1970. febr. 17.

Fruzsi karikaturista

MDK

Raje:

Re/12

—: Mesekönyvíró Pegarus — 8.

ESTI HIRLAP, Br. 1970. febr. 28.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Szúrugraje:

Repr.

– : Az első csalódás

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. dec. 17.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Gyűjteje:

Repr

— : Nézd a Kollaboránst! 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. dec. 20.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Günyvaje:

Repr.

— : A „Beat vabja" 2

ESTI HIRLAP, bp. 1969. nov. 1.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Rajz: Repr.

— : Vigan

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. szept. 22.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Rajz: Rejtr

— : „Egyúttal hegesszék meg ....." 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. okt. 13

MDK

Fruzsi, grafikus

Karikatúra:

Repr.

—: „Látod mami ... —" 4

EST! HIRLAP, Bp. 1969. aug. 18.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György út 41.

Fruzsi , karikaturista

MDK

Rajz.

Repr.

— : Földhóros

6.

ESTI HIRLAP, Bp.1969.aug. 19.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György út 41.

Fuzzi, karikaturista MDK

Rajz:

Repr.

– : – A nylon már nem divatos ... 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. szept. 15.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz: Repr.

— : Ösvita 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. szept. 16.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Fuszi, karikaturista

Rajz:

Repr

—: A francia miniszter 12

ESTI HIRLAP, [illegible] 1909. máj. 30.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Günyvajz:

Repr

— : York vagy Lancester?

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. nov. 3.

Fruzsi [ ], karikaturista

Gúnyrajz: Repr

—: „Szabadkőmüves" 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. aug. 23.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr

—: Ez az ajánló levelem

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. aug. 15.

Fruzsi , karikaturista

Gúnykép:

Kep

– Nyári gyakorlaton 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. aug. 2.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

← : Lovasszám — esőben 7.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. júl. 20.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz: Repr

— : Madonna

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971, jún. 14.

Fruzsi , karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

— : Kép szöveg nélkül 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jún. 14.

Fruzsi, karikaturista

Rajz: Repr.

— „Tábót faragot királyfi... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jún. 18.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

— : Az első gólya

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jún. 17.

Fruzsi, Karikaturista

Gimnazja:

Repr.

— : „Ahogy Texasban elképzelik 8.

EST / HIRLAP, Bp. 1972. jan. 3.

Fruzsi, grafikus

Rajz: Kép.

–: Kép szöveg nélkül 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. dec. 31.

FRUMAN Antal

LŐVEI Pál: A veszprémi Wurda-siremlék: Fruman Antal ismeretlen müve. = Pavilon, No 7 (1992) 39 - 41. ill. E

Veszprém, Alsóvárositemető, Wurda-siremlék
Balatonfüred, balatonarácsi régi temető, Kramolini Antal siremléke

Birkmayer János—

Fruzsi, karikaturista

Grényrajz: Repr.

— : Fabrikolat a divat 8.

EST/HIRLAP, Bp. 1972. jún. 21.

Fruzsi[ ], grafikus

Karikatúra:

Repr.

— : Meglepetés

8.

EST/HIRLAP, Bp.1972.jún. 24.

Frissi, grafikus

Rajz: Kép.

—: Kép szöveg nélkül 12.

EST/HIRLAP, Bp. 1972. jún. 19.

Fruzsi , karikaturista

Gúnyrajz: Repr.

— : Kép szöveg nélkül

8

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. máj. 31.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

— : A sömögető 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. jún. 1.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

—: „Látod, milyen művelt vagyok..." 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. máj. 25.

Fruzsi

karikatúrista

Rajz:

Repr.

– : Kép szöveg nélkül

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. máj. 26.

Fruzsi, karikaturista

Rajz: Repr.

—: Krimi

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. febr. 1.

Fruzsi, grafikus

Karikatúra:

Repr.

— : „Zám, mire jó az egyenlítő ...“ 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. febr. 7.

Frussi, grafikus

Raj:

Repr.

—: Kép szöveg nélkül

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. febr. 8.

Fruzsi, grafikus

Szúnyrajz:

Repr

— : Cicukák, ne mozogjatok!

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. febr. 10.

Fruzsi , Karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

— : Alacsony vízállás 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. febr. 14.

Fruzsi , karikaturista

Rajz : Repr

— : Pecázás 8.

EST/ HIRLAP, Bp.1972.márc.16.

Fruzsi , grafikus

Karikatúra:

Repr.

– : Jubileum

8.

EST/ HIRLAP, Bp. 1972. márc. 8.

Fuzzi, grafikus

Karikatúra:

Repr

— : „Na-na, diszkvalifikálom!"

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. március 22.

Fuzzi, karikaturista

Rajz: Repr.

—: Kaputelefon

7.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. dec. 1.

Frussi, Karikaturista

Gúnyrajz: Repr.

—: Harmadik szatorna &

EST/ HIRLAP, Bp. 1972. máj. 11

Fruzsi, Karikaturista

Grúnyrajz:

Repr.

– „Keretünk begyűjteni a vasorrát!"

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. máj. 9.

Fruzsi , karikaturista

Rejz:

Repr.

— „A borvilágverseny zsúrielnöke 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972 aug. 8.

Fruzsi , karikaturista

Grényrajz: Repr

— : „Meséld el, ... " 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jún. 22.

Győri színháztervek

A győri Xantus János Múzeum Fruhmann Antal győri építész-rajztanár szép rajzát őrzi 1839-ből (2). A rajz az első győri kőszínház homlokzatát ábrázolja. A hagyományok szerint a 18. század közepétől kerek két évszázadon keresztül a Rába folyó kis szigetén állt a győri színház, először fából, később téglából-kőből átépítve. Az 1830-as évek végén Fruhmann tervet készített az ideiglenes faszínház korszerűsítésére; a távlati kép az első győri színházterv egyetlen fennmaradt lapja. Fruhmann tervrajzát napjainkig számtalan újabb követte. Ha a tervpályázatok anyagát is beszámítjuk, nyolcvannál több terv készült, s bár ezekből soknak nyoma veszett, a jelentősebbeket az új színház átadása alkalmából sikerült összegyűjteni. A figyelemreméltó tervek nagyobb részét eddig nem ismertük.

Az első győri színháztervező, Fruhmann Antal a romantikus klasszicizmus jó vidéki mestere volt. A győri színház átalakítása során elsősorban az épület külső megformálása foglalkoztatta: hatásos, zárt épülettömböt formált, szép íves-oszlopos klasszicizáló főhomlokzattal. A belső hagyományos felépítésén alig változtatott. Külön előcsarnokot nem tervezett, a közlekedőket, lépcsőket és előtereket szűkre méretezte. Megtartotta a korábbi színház kétemeletes, páholykoszorús, faoszlopos-karzatos nézőterét is (1).

A múlt század végén Fruhmann színházépülete egyre kevésbé felelt meg rendeltetésének. A győrieket ekkor már hosszabb ideje új, nagyméretű színház építésének gondolata foglalkoztatta, a tervezés azonban sokáig nem jutott túl a különböző építési programok összeállításán. 1903-ban Ferdinand Fellner és Hermann Gottlieb Helmer építészek adtak ajánlatot a győri színház építésére. A neves építészirodában rövid idő alatt összeállították a 900 fős új győri színház építési programját. A remélt tervezési megbízás azonban elmaradt: Győr város tanácsa „kizárólag hazai művészek részvételével" tervpályázat kiírása mellett döntött. A tervpályázat lebonyolítására egyelőre nem került sor. 1913-ban újabb építési programot állítottak össze, amelyből arra következtethetünk, hogy a győriek szeme előtt még az 1910-es évek közepén is egy kevésbé korszerű, többszintes, páholysoros színház képe lebegett. Historizáló neoreneszánsz-neobarokk épület szerepelt például Lovas Zsigmond város mérnök 1912-ben közreadott programjavaslatának címlapján (3). A kis füzetre Belicska-Scholtz Hedvig akadt rá a győri múzeumban. Szembetűnő, hogy Lovas kezdetleges vázlata mennyire hasonlított a pozsonyi Nemzeti Színház kupolás, zsinórpadlásos neobarokk épületére.

Az első világháború után egy ideig nem került szóba az új színház építése; a győriek a meglevő, klasszicizáló színház átalakításának gondolatával foglalkoztak. Szőke Imre budapesti építész készítette az első tervsorozatot. Az építész a nézőtér korszerűsítésével és a főlépcsők áthelyezésével igyekezett tágasabbá tenni a meglevő épületbelsőt. A város először Szőkét kívánta megbízni a végleges tervek elkészítésével is, 1926 őszén aztán mégis tervpályázat kiírása mellett döntöttek. A pályázati hirdetmény heves vitát kavart. A Magyar Mérnök és Építész Egylet joggal kifogásolta a túlzó kiírást, a nagyon rövid határidőt és a beadandó munkarészek nagy számát.

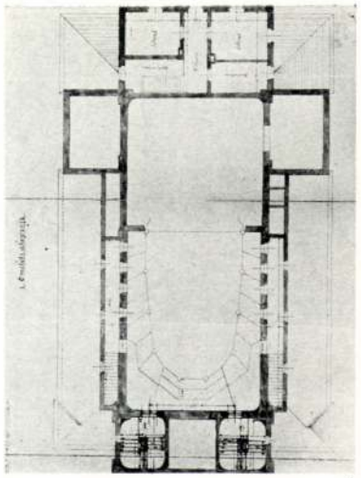

3 1

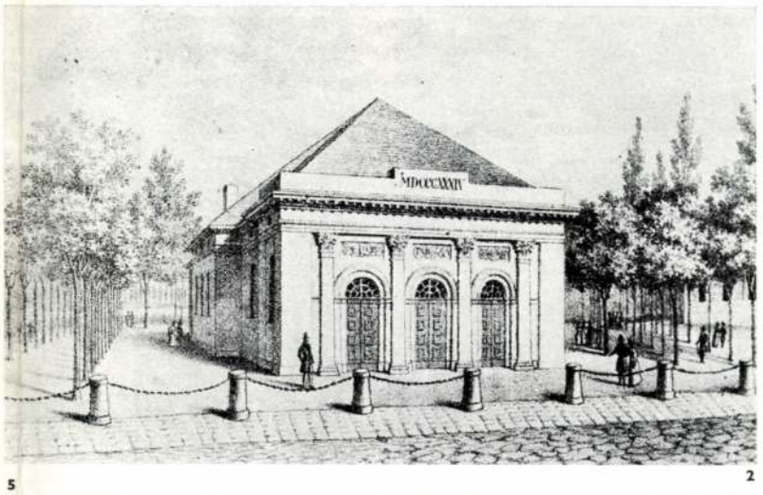

5 2

4

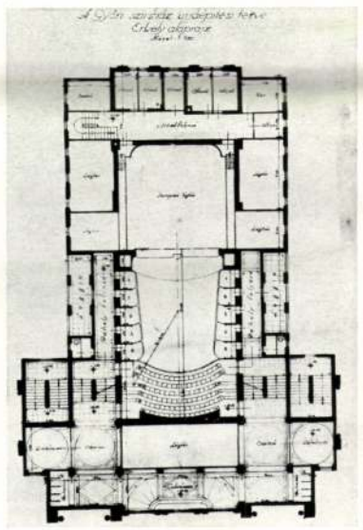

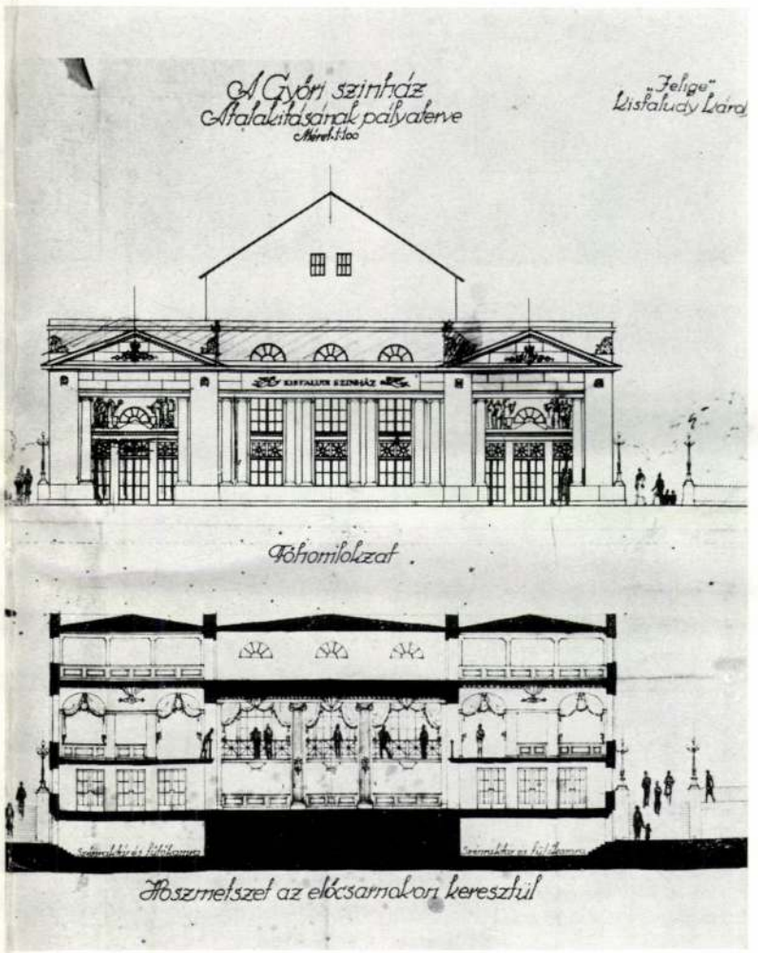

A Műemlékek Országos Bizottsága levelében nehezményezte, hogy a régi színház „művészi értékű, szobrászati dísszel is élénkített empire" homlokzatának megőrzése nem szerepelt a kiírás feltételei között. A város azonban szinte mindenben ragaszkodott az eredeti kiíráshoz; a Műemlékek Országos Bizottságát külön levélben értesítette, hogy a műemlék megtartására nem lát módot.

A beérkezett pályázatokat 1927. február 21-én bontották fel. Kiderült, hogy a nyertes terveket a színházépítés legjobb hazai szakemberei készítették. Sajnos a díjazott terveket a város nem őrizte meg, így alig tudunk róluk valamit. Nem ismerjük Medgyaszay István első díjas tervét sem. Kathy Imre feltételezi, hogy az építész elképzelése az 1926-ban tervei alapján felépült nagykanizsai színház megoldásához hasonlított. A korabeli szakértők „egyszerűnek, széphatásúnak és tiszta vonalúnak" ítélték Medgyaszay tervét. Vágó László második díjas munkáját a Magyar Színházi Intézet őrizte meg. A tervet tanulmányozva kitűnik, milyen nehéz feladatra vállalkoztak a pályázók. A régi, kisméretű színház főfalait meg kellett tartani, így a nézőtér szűkös méretein és kedvezőtlen alaprajzán aligha lehetett segíteni (4). Vágó az egész épületet egy szinttel megemelte és bejárati oldalán egy traktussal megtoldotta; itt szép, kétszintes erkélyes-galériás előcsarnokot alakított ki (5). Főhomlokzata enyhén historizáló, a régi, klasszicizáló épület hangját idézi, de arányai kiegyensúlyozottak, összhatása kellemes. A harmadik díjas terv szerzője Szeghalmy Bálint volt, Szőke Imre és Málnai Béla közös tervét pedig megvették.

1927 áprilisában — némi meglepetésre — a kiviteli tervezéssel a város a második díjas Vágó Lászlót bízta meg. A tervpályázat sikere azonban kevés embert győzött meg arról, hogy az új győri színház kérdését a meglevő épület átalakításával valóban meg lehet oldani. Az új színház megvalósításának szószólói között ott találjuk Medgyaszay Istvánt is. Hosszú vita után 1927 végén a város új színház építése mellett döntött. 1929 tavaszán újabb pályázatot írtak ki. A pályázóktól 900 néző elhelyezését kérték, a szükséges színpad méretét és a technikai helyiségek számát azonban igen szűkre szabták. A színház helyéül a városháza melletti területet jelölték ki. A bírálóbizottság 1929. október 7-én ült össze, elnöke dr. Hültl Dezső egyetemi tanár volt. A nyertesek között ismét legjobb építészeinket találjuk. Az első díjat Körmendy Nándor nyerte; alaprajzi javaslata nagyvonalú, talán kissé terjengős, jellegzetes homlokzatai (6) egysége

Magyar Építőművészet 1979/3

6

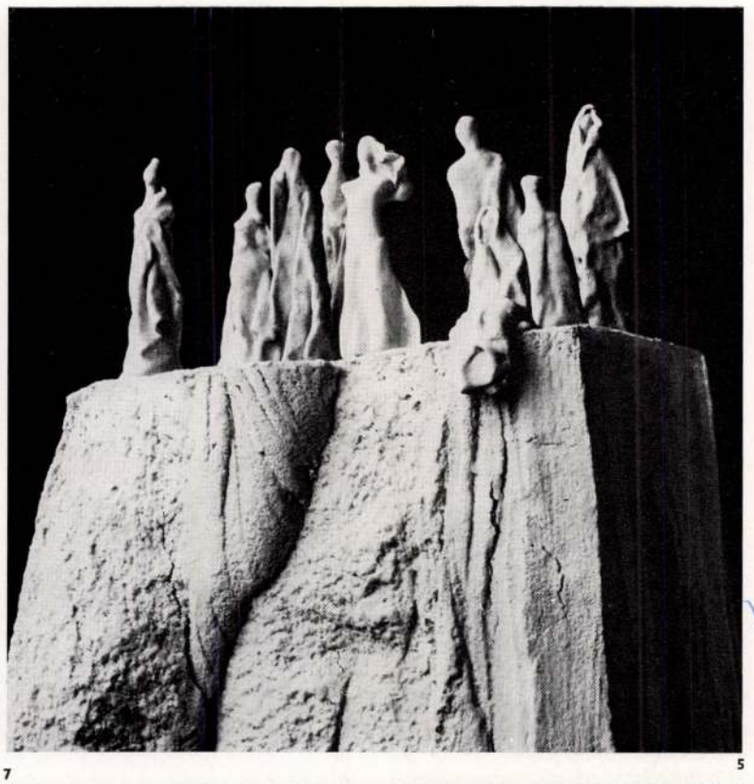

7

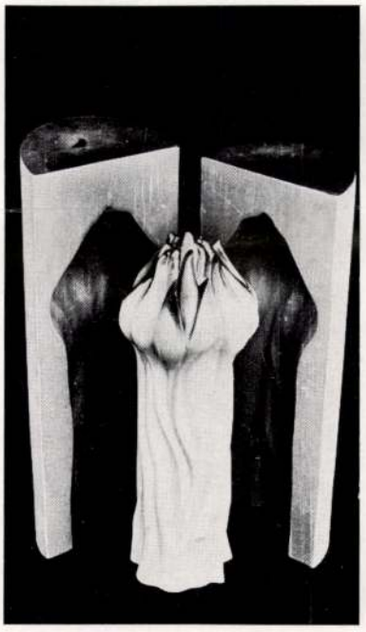

8

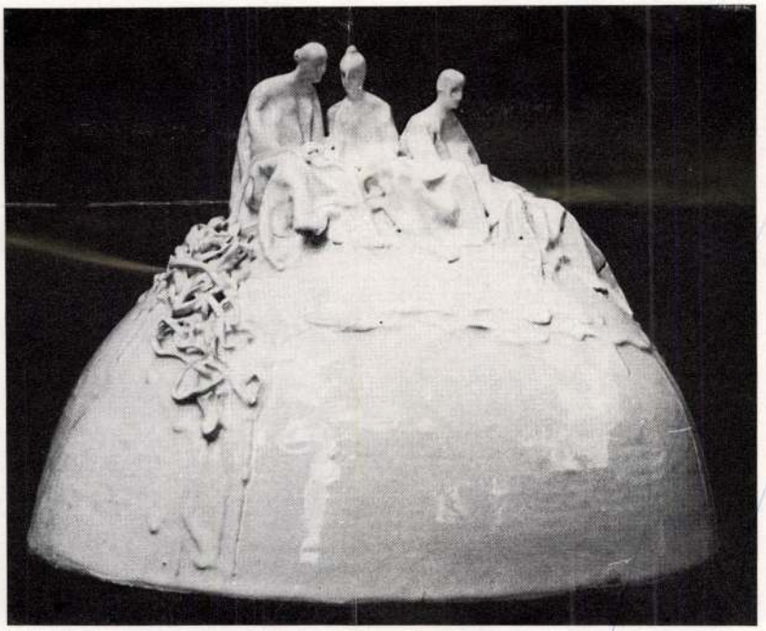

9

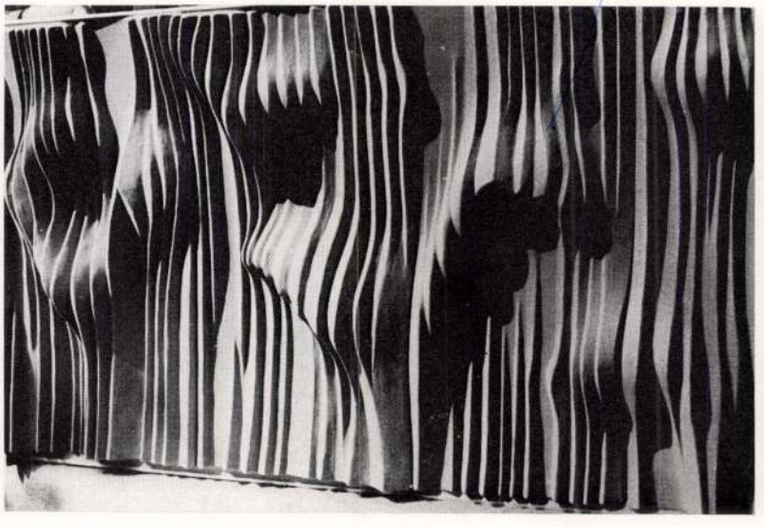

10

1. Dekoratív lámpaoszlop, 1976. Mázazott fajansz
2. Díszlámpák, 1976. Mázazott fajansz
3. Csendélet, 1977. Biszkvit porcelán
4. A hajó a kikötőben vesztegel, 1977. Egy elem 42x42 cm. Porcelán biszkvit
5. Elektra, 1978. Porcelán biszkvit
6. Genezis, 1977, hossz 70 cm. Mázazott fajansz
7. A párkák, 1977, h=24 cm, ∅=30 cm. Mázazott fajansz
8. Tárgy drapériával, 1977, h=44 cm. Mázazott fajansz
9. Ritmus, 1976. Mázazott fajansz
10. Bolygó, 1977, h=35 cm. Mázazott fajansz

1. Lampadaire orné d'une manière décorative, 1976. Faïence vernissée
2. Lampes ornementées, 1976. Faïence vernissée
3. Nature morte, 1977. Porcelaine biscuit
4. Bâteau stationnant au port, 1977. Chaque élément est de 42×42 cm. Porcelaine biscuit
5. Electra, 1978. Porcelaine biscuit
6. Genèse, 1977. Longueur de 70 cm. Faïence vernissée
7. Les Parques, 1977. Longueur de 24 cm, diamètre de 30 cm. Faïence vernissée
8. Objet avec drapérie, 1977. Longueur de 44 cm. Faïence vernissée
9. Rythme, 1976. Faïence vernissée
10. Satellite, 1977. Longueur de 35 cm. Faïence vernissée

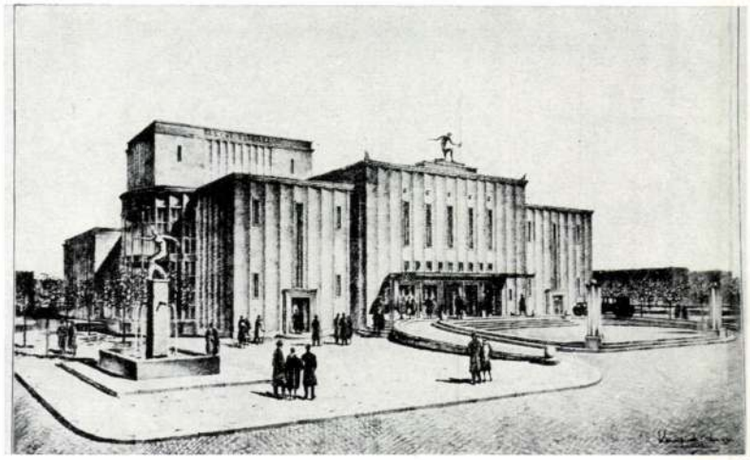

8

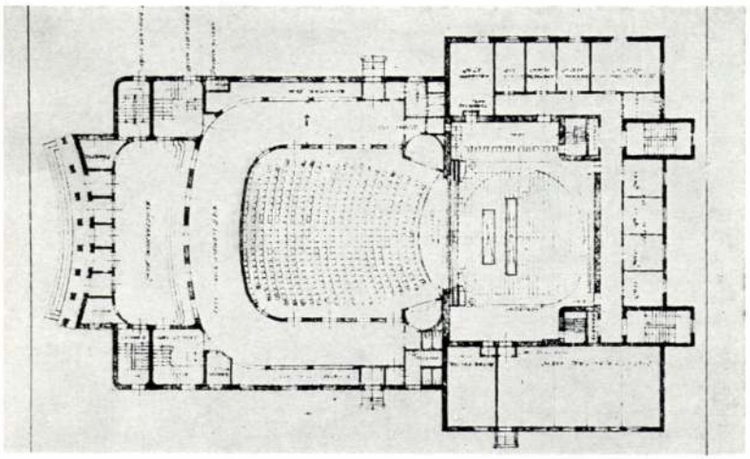

6

9

7

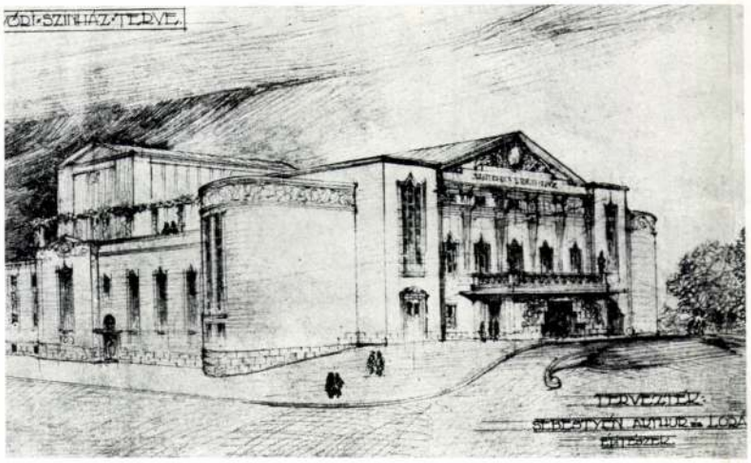

10

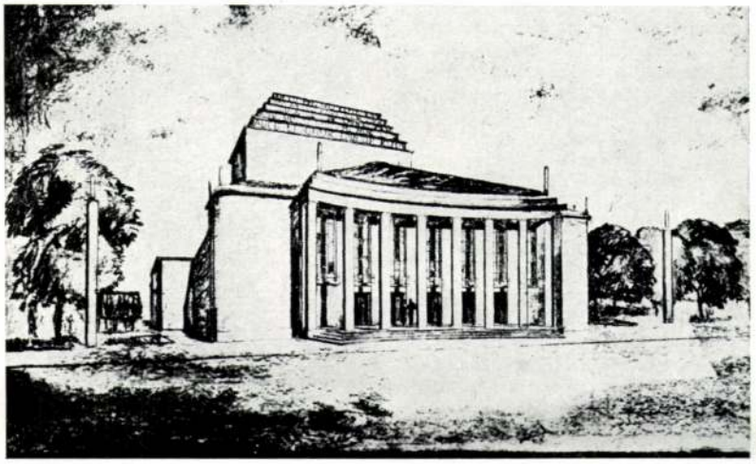

11

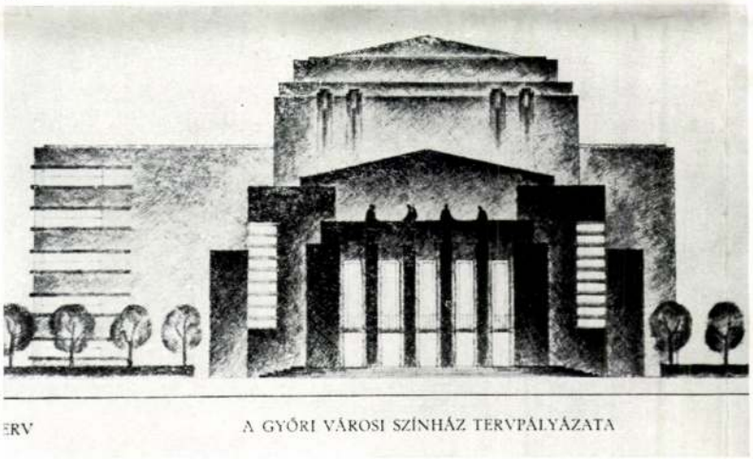

ÉRV

A GYŐRI VÁROSI SZÍNHÁZ TERVPÁLYÁZATA

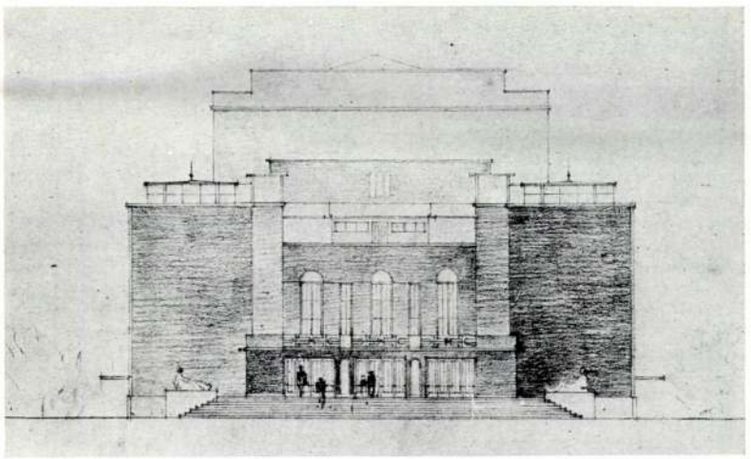

sek voltak. Elgondolkoztató, hogy a második díjat Sebestyén Artúr és Lóránt „modern barokk" tervének ítélték (8). A harmadik díjat a nálunk alig ismert, Berlinben működő győri építész, Stolzer Jenő nyerte, Árkay Aladár tervét (10) pedig megvették. Stolzer tervét elsősorban „egyszerű, világos, aránylag kis beépítésű" megoldásért díjazták (7), funkcionális felépítése hibátlannak bizonyult, beépített kubatúrája pedig alig kétharmada volt az első két díjazottének. Monumentális, íves-oszlopos főhomlokzatot tervezett (9), oldalhomlokzatait azonban „dísztelen és szervetlen" megoldásukért joggal bírálták. A dicséretben részesített pályaművek homlokzati megoldásai között nagyon sok historizáló is volt (Wannenmacher Fábián, Vágó László és Zombory József tervei); Weichinger Károly korszerű tervét a kiírástól való eltérése miatt nem jutalmazták (11). A nyertes terveket a „*Magyar Építőművészet*" ismertette és ugyanott helyet adtak Sebestyén Artúr írásának is; az építész ebben a „barokk" színház előnyeit bizonygatta. A „*Tér és Forma*" két cikkében is szembeszállt Sebestyén „modern ellenes" szemléletével. Ismét összecsaptak az 1930-as évek hazai építészetének maradi és korszerű nézetei; a győri színházpályázat zsürijének felemás ítélete megfelelő alapot adott ehhez a vitához.

1930 elején Győr városi tanácsa, élve a kiírásban tett kikötésével, a harmadikként rangsorolt Stolzer Jenőt és a megvételt nyert Árkay Aladárt bízta meg a továbbtervezéssel. A sokat vitatott döntésnek kétségtelenül személyi okai voltak. Stolzerről tudták, hogy hosszú évek óta Kaufmann Oszkár építészszel dolgozott együtt Berlinben; vele tervezte a „Die Komödie am Kurfür-

1. Fruhmann Antal: A színház emeleti alaprajza, 1839, 1890 körül átalakítva
2. Fruhmann Antal: A színház távlati képe a Radó szigeten, 1839
3. Lovas Zsigmond: Színházterv a Köztársaság térre, távlati kep, 1912
4. Vágó László: A színház újjáépítési terve a Radó szigeten, emeleti alaprajz, 1927
5. Vágó László: A színház átalakitási pályaterve a Radó szigetre, főhomlokzat, metszet, 1927
6. Körmendy Nándor: Színház pályaterve a Szabadság térre, távlati kép, 1929
7. Stolzer Jenő: Színház pályaterve a Szabadság térre, földszinti alaprajz, 1929
8. Sebestyén Artúr és Lóránt: Színház pályaterve a Szabadság térre, távlati kép, 1929
9. Stolzer Jenő: Szinház pályaterve, távlati kép, 1929
10. Árkay Aladár: Színház pályaterve a Szabadság térre, főhomlokzat, 1929
11. Weichinger Károly: Színház pályaterve a Szabadság térre, főhomlokzat, 1929

1. Plan de l'étage du théâtre, auteur Antal Fruhmann, 1839; transformé vers 1890
2. Perspective du théâtre à l'île Radó, auteur Antal Fruhmann, 1839
3. Plan de théâtre, Place Köztársaság, auteur: Zsigmond Lovas, perspective, 1912
4. Plan de renovation du théâtre à l'île Radó, auteur: László Vágó, plan d'étage, 1927
5. Projet-concours pour la transformation du théâtre de l'île Radó, auteur László Vágó, façade principale, coupe, 1927
6. Projet-concours du théâtre de la Place Szabadság, auteur Nándor Körmendy, perspective, 1929
7. Projet-concours du théâtre de la Place Szabadság, auteur Jenő Stolzer, plan du rez-de-chaussée, 1929
8. Projet-concours du théâtre de la Place Szabadság, auteurs Artúr et Lóránt Sebestyén, perspective, 1929
9. Projet-concours de théâtre, auteur Jenő Stolzer, perspective, 1929
10. Projet-concours du théâtre de la Place Szabadság, auteur Aladár Árkay, façade principale, 1929
11. Projet-concours du théâtre de la Place Szabadság, auteur Károly Weichinger, façade principale, 1929

stendamm" és az „Oper am Königsplatz" épületét. Árkay Fellner és Helmer irodájában kezdte munkásságát; ő éppen 1928-ban fejezte be Győrben a gyárvárosi katolikus templom építését. A jelentős modern templomépület jó hírt szerzett tervezőjének.

A két építész április közepén látott munkához és május végén már kész terveket mutattak be a színházépítő bizottság előtt. Stolzer nyertes tervének jó és gazdaságos megoldásából indultak ki, de az alaprajzot egységesebbé, tömörebbé tették; a terek aránya markánsabb, egymáshoz való kapcsolata szervesebb lett (12). Árkay egyik leveléből tudjuk, hogy az épületbelsők kialakítását Stolzer egyedül végezte. Bizonyára ő rajzolta a nézőteret ábrázoló belső képet is (13): a tervezett belső korszerű volt és nagyvonalú. A műleírásból tudjuk, hogy arra is gondoltak, hogy a színpadkeret nagysága változtatható legyen; a színpadot a legkorszerűbb gépi berendezésekkel szerelték fel. Az alaprajzon végrehajtott változtatások az egységesebb külsőt is szolgálták, ebben Árkay jellegzetes törekvéseire ismerünk (10). Dr. Hütl Dezső méltán ítélte „megoldásra érett, szépen átgondolt" tervnek Stolzer és Árkay tanulmányát. A két építész valóban jól működtethető, korszerű színház építésére tett javaslatot, amelynek megformálásában korai modern építészetünk leghaladóbb törekvései is érvényre jutottak. A bemutatott tanulmány fogadtatása ennek ellenére nem volt túl kedvező.

Stolzer és Árkay elképzelésének győri ellentábora elsősorban az épület „ultramodern" megfogalmazását támadta. A barokk színház ideálja makacsul tartotta magát a győri polgárok között; elképzeléseik találkoztak az akkori idők hivatalos magyar építészetének neobarokk törekvéseivel. A városi tanács tagjai váltig hangoztatták, hogy nem hívei az „experimentálásnak", a „tömegek nem értik a hypermodern stílust, ez az irányzat kiforrva nincs". Az „összetett kockák tömegében" a „német építészeti modernizmus utánzását" látták, anélkül, hogy észrevették volna az elképzelések jellegzetes egyéni ízét és jellegét is. A bizottsági üléseken dr. Hültl Dezső a korszerű architektúra jogosságát bizonygatta: „a modern jelleg elől nem lehet kitérni, az épület homlokzata, tömegének ritmusa különben is történelmi stílusokra támaszkodik", érvelt. „Módot kell adni az új stílusnak, hogy kifejlődjön, a gipsz-cifraságok kora lejárt", figyelmeztettek mások.

Még javában tartott a vita a színházépítő bizottság ülésein, amikor kiderült, hogy a Magyar Mérnöki Kamara nem járul hozzá Stolzer Jenő magyarországi tevékenységéhez: az építész 1930. július 1-én visszaadta megbízatását. A Belügyminisztérium megkérdőjelezte Árkay megbízásának jogosságát is, mondván: „idegen terv keresztülvitelére" vállalkozott. Közben Körmendy Nándor megfellebbezte a város korábbi döntését. Sebtében két tömegvázlatot készített a tanácsnak, hogy bizonyítsa, díjnyertes terve „barokk" formában is megépíthető.

1930 végén, hosszú huzavona után a Belügyminisztérium mégis beleegyezett abba, hogy Árkay folytassa a tervezést, a tanulmánytervet azonban az Országos Képzőművészeti Tanácsnál is be kellett mutatni. A tanács kérésére Árkay átdolgozta a színház homlokzatait; a javasolt íves-oszlopos portikusz alkalmazásával a korábbi, enyhén klasszicizáló ízű külső romantizáló jelleget kapott (15). A Belügyminisztérium jóváhagyása végül

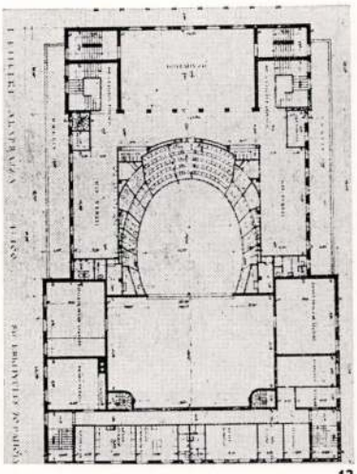

12

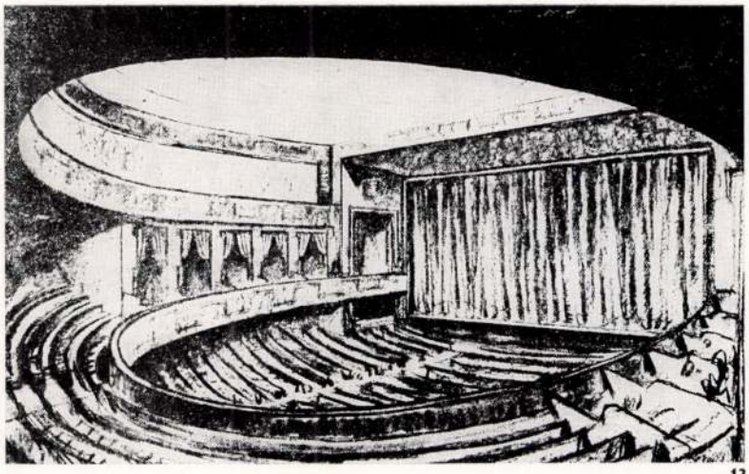

13

14

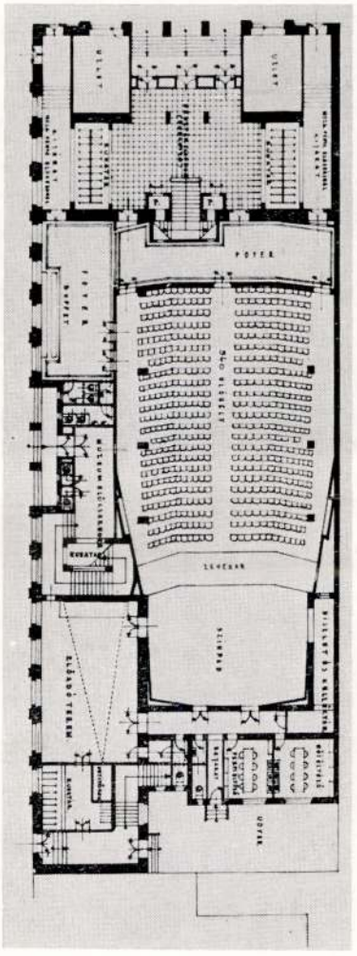

15

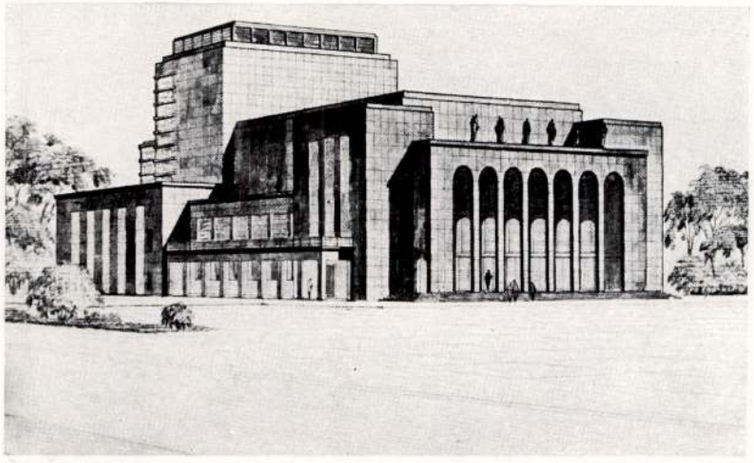

16

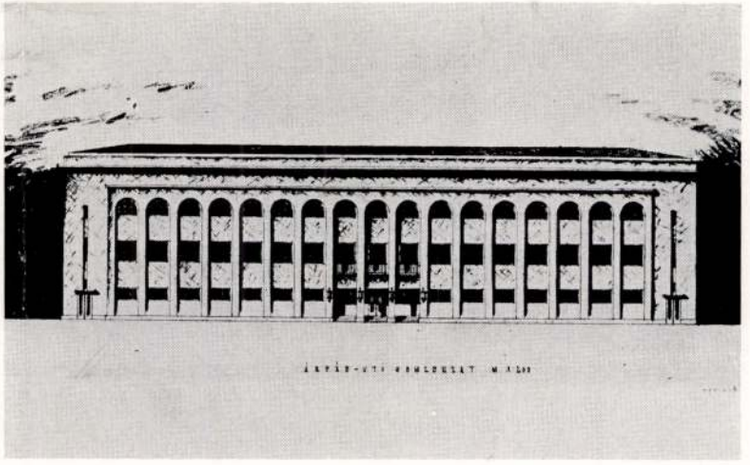

mégis elmaradt: lényegtelen alaprajzi és formai kifogások miatt a tervet „kivitelre alkalmasnak nem tartották".

Az elkövetkező években a győriek nem gondolhattak új színház építésére. 1934-ben Lakatos Kálmán győri építész arra kapott megbízást, hogy egy korábban tejüzemnek használt belvárosi saroképületet alakítson át kultúrházzá. Lakatos szimmetrikus megoldásra törekedett (14), bár ezt a meglevő épület adottságai nem mindenben tették lehetővé. A nézőteret és a színpadot a kétmenetes épület belső traktusába helyezte, a bejáratok, dohányzók egy része aszimmetrikus elrendezést kapott. Az épület külsőjét (16)a szűk utca sűrű épületritmusához igazította: félkörívesre lezárású, épületmagas lizénasort tervezett. Lakatos Kálmán monumentális elképzelései végül csak nagyobb módosításokkal és szerényebb kivitelben valósulhattak meg; a győri színház az átalakított épületben működött 1935 és 1978 között.

A végleges győri színház tervei újabb húsz év elteltével, 1952-ben kerültek ismét rajzasztalra. A tervezés Gádoros Lajos vezetésével folyt a Középülettervező Vállalat műtermeiben, Németh István belsőépítész, Tolnay Pál szcenikus és Lohr Ferenc akusztikus közreműködésével. A konzulensek Cláh Gusztáv és Major Tamás voltak. A munka lényegét később így summázta dr. Gádoros Lajos egyetemi tanár: „a terv végeredményben inkább csak tanulmány, laboratóriumi kísérlet volt a „szocialista-realista" építészeti irányzat lehetőségeinek vizsgálatára." A tervsorozat hagyománytisztelő felépítését valószínűleg maga a program sugallta. Az alaprajzot (18) a páholysoros rangszínház régi alapelvei szerint szervezték, magjában körformájú, enyhén emelkedő nézőtérrel, amelyet emeleti páholykoszorú keretezett (17). A színház belső tereit a fokozott reprezentáció igényeinek megfelelően tervezték. A „Győri Nemzeti Színház" 1952-es tervei szinte mindenben a barokk színházépítés hagyományait követték, az építészeti formák archaizáló hangja összhangban volt az akkori idők építészetének elképzeléseivel. Külsőben erőteljes, nagy tömegű épületformát választottak, hangsúlyos, tömör felületekkel, amelyet csupán nyugat felé oldott volna egy oszlopos előépítmény (19).

Igen tanulságos maga a beépítés is, hiszen az épület helye megegyezett a most felépült színházéval. Gádoros a szomszédos tömbök hangsúlyos átépítését javasolta, ezzel lényegében először fogalmazta meg azt a nézetet, hogy a történelmi belvároshoz túlontúl közel fekvő, hatalmas létesítmény érvényesü-

19

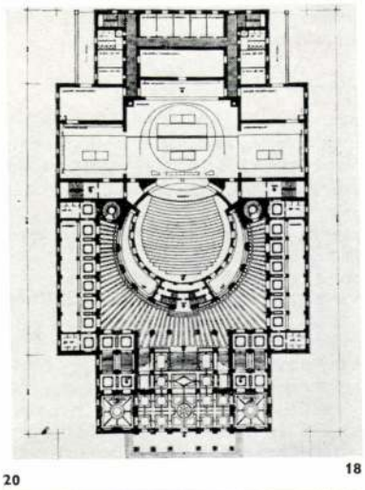

17

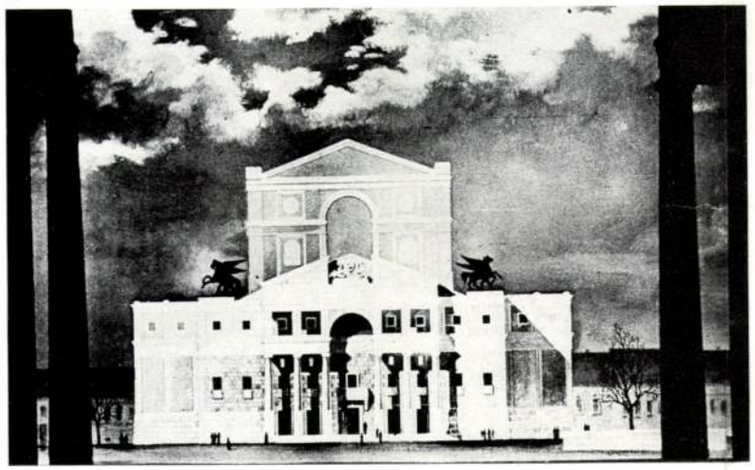

21

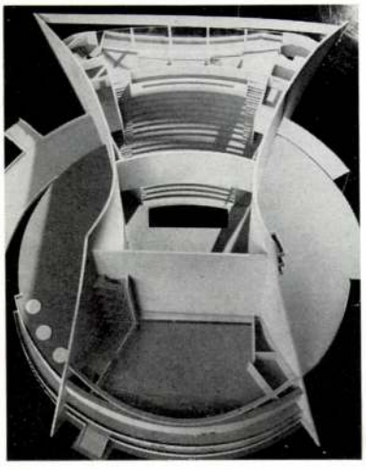

20

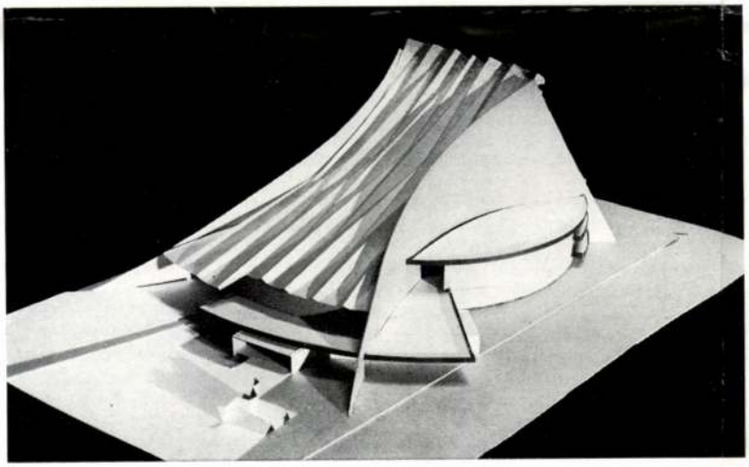

22

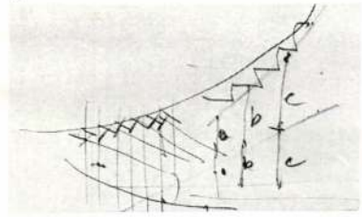

23

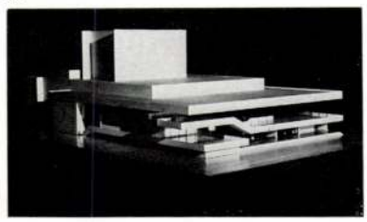

12. Stolzer Jenő—Árkay Aladár: Színház tanulmányterve a Szabadság térre, emeleti alaprajz, 1930
13. Stolzer Jenő—Árkay Aladár: Színház tanulmányterve, belső kép, 1930
14. Lakatos Kálmán: Kultúrház átalakítási terve az Árpád út—Czuczor Gergely utcában, földszinti alaprajz, 1934
15. Stolzer Jenő—Árkay Aladár: Színház tanulmányterve, távlati kép, 2. változat, 1930
16. Lakatos Kálmán: Kultúrház átalakítási terve, Árpád úti homlokzat, 1934
17. Gádoros Lajos: Színház terve, nézőtér képe, 1952
18. Gádoros Lajos: Színház terve a Czuczor Gergely utca—Bajcsy-Zsilinszky utcában, földszinti alaprajz, 1952
19. Gádoros Lajos: Színház terve, főhomlokzat, 1952
20. Vincze Kálmán—Harmati János: Színház tanulmányterve, modellkép, 1969
21. Vincze Kálmán—Harmati János: Színház tanulmányterve, 2. változat, 1969
22. Vincze Kálmán: Színház keresztmetszeti vázlata, 1969
23. Vincze Kálmán—Harmati János: Színház tanulmányterve, a Czuczor Gergely utca—Bajcsy-Zsilinszky utcában, modellkép, 1967

A felvételeket Barka Gábor, Horváth Gabriella, Meződy Ö. István, Persa András és az Országos Széchényi Könyvtár készítették, a modellek Alexovics László munkái.

A tervrajzokat a Xantus János Múzeum, Győr (2, 3, 14, 16) a Győr-Sopron megyei 1. számú Állami Levéltár, Győr, (1, 12, 13, 15), a Magyar Színházi Intézet (4, 5), az Országos Széchényi Könyvtár Folyóirattára (6, 7, 9, 10), a Magyar Építészeti Múzeum (8, 11), a Középülettervező Vállalat (17—19) és a Győri Tervező Vállalat (20—23) Terv- és Fényképtára őrzi.

A győri színháztervek irodalma:

A győri városi színház tervpályázata. *Magyar Építőművészet*, 1929. 12. 3—29.

Sebestyén Artúr: Színházakról. *Magyar Építőművészet*, 1930. 2. 2—15.

Komor János: Színházakról. Rövid válasz Sebestyén Artúr cikkére. *Tér és Forma*, 1930. 4. 195—196.

Sepctator: Barokk stilusban épül meg Győrben 1930-ban az új színház. *Tér és Forma*, 1930. 2. 88.

Belicska-Scholtz Hedvig: Győri színházak és színháztervek a 18. századtól napjainkig. Győr színészetének vázlatos története. Győr, 1978. 26—33.

Winkler Gábor: Színházépítési tervek Győrött a XIX. században. *Műhely*, 1978. 1. 23—29.

12. Projet d'étude du théâtre de la Place Szabadság, auteurs Jenő Stolzer et Aladár Árkay, plan d'étage, 1930
13. Projet d'étude de théâtre, vue intérieure, auteurs Jenő Stolzer et Aladár Árkay, 1930
14. Plan de transformation de la maison de la culture, rue Czuczor Gergely; auteur: Kálmán Lakatos, plan du rez-de-chaussée, 1934
15. Projet d'étude de théâtre, auteurs Jenő Stolzer et Aladár Árkay, perspective, 2ème variation, 1930
16. Projet de transformation de la maison de la culture, auteur Kálmán Lakatos; façade de l'avenue Árpád, 1934
17. Projet de théâtre, auteur Lajos Gádoros, vue de la salle, 1952
18. Projet de théâtre, rues Czuczor Gergely—Bajcsy-Zsilinszky, plan du rez-de-chaussée, 1952
19. Projet de théâtre, auteur Lajos Gádoros, façade principale, 1952
20. Projet d'étude de théâtre, auteurs Kálmán Vincze et János Harmati, maquette, 1969
21. Projet d'étude de théâtre, auteurs Kálmán Vincze et János Harmati, 2ème variation, 1969
22. Schéma transversal de théâtre, auteur Kálmán Vincze, 1969
23. Projet d'étude de théâtre, auteurs Kálmán Vincze et János Harmati, rue Czuczor Gergely—Bajcsy-Zsilinszky, maquette, 1967

lése csak erős léptékváltással, a meglevő történelmi környezet felszámolásával, illetve átépítésével lehetséges. Az 1950-es évek közepén készült olyan városrendezési terv is, amelyik a színházat a belváros történelmi magjától valamivel távolabb, a belvárost délre határoló sétány területére kívánta elhelyezni, amikor azonban 1964-ben ismét megindult a színház tervezése, visszatértek a belvárosi beépítéshez. A tervek elkészítésével a Győri Tervező Vállalatot bízták meg. Az építésztervezők (Vincze Kálmán, Harmati János) mellett Horváth István belsőépítész és Filippovics Ferenc szerkezettervező kapcsolódott be legkorábban a munkába. Több változat kidolgozásában vett részt Illés Attila és Szakács Jenő építész is.

A munka vezető építésze, Vincze Kálmán rendelkezett már bizonyos színháztervezői múlttal, hiszen dr. Kiss Tibor egyetemi tanár munkatársaként részt vett a budapesti Vígszínház átalakításának tervezésében, majd szakértője volt a székesfehérvári színház átépítésének. Az 1960-as évek elején többek között ő is tanulmányt készített a keszthelyi kultúrházhoz: itt gondolt először a színpad és nézőtér egységes lefedését biztosító sátortető alkalmazására. Az első, kötetlenebb megfogalmazású vázlatokat 1967-ben szigorú, geometrikus felépítésű színháztanulmány követte. A terv az akkori idők építészeti modorához igazodott, a nézőtér és a zsinórpadlás kubusát hatalmas, vízszintes párkánysáv fogta egységbe (23). Az alaprajz felépítése enyhén aszimmetrikus volt. Vincze Kálmán ezután visszatért korábbi, keszthelyi elképzeléséhez, a kábeltetős szerkesztéshez (22).

A második tanulmányterv már az előcsarnok, nézőtér és a színpad egységes lefedésével készült. Az 1970-ben elkészített beruházási programban a körösíves szerkesztést (20) különböző meggondolásokból szigorúbb, egyenes vonalak váltották fel, majd a kiviteli tervezés során a nyílások csökkentésével és az oldalfalak egységes burkolásával az épület tömörsége tovább fokozódott.

Vincze Kálmán a tervezés első ütemében arra gondolt, hogy a meglevő terepadottságokat kihasználva a színház előtti teret lesüllyeszti és ezen a területen kisebb boltok laza sorával fórumot alakít ki. Lényegében az épület előcsarnokát kívánta meghosszabbítani, hogy ezzel közvetlen kapcsolatot teremtsen város és színház között. A második tanulmányterv (21) is a szintkülönbség hangsúlyozásával kívánt dinamikus rávezetést biztosítani az épület főbejáratára. A tervezés további ütemeiben lemondtak az ilyen jellegű megoldásról: a színház előterét végül a környező tér fölé emelték.

A színház alaprajza a tervezés utolsó stádiumában — összhangban az alkalmazott szerkezettel és rendeltetéssel — szigorú, szimmetrikus felépítést kapott. A nézőtér a program szerint 700 személy befogadására készült, ez alig háromnegyede a korábbi évtizedekben tervezett nézőszámnak. A nézőtér kialakítása, a meredeken emelkedő széksorok elrendezése az újkori színházépítés korszerű törekvéseivel mutat rokonságot. Az alkalmazott amfiteatrális nézőtérforma lényegében antik példákon alapszik és újabb európai elterjedését Schinkel, Semper és Wagner, a századelőn pedig Max Littmann szorgalmazta. A színházterv 1973 és 1978 között épült meg.

Winkler Gábor

könyvek

Heinrich Tessenow — egy építőmester

Gerda Wangerin— Gerhardt Weiss:

Heinrich Tessenow. Ein Baumeister 1876—1950

Leben — Lehre — Werk
Verlag Richard Bacht GmbH, Essen, 1976

Hazai építésztársadalmunk előtt Heinrich Tessenow neve kevésbé ismert, holott kortársaival — Adolf Loos, Muthesius, Behrens és többen mások — építészettörténészeink többször és alaposan foglalkoztak. A Werkbund építészeit tárgyaló külföldi irodalom is eddig Tessenow-val kevésbé törődött. A század elejének építészete iránt megerősödött érdeklődés azonban Heinrich Tessenow személyét is előtérbe helyezte. A két szerző eredetileg különálló diszszertációja, Wilhelm Hofman előszavával és Steen Eiler Rasmussen esszéjével együtt könyvalakban Tessenow születésének 100. évfordulója alkalmából 1976-ban jelent meg. Gerda Wangerin alapos tanulmánya Tessenow életét és munkásságát kronológiailag tárgyalja, míg Gerhard Weiss a szociális lakásépítés németországi kezdeteit úttörő módon tárja fel és Heinrich Tessenow-val mint lakásépítővel foglalkozik.

A Tessenow iránti megnőtt érdeklődés összefüggésbe hozható a különösen Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban szinte divatossá vált „funkcionalizmus-kritikával", mintegy szembeállítva a formavilágában a Bauhaus-ra és hasonló irányzatokra visszavezethető mai építészettel Tessenow törekvéseit. Éppen ezért külön erénye a könyvnek, hogy nyomatékosan kihangsúlyozza Tessenow világos, egyszerű szerkezetekből, a funkcionális igények kielégítéséből kiinduló építészi alapállását. Joggal adták a szerzők könyvüknek az „Ein Baumeister" alcímet, mely a németben többet jelent a szó szerint magyarra fordított „építőmester"-nél — a szakma, a „mesterség" magas szintű, jól megalapozott művelését. Más kérdés az, hogy Tessenow a legegyszerűbb eszközökkel olyan formavilágot hozott létre, ami ma már költőien hat — mint például a könyv címlapján látható, munkáslakóház-csoportot ábrázoló távlati kép, mely egyúttal Tessenow kiváló grafikai tudását is szemlélteti.

Gerda Wangerin tanulmánya érdekes magyar vonatkozást is tartalmaz, Tessenow 1919—1920-ban Magyarországról is kapott tervezési megbízást, mégpedig egy kastélyra, ami azonban nem épült meg. Amint a tanulmányból kiderül, Tessenow az előregyártásnak és tipizálásnak is egyik kezdeményezője volt, a helleraui kertvárosban több lakóház épült az általa kifejlesztett szerkezettel.

Helleraui tevékenységét nemcsak mint volt drezdai építészhallgató szubjektív élményeim alapján tartom Tessenow életműve legjelentősebb részének, ebben Gerhard Weiss tanulmánya is megerősít. A Drezda-helleraui kertváros a modern városépítés úttörő kezdeményezéseihez tartozik és sok mindenben túlmutat a mai gyakorlaton, kísérletet téve az emberi kapcsolatok új, közösségi alapokra helyezésére. Ezt a célt szolgálta Hellerauban a Tessenow által tervezett „Festspielhaus" is. Kétségtelen, hogy a kertváros-mozgalom az adott társadalmi viszonyok között csak részeredményeket hozhatott, Hellerau azonban ma is az egyik legérdekesebb és legsikerültebb kísérletnek tekinthető.

Tessenow egyetemi tanári és publicisztikai működésével építészek egész sorára gyakorolt hatást, így „Hausbau und dergleichen" című, fogalommá vált könyvével. Tessenow írásainak bibliográfiája, valamint épületeinek és terveinek pontos, a hamburgi Tessenow-archívum katalógusát követő jegyzéke egészíti ki Gerda Wangerin és Gerhard Weiss jól illusztrált könyvét.

Ifj. Brenner János

Pusztai László

Magyar öntöttvasművesség

Műszaki Könyvkiadó, 1978

Nagy örömmel, rokonszenvvel és fokozódó érdeklődéssel olvastam végig e szép kivitelű könyvet az első szótól az utolsóig. Engem, az építészt az iparművészeti tevékenységnek olyan új szféráiba vezetett el a szerző, amelyekről megvallom, eddig szinte semmit sem tudtam. Persze erre magyarázatot ad az a tény, hogy az öntöttvas művesség művészi alkotásaival ez ideig — legalábbis — a hazai iparművészeti szakirodalom nem foglalkozott. Éppen ezért e könyv számomra egyrészt kivitele, a nagyon szép, jól olvasható betűtípusai, valamint a bemutatott emlékanyagnak ezüst színű alányomása miatt fémesen csillogó ábrái révén kifejezetten vizuális élményt nyújtott. Másrészt tartalmában egy rendkívül érdekes, ismeretlen világba vezetett el igen élvezetes, olvasmányos módon. A mű feltétlenül hézagpótló.

A könyv tartalmi, szerkezeti felépítését — lévén alig ismert területről szó — mintaszerűnek tartom. A rövid előszó után a szakterület kutatásának előzményeit, majd általánosságban a vasöntés technikai alapjait ismerteti a szerző. Ezután rövid tájékoztatást ad az öntöttvas-művesség korai kelet-ázsiai emlékeiről, aztán részletesebben foglalkozik a XV—XIX. század európai öntöttvasművességével, főleg az észak-európai országok műöntészetével. A nagyszerű angol, svéd, norvég, majd német, osztrák, cseh-morva és orosz művészi értékű emlékek egész sorát vonultatja fel. Ezek között használati tárgyként legfeljebb különböző konyhai edények, de döntően a legváltozatosabb formai kialakítású kályhák szerepelnek. A legnagyobb terjedelmet — talán magától érthetően, de úgy vélem, hogy a felsorakoztatott művészi értékű emlékek alapján teljesen jogosan — a magyarországi XVI—XIX. századi öntöttvas-művesség kapta. Külön fejezet foglalkozik a felvidéki Gömör és Szepes megyék műöntészetével, az Erdélyben levő boksai és resicabányai s végül a Munkács-frigyesfalvi műöntészettel. Főleg e fejezet mintegy 45 oldala volt az, mely a legjobban lekötötte a figyelmet. Ehhez persze némi szubjektív-érzelmi tényezők is hozzájárultak, melyekről ismertetésem végén szeretnék egy-két szót ejteni.

Mint megtudhatjuk, a munkácsi vasgyár műöntészeti termékei — melyek kivétel nélkül a „Munkáts" feliratjelzéssel voltak ellátva — az 1842-es Iparkiállításon váltak közismertté, amikor is a gyárat aranyéremmel tüntették ki. Maga a gyár a hozzá tartozó óriási birtokkal, ércbányáival a németországi Schönborn család tulajdonát képezte. Az itt művelt műöntészet hírnevének megalapozója feltehetően a Schönbornok németországi birtokáról, Wilseck-ből 1834-ben Munkácsra letelepedett Willachek modellmester volt, aki a szakma ismerete mellett öntőmintákat is hozott magával. 1840 körüli betegeskedése idején Schossel András öntődei tanoncot — ki rajzolásban és mintázásban messze kiemelkedett társai közül — Pestre küldték tanulni. Onnan 1847 vagy 1848 tavaszán tért vissza és elkészíti első ismert, kiváló művét: Kossuth mellszobrát. Az idegen származású mesterművészeket e haza, mint a történelem során oly sokszor, most is hű fiaivá neveli.

A szabadságharc letörése után Schossel szimbolikus kis plasztikával elsőnek „érez rá" a romantika nemzeti tartalmat rejtő kifejezési formalehetőségeire. Mint ahogy a szerző írja: „Nemzete iránti hűség s a történelmi hagyományokra büszke város, Munkács iránti tisztelete vezérli, amikor az 1860-as évek végén készített s ma már kuriozitásnak számító öntöttvas sakk-készletének királyában Szent István, királynőjében Zrínyi Ilona, lovasában pedig egy Rákóczi-kori kuruc lovasvitéz alakjait rejti.

A munkácsi temetőben levő sírja fölött álló, saját kezűleg modellált félbetört dór oszlopra munkatársai annakidején ezt a feliratot helyezték: Szellemdús művész és hű hazafi volt.

Munkács, Ungvár, Beregszász — helységnevek, melyeknek olvasása boldog, gondtalan gyermekéveim emlékeit idézte fel. Az Ung völgyében, Fenyvesvölgyön láttam meg a napvilágot alig 15 km-nyire az Uzsoki-szorostól, egy kis vasúti — szoba-konyhás — szolgálati épületben. A könyv szövege és illusztrációi tudatom mélyéről felszínre hozták a rég elfelejtett emlékek egész sorát. Lelki szemeimmel újra láttam, ahogy drága, elhunyt édesanyám a több darabból álló hengeres, öntöttvas kályhát (mely emlékezetem szerint elég díszes és feltehetően munkácsi eredetű volt) a sokszor méteres hóval jelentkező télre előkészítette. Az egyes darabokat sűrű szilvalekvárral kikenve illesztette össze, hogy a befűtésnél az ne füstöljön. (A szilvalekvár az első fűtések alkalmával kifejezetten kellemes illatot árasztott, aztán záró masszává szilárdult.) Majd, amikor a völgyfenéket virágszőnyeg takarta be, a kis hengeres formájú „vaspor"-nak nevezett, vízben oldott grafittal bekente a kályhát és rövid száradás után olyan fényesre-csillogóvá kefélte, mintha csak a kései könyvből lépett volna ki.

E könyvnek köszönhetem, hogy ezek a gyermekkori emlékek megelevenedtek bennem és ezért külön köszönet a szerzőnek. És ha e könyv nem is válthat ki mindenkiből ennyire személyes jellegű, szép emlékeket, meggyőződésem, hogy a soraim elején vázolt kettős élményt mindazok megkaphatják, akik e könyvet kézbevéve belelapoznak és azt olvasgatni kezdik.

Dénesi Ödön

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

—: felvilágosítás 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. máj. 29.

Fruzsi, karikaturista

Rajz:

Repr.

— : „Kitől kaptad ezt a levelet?

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. máj. 31.

Fruzsi , karikaturista

Rajz: Repr.

— : Vadító reklám 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jún. 3.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr

— : Abszolut barkácsoló

8.

ESTI HIRLAP. Bp. 1971. jún. 9.

Fruzsi, karikatúrista

Gúnyrajz:

Repr.

— : — „Mindig és mindenhol üldöznek!" 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. nov. 9.

Frizsi , karikaturista

Gúmyrajz: Repr

— : „Kiegészítő sporthént ...." 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. nov. 16.

Fruzsi _____, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

— : Nektek meg seprűtök sincs? 3.

Esti Hírlap, Bp. 1971. nov. 22.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

— : Vigasz

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. nov. 24.

Fruzsi , karikaturista

Gwiazdy zaje:

Repr

— : Dokumentum film

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. okt. 16.

Fruzsi, grafikus

Rajz:

Repr.

—: Kép szöveg nélkül

7.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. szept. 30.

114
1

Fussi , grafikus

Rajz: Kép

— : Kép szöveg nélkül 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. szept. 11.

Fruzsi, grafikus

MDK

Karikatúra:

Repr.

— „Vidd vissza ...." 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. nov. 20.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Rep

— : Szerelmes fakír 4

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. dec. 17.

FRUMAN /FRUHMAN/ ANTAL, rajztanár

Lutgendorf Ferdinándnak 1827-ben készült rézmetszete és Fruman plakettje egyezó, csak a ruházatban van kis valtozás. Bizonyos, hogy Fruman 1835-ben felhasználta a metszetet, mert neki ez az egyetlen ilyen természetü müve, nem rendelkezhetett kellő gyakorlattal a portrémintázásban. 167. old

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Ignác plakettje 165. old

ARRABONA. 12. Xantus János Mú zeum, Győr. A Győri Múzeum Évkönyve. 1970. Győr

FRUMAN/FRUHMAN/ANTAL, rajztanár

Győrben 1835-ben kapott megbizást Bezerédj plakettjének elkészitésére. A korabeli éremművészek stilusától eltérő szobrászi készséget elaruló plasztikus ábrázolas. Zsinóros mentés, karakteristikus fej. De ez a fej nem Fruman egyéni mintazasa. Egy metszetkép után készült, melyet Lutgendorf Ferdinánd készitett Bezerédj Ignácról 3. ábra. 167-old

HUSZÁR LAJOS: ~~Bezerédj~~ Bezerédj Ignác plakettje
165. old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum, Győr. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1970

Frumann [ ], [ ]

L.: Magyar Tudósok

Salamon Nándor: Győri cserépkályhák

Élet és Tudomány, Bp. 1978. jún. 9.

731.

XXX III/23.

Fruman Antal

színes rajza a győri Széchenyi térről, 1845-ben; fekete-fehér reprodukció.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál, Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem V (1967-68) Budapest, 1970.

2661.

FRUMAN/FRUHMAN/SANTAL, rajztanár

Plakett elől: BEZERÉDI. BEZEREDJ. IGNÁTZ. K. TANÁTSOS. T. N. GYŐR. VRGYE. I. ALISPÁNYA. Mellkép halra zsinóros mentében. Vállszelvény alatt FRVMAN; A; 1835. Hátul: Címerpajzsban korbácsot tartó oroszlan, fent sisakdisz, takaró. Ezüst ovális öntvény 114+132 mm. 535 gr. -Bronz ovalis öntvény 114+132 mm. 1-2. ábra. 165. old

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Ignác plakettje 165. old

ARRABONA. 12. Xantus János Múzeum, Győr. A Győri Múzeum Évkönyve. 1970. Győr

---

FRUMAN/FRUHMAN/, ANTAL, rajztanar

Plakett elől: BEZERÉDI, BEZEREDJ. IGNÁTZ. K. TANÁTSOS. T. N. GYŐR. VRGYE. I. ALISPÁNYA. Mellkép balra zsinóros mentében. Vallszelvény alatt FRVMAN; A; 183 . Hátúl: Cimerpajzsban korbácsot tartó oroszlán, fent sisakdisz, takaró. Ezüst ovalis öntvény 114+132 mm. 535 gr.-Bronz ovalis öntvény 114+132 mm. l. ábra. Bezerédj-plakett elólapja. Fekete repr. 166. old

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Bezerédj Ignác plakettje 165. old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum, Győr. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1970

FRUMAN/ FRUHMAN/, ANTAL, rajztanar

Plakett elől: BEZERÉDI, BEZEREDJ. IGNÁTZ. K. TANÁTSOS. T. N. GYŐR. VRGYE. I. ALISPÁNYA. Mellkép balra zsinóros mentében. Vállszelvény alatt FRVMAN; A; 183 .Hátúl: Cimerpajzsban korbácsot tartó oroszlán, fent sisakdisz, takaró. Ezüst ovális öntvény 114+132 mm. 535 gr.-Bronz ovalis öntvény 114+132 mm. 2. ábra. Bezerédj-plakett hátlapja. Fekete repr. 166. old

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Bezerédj Ignác plakettje 165. old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum, Győr. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1970

FRUHMAN ANTAL, rajztanár

Lásd: Fruman Antal címszó alatt. 165.old

HUSZÁR LAJOS: BEZERÉDJ IGNÁC PLAKETTJE 165.old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum, A Győri Múz. Évkönyve. 1970. Győr

FRUMAN/FRUHMAN/ANTAL, rajztanár

Győri születésű. A bécsi szépművészeti akadémian tanult. Ott jutalmat nyert az épitészeti osztalyon. Győrben öt évig, mint magantanitó dolgozott a maganiskolákban és családoknál, de a város többször is megbizta épületterv-ek és rajzok készitésével. Győrben még ma is több általa tervezett ház áll. A győri rajziskola vezetője lett 1879-ben. Alatta virágzott fel a győri rajziskola. 1869-ben ment nyugdijba. 167. old

HUSZÁR LAJOS: ~~Bezerédj~~ Bezerédj Ignác plakettje 165. old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum, Győr. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1970

FRUMAN/FRUHMAN, ANTAL, rajztanár

A győri rajziskola utolsó tanitója. Ez, mint a nemzeti főiskolához csatolt rajztanfolyam 1787 óta működött. 1839 jún. 14-én a budai rajziskolához áthelyezett Hofbauer János utóda lett Győrben. Már előbb is helyettesitette Hofbauert. Győri származasú volt. 167. old

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Ignác plakettje 165. old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum. A Győri Múz. Évkönyve. 1970, Győr

---

FRUMAN/FRUHMAN/ANTAL, rajztanár

A győri rajziskola utolsó tanara volt. Ez a nemzeti főiskolaahoz csatolt rajztanfolyam 1787 óta működött. Ő 1879 óta vezette. A győri volt főiskola kb. 200 tanuló rajzát őrizte az ő működése idejéből, főként építészeti tárgyuakat. 167.old

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Ignác plakettje 165.old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum. A Győri Múz. Évkönyve. 1970, Győr

FRUMAN/ FRUHMAN /ANTAL, rajztanar

A Bezeredj plakettet 1875-ben készitette. Ekkor még, mint magántanitó müködött Győrben. Igy alakúlhatott ki valamel kapcsolat, minek révén, mint müvészember, megbizást kaphatott a plakett elkészitésére. 167.old

HUSZÁR LAJOS: BEZERÉDJ IGNÁC PLAKETTJE 165.old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum, A Győri Múz. Évkönyve. 1970. Győr

FRUMAN ÉS FRUHMAN ANTAL, rajztanár

A Bezerédj

FRUMAN/FRUHMAN/ANTAL, rajztanár

Az 1835-ben készitett Bezerédj plakett hátlapjához meg volt a mintakép. Az itt látható cimerkép megegyezik a családnak 1471-ben kapott cimeres levelével, amely ekkor a család birtokában volt. 168. old. 12. jegyz

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Ignác plakettje 165. old

ARRABONA, 12. Kantus János Múzeum. A Győri Múz. Évkönyve. 1970, Győr

FRUMAN/FRUHMAN/ANTAL, rajztanár

Hogy milyen alkalomból készitette 183 -ben Bezerédj Ignác plakettjét, nem tudjuk, de annak anyaga, az ezüst és tekintélyes súlya 535 gr. arra vall, hogy valamely ünnepélyesebb esemény szolgáltatott alkalmat a plakett létrejöttéhez. 169.old

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Ignác plakettje 165.old

ARRABONA. 12. Xantus János Múzeum, Győr. A Győri Múzeum Évkönyve. 1970. Győr

FRUMAN/FRUHMAN ANTAL, rajztanár

1875-ben Bezerédjről Győrben készitett plakettjének az a jelentősége, hogy személyével bővül az egykoru éremkészitők sora, és hogy ekkor egy kis varosban akkor plaket készült, ami a fővarosban is ritka volt, mert ezeket a pénzverdék éremművészei készitették leginkább.
169.old

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Ignác plakettje 165.old

ARRABONA. 12. Xantus János Mú zeum, Győr. A Győri Múzeum Évkönyve. 1970. Győr

FRUMAN/ FRUHMAN /ANTAL, rajztanár

Az 1875-ben Bezerédjről készitett plakettje egyedüli alkotás a Magyarországon készült egykori plakettek sorában. E tipus a biedermeier korban-főként nálunk-nem volt szokásos forma és Furman müve teljesen elkülönül a korabeli hasonló alkotasoktól. Rokonságot mutat az akkor divatos viaszmintakkal, arcképekkel. El voltak terjedve a XIX. sz. első felében. Ezekkel mutat rokonságot a plakett. 169.ol

HUSZÁR LAJOS: ~~Bezerédj~~ Bezerédj Ignác plakettje 165.old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum, Győr. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1970

Frühmann Antal

építén /?/

Győri tanár. Terve nyerte meg

a veszprémi megyeházára 1840-ben

kiírt pályázatot.

Terve szerint épült a balatonfüredi

kerek templom.

Rados: Magyar építészettört. 274.

Műszaki kiadó 1971

Fruhmann Antal Győr.É.19.2.

31 évig rajztanár, épit.is. Győrben.

Fruman Antal

l. Fruhman

Lyka Magyar 1800-50

163. l.

Fruhmann Antal, kályhásmester

Győrben dolgozott. "Svéd rendszerü cseréppkályha. A díszitésre kevés hely. Fent fülkével, barokkos ivelt lizénák. Sikerült darab. Lehet, hogy Magyary József készitette. Katalógus 14. 9. ábra. Használati hely: Győr, Liszt Ferenc u. 24. I. 187. old

Csery Éva: A Győri Xantus János Múzeum cseréppkályhái 179. old

Arrabona, 9. - Xantus János Múz. Győr, 1967. - A Győri Múz. Évkönyve

Fruhmann Antal II.kályhásmester

Katalógus 23.-Győri mester.A XIX.sz. végén készült kályha.Ólommázas,festett plasztikus disz.Neo gotikus disz,megtalálható a Zsolnay gyár mintakönyvében is.12.ábra.Széntüzelésü.Használati hely:Győr,Kiss János u.7.I.em. 191.old

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserépkályhái 179.old

Arrabona,9.-Xantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz.Évkönyve

Fruhman Antal I. kályhásmester

Győrben dolgozott. Neobarokk "Svéd" rendszerü, dombormüves cserépkályha. Lehet. hogy Magyary József készitette. Használati helye: Győr, Liszt Ferenc u. 24. I.
Katalógus II. 14. 9. ábra 185. old. Fekete repr.

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserépkályhái 179. old

Arrabona, 9.-Xantus János Múz. Győr, 1967.-A Győri Múz. Évkönyve

Fruhmann Antal II. kályhásmester

Győrben dolgozott. Szecessziós stilusú kályha. Elől fajansz betét tájképpel. Vegyestüzelésü, szecessziós dombormüves, festett diszitésü cseréPkályha. Használati hely: Győr, Belváros. Katalógus: 31. 14.ábra. 186.old. Fekete repr.
A Katalógusban, mint Magyari József müve szerepel !

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cseréPkályhái 179-old

Arrabona, 9.-Xantus János Múz. Győr. 1967.-A Győri Múz. Évkönyve

Fruhmann Antal II. kályhásmester

Győrben dolgozott. A XIX. sz. végén készült, ólommázas, mértani, stilizált díszü kályha, Széntüzelésü. Használat hely, Győr, Kiss János u. 7. I. em. Historizáló, dombormüves cseréppkályha. Katalógus 26. 12. ábra. 186. old. Fekete repr.

23

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cseréppkályhái 179-old

Arrabona, 9. - Xantus János Múz. Győr. 1967. - A Győri Múz. Évkönyve

Fruhmann Antal II. kályhásmester

Katalógus 28.-Győri mester. A XIX.sz.végén készült kályha. Zöld alapon fajansz technika. Zsák forma. Ecsettel festett stilizált virágdisze plasztikus. Széntüzelésü.- Használati hely: Győr, Árpád u.62. 191.old

Csery Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserépkályhái 179.old

rrabona,9.-Xantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz.Évkönyve

Fruhmann Ahtal II.kályhásmester

Katalógus 0.-Győri mester.Az 1910-es években készült kályha.Szece sziós stilusu.Zsák forma.A stilizált növényi disz között szines festésü tájkép.Barnamázas,vegyes tüzelésü. 14.ábra. Használati hely:Győr,Tarcsay V.u. 191.old

Csery Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserépkályhái 179.old

Arrabona,9.-Xantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz.Evkönyve

Fruhman, kályhásmester

A család Győrben dolgozott. 1866 óta dolgoztak. A mesterség apáról fiúra szállt. 181.old

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserép-kályhái 179.old

Arrabona, 9. - Xantus János Múz. Győr, 1967. - A Győri Múz. Évkönyve

Fruhmann Antal, kályhásmester

Győri mester. A Győri Múz. kályhagyüjeményét összeállitotta, rendbehozta. 179. old

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserépkályhái. 179. old

Arrabona, 9. - Xantus János Múz. Győr, 1967. - A Győri Múz. Évkönyve

Fruhmann Antal. kályhás

Fruhmann Antal II.kályhásmester

Katalógus 27.-Győri mester.A XX.sz.10ees éveiben készült kályha.Domború disz,zöld ólommázas.Gazdagon kiképzett zárópárkány.Széntüzelésü.-Használati hely: Győr,Tarosay Vilmos u.29.II.em.-Volt Fillinger ház. 191.old

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cseréPkályhái 179.old

Arrabona,9.-Xantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz.Évkönyve

Fruhmann Antal I.kályhásmester

Katalógus 14.Győri mester.A XIX.sz.második felében "schmölz" technikával készült kályha.4 részes,plasztikus disz.Fülkés,áttört disz.Barokk ivelt lizena. Lehet,hogy Magyari József müve.-Használati hely:Győr, Liszt Ferenc u.24. I.em. 9.ábra. 190.old

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserépkályhái 179.old

Arrabona,9.-Xantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz.Évkönyve

Fruhmann Antal I.kályhásmester

Katálógus 22.-Győri mester.A XIX.sz végén készült négyzetes hasábalakú fajansz,spriccelz mázas cserépkályha.Fehér plasztikus festésü disz."Strassburger" rend-szerü kályha.Használati hely:Győr,Benésrendház, Széchenyi tér ~~1992~~ 191.old

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserépkályhái 179.old

Arrabona,9.-Xantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz.Évkönyve

Fruhmann Antal II. kályhásmester

Győrben dolgozott. Szecessziós stilusu kályha. Elől fajansz betét tájképpel. Ólommázas, plasztikus disz. Vegyestüzelésü. Katalógus 31. 14. ábra. 187. old
A katalógusban, mint Magyar József műve szerepel !
Használati hely: Győr, Belváros.

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserépkályhái 179. old

Arrabona, 9. - Xantus János Múz. Győr, 1967. - A Győri Múz. Évkönyve

Fruhmann Antal I. kályhásmester

Katalógus 11.- Győri mester. A XIX.sz. második felében készült kályha. 3 részes, spriccelt szürke fajansz. Fehér festésü plasztikus disz. Vegyes tüzelésü, svéd rendszerü. Használati hely: Győr, Rákóczi F.u.16. Fekete István szabómester lakásán. 189.old

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserépkályhái 179.old

Arrabona, 9.-Xantus János Múz. Győr, 1967.-A Győri Múz. Évkönyve

Fruhmann Antal I.

Fruhmann Antal II.kályhásmester

Győrben dolgozott.A századfordulón készült kályha.
Gyári formák után.Neogót disz.E minta a Zsolnay gyár
mintakönyvében is megtalálható.Katalógus 23. 12.ábra
Hazsnálati hely :Győr,Kiss János u.7. I.em.187.old

Cserey Éva: A Győri Xantus János Múzeum cserép-
kályhái 179-old

arrabona,9.-Xantus János Múz.Győr.1967.-A Győri
Múz.Évkönyve

Fruman Antal, rajztanár,

dr. Csáky Csaba: Egyesületek országszerte.

A Győri Városszépítő Egyesület a szövetség 1987. évi közgyűlésére megkezdte a Győri Városszépítő Füzetek kiadását. –

A város polgármesterének elnökletével 1844. dec. 21.-én megtartott alakuló ülésén részt vettek: Pooder János, városi mérnök, Fruman Antal rajztanár, Hofbauer Károly ácsmester, Singer György építőmester, valamint a belső és külső tanács delegált tagjai.

Budapest folyóirat, 1988., 2., 5-old.

Fruman Antal

irod

Hu Promagyerém

XVI. tabla

ben a történelmi órákban. Fegyvertársam a le-
klós, aki félországot hódított meg a nemzeti nép-
vertársam minden jóérzésű ember, aki rendet,
és kalandmentes külpolitikát akar.
hez, jóakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat-
Én becsületes iparkodással szolgáltam minden
jáért, küzdöttem a panamák ellen és segitettem
n tehát a főváros közönségétől, hogy segitsen

e és bizalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki-
nem jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
repel.**
sorsdöntő választások előestéjén

Payr Hugó.

MDK

Frumann Antal, ötvös

egy

Györben müködött, kitöl sikerült ovális plakettet ismerünk Berzeviczy Istvánról.

Dr.Procopius Béla: A Magyar Emlékérem- és Plakettmüvésze
MI 1934. 125-127.l.

Fruman A

szobrait

M. Érem és Plakett kiállítás (Nemzhalon) 1907

Bezerédy Ignác mellképe, gipsz

A Katalogus a Miveszegyesületek B-E kötetében

Fruman A., éremvésző. Az 1830-as években Győrben (?) élt. Művei közül ismeretes Bezerédi Ignácz, királyi tanácsos, Győr megye alispánjának ovalis alakú plakettje 1836-ból.

Czobor Béla dr. és Szalay Imre: Magyarország történeti emlékei az ezredéves országos kiállításon. Budapest—Bécs, II. 1903. 429. l. — *Elek Artúr:* A magyar éremszobrászat öregei és ifjai. *Művészet.* 1908. 172. l. — *Mihálovics Béla dr.:* Magyar jogászok és államférfiak emlékérmei. *Numizmatikai Közlöny.* 1910. 1. l. — *Ráth György:* Az iparművészet könyve. Budapest, 1902. I. 301. l. — *Siklóssy László dr.:* A modern magyar éremművészet és művelői. (1817—1910.) *Numizmatikai Közlöny.* 1910. 47. l.

Fruhmann Antal

MDK

1839-69 között Győrött a régi rajziskola tanára, az u.n. romantikus stílus képviselője.

Csányi Károly: A régi Győr. H.é.n.

14.l.

Fruhmann Antal

épiten

Gentmüeml

219. 222 (többiz) 225. l.

467. l.

ottsága, Budapest IX. Rákos u. 10/

re sürgősen utaljon ki.

6. A miniszter helyett:

itkár.

vatalos másolat hiteléül:

Pozsonyi

iniszteri shiv. igazgató.

Fruhmann Antal

épitész

Genthon: Mország

Műemlékei.

219, 222 (kétszer)

225. l. 467. l.

M.P.K.

FRUHMANN Antal építész

Győr Rákóczi Ferenc u. 2. Kétemeletes lakóház

" Széchenyi tér 3. Kétemeletes tarokkár

Gerő László: Magyar építészet baladó bagyományai Bn. 1951. 55. l.

M. D. K

FRUHMANN Antal építész

Balatonfüred (Veszprém m.) k. u. kerek templom (1841-46)

Gerő László Magyar építészet haladó nagyományai Bp. 1951. 51. l.

M. D. K.

FRUHMANN Antal építész

Győr Kazinczy u. 6. Kétemeletes lakóház

Gerő László: Magyar építészet holadó hagyományai szn. 1951. 60. l.

MDK

Fruman Anton, artis delineatoriae magister, Győr.

grafikus

Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. Műv. Ért. 1952. 1.sz. 139 l.

M. D. K.

FRUHMANN Antal építész

Győr I. Rákóczi Ferenc-u 2. Kéteme-
letes lókóház

Magyar építészet. Bp. 1954. 96. l

M. D. K.

FRUHMANN Antal épitész

Balatonfüred. Kerek templom. 1941-46.

(Repr. 178.)

Magyar épitészet. Bp. 1954. 101. l. 259. l.

M. D. K.

FRUHMANN Ajutol építész

Győr. Kazinczy-u 6. Kétemeletes lakó-
ház.

Magyar építészet. Bp. 1954. 104. l.

M. D. K.

FRUHMANN Antal építész

Egyári építész

Magyar építészet. Bp. 1954. 29. e.

F R U H M A N N Antal

a győri rajziskola érdemes tanára, aki a balatonfüredi kerek templomot/1846/, a győri Széchenyi tér 2.és 6. számu épületeit épitette.

Gerő László: Magyar épitészet a 19.század második felében, Bp.1955.40.l. TIT Utmutató 37.

R - D.K

FRUHMANN Antal építész
a győri rajziskola tanára

Balatonfüred kerek-templom 1846.
Győr, Szechenyi tér 2. és 6.

Gerő László: Magyar építészet a XIX.
sz. 2. kelében Bp. 1955. 14. l

MAGYAR RÉGÉSZETI MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT
MÜVÉSZETTÖRTÉNETI SZAKOSZTÁLY
Budapest, Üllői-ut 33-37.

M E G H I V Ó

a Szakosztály 1954. december 3o-án, csütörtökön d.u. fél 6 órakor az Eötvös Lóránd Tudományegyetem /Pesti Barnabás-u.1./ I.em. 2 sz. tantermében rendezendő ülésére.

Tárgy:

Tehel Péter: Fruman Antal győri épitész és rajztanár 18o1-1869.

Vendégeket szivesen látunk.

Vetitéssel.

1954. december 18.

ELNÖKSÉG.

Fruman Antal

építész

MŰSZAKI EGYETEMI KÖNYVTÁR BUDAPEST

Szentiványi Gyula dr.
Bp. Légymányosi-u. 10.

Fruman Antal

győri rajztanító

Irod

Jankó győri ötv 3 i. l.

lád

807. POHÁR, kék, köszörült üveg, ezüst diszitéssel. Cseh, 1835 k. 35.—

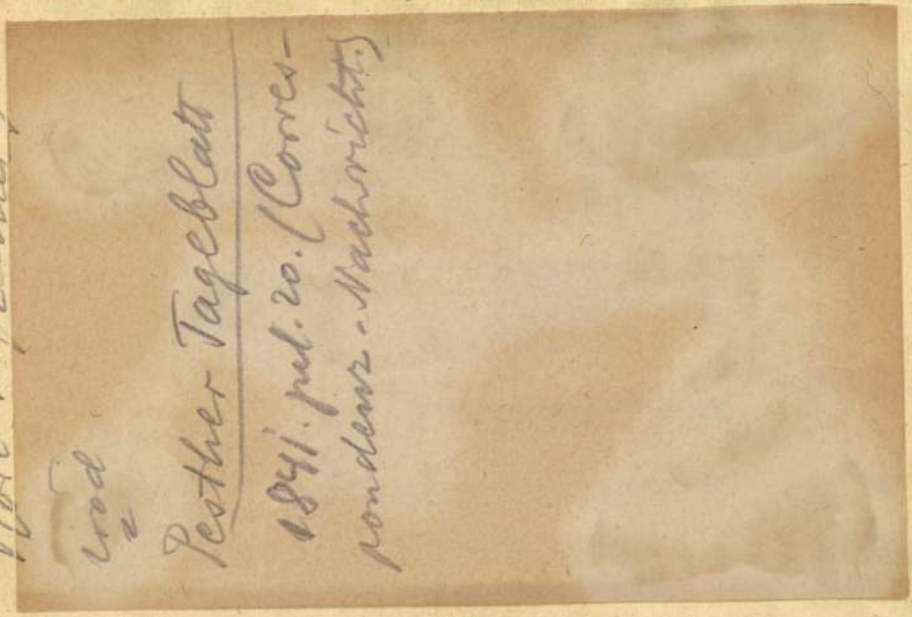

Fruhmann Antal
Győri rajztanár

Erod
a
Pesther Tageblatt
1841. pol. 20. (Corres-
pondenz-Nachricht.)

789. TALPAS ÉJJELI MÉCS, kupakkal, zöld üveg. Cseh, biedermeier. 15.—

790. NAGY TALPAS POHÁR, köszörült üveg, beköszörült szőlőkoszoruval, piros részletekkel. Cseh, 1857. 15.—

791. TALPAS SERLEG FEDŐVEL, üveg, köszörült és szines diszitéssel. Modern. 15.—

792. KUPOS NAGY VÁZA, barnás üveg, maratott tulipándisszel. Nancy, 1900. 60.—

793. ÜVEGKÉSZLET, fuvott üveg, 8 palack, 13 vizes-, 13 pezsgös-, 13 boros-, 13 serri-, 13 likörös-, 10 vörösborospohár, 12 kézmosó, 11 tányér. Cseh. 80.—

794. ÜVEGKÉSZLET, fuvott üveg, 14 nagyobb, 18 kisebb pohár, 17 pezsgös-, 18 sörös-, 13 karcsu, 11 kisebb, 15 kis, 16 vizes-, 10 likörpohár, 10 palack, 2 korsó, 9 kézmosó. Cseh. 80.—

795. NYELES SERLEG, fuvott üveg, beköszörült arabeszkes diszitéssel és Nürnberg cimerével. Német. 20.—

796. KÉT NAGY POHÁR, fuvott üveg, beköszörült füzéres diszitéssel. Cseh, 1800 k. 25.—

Fruman

Lab I. 70

II. 20, 21

III. 101

Kis-Kőszeg

A Duna tulsó partján, a n
a melynek mentén csolnakok köt
mig az innenső oldalon négyen e

BATTINA AN DE
in Ungarn.

fölül jobbra: DCXXXVII
legalól balra: Aus d. Kunsttanst.
jobbra: Eigenthum der V

Am., mér. a vk. 10.

140-95.

Fruhmann Antal

győri építész.

1838-ban renoválta az 1798-ban épült győri zsinházat.

Tervezte a bfürdi bencés templ.+

Lám Frigyes: Egy győri polgár a reform-korszakban. Győr, 1928.

19.l.

T.7157.

ok egyike a nadrágot foltozó asszony-
tor előtt álló lóra ülteti gyerme-

er! cali-
ti
inferet

Frau dem Man
cket
ch der Svitz, die
ht ficket.
exc. Aug. Vind.

a rl. 29 : 18.7 cm.

Fruman Antal

épitém

l. [illegible] lu:-Ar

Edvi Esztergi

fotokopie 32. l.

BP 1929

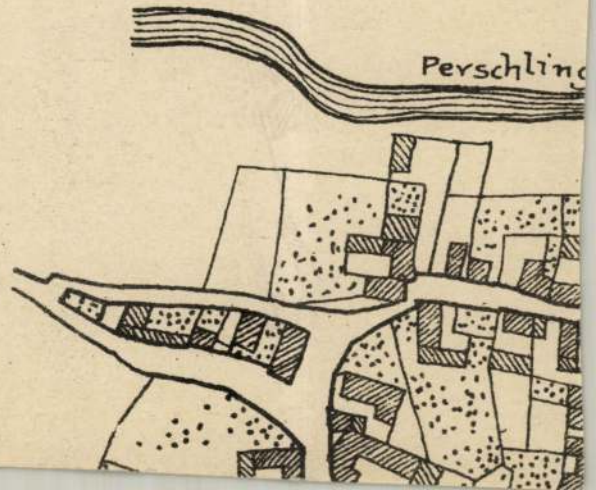
Perschling

Fruhmann Antal

györi vagzisk. lamtó

l ásd okv -

Bedy györi rajzisk

18. l. jegyzet.

20 – 23. l.

jegyzetekkel együtt.

Bedy Vince: A győri
nemzeti vajziskola tórté-
nete. Győri Szemle 1930.
28–30. l.

Fruhmann Antal

györi épitész

1850 k

l.

y)

Vallo Győr csm

és tájér.

75. l. 98, 99. l.

h. o

1930 106. l.

Fruman Antal

győri rajztanító

írod

Dénes Tibor:

Liesen-Mayer Sándor
győri tanulóéveiher.

Győri Szemle

1931. 55-57. l.

Fruman Antal
rajztanító
Győr

l.

Benkó Gizella:
Liezen-Mayer
Sándor. Bp.
1932. 10. l.

ÁRNAP
27
riszt. kir.
Szabina
4. Nazár

N. k. 6 ó. 35 p. N. ny. 16 ó. 52 p.

CTFŐ
28
im, Júdás
. Simon
5. Lucián

EDD
29
Nárcisz
t. Zenő
6. Longin

ERDA
30
R. Alfonz
t. Kolos
17. Ozeás

TÖRTÖK
31
Farkas pk.
Ref. eml.
18. Lukács

ENTEK
1
Mindensz.
Marianna
19. Kleop.

XI. HÓ NOVEMBER

Izr. 30. R. Kh.

OMBAT
2
Halottak n.
t. Achill
20. Artém.

Izr. 1. Mark. S. No. R. Kh.

Fruhmann Antal

varosi rajzmester

1843: körül györi polgár

G: Győr varos utolsó orszag nyoche a pozsonyi diétán

Jerfy 253.1

Győri tiche

1931

. kötet. Minta szerint.

ékeink. Piros.

der Architektur. Kék.

idéki muzeumainkról. Fekete.

pada. Piros.

.

tészete. Sárga.

Szürke.

a története. Kék.

jegyzéke. Piros.

brecenben. Szürke.

kei. Sárga.

ásárhely. Kék.

Fruhmann

győri rajztanár

l.

Thirfelsödunántúl

b. 55. l. 68. l.

1933

TURÓCZI SÁNDOR KÖNYVTÁRA

HELYSZÁM: 288
II. I. 6 (fiók)

SZAK: Művészet.

SZERZŐ NEVE: Thoma, Hans

FORDÍTÓ NEVE: von Kirstein Gusztáv

KÖNYV CIME:

KÖTÉS NEME: ALAK:

KIADÓ: ÉV:

Frühmann Antal

győri építész

l. 1841

E. a

Mihályifalnegyhmino-e

20. l. Ph. 1924

VII. Tábla.

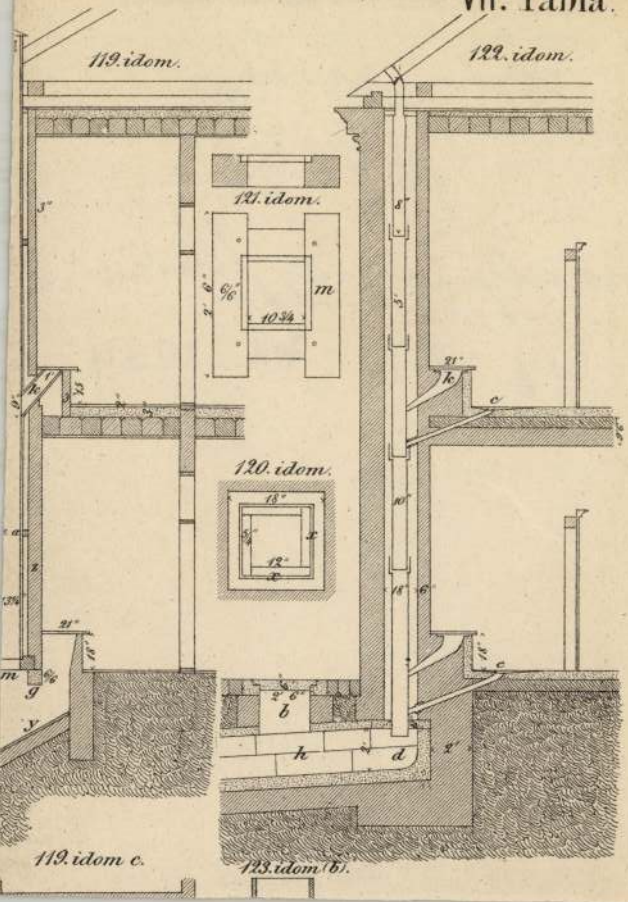

Truman

Irod

Thieme-Becker

XII. 537. (?)

(Lyka)

nemzedékek több rétege egészen különbö
olyan irányeket. És hiába küzdenek egy

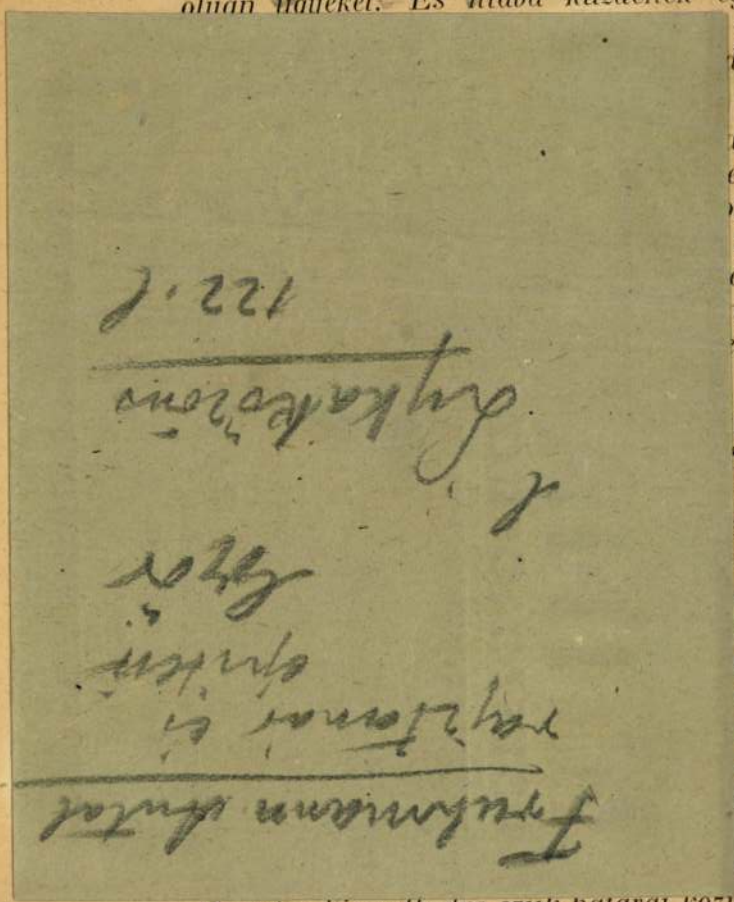

Szeretne kiemelkedni szűk határai közül

Debrecen, 1938 február 15.

NS LAP

ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

hó 15-én. = Előfizetési ár 1 évre 6 pengő.
énztári csekkszámla: 43,916.

pzést ?

i fölényes nyugalom. S az óriástermetű
k, természetes mozdulattal tesznek eleget
artjuk rendjén valónak a világot. Csak
, csak lélekben megfáradottak látják el-
a gyengeség jele. Egyéneknek az életé-

Fruhmann Antal

Lásd oko

1340

+ kis. bárós

Lajörmuz kiáll. II.

7. 9. l.

Fruhmann Antal

a győri nemzeti rajz-iskola tanítója, építész

A Lenhardt-kávéház épületét fentinek 1827-ben készült terve alapján építették. Emlékét szaimos biedermeyer korbót származó győri épület örökítette meg.

Győr sz. kir. város muzeumának kiállításai a Városi Kulturházban. II. A régi Győr emlékei. Győr, 1940. 7, 9. l

Fenti Bezeredi-plakettje melyet a nevezett alispán emlékére készített. A városi muzeum tulajd.

u. o. g. l.

Fruhmann Antal

Győrött 1839–69 körül a régi rajziskola tanára volt. A Kazinczy-utca 8. számú házat romantikus stílusban festő szerette.

Csányi Károly

Győr műemlékei.

Magyar Építőművészet.

1943. 289. l.

Fruhmann

l

Lykanomzromantika
95. l.

HIRLAPÁRUDA
* FITZUS ZOLTÁN *
Gyergyószentmiklos

Fruhmann Antal

Laid
2 tr. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Győri ~~[illegible]~~ kiáll. 1943 (katal.)

25. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Fruman Antal

győri építész

A kl.-épit.
Moszon

l.

1943

Zádor-Rados

178, 179. 271,
308, 322. l.

Kép 41. sz.

S Z A T M Á

Szatmár vára látképe irodalma

Egykori vára és egyházépülete

Székesegyház.

Csucsives kehely, részben a X

Feszület XVI. századi. A r.k.

G.k. templom.1699.

Fruhmann Antal

a győri nemzeti rajzis-
kola tanára

tervezte egyebekkört
a győrújvárosi plébá-
nia templomot, mely
e tervek szerint. 1836-41-
ben épult

Szabady Béla:

Győr sz. kir. város
kialakulása.
Győri Szemle
1943. 59. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Fruhmann Antal

Lásd

Szépirodalmi

1943. 157 l.

stílus divatozott. Ebben a román stílus elemeit gótikus és arab motívumokkal elegyítették. Főképviselője ennek az irányzatnak Győrött Fruhmann Antal, aki 1839—69 közt a régi rajziskola tanára volt. A Kazinczy-utca 8. számú ház kétemeletes homlokzata ennek a stílusnak jegyeit viseli magán.

[1] Az építményt először ismertette Stengl Marianne, Győr műemlékei című doktori értekezésében.

Fruhmann

l.

LykaMagyműI800-50

63,163,347-1

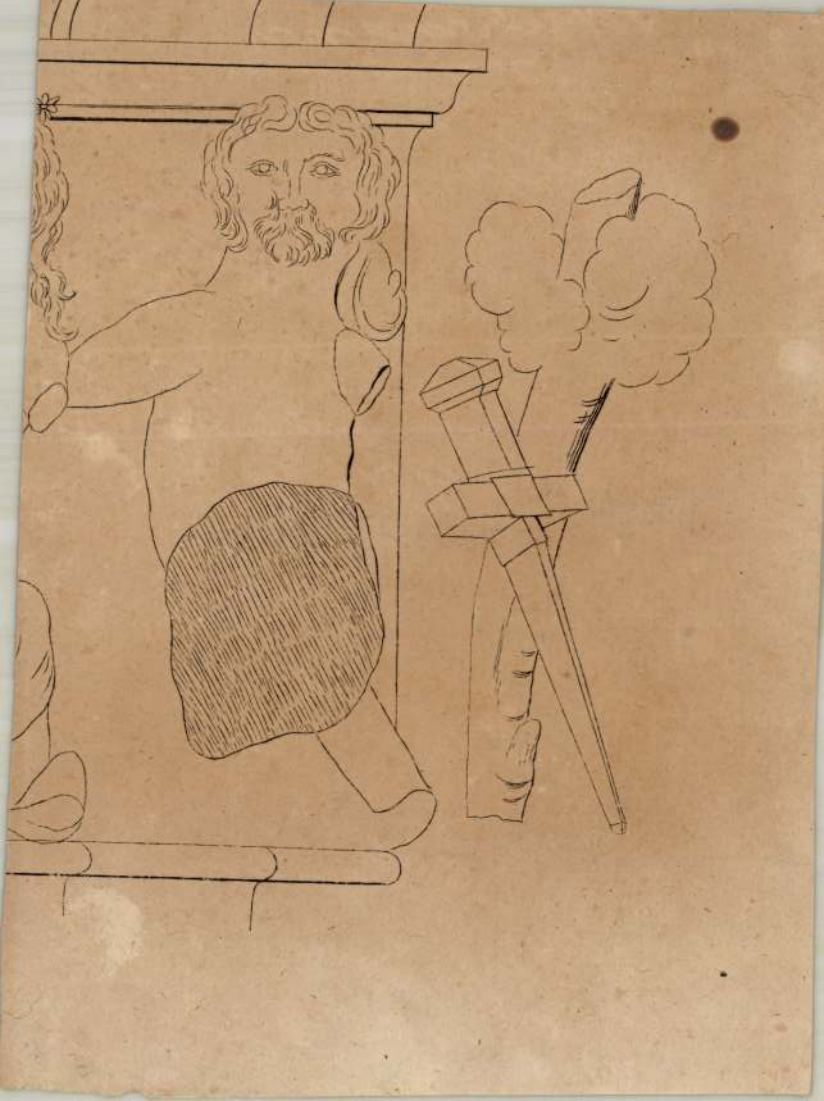

Fruhmann Antal

a győri főnépiskola
rajzmestere.

Tanügyi Nevtár
1845. 65. l.

Vasárnap 8 Quasimodo		**Protestáns** Lidia **Görög** Herod. **Izraelita** Nizan 23
Hétfő 9 B. Konrád		**Protestáns** Erhardt **Görög** Eupsick **Izraelita** Nizan 24
Kedd 10 Ezekiel		**Protestáns** Zsolt **Görög** Terenc **Izraelita** Nizan 25
Szerda		**Protestáns** Leó

Fruhman Antal

győri épitész

készitette a balaton-füred savanyuvizi templom tervét neo-klassikus stilusban, mely terv alapján a templom 1841–44. épült

P: a

Sörtihanyi apáts.

Föst. II. a
fit Benedek-Rad 253. l.
Föst. XI. k. 438. l.

1111

1407. Fr. Morone. (ancesco)

Sz. 1474-ben(?) + 1529-ben.
(Veronában) (ugyanott)

Madonna

A derékon alól~~ig~~ ~~ábr~~ látható
~~na~~ az öt át~~karoló~~ ölelő gyern
zöld, palastja kék és dere
szöke gondor hajú Jézus

~~Olajfesté~~ Tyá~~r~~,
Vétetett 1894

~~14~~

Vét

MDK

Frumann

Frumannak is inkább a nevét idézte föl a kiállitás, mint a művészi egyéniségét...

Elek Artur: A magyar éremszobrászat öregei és ifjai.

Művészet, 1908. 172.lap

Rados J.: 1937.

A neoklasszicizmus nagy magyar templomai.*

Ha végigjáratjuk vizsgálódásaink fénycsóváit a magyar építészettörténet mindjobban feltáruló közel ezeréves multján abból a szemszögből, mely az európai stílusok nálunk mutatkozó nemzeti sajátságait világítja meg, akkor azt látjuk, hogy bizonyos helyi színezet többékevésbé minden korban feltalálható. Ha azonban fenntartás nélkül őszinték akarunk lenni, azt is be kell vallanunk, hogy ez az oly sokat keresett couleur local legtöbbször negativumokban jelentkezik. Műemlékeink kisebbek, szerényebbek, a szerkezetek egyszerűbbek, a részlet és formaképzésben provincializmusokat találunk, a nemes anyagok ritkábban fordulnak elő és sok más ehhez hasonló jelenség mutatható ki. Számunkra és minden elfogulatlan műértő számára ez mitsem vonhat le értékükből és megbecsülésükből, mert hiszen a művészet igaz értékei nem nőnek az abszolút méretekkel és nem függenek a költségektől. Nem kell szégyenkeznünk, ha a speieri székesegyházzal szemben az ötödrész akkora, de művészi szempontból legalább oly magasan álló zsámbéki romra hivatkozunk, vagy a magunk versaillesi pompáját Eszterházában látjuk megtestesítve.

Van azonban művészettörténetünknek egy kora, melyben még az is, amit az előbb negativumnak neveztem külön érdemmé és értékké válik, kor, melyben a síma falfelületen úgyszólván csak az arányok és a nyílások ritmusa volt hivatva a szépet kifejezni, kor, melyben szegénységünk szimboluma, a vakolt fal a stílus szerénységének egyik legfőbb erénye gyanánt szólt bele az építészeti kiképzésbe.

A XVIII. század utolsó éveire és a XIX. század első felére gondolok, arra az időre, melyet az építészettörténet

* A szerzőnek a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben 1935 márc. 11-én tartott és a Czigler-éremmel kitüntetett előadásának kivonata.

a neoklasszicizmus korának összefoglalásával szokott megnevezni. Soha oly közel nem állt a magyarság sz.véhez stílus, soha annyira egybe nem forrt a nemzetközi formamegnyilvánulás a nemzeti öntudattal, mint ebben az időben. E korszak hazafias előtörésének egyik legragyogóbb szimbolumává vált az építészet, melynek nemes formanyelvét az egyház épp úgy igénybe vehette, mint a kastély, vagy falusi kúria építője, a nemzeti áldozat-

1. ábra. Balatonfüred bencés temploma. Fruhmann Antal alkotása.

készséget hirdető középület épp úgy, mint a tőkebefektetés első építészeti megnyilvánulása, az apró lakásokból összerótt bérház. Ez a félszázad tölti be talán a magyar építészettörténet legragyogóbb lapjait.

Annál szomorúbban kell rámutatnom arra a sajnálatos körülményre, hogy építészetünk e nemzeti szellemben és elsőrangú alkotásokban egyaránt kiemelkedő kora műtörténetünk részéről eddig mily sovány elismerésben részesült. Míg a történelem és irodalomtörténet száz évvel ezelőtti napjainknak úgyszólván minden mozzanatát és szereplőjét piedesztálra emelve babérral övezte, addig

Rados Jenő dr.: A neoklasszicizmus nagy magyar templomai. Budapest, 1937.

4. ábra. A váci székesegyház főhomlokzata.
(Canevale Izidore.)

saját magának épületéhez faragnia, mennél távolabb állott az antik emlékek közvetlen hatásától, annál többet kellett önmagából merítenie alkotásához. Hogy Itália és a szisztematikusan kutató Németországgal szemben a mi viszonyaink mennyire mások voltak, azt nem kell bővebben magyaráznom.

Nem csodálkozhatik tehát senki, hogy nálunk e stilus — mely a klasszikus oszloprend interpretálásán alapul — minden internacionális megkötöttsége mellett is mennyire más volt, mint a nyugati országokban, s mily távol áll az antiknak szolgai másolásától. Ezt példával is szeretném igazolni. Fruhmann Antal győri építész leírásában büszkén említi meg, hogy őt a balatonfüredi templom tervezésekor a római Pantheon ihlette meg. A bemutatott kép (1. ábra) talán fölöslegessé teszi annak

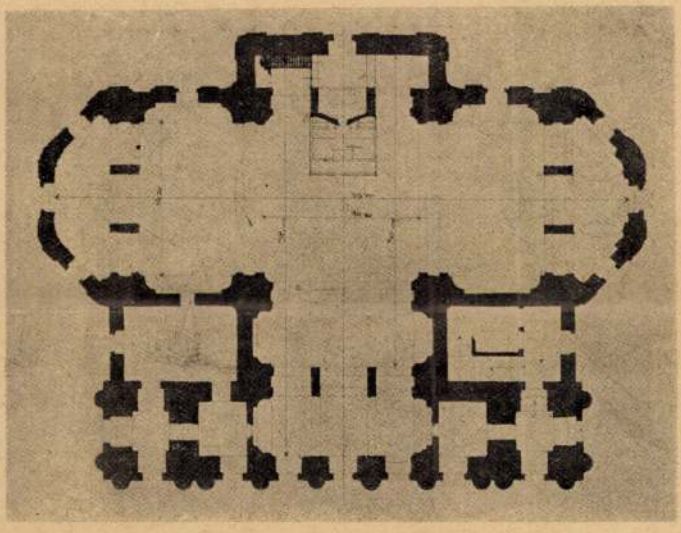

6. ábra. A debreceni Nagytemplom alaprajza.[6]

bizonyítását, hogy ez a kedves kis kápolna egészen más, mint a Pantheon, de ez mit sem változtat ama ítéletünkön, hogy rendkívül bájos, hivalkodás nélkül való, puritán egyszerűségű alkotással állunk szemben. És így vagyunk a többi emlékünkkel is — nem hasonlítanak antik előképekhez, de szépek. Egész klasszicizáló építészetünknek, különösen pedig a templomépítészetnek zamatos hangszínt kölcsönöz az a körülmény, hogy mestereink egyéni — néha szinte romantikába hajló térakkordjainak finom, kissé fanyar disszonanciája csendül bele az antik formakincs szabatos felhasználásának harmoniáiba. A magyar józanság művészetünket mindig megóvta a szélsőségektől és amint a rokokó túlzásai nem tudtak nálunk tért hódítani, úgy elképzelhetetlen lett volna a

Győr

Karinczy-u. 8. sz. ház

Frumon Antal műve

Magyar Művészet, 1927

548.0.

Lyka károly: Adatok művészetünk történetéhez.

Építészet - világi

Frumen Antal művei

Magyar Művészet, 1927

548.o.

Lyka Károly: Adatok művészetünk
történetéhez.

Fruman Antal épitén, szobrán

Magyar Művészet, 1927

548.0.

Lyka károly: Adatok művészetünk történetéhez.

Truman Antal

építész

László

MAGYAR MŰVÉSZET

1927. 548. l.

DEMBINSKY B.
BUDAPEST,
II., Zsigmond ucca 8.

Nagy.

Dr. Szentiványi Gyula úr

Bpest

Truman Antal

Győr 1835 körül.

ivod HuPrmagyérem 98. l.

31 évig rajztanító volt Győrben, 1869-ben nyugalomba vonult. Egyetlen érem szerű műve Bezerédy Ignác győri alispán ~~[illegible]~~ plakettje 1835-ből. Építészettel is foglalkozott, rajzai a győri reáliskolában.

Bodzási Győrz

1632 csekmeter

1633 "

1640 "

Sailók a XV. századból II. 204.

Fruman Antal

Győr 1835 k.

lásd

Hu Prmagyarén

48. l. 49. l. 98. l.

Életrajz, egy mű.

LŐVEI PÁL

A VESZPRÉMI WURDA-SÍREMLÉK: FRUMAN ANTAL ISMERETLEN MŰVE

A 19. századi Győr építészeti és művészeti életének talán legérdekesebb, de egyben talányos alakja *Fruman Antal* (1801-1869), a győri rajziskola tanára.[1] Neve legalább szakmai körökben jól ismert, a kézikönyvek rendszeresen említést tesznek róla[2], életműve mégis jórészt feltáratlan, a nevéhez kötött alkotások szerzőségét számos esetben nem támasztják alá hiteles adatok. Várostörténeti forrásként is jelentős néhány szép győri akvarellje és rajza, valamint egy általa szignált győri városrendezési terv (1850).[3] Ismerjük a *Bezerédy Ignác* győri alispánt ábrázoló fém plakettjét (1835).[4] A győri főreáliskolában őrzött rajzai között *Lyka Károly* klasszicista stílusú templom-, színház-, lakóházterveket látott.[5] 1840-ben ő nyerte a veszprémi új megyeháza tervpályázatát, a meg nem valósult épülethez készített, 1842-ben szignált - csak részben általa rajzolt - rajzsorozat fennmaradt[6], hasonlóan a ferences kolostorból átalakított győri megyeháza belső átépítésének rajzaihoz.[7] A tervei alapján emelt épületek közül legjelentősebb a győrújvárosi plébániatemplom (1836-1841)[8] és a balatonfüredi „Kerek-templom" (1841-1846).[9] A füredi Kossuth-forrás fölötti ivócsarnok 1800 körüli építményét 1853-ban új, egyszerű fedélszerkezettel látta el.[10] Győrben számos épületet kötnek még a nevéhez, főleg helyi kőműves illetve családi hagyományra hivatkozva, vagy pedig stílusbeli megfontolásokból: a régi győri színház; a Széchenyi tér 3., Rákóczi u. 2., Káptalandomb 2-4. alatti lakóházak kiépítése, homlokzatalakítása; a régi temető elpusztult kápolnája és kapukiképzése; a volt szőlőskerti vendéglő; a főtéren álló kávéház (a későbbi Lloyd-székház) átalakítása; a Győr-szigeti gőzmalom; a Duna-uszoda egykori faépülete.[11] Az eddig említett klasszicista alkotásoknál későbbi, már romantikus stílusjegyeket viselő műveinek tartják - részben *Csányi Károly* véleményére hivatkozva - a Kazinczy u. 6. és 8. számú lakóházakat.[12] A tervekkel vagy írott forrásokkal csak ritkán támogatott életmű nagyon is „rászorul" újabb, biztos alapokon álló attribúciókra.

Fruman eddig közöletlen alkotását őrzi a veszprémi alsóvárosi temető északi, műemlékileg igen értékes része. A temetői út mellett magasodó, részben időjárástól, de részben emberi rosszakarattól is rongált, reprezentatív, romantikusan gótizáló építmény mészkőből emelt hasábját négy sarkán karcsú fiálék tagolják, oldalaikon párkányokkal elválasztott, vakmérműves tükrökkel. (1. kép) Csúcsíves fülkéjének felső részét díszes mérműrács tölti ki, fölötte a magas nyeregtetőt kúszóleveles, vakmérműves vimperga mögé rejtette a terve-

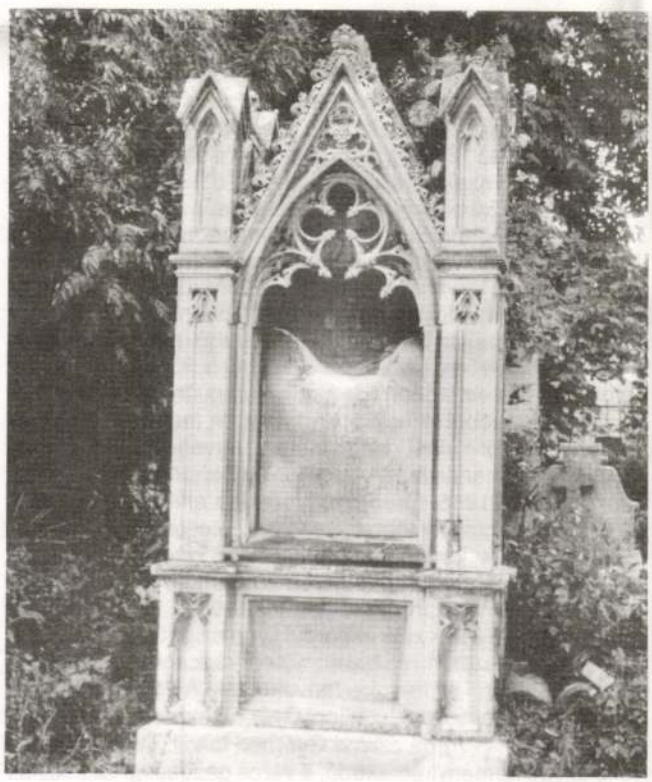

1. Veszprém, Alsóvárosi temető, a Wurda-család síremléke

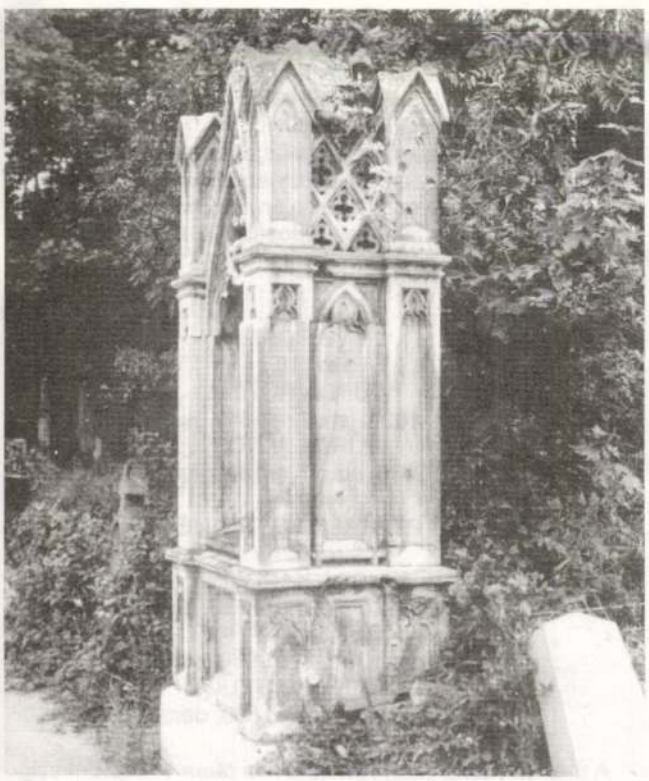

2. A Wurda-síremlék oldalról

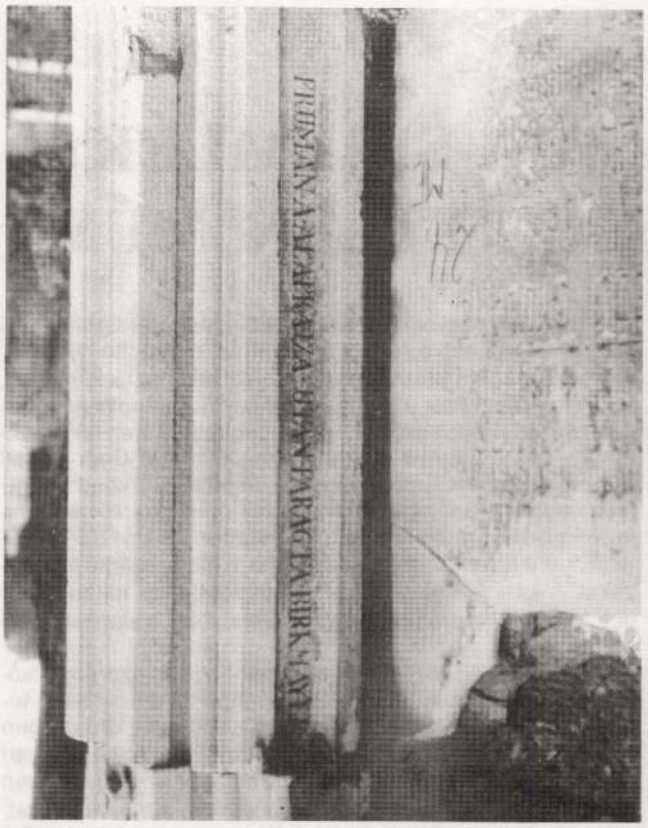

3. Fruman Antal építész és Birkmayer kőfaragó szignója a Wurda-síremléken

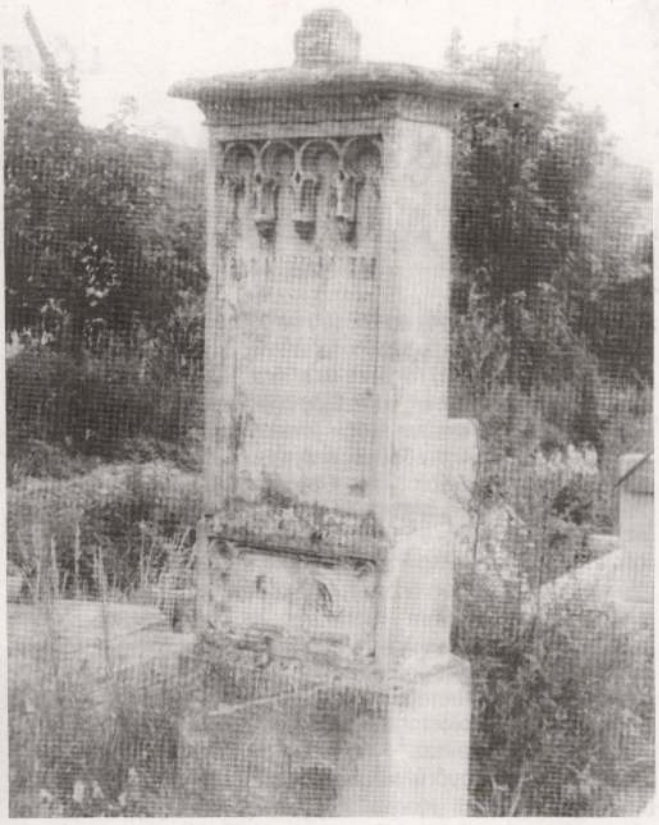

4. Balatonfüred, balatonarácsi régi temető, Kramolini Antal síremléke

ző. Az oldalfelületek felső részén, a sarokfiálék között a tetősíkok elé négykaréjokkal tagolt rombuszokból álló, áttört dísz került. (2. kép) A fülke jobb oldali kávájára vésett felirat szerint az emléket FRUMAN • A • ALAPRAJZA • UTÁN • FARAGTA • BIRKMAYER. (3. kép)

A síremlék fülkéjének hátfalát világosszürke márványtábla képezi, felső része - amely pedig az időjárástól leginkább védett - durva törésvonal felett hiányzik: minden bizonnyal szándékos rongálásnak esett áldozatul. A táblán olvasható nevek:

...
sz. 17...
WU[RDA]...
sz. 18...
WURDA ROZINA
sz. 1829. jan. 1. † 1841. jan. 1.
WURDA JÁNOS
sz. 1835. aug. 7. † 1841. febr. 7.

BEZERÉDJ GYULÁNÉ
született
WURDA KAROLINA
sz. 1832. máj. 24. † 1863. jan. 21.
BEZERÉDJ MARGIT
sz. 1858. jan. 7. † 1866. okt. 23.
BEZERÉDJ GYULA
sz. 1826. okt. 26. † 1880. decz. 30.

A márványtábla alján *Havranek és társa Veszprém* szignatúra található. A tábla felirata egységes, faragására tehát a legkésőbbi halálozási évszám, 1880 után kerülhetett sor. Másodlagos voltára utal a behelyezésre szolgáló vaskeret szervetlen csatlakozása. Eredetileg vagy a mögötte húzódó fülkefalon, vagy egy másik behelyezett táblán lehettek az elhunytak nevei. A táblát készítő Havranek és társa cég számos egyszerűbb sírkövet szignált a Balatonfelvidék temetőiben, Szentkirályszabadjától Diszelig, a halálozási évszámok túlnyomó része az 1870-es évek második felétől a századfordulóig terjedő korszakra esik. (Néhány további sírkövön - ugyanebből az időszakból - *Havranek Antal* neve olvasható.)

Az eredeti síremléket faragó Birkmayer névvel a Fruman-irodalomban már eddig is lehetett találkozni, az 1841-1846 között Fruman tervei szerint épült balatonfüredi „Kerek-templom" fafaragó munkált készítette a győri Birkmayer család egy tagja.[13] *Birkmayer János* győri kőfaragó nevével először 1836-os és 1841-es halálozási évszámú sírköveken találkoztam a sümegi temetőben - de ezek a faragványok mintegy két évtizeddel későbbi stílusjegyeket viselnek magukon. Tőle való egy, a veszprémi nél kisebb méretű, ugyancsak mészkőből faragott és romantikus stílusú síremlék Balatonarácson - *Kramolini Antal* (+1855) füredi gyógyszerész emlékét őrzi -, ez a veszprémi alkotással több egyező részletet (profilok, kis konzolok) mutat. (4. kép) A Birkmayer család keresztnévvel nem jelölt más tagjainak faragványait a 20. század első harmadából több más Veszprém megyei temetőben ismerem,[14] és egy-két útszéli kereszt is előfordul ilyen szignóval.[15]

Fruman veszprémi és balatonfüredi kapcsolatairól már eddig ismert művei és tervei is tanúskodtak. A Wurda-síremlék újabb kapcsolódási pontot jelent Győr, Veszprém és Balatonfüred között. A Wurda család Győrben lakott. *Wurda Ferenc* tekintélyes terménykereskedő, a város gazdasági és politikai életének jelentős személyisége volt az 1840-es években. *Wurda Károly* győri kanonok (1800 körül - 1845), teológiai tanár az 1843-44. évi országgyűlésen elhangzott, liberális

szellemű felszólalásával szerzett hírnevet, a káptalan ezután haza is rendelte. *Wurda József* operaénekes (1802?-1870-es évek) Bécsben, majd a hamburgi operában futott be karriert. *Wurda Lipót* (szül. 1807) orvosként tevékenykedett.[16] A már veszprémi *Wurda Karolina Bezerédj Gyula* Veszprém megyei alispánhoz[17] ment nőül, mindketten szerepelnek a veszprémi síremlék feliratos tábláján, talán az építmény megrendelőit is bennük kell látnunk. Az újabb feliratos táblát atyja halála után *Bezerédj Viktor* (szül. 1855) belügyminisztériumi államtitkár[18] készíttethette.

A család életének fontos dokumentuma *Wurda Ferencné Cziráky Zsófia* (szül. 1798)[19] naplója az 1847-1850 közötti évekből.[20] Kiderül belőle, hogy a naplóíró Balatonfüreden töltötte a nyarak egy részét (1847-ben és 1850-ben biztosan). Ezeket az alkalmakat kihasználva tartotta a kapcsolatot a család Veszprémben lakó tagjaival, így 1847. augusztus 15-én a zirci búcsúban kirándulván az éjszakát Veszprémben Wurdánénál töltötte, akinek Lina nevű leányával együtt utazott Zircre (az utóbbi lehet a sírkő Karolinája). Linának tehát már szülei is Veszprémben éltek - az ő nevük lehetett a sírfelirat hiányzó, felső részén -, az apa alighanem az a *Wurda Manó*, akinek 1848. szeptember 23-án érkezett, a naplóban említett levele szerint a család félt - nyilván *Jellačič bán felvonuló seregeitől - és Győrbe kívánt utazni, ahol így „együtt lesz a' tsalád". Karolina testvérei lehettek azok az 1841-ben elhunyt gyermekek, akiknek nevei a veszprémi síremléken sorakoznak.*

A veszprémi építmény az első valóban romantikus alkotás, amely Fruman Antal nevéhez biztosan köthető. A régi győri temetők elpusztultak, így azok reprezentatív egykori síremlékeire is csak az újabb temetőbe átszállított, csekély számú - a veszprémivel egyébként semmilyen rokonságot nem mutató - emlék, valamint a Győr környéki falvakban, esetenként távolabb - Veszprém megyében - is még feldolgozható, győri készítésű művek utalhatnak. A Wurda-síremlék emellett tanúja egy észak-dunántúli polgárcsalád felemelkedésének, gazdagodásának, Győr-Veszprém-Balatonfüred között zajló családi életének, házassági kapcsolatainak. A győri és veszprémi családtagok pontos kapcsolatát nem ismerjük. Annyi biztos, hogy a legalább egyik gyermekét is erre a pályára szánó tímármester apa fia, Wurda József [21] jelentékeny művészi pályát futott be Németországban, az operaénekes generációjához tartozott többi fiú - testvérek vagy unokatestvérek lehettek - között disszertációját publikáló orvosdoktor, liberális elveket valló teológus tanár és a Wurda-napló tanúsága szerint külföldi kereskedelmi és pénzügyi kapcsolatokat ápoló, városában jelentős szerepet vivő terménykereskedő egyaránt akadt. Ennek a generációnak volt tagja a veszprémi családfő is, aki - leányának házasságán keresztül - már megyéje politikai vezetése felé is utat talált. Az anyagilag gyarapodó család a felemelkedő második generáció tagjai révén jelentékeny kulturális szerepet is kész volt magára vállalni, a természetesnek tűnő politikai kapcsolatépítésen túlmenően.

JEGYZETEK

1. Fruman több művét - rajzát -, így a jelen tanulmányban ismertetett síremléket is ezen a néven szignálta, ezért ezzel az írásmóddal élek én is a következőkben. A szakirodalomban Fruhman, Fruhmann is előfordul; Fruman szerepéről a győri rajziskolában l.: *Bedy Vince*: A Győri Nemzeti Rajziskola története. Győri Szemle I (1930) 12-32.
2. *Lyka Károly:* A táblabíró világ művészete. Bp. 1981 (3. kiadás). 49-50, 125, 260, 431; *Zádor Anna - Rados Jenő:* A klasszicizmus építészete Magyarországon. Bp. 1943. 178-179, 308, 322; *Fülep Lajos* főszerk.: A magyarországi művészet története. Bp. 1970 (5. kiadás). I. 345.
3. *Borbíró Virgil - Valló István:* Győr városépítéstörténete. Bp. 1956. 1., 178., 183., ill. 187. ábra.
4. *Lyka* i.m. 49-50.
5. *Lyka Károly*: Adalékok művészetünk történetéhez. Magyar Művészet III (1927) 548; a rajzok egy része elpusztult: *Grábics Frigyes:* Az első győri városépítész. Kisalföld 1962. okt. 7. 8. old.
6. *Somfai Balázs:* A veszprémi Megyeház 100 éve. 1887-1987. Veszprém 1987. 24; 18.a-f. kép.
7. Győr Városi Levéltár.
8. *Bedy Vince:* Győr katolikus vallásos életének múltja (Győregyházmegye Múltjából V. szám). Győr 1939. 54.
9. *Zákonyi Ferenc:* Balatonfüred. Adalékok Balatonfüred történetéhez a kezdetekből 1945-ig. Veszprém 1988. 497-499.
10. U.o. 488-490.
11. *Grábics* i.m.; *Borbíró - Valló* i.m. 150, 195, 238; *Jenei Ferenc - Koppány Tibor:* Győr. Bp. 1964. 51, 135, 140.
12. *Lyka* 1927. i.m.; *Jenei - Koppány* i.m. 51, 135, 140.
13. *Zákonyi* i.m. 497, 498; Ekkor kőfaragással még nem foglalkozhattak, mert a győri források szerint az 1820-as, 1830-as, 1840-es években előbb egy, majd két kőfaragó-mester dolgozott a városban, de ezek között Birkmayer nevű nem található: *Balázs Péter:* Győr a feudalizmus bomlása és a polgári forradalom idején. Bp. 1980. 58, 65, 110. Ebbe a tevékenységbe 1850 táján foghattak, mivel 1851-ben „Birkmajer Ignácz s János által üzöt kőfaragó munkák s legény tartás eránti panasza a kőfaragó czéhnek elintézés végett bead"-atott: Győr Városi Levéltár, Magáncsaládok okiratai, Mutatókönyv.
14. Balatonfüred, Sümeg, Csabrendek, Zirc, Borzavár, Karakószörcsök, Bakonybél.
15. Barnag, 1907; Kisberzseny, 1931.
16. *Balázs Péter:* Egy kereskedőcsalád élete és üzleti tevékenysége Győrött a XIX. század közepén. Történeti Statisztikai Évkönyv 1965-66. Bp. 1968. 263-314; *Balázs* 1980. i.m. 15, 21-22, 85, 87, 125, 128, 137, 141, 180-181; *Szabolcsi Bence - Tóth Aladár:* Zenei lexikon III. Bp. 1965. 677-678; *Bárdos Kornél:* Győr zenéje a 17-18. században. Bp. 1980. 107, 258, 319; *Szinnyei József:* Magyar írók élete és munkái XIV. Bp. 1914. 1657. h.
17. *Kempelen Béla*: Magyar nemes családok II. Bp. 1911. 194.
18. U.o.
19. *Balázs* 1968. i.m. 266.
20. Győr Városi Levéltár, „Wurda-napló". L. *Lengyel Alfréd:* Győr 1848/49-es eseményei egy ismeretlen napló tükrében. Arrabona 3 (1961) 125-141; *Balázs* 1968. i.m.
21. *Szabolcsi - Tóth* i.h.

1991

A szerző felvételeivel

SONKOLY KÁROLY

ÖNTÖTTVAS „FIDES"-SÍRSZOBROK PÉCSETT

1984 őszén, a Szigetvár nyugati részén lévő Kanizsai temetőben a szerző egy életnagyságú, öntöttvas szobrot talált.[1] A görögös viseletű nőalak a kápolna mellett, a földön hevert. Közelében, a fűben, hozzá tartozó darabok, egy töredékes kereszt és egy csonka alkar (bal) kerültek elő. A kontraposztóban álló figura jobb lába mellett kis, stilizált sziklán a kereszt csatlakozásának helye látszott. Külön öntött karjai eredetileg csapokkal voltak a testhez erősítve. A kereszt szintén öntöttvas, kivéve egyik oldalát, amely vaslemezből készült. A szobor a temető X. parcellájában, a *Pfeffer-család* síremléke volt, egy alacsony, kőből kifaragott, „műszikla" talapzaton álliva. A sírba először 1865-ben temetkeztek. A családnak Szigetváron vaskereskedése volt, s a közeli Flóramajornál szereztek földbirtokot.[2] A szobrot és megtalált töredékeit beszállítottuk a pécsi Janus Pannonius Múzeumba, s az 1985-ben megnyitott Várostörténeti Múzeum (Felsőmalom u. 9.) udvarán nyert végleges elhelyezést (ltsz. 85.214.1-3.). (1.a., b. képek).

Néhány évvel később, a Pécs melleti Üszögpuszta kastélyszállójának kertjében az öntöttvas szobor egy, a fentivel egyező másodpéldányára bukkantunk. Ez is torzó, karjai és keresztje hiányoznak, s még a lába melletti szikla is csonka. (2. kép) Adatközlőnk szerint 1982-83 körül került ide. Előzőleg a Mecsekoldalban lévő, Urna nevű szőlőben állt, egy borház előtt.[3]

A szobornak egy harmadik példánya a pécsi köztemetőben már korábban ismert volt. (Romváry, 151., No. 96.) A H parcellában *Horváth Antal*, az 1912-ben elhunyt ügyvéd és amatőr régész sírját díszíti. Ez teljesen ép, megvan mindkét keze, s a kereszt is. (3. kép) Romvári a 19. század végére datálja, de stíluskritikai alapon is korábbinak tartjuk. Az 1904-ben megnyitott köztemető már másodlagos helye lehet. Előtte - más, kisebbek mellett - a Budai külvárosban volt 1832 és 1904 között Pécs temetője, korábban pedig a Mindszentek temploma melletti sírkertet használták. Alaposabb kutatások nélkül is feltételezhető volt, hogy a három szobor közül a két pécsi eredetű valamelyik régi temetőből kerülhetett ki, amelyeket már felszámoltak. Az 1832-ben lezárt Mindszentek temető monográfiájában nem szerepelnek öntöttvas emlékek. (Szőnyi 1913.) Ezzel szemben a budai külvárosi (balokányi) temetőről, szintén *Szőnyi Ottó* által publikált feldolgozásban

1. a, b A pécsi Városi Múzeum udvarán felállított szobor

FRUHMANN Antal építész

Bp. Jedlik Á. u. 17
Karinthy u. 6.8.

Komáin 1984 185-187.

FUCHS Tamás

Magyar Világ 2000/4

III.

Adjunk esélyt magunknak újra, jó?
Te menj le vásárolni, én pedig
begépelek néhány belém bújó,
szonettnyi ihletet. Incselkedik
velünk a büszkeség: nocsak, de rég
együtt vagyunk! – kibírni bár nehéz, a két
év (vagy még több is), mint a buszkerék
az aszfaltba, kedvünkre nyomja bélyegét.
De ezt a szennyest reggel elpakoljuk
az ágyneművel együtt – nappal farmer, blúz
látszik rajtunk, éjjel meg csak szagoljuk
az ágyunk testszagát, míg *jójszakát*-ba húz,
és – mert szólózni már nem is tudnánk talán –
kommersz duettet alszunk egymás oldalán.

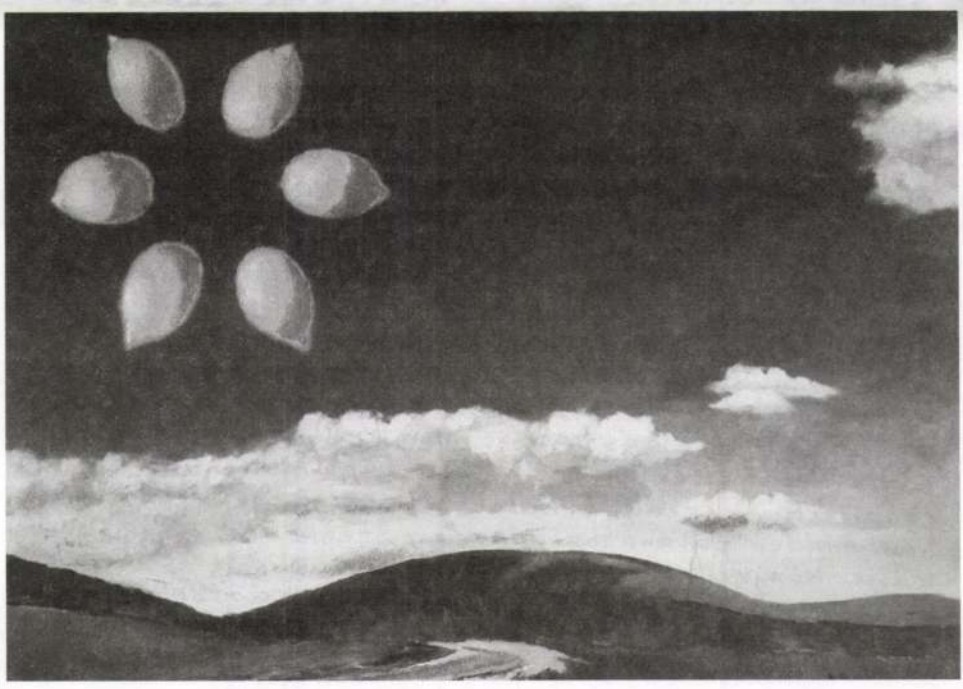

Fuchs Tamás munkái (70. o.)

= ELŐNY A TÁRSBÉRLŐNÉL =

/konceptuális attraktor-jegyek FUCHS TAMÁS munkáiban/

A söpredékformáló kisesztétika 4. alaptétele kimondja: virtuális agyunk vészkijáratánál legkevesebb két kidobólegény posztol.

Úgy tetszik, mára az idézetekbe foglalt, tényleges tartalmaiban túlhaladott mű-egész konceptualista dogmája helyébe egy többszörösen fordított előjelekkel rendelkező, lyukas vektorokból álló halmaz került, s ebből (mint a konglomerátumokból általában) könnyen körvonalazható olyan formállogikai fázistér, mely leginkább megfelel a jellemzően statisztikus ingadozásokra épülő műelemzés ezredvégi követelményének.

Poincaré valamikori hitvallása, miszerint csupán konvenció kérdése a tér euklidészi vagy nem-euklidészi meghatározása, jó példa az ismeretelmélet szubjektív módon való korlátozására, s főképp annak bizonysága, miként emel – akár maga elé is – mesterséges akadályt az elbízott értelem. E históriának a modern művészetekre szintúgy alkalmazható ellentmondása abban rejlik, hogy a sorozatművekben általánosan uralkodó közhelyszerűség (mint tartalmi szint) nem tételezi tárgyi, formai megvalósultságában ugyanazt a fokozatot; adódhatnak ugyanis olyan másod-, harmadlagos asszociatív lehetőségek, melyek sajátos/váratlan eredményekkel bővíthetik ezt az alapvetően fogyatékos eszmeiséget; az ily módon létrejött relativisztikus formációkat kutatva kimondhatjuk, hogy sajátos, utánvétből kifejlő minőséggel van dolgunk.

E kiragadott példák (a tenzorkalkulációt és nano-Lingvisztikát meg sem említettük!) jelzik azokat a nehézségeket, melyekkel a pályája kezdetén álló FUCHS TAMÁSNAK is meg kell birkóznia. Úgy tűnik, számára evidens, hogy a türelmetlenség elvharcosai által kreált tökéletlen mennyiségekkel szemben minden pillanatban érvényesítenie kell a nem-Lokális könyvvitel természetes logaritmusait, s ezzel szinte egyidejűleg kell kiaknáznia a káoszelmélet tört dimenziójából levezethető világkép új mondandóit.

Szemethy Imre

Fuchs Tamás munkái

cím nélkül '1999

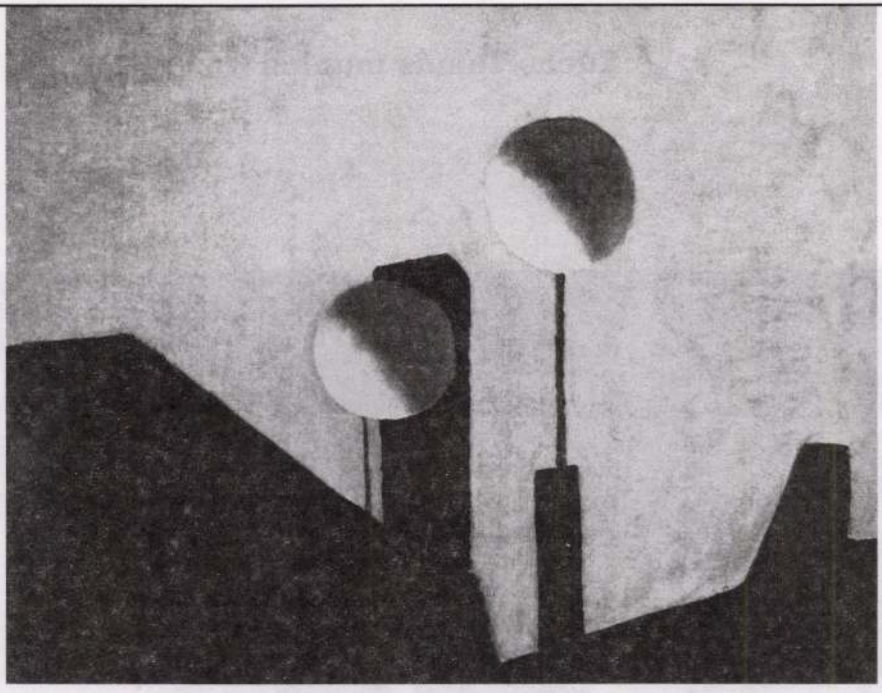

Sat 1 1993.

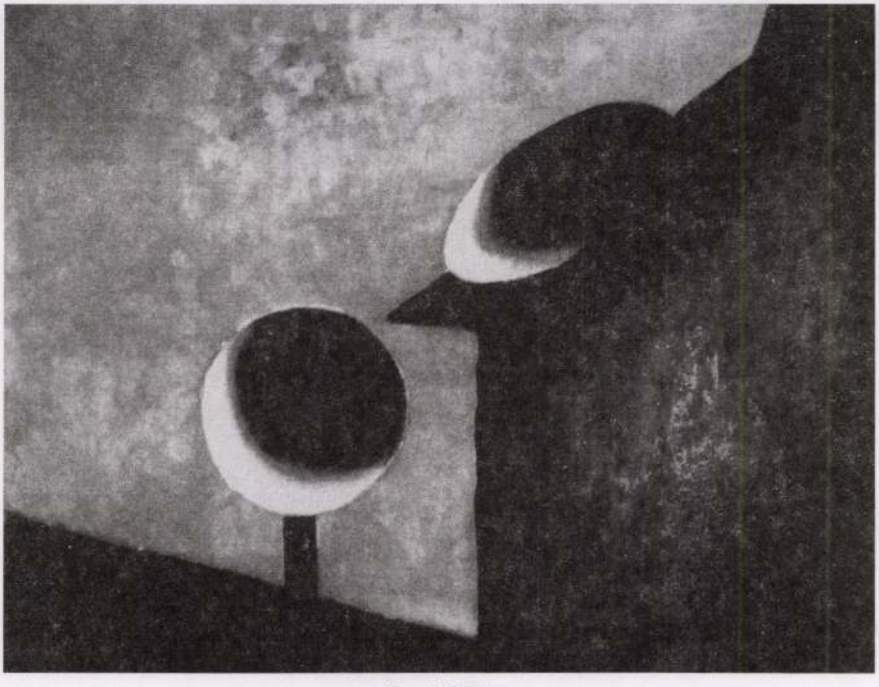

Sat 4 1993

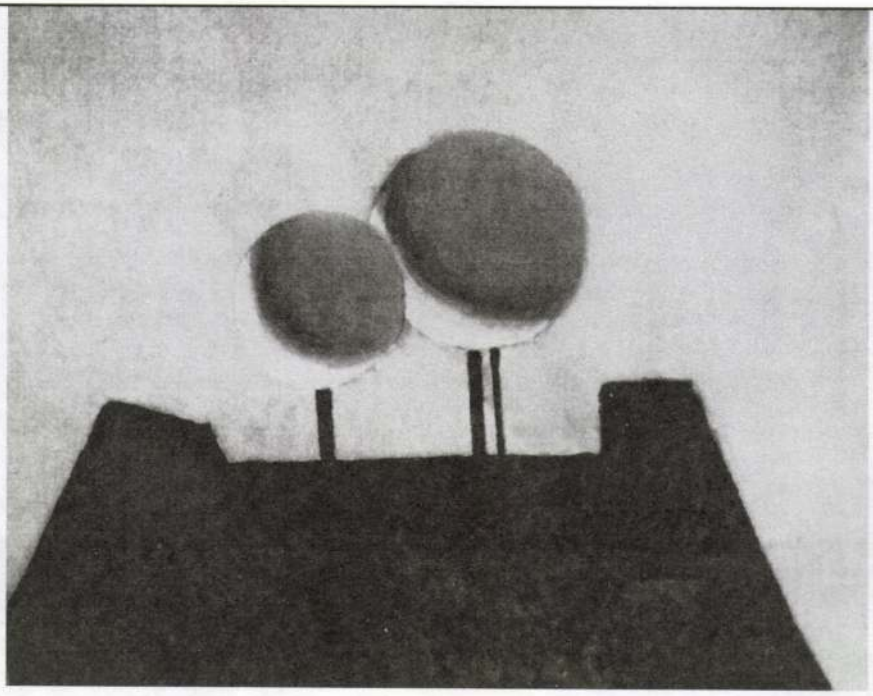

Sat 2 1993

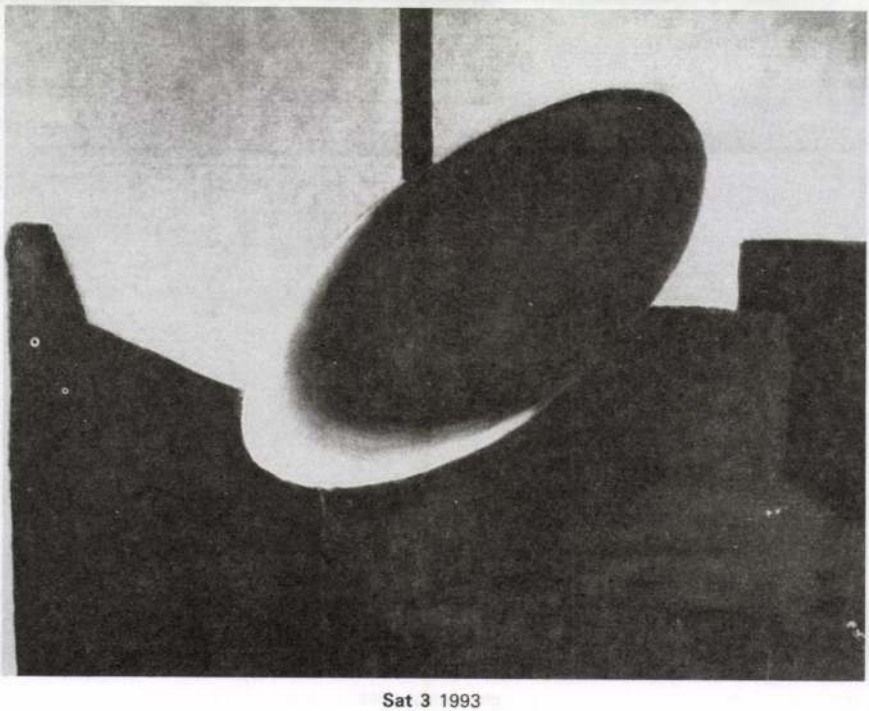

Sat 3 1993

cím nélkül 1993

Tyto Alba 1990

Gemini 1996

„С З П О" 1996

Az 1968–1989-es világforradalom és következményei

Miszlivetz Ferenc interjúja Immanuel Wallersteinnel

– Kilenc évvel ezelőtt, 1991 májusában beszélgettünk utoljára 1989 következményeiről. Megjelent munkáiban Ön azóta is világforradalomról beszél, amely 1968-ban kezdődött, és 1989–91-ben fejeződött be. Mit értsünk ezen? A világforradalom kifejezés mifelénk elég furcsán hangzik.

– Mindenütt furcsán hangzik, ezért hadd magyarázzam meg: azt gondolom, hogy mindössze két forradalmon ment keresztül a modern világrendszer, az első 1848-ban, a második 1968-ban tört ki. Mit értek tehát világforradalmon? Elsősorban azt, hogy ezek az események szó szerint a világ sok részén zajlottak. 1848 természetesen nagyjából csak az európai világra vonatkozott; 1968 szó szerint a világ minden részét érintette. Vegyük sorra a lázadásokat: Nyugat-Európa, Csehszlovákia, Lengyelország, Kína, Japán, az Egyesült Államok, Mexikó, Szenegál, Tunézia, India, Portugália és így tovább. Ez önmagában természetesen még nem jelent világforradalmat. Attól válik azzá, hogy a sajátosságok mögött közös témák húzódnak. Két ilyen mindenütt előtérbe kerülő téma volt. Az egyik a hegemón Egyesült Államok, és a vele összefonódó Szovjetunió. A másik az úgynevezett régi baloldal, amit én inkább rendszerellenes mozgalmaknak nevezek. Ezen a világ különböző részein működő kommunista pártokat, a szociáldemokrata pártokat és a nemzeti felszabadítási mozgalmakat értem. 1968 lázadói azt mondták: „Ti a probléma vagytok, és nem a megoldás."

1848 következményeként a világrendszerben kialakult a liberalizmus kulturális hegemóniája. 1968 következményeként leépült a világrendszerben a liberalizmus kulturális hegemóniája. Ez is további világforradalmi tényező, átfogó geokulturális változás. 1968-ról Magyarországon mindenkinek Csehszlovákia jut eszébe, Kína legutoljára. Pedig Kína különösen érdekes, mert amit kínai kulturális forradalomnak neveznek, és 1966-ban kezdődött és 1969–70-ben ért véget, szerintem ugyanennek az eseményláncolatnak a része. Mert mi is történt Kínában? Természetesen ott is felvetődött az első téma: amerikai hegemónia és szovjet együttműködés. Kínában ahelyett, hogy kapitalista világról, kommunista világról és harmadik világról beszéltek volna, azt mondták: nem! Szuperhatalmak vannak, és harmadik világ van. Kína és Nyugat-Európa mintegy a kettő között köztes állapotban vannak. A kulturális forradalom aktivistái nem kevesebbet állítottak, mint hogy valójában a kapitalisták vannak hatalmon, és hogy a Kínai Kommunista Párt elnöke és főtitkára kapitalista brókerek. Pusztán azért, mert kommunista párt van hatalmon, még nem beszélhetünk szocialista társadalomról. Igazából rejtett tőkés társadalomról van szó. Tehát a régi baloldalt denunciálják, azt állítván, hogy az nem a hivatalos párt, még ha Mao Ce-tungról, Csu En-lajról etc. van is szó. És mint tudjuk, egy ideig győznek, legalábbis átmenetileg a hivatalos párt helyére lépnek.

Ezek a mozgalmak két-három év után elhalnak, és akkor megint csönd van. A világ gazdasági állapotát tekintve azonban valódi összeomlást látunk. A harmadik világ szenved a legtöbbet; azt látjuk, hogy a hatalmon lévő kormá-

Immanuel Wallerstein 1930-ban született. 1959-ben doktorált a Columbia Egyetemen. 1976-tól a Fernand Braudel Center igazgatója. Legutóbbi könyve: The End of the World As We Know It: Social Sciences for the Twenty-first Century (Minneapolis, 1999). Korábbi interjúja a Mozgó Világban: 1991/9.

Illárium
Művészeti Galéria
H-1081 Budapest, Köztársaság tér 15.
Tel./fax: 210-4883

BUDAPEST 53.
10. 4. 00
AL-I/4

MAGYARORSZÁG
026
FORMÁT

Ú. MŰVÉSZETI
SINKOVITS PÉTER

Budapest,
Nagymező u. 4.

1065

Az Illárium Művészeti Galéria szeretettel meghívja Önt

Fuchs Tamás

MEDIAN

című kiállításának megnyitójára
2000. április 17-én, hétfőn 18 órára

Megnyitja
Antal István

A kiállítás május 6-ig tekinthető meg,
hétköznap 10 és 16 óra,
szombaton 10 és 14 óra között.

A kiállított alkotások reprodukciókként is megvásárolhatók

Illárium
Művészeti Galéria
H-1081 Budapest, Köztársaság tér 15.
Tel./fax: 210-4883

BUDAPEST 53.
10. 4. 00
AL-I/4

MAGYARORSZÁG
026
FORINT

Ujfalu Művészeti,
P. Szabó Ernő

Budapest,
Nagyszerb u. 8.

1065

Az Illárium Művészeti Galéria szeretettel meghívja Önt

Fuchs Tamás

MEDIAN

című kiállításának megnyitójára
2000. április 17-én, hétfőn 18 órára

Megnyitja
Antal István

A kiállítás május 6-ig tekinthető meg,
hétköznap 10 és 16 óra,
szombaton 10 és 14 óra között.

A kiállított alkotások reprodukciókként is megvásárolhatók

Fuchs Tamás (1962–)
Liz 1999
vászon, olaj 90×70 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Fuchs Tamás (1962–)
Amerika 1996
vászon, olaj 100×80 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

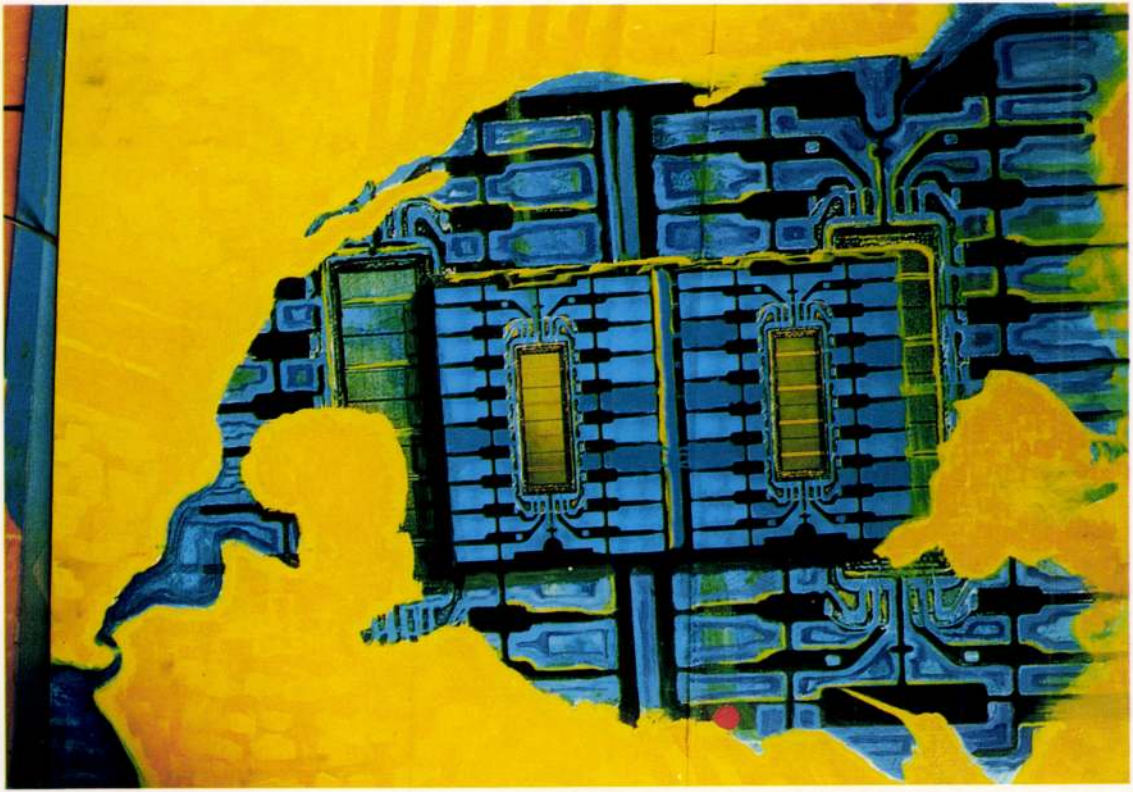

Fuchs Tamás (1962–)
Kim 1999
farost, olaj 40×30 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

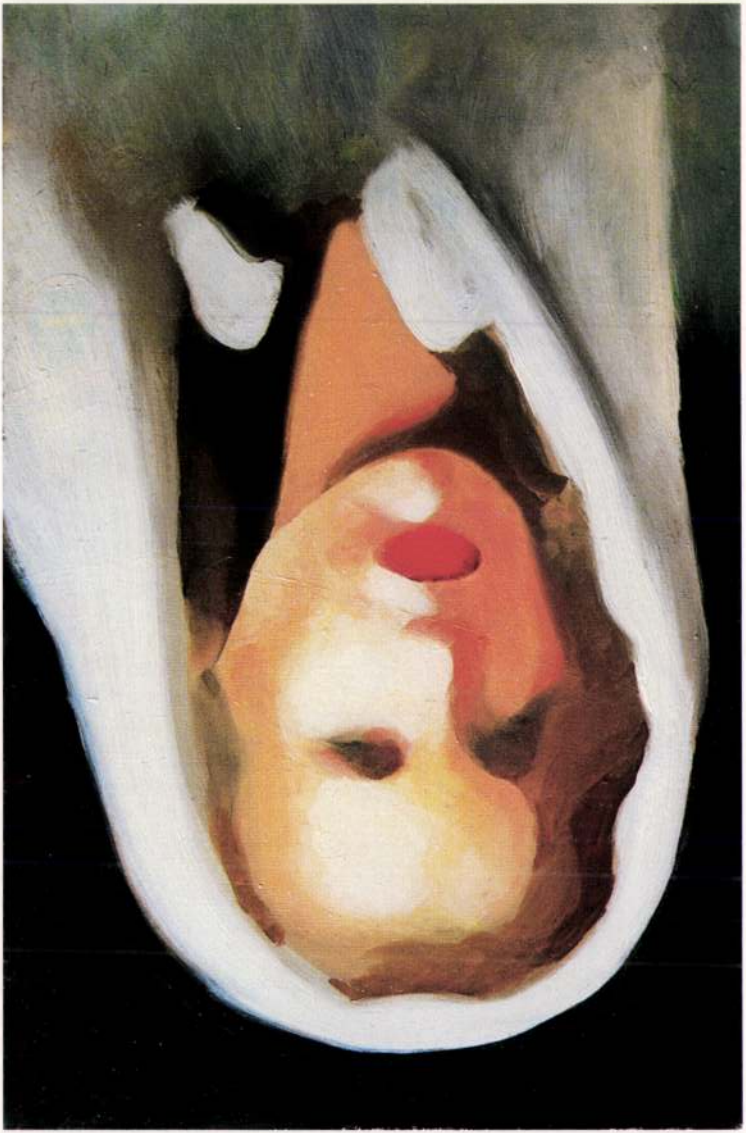

Fuchs Tamás (1962–)
Európa 1994
üveg, olaj 56×58 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

MDK

Fruchter Lajos

/Vigil/: Pohárnok Zoltán gyüjteményes kiáll. Magyarság 1938. okt. 19.

FRUCHTER Lajos műgyűjtő

25,141,206,221.

Oltványi 1991

Igazgató helyettes

(a munkavédelmi tevékenység közvetlen irán

Felelős:

- az üzemi balesetek bejelentéséért és k előzéséhez szükséges müszaki, egészség megtételéért
- a munkavédelemmel kapcsolatos erkölcsi
- a munkavédelmi megbizott képesitésének
- a munkavédelmi szemlén feltárt hiányos
- az MTA Központi Munkavédelmi Szervezet moló elkészitéséért
- a berendezések és munkahelyek rendszer

Irányitja:

- a munkavédelmi megbizott tevékenységét
- a gazd. vezető munkavédelmi tevékenysé

Elbirálja:

- dolgozók munkavédelemmel kapcsolatos é

Résztvesz:

- a munkavédelmi szemlén

Gazdasági vezető

FRUCHTER Lajos műgyűjtő

91 4.23

Új Művészet

MJV69291

FRUCHTER Lajos műgyűjtő

FODOR András: A Kollégium :
Napló, 1947-1950. Bp. Magvető,
1991 191-194

Látogatói Fülepnél a gyűjteményben

FRUHMANN Antal

SABJÁN Tibor: Adatok a kályhásmesterségről II. : Fruhmann Antal, Győr. = Arrabona, 26/30 1984/1991 (1991) 143 - 172.p. ill. G.

iparm.

névmutatóba utaló: Fruhman Antal

FRUHMANN Antal építész

1854, átalakitás, Ivócsarnok, Balatonfüred

1841-1846, Kerek-templom

KOPPÁNY Tibor: A Balaton környékének műemlékei. Bp. : OMvH, 1993 61, 79. 80

Magyar gyüjtők kincsesházából. Olvasó nő. Munkácsy Mihály festménye, Fruchter Alajos gyüjteményéből

oroszok vagyunk! De mit tudjátok ti, hogy miféle emberek ezek! Ezek haza akarnak menni! Az anyjuk! A gyerekük! A feleségük! A szeretőjük! Tépik a drótsövényt, ássák a falat: haza!! haza!! haza, haza!! — Ezekben úgy dolgozik a vágy, mint a sziklában a dinamit!

(Egy pillanatig csend. Mindnyájan elgondolkoznak. Csak Baklusin és Akulics sakkoznak tovább elmerülve. Akulics halkan fütyörészni kezd.)

Baklusin (dühösen felugrik és két kezét az ég felé rázza. Ordít): Ne fütyülj, Akulics, az Úristen büntesse meg a fütyülődet! (Visszaül és meredten néz egy sakkfigurát.)

(Alig figyelt valaki rájuk.)

Odgyota (előrehajol Szjeverovhoz. Nagyon ijedten): Mondd Szergej Nyikolájevics, igaz, hogy ezek kutyafejű emberek?

Szjeverov (megvető tekintettel méri végig és nem felel).

(Sokan felnevetnek, valaki hátulról fejbecsapja tréfásan és elráncigálják onnan Odgyotát. Nagy zaj.)

Dimitrij: Mit nevettek, ostobák? Igenis, én még a nagyapámtól hallottam, hogy a németeknek fehér a hajuk és kutyafejük van. A lovuk akkora, mint egy elefánt! Igaz-e, Szergej Nyikolajevics?

Odgyota: Elefánt? Ne hallgassatok rá, mindig hazudik!

(Nevetés, vitatkozás, zaj.)

Szuzimov: Ide figyeljetek, emberek! (Csend lesz.) A felsőbb parancsnokság valószinüleg úgy intézkedett, hogy ezeket a foglyokat itt helyezi el köztünk. Ha tehát a hajó tisztjei megérkeznek . . .

Fedor (lélekszakadva berohan).

Szjeverov: Láttál valamit? Mért vagy úgy megijedve?

(Körülállják.)

Fedor (lihegve): Itt álltam a parton a kikötőben . . . A matrózok leeresztették a hidat és felszó-

Új Idők 1928. ápr. 1. 14 m.

lították a foglyokat, hogy szálljanak partra. Erre előállt az egyik és azt mondta: Nem megyünk! Vigyetek bennünket vissza Krasznojarszkba! Mi hadifoglyok vagyunk, a dán és az amerikai konzul védelme alatt állunk. A tiszt hivatkozott a haditörvényre és megfenyegette őket: „Ha megtagadjátok az engedelmességet, kisorsolok közületek egyet és azt — főbelövetem." (Az elszörnyűködés moraja.) Erre se mozdultak. Kiabáltak. Valami dulakodás támadt, a matrózok megfékezték őket, aztán a tiszt kisorsolt egyet közülök, azt megragadták, megkötözték, rádobtak egy ponyvát ... (Szuzimovhoz.) Ó, atyuskám, ha láttad volna, hogy az a megkötözött ember hogy vonaglott a ponyva alatt!

Szuzimov: Agyon akarják lőni?

Fedor: Nem hiszem. Én úgy gondolom, csak meg akarják ijeszteni . . .

(Kint egyhangú dobpergés. Aztán egy vezényszó: „Szmirna!" Utána éles sortűz. A deportáltak elborzadva arcuk elé emelik a karjukat. Mindnyájan a pap után tolonganak és valamennyien térdreborulnak Szent Mihály képe előtt. A sortüzre Baklusin és Akulics is felugrottak a sakktábla mellől és elvegyültek a térdeplők között.)

Szuzimov (fojtott, alig hallható hangon imádkozik. Az imát a deportáltak utána mormolják): Ki ismered a halál útját . . . nyujtsd ki kezed most ő feléje . . . vezesd el őt a másik országba . . . és segíts neki szent atyánk . . . nyugalmat találni! Ámen! (Leborulnak. Néhány pillanatig csend.)

(Egy fegyveres matróz feltépi az ajtót és teli torokkal beordít: „Szmirna!" Aztán kint az ajtó mellett feszes haptákba áll. A deportáltak felállnak. Néhányan, inkább nők, felhasználják ezt a pillanatot és a létrákon és lépcsőkön elmenekülnek az odukba. Két másik fegyveres matróz siet be, feszes haptákban megállnak lent a lépcsőnél. Fent az ajtóban megjelennek az orosz tisztek. Elől a kapitány, mögötte másik három tiszt. Valamennyien a tengerésztisztek hófehér nyári ruháját viselik, arany epolettjeikkel szinte látományszerűen ragyognak be a sötét, földalatti barakba. Lejönnek a lépcsőn és megállnak a deportáltak előtt.)

Kapitány (nádpálca van a kezében. Végignéz a deportáltakon): Hol van a rabfelügyelő?

Szuzimov (előlép. Kenetteljesen): Fent van nagyságos uram . . . Bizonyosan alszik, mert nagyon öreg már . . . (Odafordul valakihez.) Eredj csak . . .

(A megszólított elszalad érte.)

Kapitány: Hányan vagytok ezen a telepen?

Szuzimov: Negyvenheten, uram!

Andrej: Az én ügyem már tizenkét éve van vizsgálat alatt, valahol elakadt az írás, én meg itt akadtam. Jobbára így vagyunk valamennyien.

Kapitány: Mi volt a vád ellened?

Andrej: Pénzhamisítás.

Kapitány: És ezek az asszonyok?

Szuzimov: Ők csak idekísérték a férjeiket. Sok köztük már az özvegy, mert most kilenc éve sokat elvitt közülünk a skorbut . . . Aztán gyerekek is vannak, akik már itt születtek . . . Kisebbek, nagyobbacskák . . .

Kapitány: Egy szikratávíró-tornyot láttam itt a barak fölött. Ki kezeli a szikratávírót?

Szuzimov: Az altiszt, aki ide volt rendelve, már két éve meghalt. Most Szergej Nyikolajevics Szjeverov kezeli.

Kapitány: Hol van az az ember?

Szjeverov (előáll és a szemöldöke alól sötéten néz a kapitányra).

Kapitány: Milyen szolgálatot végzel a szikratávírónál?

Szjeverov: Mióta a háboru kitört, semmit. A háboru előtt az volt a dolgunk, hogy közöljük a jégzajlás állását a norvég és orosz kereskedelmi hajókkal, amelyek a Jeges-tengert járják. De most már két éve nem járnak a hajók.

Kapitány: A moszkvai szikrák eljutnak hozzátok? (Szjeverov hallgat.) Felelj, ha kérdezlek!

Szjeverov: Eljutnak.

Kapitány: Menj és szereld le a készüléket. Semmi szükség, hogy hallgatózzatok! (Szjeverov nem mozdul.) Na, egy-kettő!

Szjeverov: Mért kívánod ezt tőlünk uram? Nézd, itt vagyunk eltemetve a jégben és a tundrák között. Ha jön a tél, négy hónapig tart a sarki éjszaka. Itt ülünk a sötétben, néha megszólal a csengő és idehallatszik Moszkva. Hagyd meg nekünk, uram . . .

Kapitány: Ne papolj itt annyit! Eredj, csináld, amit mondtam.

Szjeverov (sötéten elmegy).

Mihajl (nagyon öreg. Lejött az egyik lépcsőn és megáll a kapitány előtt).

Kapitány: Te vagy a rabfelügyelő?

Mihajl (nem hallotta a kérdést, mert süket. Tanácstalanul Dimitrijhez fordul).

Dimitrij (megismétli a kérdést): Te vagy a rabfelügyelő?

Mihajl: Én vagyok, uram!

Kapitány: Hogy hivnak?

Mihajl: Mihajl Styepanovics Kuzmics.

Kapitány (mosolyogva végignézi): Megesznek itt téged atyuskám ezek a haramiák.

Mihajl: Nem bántanak azok, uram. Jó emberek. Megvagyunk békességben. Még ők vigyáznak rám, hogy időelőtt meg ne haljak.

Kapitány: Hát ide figyelj, Mihajl Styepanovits. A felsőbb parancsnokság úgy intézkedett, hogy hozzátok deportálunk tizenkét hadifoglyot.

Az egyik tiszt (a kapitányhoz hajol és szalutálva kijavítja): Tizenegyet!

Kapitány (folytatja): Tizenegy hadifoglyot. Adtok nekik szállást és enni, amit ti esztek. Addig maradnak itt, amíg a háború véget ér. Megértetted?

Mihajl: Megértettem, uram.

Dimitrij (előáll): Ha meg nem sértenélek a szavammal kegyelmes uram, arra kérünk téged, ne hozd ránk ezeket az idegen embereket. Mi már megvagyunk itt csendben, békességben, ki tudja miféle tisztességtelen emberek ezek . . .

Kapitány: Hát mit gondolsz te, hogy én a magam mulatságára hajókáztam két hónapig felfelé a Jennisszein? Eredj Omszka és beszélj a parancsnoksággal. Szamár!

Szjeverov (megjelent, kezében a leszerelt készülékkel).

Kapitány: Leszerelted?

Szjeverov: Igen! (Átadja.)

Kapitány (megnézi és átadja az egyik, mögötte álló tisztnek).

Matróz (aki kint állt az ajtónál. Lejön a lépcsőn és jelenti a kaptánynak): Alázatosan jelentem, itt vannak a foglyok.

Kapitány: Vezessék ide őket!

Matróz (kikiált az ajtón): Kirilov! Előre!

(Először négy fegyveres matróz jön. Utánuk kötélre fűzve tizenegy hadifogoly. Nem lehet megkülönböztetni melyik a tiszt, melyik a közlegény. Rongyosak és szakállasak. Csukaszürke katonaruhát, vagy vörös huszárnadrágot viselnek, oldalukon barna kenyérzsákok, kezükben kis katonaládák vagy külön-

Fröde Vilmos, építész

M.D.K.

kassai dóm építő felügyelete alatt ujitották meg 1881-ben a kassai Mária-emlékoszlopot.

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1904. 38.köt. 177.old.

MDK

Fről de Vilmos

Sztehlo Ottó: Megfigyelések a kassai Sz. Erzsébet-templom épitése történetének felderitéséhez. MMÉKözl. 1913. XII. 14. 797-806.l.

mdk.

Fröde Vilmos épitő

szerint 1437 ben már istentiszteletet is fart hattak a templomban annyira előre haladt az épitése: Zsigmond király utazásaiban gyakran megfordult Kassán saz épitkezés re gyakorolt befolyását igazolja a szentély középső ablaka felett i két ennek a Luxemburg-ház egyfejű sa német romai birodalmi kétfejű sas ennerképe.

Mihalik József A Kassai Szent-Erzsébet templom Bp 1912. 37. l.

mdk

Fröde

mivére kivatkozik a szerző amikor meg-
emliti, hogy II. László lovagtirakos ennek (1502)
van a mány befejezetlen eszaki toronyba be-
ülesztve

Mihalik J. A Kassai Szent-Erzsébet templom
Bp. 1912.

49.2

Fröde Pál

1897

l.

Gereczerajztár

345. h. (tökbnör)

ÁTVÉTELI JEGY

(megőrzendő)

..... város / község ..... -u. ..... sz.

..... em. ..... a.

T. ..... úrnak / úrnőnek

Köszönettel vettük a következő adományokat:

Készpénz: ..... P

Ruhanemű ..... drb kabát

..... « felsőruha

..... « fehérnemű

..... « ágynemű

..... pár cipő

Egyéb adomány: .....

.....

.....

.....

....., 1945.....

A házmegbízott aláírása: .....

A Fasisták Által Elhurcoltakat Segítő Bizottság megbízásából:

.....

.....

Salkra r t. Budapest. 505,0673.

Frödetál

l. Gereczerajztár

1964. 616. 4.

Fröde Frigyes Vilmos, német építész; szül. 1847 jan. 23-án Drezdában. Anyja magyar származású nő volt. Elvégezvén a zittaui építészi iskolát, 1867—1869-ig gyakorlatilag képezte magát kiválóbb szászországi építkezéseknél. Ezután Bécsbe ment s Hansen tanár mellett kapott alkalmazást. Tanulmányait ugyanitt, a képzőművészeti akadémián fejezte be. Az osztrák fővárosban 1880-ig tartózkodott, s ez idő alatt több monumentális épület építését, köztük a tőzsde-palotáét is vezette. 1880 végén Steindl Imre hívására Kassára jött, s közel két évtizedig tartó munka után Steindl tervei alapján befejezte a kassai székesegyház restaurálását. Ezenkívül több felsőmagyarországi műemlék restaurálási tervét készítette, egyebekközt az eperjesi szent Miklós templomét is. Utóbb visszatért Bécsbe, ahol jelenleg városi építész.

Arch. Ért. 1884. 189—193. l. — 1895. 279. l. — *Emlékkönyve,* A kassai száz éves egyházmegye történeti névtára és —. I. k. Abaúj- és Sárosmegye. Kassa, 1904. 58. l. — II. k. Zemplénmegye. Névtár és iskolák. Kassa, 1904. 592. l. — *Fröde Vilmos:* A szepsi róm. kath. plébánia templom déli kapuzata. *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.* 1899. 42—44. l. (szövegábrákkal). — *U. az:* Felső-Magyarország középkori épületeinek kőfaragó jelei. *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.* 1900. 421—443. l. (13 szövegábrával és I—VIII. sz. gyűjteménynyel). — *Gaal Adorján:* A szent Miklósról nevezett eperjesi plébánia templom. *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.* 1899. 433—440. l. (9 szövegábrával.) — *Kabdebo Gyula:* Az eperjesi Miklós templom. *Magyar Építőművészet.* 1909. 4. sz. 8. l. — *Mihalik József:* A kassai szent Erzsébet templom. Első rész. Budapest, 1912. — *Műcsarnok.* 1899. 323. l. (A bártfai templom.) — *Nyári Sándor dr.:* A kassai székesegyház. Budapest, 1896. — *Pallas Lexikon.* VII. 670. l. — *Révai Nagy Lexikona.* VIII. 184. l. — *Sziklay János dr. és Borovszky Samu dr.:* Magyarország vármegyéi és városai. Abaúj-Torna vármegye és Kassa. Budapest, 1896. 70. l.

1878–1898 bártfai templom restaurálása

tanácsb. is működik

1892. Szerv. a Műcsarnok kiállításán a magyarhoni (szepsi) műemlékeiről a gr. Károlyi Mankol-t (1892–98)

< Fröde Vilmos >

cikke

Sz-Sz

< > Felső-Magyarország
középkori épületeinek
kőfaragó jelei.
MMÉE Közl. 1900
421 — 443. l.
Szamos átrával -

1.-105.11.

Pozsony

Ág. ev. gyülekezet, 1886.

homokkő, melynek súlya sem nagy, feldolgozása meg éppen könnyű.

A nagy arányú dendarai Hathor-templomtól kezdve egész Felső-Egyiptomban, Edfu és Philae-ban a templomok nagyrészt homokkőből épültek.

Ennek a homokkőnek színe is világosszürke, némelyik fajtáé gyengén veres árnyalattal. A szemek rendkívül aprók, tériumaival s cikkelyének élénkítésére, igen sikerült fényképfelvételeket közöl, melyek közül néhányat az 1—6. számú idefogott ábrákban mi is bemutatunk.

Vitális István Kairó leirásával foglalkozik, s megismertet az ottani exotikus élettel. Élénk, mindenre kiterjedő figyelme szinte megeleveníti a leírt élményeket s biztosan kalauzol végig ezen a csodás városon. A 7-ik ábrában be-

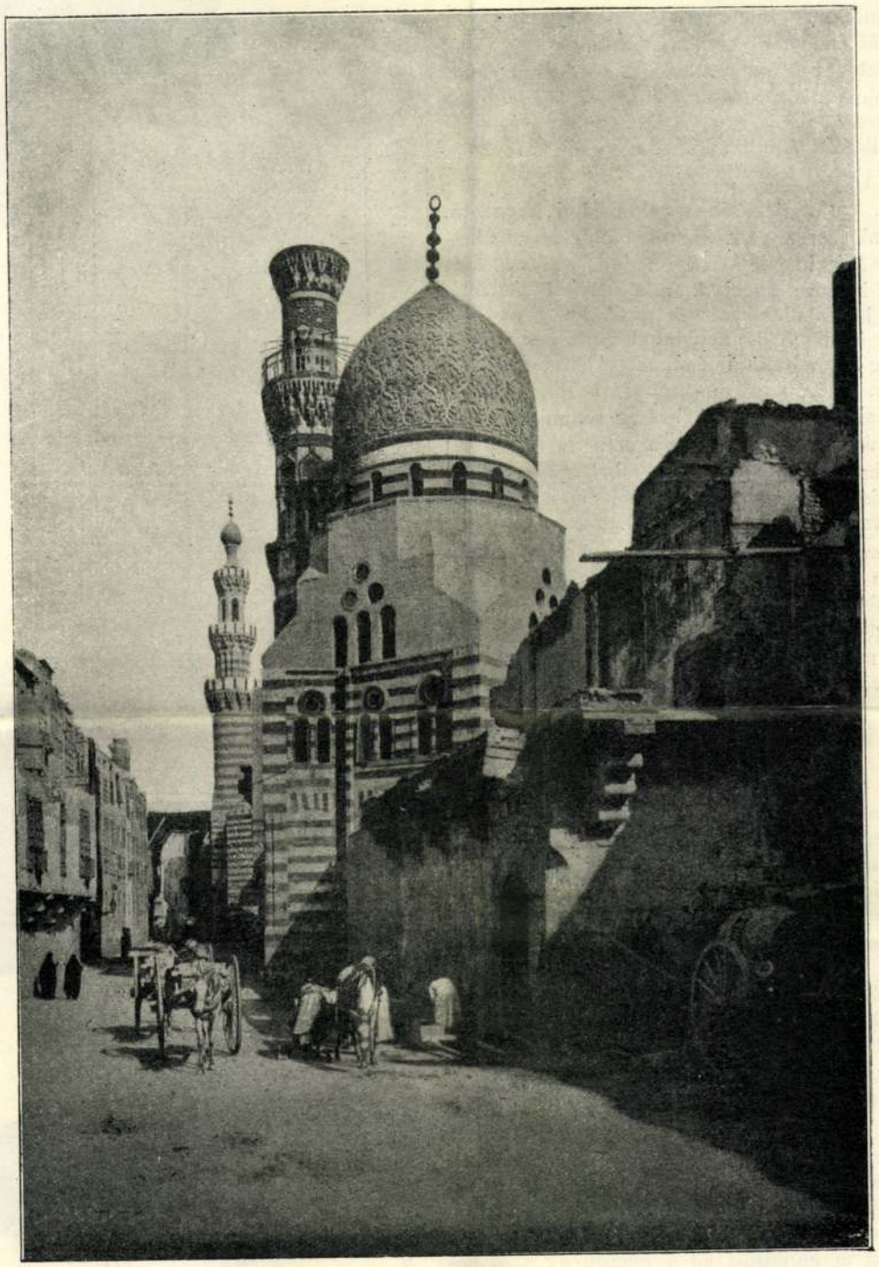

7. ábra. Arab palotaomladékok.

alakjuk szögletes, összeállásuk laza, likacsos, annyira, hogy kézzel morzsolhatjuk s gyenge kalapácsütésre szétesik az egész darab. Ez a tulajdonsága oka annak, hogy belölök készített épületek sok helyen erősen meg vannak rongálva, a falak lyukasak, az élek lekopottak.

Szádeczkynak imént bővebben ismertetett cikkelye után *Goldziher* Ignác dr. értekezik az *egyiptomi iszlámról*. A tőle megszokott alapos tudással ismertet meg az iszlám mis-

mutatott arab palota-omladék című képet ezen értekezés keretéből szakítottuk ki.

Szép Rezső, Felső-Egyiptomot ismerteti meg s terjedelmes tanulmányát olvasva, különösen az építészeti emlékek eleven, szemléltető leírása kap meg.

Gecsányi Gusztáv *Suez*-ről szóló rövid ismertetése után, *Kőrösi* László dr. befejező cikkelye következik, melyben az *egyiptomi szépségekről* ír. Az egyiptomi nőket a legendák

is magasztalják s a történeti emlékezés mellett az emberek természetes kíváncsisága is érdeklődéssel fordul a legrégibb nemzet gyengébb neme felé. És Kőrösi kitünő kalauz, aki nemcsak szóban, de érdekes rajzokban is bemutatja az egyes typusokat.

Ime ez a gazdag tartalma ennek a könyvnek, melylyel a magyar irodalmat a magyar középiskolai tanárok ajándékozták meg. Midőn ezt a szép munkát a legjobb lelkiismerettel ajánljuk szaktársaink figyelmébe, csak annak az óhajtásunknak adunk még kifejezést, hogy az arra hivatottak még többször adjanak alkalmat arra, hogy gazdag tapasztalataik feldolgozását ismertethessük. — Végül dicsérettel kell megemlékeznünk a *Pátria irodalmi vállalatról és nyomdai részvénytársaságról* is, hogy a szóban forgó munkát tárgyához méltó díszszel állította ki. *G—l.*

A szepsii róm. kath. plébánia-templom déli kapuzata. Hazai műemlékeink sorsa még mindig jobbára a véletlenre van bízva. Míg idegen országok építészeti emlékeit úgyszólván töviről-hegyire ismerjük, addig hazai műemlékeink közül csak kevés dicsekedhetik azzal, hogy az illetékes szakköreink legalább is annyira ismerik — mint a külföldieket. Pedig az a kulturai élet, mely hazai építészetünkben különösen a középkorban megnyilatkozik, nagyobb érdeklődésre tarthatna számot. A helyzetet semmi sem jellemzi hívebben, mint az, hogy nap-nap után merülnek fel egyes töredékek hazai műemlékeink köréből, melyek úgyszólván meglepetésszámba mennek s csak igen kevesen vannak, akik azokat ismerősként üdvözölhetik.

A XII. század második felén túl, emlékszerű építészetünk megszámlálhatatlan műemlékkel gyarapodik s egymásután épülnek a nagyobbszabású román és átmeneti izlésű bazilikáink, melyek legtöbbjét csak a fenmaradt szóhagyományból ismerjük. A magyar nemzet szellemi fejlődésének hű képét tükröznék vissza e műemlékek, sok hézagot lehetne kitöltenünk, ha az illető időszaknak megfelelő építészeti tevékenységét is ismernők. Nem szabad kicsinylenünk a legkisebb eredményt sem, minden porszemet gondosan kell megőriznünk, hogy majdan a magyar építészet emlékére emelt pantheon teljessé váljék. Ezt a dicsőséges munkát véljük szolgálni akkor, amidőn e helyen is gondosan gyüjtögetni kívánjuk a mindenfelé szétszórt anyagot, hogy egykor szerény igyekezetünkkel is hozzájárulhassunk az eredményhez. Eléggé nyomasztó a tudat, hogy éppen legnagyobbszerű monumentális épületeink elenyésztek; de mentsük meg és becsüljük meg legalább azt, ami megmaradt. Addig, míg meg nem ismerjük, reánk nézve a megmaradtak is holt tőkét képeznek. Nehezebb időkben, külső és belső háborúk ezer viszálya közt is megőrizte a magyar nemzet az eszményi érdekek iránti fogékonyságát, amiről számos hatalmas alkotása tanuskodik.

A XII. század második felében kezdődött nagyszabású építészeti mozgalom a XV. században érte el tetőpontját. Szakadatlanul folyik a templomok építése, átalakítása, megnagyobbítása és diszítése s alig találunk műemléket, hol e nemes verseny nyomaira ne akadnánk. Mátyás király dicsőségteljes uralkodása új impulzust ad a nemzetnek s nemesebbjei, főpapjai és főurai mintegy versenyre kelnek egymással, hogy szebbet és nagyobbat létesítsenek, mint elődeik. Ne keressünk mi hazánkban világraszóló alkotásokat, de becsüljük meg azt, amivel birunk.

Az idefogott három ábrában bemutatott szepsii róm. kath. plébánia-templom kapuzata is egyik érdekes példánya hazai építészetünknek. Szepsi városa, a magy. kir. államvasutak kassa-tornai vonalán, Kassától délnyugatra 30 *km*-nyire fekszik. Temploma a XV. században épült s a fentebb említett átalakító és diszítő törekvés ezen is nyomot hagyott.

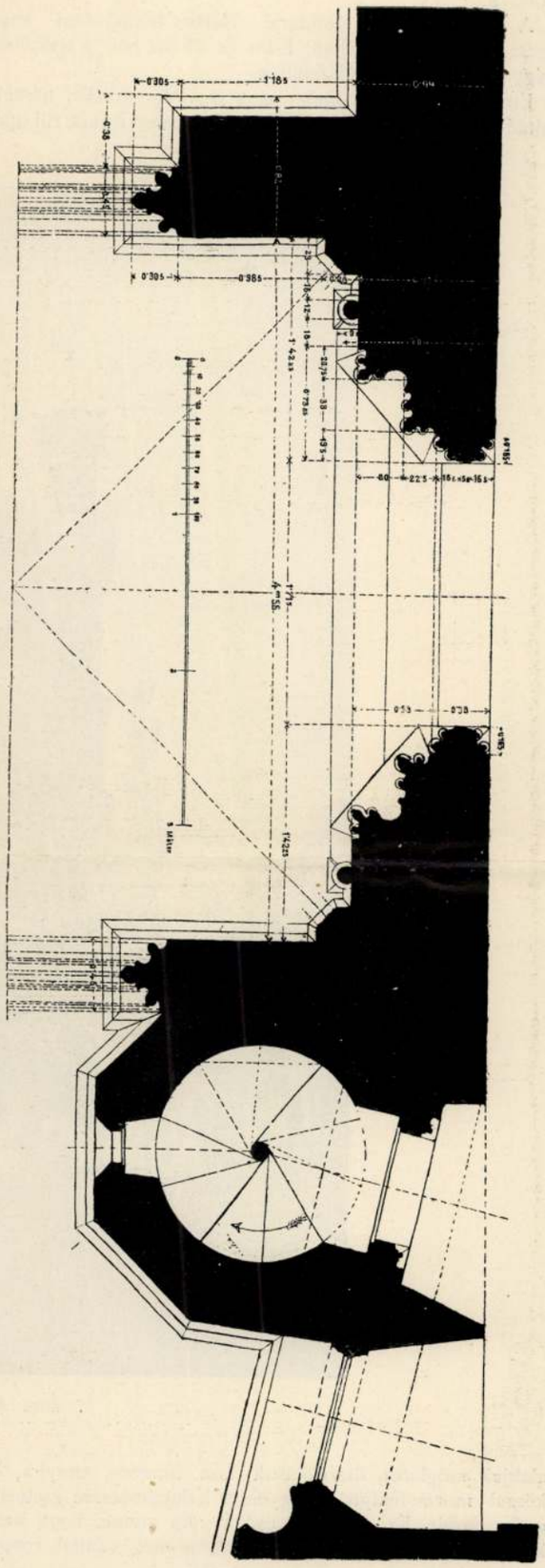

1—3. ábra. A szepsii róm. kath. templom déli kapuzatának elölnézete, metszete és alaprajza. A pontozott *ab* vonal a talaj jelenlegi felszinét jelzi.

MMÉE Közl. 1899.

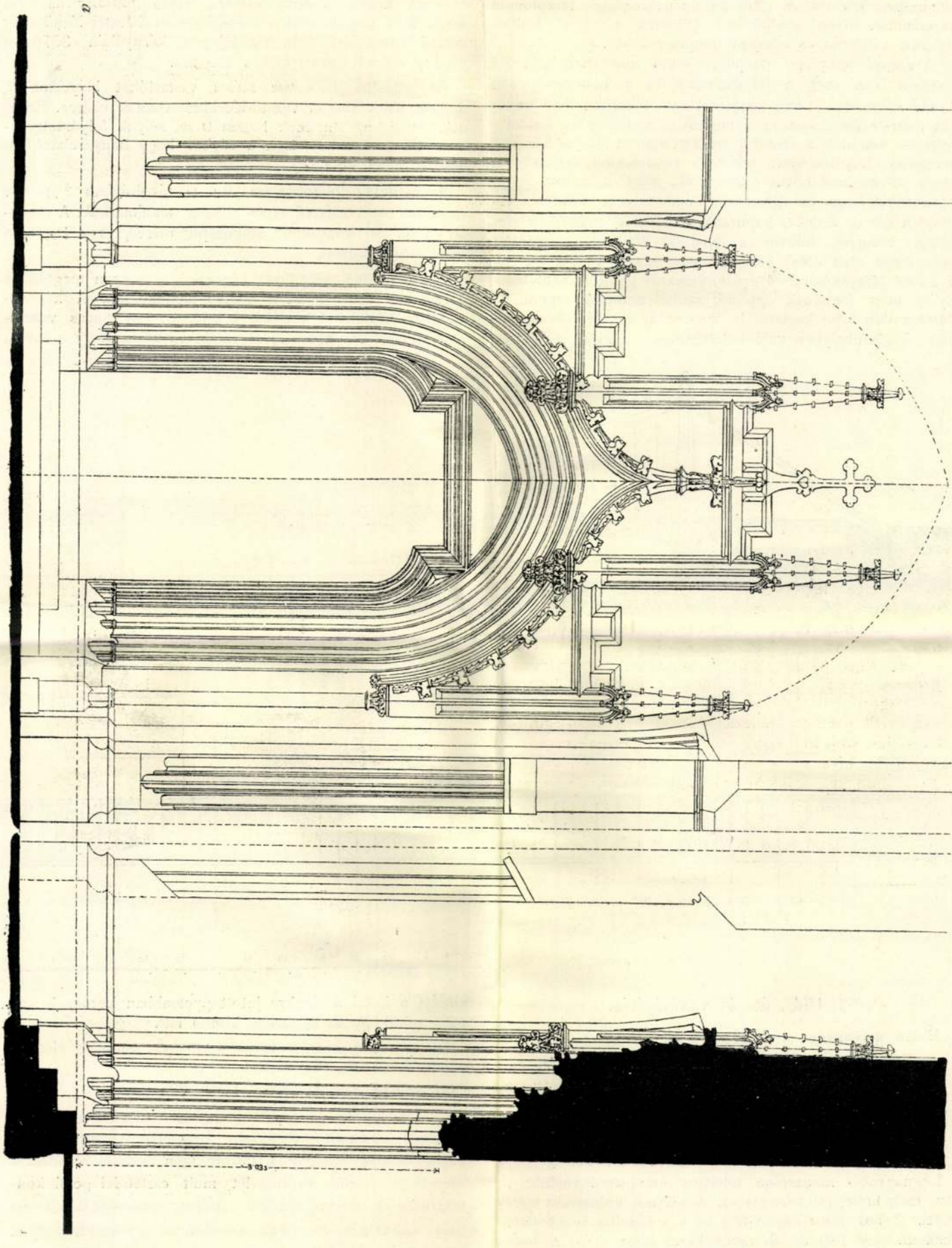

Mátyás király korában ugyanis a templomhoz három oldalon nyilt előcsarnokot építettek, olyant, mint a minőt ugyanezen korszakban több felsőmagyarországi templomon is találunk. Ilyen előépítéssel bővültek a kassai székesegyház, a bártfai és eperjesi templomok stb.

A szepsii templom előépítményéből már csak a belső kapuzat van meg a falpillérekkel és a boltozat-bordák kezdő köveivel. A még meglehetősen jókarban levő kapuzat elrendezése, valamint a tagozatok metszése és alakítása teljesen hasonlók a fentebb említett három Mátyás-korabeli templom előépítményein található részletekkel, ugyannyira, hogy bátran arra következtethetünk, hogy a szóban forgó építmények egy és ugyanazon építőművész munkái. Ha majdan ezt az érdekes kapuzatot szakavatott műértő helyreállítja, könnyen lehetne a jelenlegi többszöri átmázolás mészrétege alatt olyan kőfaragó jelzéseket találni, a melyek a kassai Mátyás-korabeli épületrészekről gyüjtöttekkel bizonyára meg fognának egyezni, amiből nemcsak sejteni, de határozottan következtetni is lehetne az egyidejű és ugyanazon építőműhelyben való keletkezésre. *Fröde Vilmos.*

Vasvágányok közúti kocsik számára. A stade-franconeperi közúton 1894-ben 500 *m* hosszúságban fektettek vasvágányt közúti kocsik számára. 1895. október havában adták át a forgalomnak a *Gardelegen*-től Kloster-Neudorf-ig vezető útszakaszt. Ma Gardelegen környékén 3076 *m* vágány fekszik közúti kocsik számára.

Az úttestbe 120 *mm* széles vastartókat helyeztek el, melyek baloldalukon vezető-lécekkel vannak ellátva. Ezeknek az ú. n. sineknek hossza 9 *m*, súlyuk folyóméterenként 25·07 *kg*, hajlításuk a végből, hogy kanyarulatokban használhassák, nem okoz nehézséget.

A nyomtáv biztosítására 2·1 *m* távolságban $^{45}/_{10}$ *mm* keresztmetszeti méretű lapos vasakat alkalmaznak. A nyomtáv 1·346 *m* sínközéptől sínközépig mérve, vagy 1·25 *m* a vezető-lécek között.

Az ilymódon előállított vágányon a nagyon megterhelt kocsik elé fogott lovak is ügetve haladhatnak. A keresztirányban közlekedő kocsikat a csak 15 *mm* magas vezetőlécek egyátalában nem akadályozzák. Érdekes, hogy a lovak,

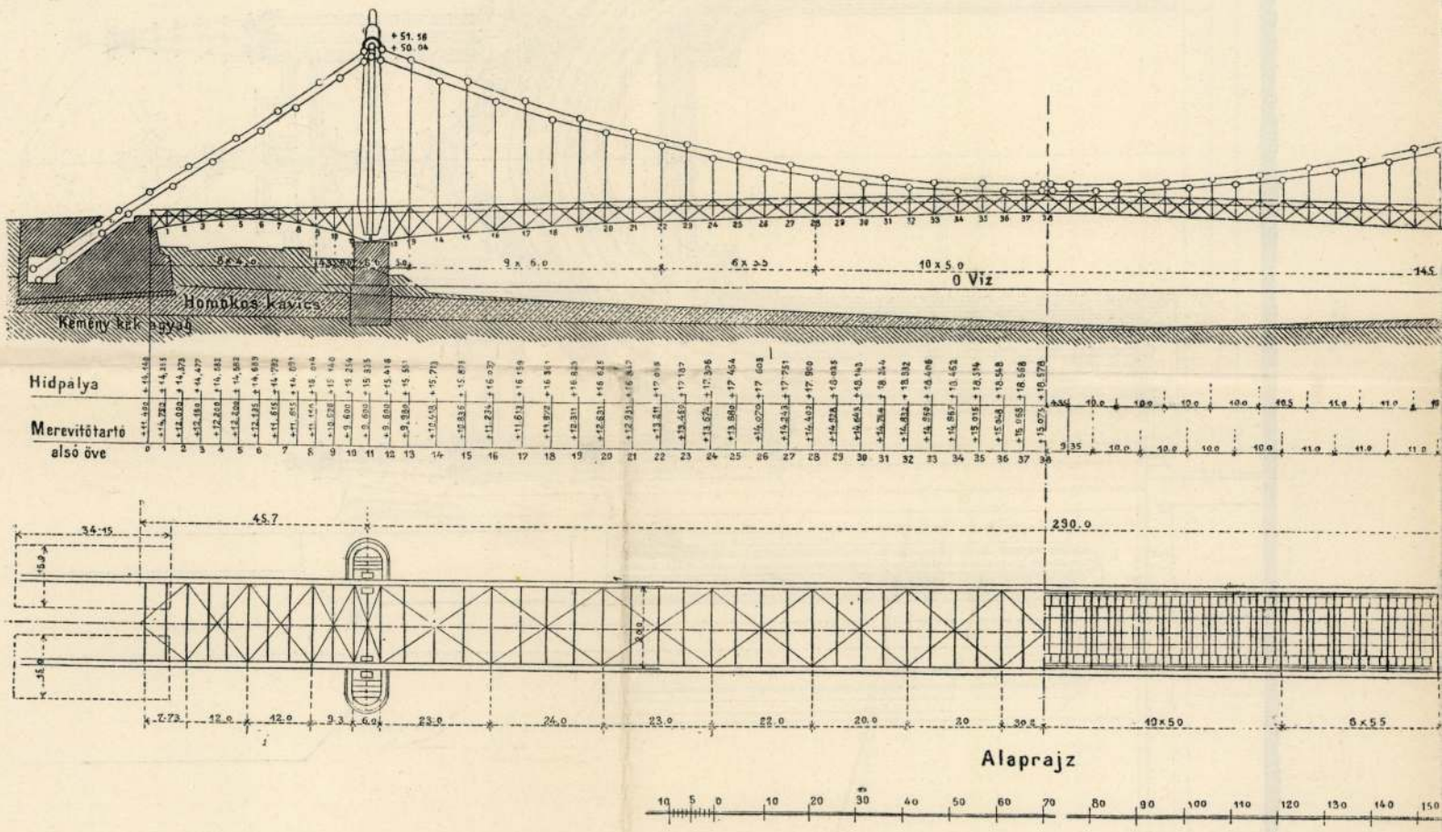

2. Híd-, út- és vasútépítés.

Hidak magassága a vízszin felett.

East River-híd, New-York	41 *m*
Firth of Forth-híd, Edinburg	46 »
Az Arlberg-vasút viaduktja, Tirol	58 »
Douro-híd, Oporto	70 »
Niagara-híd	78 »
Müngsten, Vilmos császár-híd	107 »

Legnagyobb magassága tehát a müngsteni viaduktnak van, mely híd egyéb tekintetben is kitünik kolosszális méreteivel. Teljes hosszúsága 465 *m* s a főnyílás ívtartójának támasztó köze 170 *m*. A vasszerkezet súlya 4000 *t*, építőköltsége 2¼ millió márka, építése 4 évig tartott.

(*Z. d. oest. Ing. und Arch. V.* 1898. 731. oldal.) *Z.*

mihelyt a kocsi a sínekre jutott gyorsabban kezdenek szaladni, minthogy az ellenállás kisebb lett.

Az a félelem, hogy a lovak a síneken könnyen elcsúsznak és elbuknak, túlzott volt.

(*Bayerische Verkehrsblätter.* 1898. 225. oldal.) *Z.*

Közúti vasutak sebessége. E címen *Geron* a kölni közúti vasutak igazgatója tartott igen érdekes előadást a nemzetközi közúti vasútegylet mult esztendei genfi kongresszusán. E szerint a közúti vasutak sebessége 6—20 *km* között váltakozik, meg van azonban az igyekezet, hogy a sebességeket növeljék.

(*The street Railway Review.* 1898. 718. oldal.) *Z.*

Fröde

műépítész

tervezte a kassai szent Mihály kápolna mutaja ra a nagymihályi (Zemplén v.m.) Győrkehegyen álló gróf Sztáray-mauzoleumot.

Épült 1893-98-ban.

928/1943
ZOTTSÁG

Emlkassaiegyhm

II. 592. 1.

Sz. fr.

3277

S.O.

M. kir. postatakarékpénztári csekkszámla
Filmkölcsönző osztály 7653. Egyéb 35.710

LM BUREAU A. G. ⁓ HUNGARIAN FILM AGENCY

YVES KÁLMÁN-KÖRÚT 15. TELEFON *146-346
EST, IV. POSTAFIÓK 19

TCA 5-7. TELEFON: *145-510, 56-os és 57-es m. á.
I-UTCA 25. TELEFON: *145-510, 60-as és 172-es m. á.
ERZSÉBET-KÖRÚT 45. TELEFON: 222-098 és 222-099
T, VII, NYÁR-UTCA 7. TELEFON: 423-252

Budapest, 194 3. dec. 22.

ímla -másolat *Számla száma* F/1212.

ágos Bizottságának,

Budapest.
Hőgyes E.u.10.

alapján

Teljes tisztelettel

Magyar Filmiroda rt.
fényképosztály
Hiess István s.k.

sek:	Egységár	Összeg	Összesen

Fröde Vilmos

Erdő

ék körjve

A

100 éves

Emlkassaigylem

tört. névtáre

és V

I. k. 58. l.

II. k. 592. l.

Kassa

1904

Sz-ti

as, bár a fejlődés iránya azonos.A

páthoszát, a S.Maria Maggiore lágy

erővel megfogalmazott földöntuli hie-

ik különleges multu templomának fa-

születik meg/ 526-534/.Az apszis

hatalmas alakja felhőkön állva,mesz-

s távolba állított Szt.Péter és Pál

edelmek Szent Kozmát és Szt.Damjánt

a mozaik két szélén Szent Teodor és

akja látható./18.19.kép//Az utóbbi

yamán teljesen megujjitották/. Alat-

bárányok,a diadaliven pedig Isten

angyalok és az evangelisták szimbo-

angja a kék, melytől a figurák arany-

a élésen elválik.

M.D.K.

Frőde Pál

Épitész tervezte román-byzanci stylusban a bártfai gör.kat.templomot.

Hanulya József gör.kat.lelkész:
Emlékkönyv a bértfai gör.kat.egyház megalapitásának s temploma felszentelésének alkalmából. 56. o

mak

Fröde Frigyes Vilmos

lett az ellott Weber helyett az Erzsébet Templom építésvezetője Steindl Imre meg-bízásából.

Mihalik József. A Kassai Szent Erzsébet Templom
Bpest 1912

102. l.

mdk

2

Fröde Vilmos

által összegyűjtött kőfaragó jelek. Mihalik S. bizonyos rendszer szerint csoportosította.
ábrák: 54, 55, 56, 58, 60. lapon
(Összesen 165 kőfaragó jel).

Mihalik József. A Kassai Szent Erzsébet templom
Bp. 1912 Kiadja a M. T. A.

54. l.

mdk

Fröde Vilmos

1

a legutolsó restaurálás építés vezetője ugyaz
első mind a második templom különböző részeiről
összegyűjtötte, gipszbe öntette és le is krajzoltatta
a Kassai kőfaragó jeleket. 290 kőfaragó jelvény közt
van olyan 53 jel, mely többször fordul elő a templom
egyazon v. különböző részein.

Mihalik József. A Kassai Szent Erzsébet Templom Bp 1912
53. l.

Frőde Vilmos, dómépitő, Kassa

1881. Mária-emlékoszlop megujitása.

Kemény Lajos: Kassai épitőmesterek. MKÉK KÜnl. 1940. 176 l.

Fröde Kilmos építén MDK

Weber Antal és Lange Kerentély
építésekkel rozsban vezetés a
bárfai főtpl. ujjáépítési
munkálatait.

Bártfa, Bártfafürdő ismertetése
1901 Bp

48

Fröhde Vilmos

szerepe a kassai Szent Erzsébet templom restaurálásával kapcsolatban

Marosi Ernő: Tanulmányok a kassai Szent Erzsébet templom középkori építéstörténetéhez.
/Művtört.Ért., 1969. 1. sz., p. 1-45./

p. 5, 24, 25, 40, 42, 43, 44

Fröde Vilmos

cikkét (A nepsii róm. kath. plébániatemplom déli kapuzata, MMÉEK, XXXIII, 1899. 42.) idézi jegyzetben

Marosi Ernő: Tanulmányok a kassai Szent Erzsébet templom középkori épitéstörténetéhez II. /Müvtört. Ért., 1969. 2. sz., p. 89-127./

p. 126.

M.D.K.

Fröde Vilmos, építész

magyar alapos és kimerítő, magyarországi középkori épületek köfaragó jeleiről.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1900. 34. köt. 421-443. old. 13 ábra
(Közlik a saját építési mester-jelek táblázata.)

M.D.K.

Fröde Vilmos, építész

ismerteti a XV. sz-ban épült szepsii róm. kath. plébánia templom déli kapuzatát, az egyetlen, aminek belső kapuzata a falpillérekkel és bolforat-bordárral még megvan (holott a hasonló ebenderesű más három Mátyás korabeli kapu elpusztult), ugyhogy ennek restaurálása bizonyára fényt deritene a kassai kőfaragó körrel való összefüggésre.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1899. 33. köt. 42-44. old. 2 szöv. ábra

-1-

M.D.K.

Fröde Vilmos, építész

rekonstrukciós terve a Szent Miklósról nevezett eperjesi plébánia templomhoz. A tervvel kapcsolatban a templom építéstörténét és az átépítésre szoruló állapotának képét is körli. Ismerteti: G-l.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1899. 33. hét. 433-440. old. 7 szöv. á.

M.D.K.

Fröde Vilmos, építész

eperjesi Szt. Miklós plébánia templom helyreállítási tervét az 1886. aug. 11-i villámcsapás következtében kiütött tűrvész tette időszerűvé, mely az egészet tetőretet, s a barokkos toronysisakot is elpusztította. Fröde tervei szerint épül újjá a templom - további csapásor elhárulése végett vasbádoglemez tetőhéjazattal.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1899. 33. köt. 436. old.

-,3-

Fröde Vilmos, építéz M.D.K.

műveretése mellett építik ujjá a kassai dómot.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1899. 33. köt. 436. old.

A bártfai templom fölszentelése.

Magyarország egyik legrégibb és legszebb műemlékét, Bártfa városának ősrégi fényében helyreállított templomát vasárnap, junius 4-ikén szentelte föl *Bubics* Zsigmond kassai püspök, aki agg korát és az utazás fáradalmait nem tekintve személyesen jelent meg e kiváló hazai műemlék ünnepi fölavatásán.

A fölszentelés ünnepségén Sárosmegye közönsége nagy számmal volt jelen és fényes

[2] Ugyanezt megtette az »Országos Magyar Képzőművészeti Társulat« is, mely 1898. és 1899. évi illetményül *Malonyay* Dezső »Munkácsy Mihály élete és művei« cimü diszmunkáját adta tagjainak. *(A szerkesztő.)*

lyunkat, ki a Szent Bernát által létrehozott szerzetes rendet behívta hazánkba, s itt nekik számos helyen templomot és monostort épített, hogy műveljék a földet és polgárosítsák a népet; feltünni látom Szent Bernát fiait, a derék clairvauxi szerzeteseket, kik ennek a templomnak helyén építették meg akkor még kisded templomukat, s a körülötte elterülő őserdőkből művelt és emberek táplálására képes földet alkottak, s ezen a földön lassanként létrejött Bártfa, hazánk legrégibb városainak egyike. Azután feltünnek szemeim előtt e városnak ősi lakosai, kiknek ez a templom volt plébaniatemplomuk, akik e helyen meghonosították a művészeteket, az izlést, és ezek legszebb termékeivel ezt a templomot diszítették fel, úgy hogy alig van középkori templom hazánkban, mely műkincsek tekintetében gazdagabb lett volna mint ez; szentségháza, falfestményei, tizenkét gótstilü szárnyas oltára, szobrai, keresztelő-medencéje egyházi butorzata, síremlékei, egyházi öltözetei, csillárai a legremekebb alkotások valának, s ezen ékességek közül nem egy napjainkig is fenmaradt és ezek teszik oly drága kincscsé e templomot. Majd ismét látom, amint földrengés, tűzvészek, ellenséges fegyverek megrontják, rombolják ezt az épületet, de látom azt is, hogy atyáitok buzgósága ismét és ismét helyreállítja azt. Azután látom a vallásháboruk rémeit, melyek között e templom elvétetik katolikus őseinktől és rövid időközökben többször gazdát cserél, de végre másfél század előtt ismét és reméljük örökre visszakerül a katolicizmus birtokába.

Mindezen események között templomunk uj alakot nyer és megnagyobbodik, hogy a hivők növekvő számának befogadására képes legyen. De végre az idő emésztő ereje elhatalmasodik felette is, mint minden emberi alkotás felett, s egyes részeiben meggyengülve, elkorhadva, már nem alkalmas magasztos hivatásának betöltésére.

S ekkor buzgó férfiak lelkében megfogamzik a gondolat, hogy ezt a szép hajlékot ismét alkalmassá kell tenni rendeltetésére és vissza kell állítani régi fényébe és diszébe. Húsz évvel ezelőtt megkezdődik a munka és Isten segítségével befejezést nyer és ime ma ismét átadjuk az egykori rendeltetésének.

Mindezeket elgondolva, lehetetlen, hogy hálával telt szivvel le ne boruljunk Isten szent oltára előtt mindezekért köszönetet rebegve. Lehetetlen, hogy e templomban elhangzó első imánk ne azokért szálljon Ég felé, akik szivünkhöz legközelebb állanak és azokért, akik ezt a nagy művet ujra megalkották.

A beszédben foglalt történeti adatok kiegészítéseül még hozzá tehetjük, hogy 1725-ben a nagy földrengés megingatta a templom tornyát annyira, hogy azóta rom volt, de erős, íves boltozatai dacoltak az idővel. Az 1878-iki tűzvész azonban a templom hajóját is megrongálta. A leszakadt égő tető roppant sulyával majdhogy be nem törte a boltozatot is. A templom értékes műkincseit is alig lehetett megmenteni.

Ekkor indult meg *Kaczvinszky* Ede városi plébános kezdeményezésére az ujjáépítés mozgalma. A város a királyhoz fordult azért, hogy a templomot a vallásalapból állitsák helyre és Ő felsége 1878 nyarán elrendelte az ősrégi székesegyháznak régi fényében való helyreállítását.

A terveket *Steindl* Imre műegyetemi tanár készítette. Az építés munkálatait *Weber* József, *Fröde* Vilmos és *Sange* Keresztély, faragványos munkáit *Körbel* M. bártfai szobrász végezte.

Az építést 1898 szeptember hónapban fejezték be. Az építőbizottság elnökei az elhunyt *Kaczvinszky* Ede apát és városi plébános és a jelenlegi plébános *Korányi* Antal prépost voltak. A város is sokat áldozott. Ötvennyolcezer forint értékü építőanyagot adott, azonfölül 1879-től 1910-ig ezer forintot visszafizet évenkint a műemlékeket restauráló alapnak. Az építés két polgármester, úgymint *Tomcsányi* Károly és *Rhódy* Alajos idejében. történt. Az építés összes költségeit csak most állapitják meg. Maga a szentély és a sekrestye hetvenezer forintba került, a templom előrésze és a torony százhetvenötezer forintba, míg a főoltár kilencezerhétszázhetvenhat forintba. De ezek csak a főbb összegek, a pontos kimutatást csak később fogják közé tenni.

Megemlítjük még, hogy a fölszentelés napján délben *Bubics* Zsigmond kassai püspök tiszteletére fényes bankett volt.

Wlassics Gyula dr. vallás és közoktatásügyi minisztert az ünnepségen *Várady* miniszteri osztálytanácsos képviselte.

A müncheni tavaszi kiállítás.

II.

München, junius.

Mult cikkelyem végén azt igértem, hogy legközelebb beszélek a kiállítás javáról részletesebben. Hát igyekezzünk kikeresni a javát.

Lenbachot nem kell keresni. Külön teremben vannak elhelyezve a dolgai, melyek közül nem egy méltó a mester legtökéletesebb dolgaihoz: Bismarckhoz és Ivette Guilbert-hez. Van 18 arcképe közt nem egy elrajzolt is, de azokat nem kell éppen észrevenni, olyan portrait-ek mellett, mint a milyen a *Döllinger* és a két uj Bismarck-arckép. A németeknek tán érdekesebb ez a két utóbbi, melyekben megint valami „darab világtörténelmet" fognak felfedezni, de én a *Döllinger*-t művészibbnek tartom. Sohasem láttam a vallásalapító, próféta-papot, de a Lenbach arcképe után egy zsinaton is megismerném. Ez már nem is portrait; az ember minden pillanatban várja: mikor szólal meg? Egy gondolkodó, filozófus, amellett renitens papnak egész karaktere benne van. Van a mesternek egy finom női portraitja is, de mintha az a gyengédség nem illenék az ő erejéhez!

Ha már arcképekről beszélünk, közvetlen *Lenbach* mellett méltó hely jut ezúttal *Exter*-nek is, akit nálunk anatomice megfestett Krisztus-képeért annyit ócsároltak. Nagy erő van ebben a művészben, az látszott azon a hirhedt Krisztus-képen is, az látszik az itteni uj dolgain is. Négy képe közül szinte vad bravourjával legimpozánsabb az anyja arcképe. Mintha vésővel lenne kifaragva, olyan kemény, de amellett cseppet sem merev. És hogy van megrajzolva! A »karaktert« festők szeretik a rajzot elfelejteni a karakter mellett, de *Exter* portraitján a kezek egy-egy külön studium. Ez is anatomiai pontossággal van festve, de ami a szentképen visszatetsző, itt az bravour és igazság. *Ez* a reálizmus megkapó! — Nagyon jó a felesége arcképe is, ami csak természetes. Minden művész legjobban festi meg azokat, kik hozzá legközelebb állanak. Mit vagy kiket érezzen meg teljesen, ha az anyát és feleséget nem? Viszont van két képe, melyek közül az egyik érthetetlen, a másik — hogy is mondjam csak — indelikát. *Mese* az egyik nagy képnek a címe s exotikus flórában kaszás embert ábrázol, kire kiváncsi félelemmel néznek többen a bokrok közül. Mi akar ez lenni? A halál? Lehet. De olyan jó képü földmíves a főalakja. Valóban, az egész secessziónista-kiállításon — melyről másutt leszen szó — nincs ilyen érthetetlen kép. Pedig azokat nevezik »misztikus őrjöngőknek«. — Negyedik képe, mely nem éppen esthetikus érzéseket kelt, borjut ábrázol a születés pillanatában. Olyan nyálkás és véres az ujszülött, hogy gyenge idegzetü ember rosszul lesz a látásától. Hogy a kép fakturája brilliáns, az tagadhatatlan. De ez a sujet, Istenem, ez a sujet! . . . Különben *Zola* is ráadta a fejét ilyesforma jelenetre a »Mouret abbé vétké«-ben s ő még fiatal leányt is helyezett ebbe a milieube. A naturalisták azt mondják: ez igaz, tehát természetes, következésképpen szép. A logika jó lehet, de már *ez a* naturálizmus nekem nem kenyerem.

Valamivel kevésbbé brutális naturalizmus szól hozzánk egy *düsseldorfi* művésznek: *Heichert* Ottónak képéről is. A kép címe ez: »Im Schweisse Deines Angesichtes sollst Du dein Brod essen«. Hosszu cím, de érdemes megtanulni; azt hiszem, a legjobb plenair kép ez, a mit ezen a kiállításon láthatni. Teljes napsütésben szánt egy férfi, meg egy nő. A brutalitás a felfogásban nyilvánul: a nő húzza meggörnyedve az ekét, a férfi tolja kényelmesen. De ha emberiességünk fel is lázad a sujet ellen, a kép technikája hódolatra készt. Vastagon, spachtlival van felrakva az egész s bár a művész bizonyára nem kente azt oda amolyan geniálitással mint a hogy látszik, (hátrált biz' ő minden pamacs felrakása után s megnézte jobbról-balról erősen!) mégis az egész roppant természetesen hat. És a szántóföld szerencsés »téma« ehhez az ecsetkezeléshez: a durva rögöt mesés hűséggel lehet vele visszaadni. Amellett olyan napos a nagy vászon, hogy az ember majdnem belévakul. Gyönyörü munka!

Az ecsetkezelés eredetiségét tekintve, különben *Schuster-Woldan* t kellett volna említenünk első helyen. Raffael a keresztneve ennek a *müncheni* művésznek és mintha itt is igaz lenne az a közmondás: nomen est omen! Mert ez az ember egészen olyan, mintha a régi mesterek közül támadt volna föl. Ha nem is éppen Raffaelhez, de Tiziánhoz roppant hasonlatos. Olyan antik színei vannak, hogy az ember első pillanatra hajlandó kópiáknak tartani a műveit. Öt portrait-ja van ezen a tárlaton, mind asszonyi fejek és egy női akt s a művész egyénisége oly pregnáns, hogy mikor az elsőt láttuk, megismerjük a többit is, bár szét vannak szórva a termekben. Roppant pikánsan hatnak ezek az antik, világos szinek a modern ecsetkezelés mellett! Hát még az a kis antik levegő milyen jól esik ebben a barokk világban!

Egészen modern viszont az a levegő, amely

kiállításaink káprázatosan gazdag anyaga útján a külföld is tudomást szerzett arról, hogy régi ötvösmunkákban hazánk Európa országai közül egyike a leggazdagabbaknak. Ám még nálunk is az volt a nagyobb tudós, akinek több kiváló emlékünket sikerült valamelyik külföldi iskolával, vagy idegen mesterekkel kapcsolatba hoznia.

Mihalik kassai ötvös könyvének évek munkája árán gyüjtött óriási és szinte meglepő anyaga szakembereink nézetét régi ötvösségünkről egyszerre megváltoztatta. Amíg addig legkiválóbb ötvösemlékeinket műtörténetíróink egymással versenyezve származtatták külföldről, Mihalik József a kassai dóm kincstára néhány kiváló darabjának tüzetes meghatározásával és a kassai ötvösök régi évszázados életének okmányok alapján megrajzolt színes és eleven képével egész új perspektívát nyitott. Könyvének megjelenése és az ebben foglalt eredmények más kutatókra is ugyancsak buzdítólag hatottak. S ma régibb íróink tapogatózó szerénykedésével szemben már ott vagyunk, hogy régi ötvösségünket a külföld bármely országának hasonló technikájával egyenlő rangúnak tarthatjuk.

Kassa város ötvösségének történetéről és a kassai szent Mihály-kápolnáról szóló könyvei alapján Mihaliknál hivatottabb írót a kassai dóm monografiájára Akadémiánk keresve sem találhatott volna. Noha eddig a nagy munkának csak első része jelent meg, amely a dómnak jóformán csupán külső történetével foglalkozik, a második érdemleges rész megjelenése elébe, az első kötet alapján ítélve, ugyancsak nagy várakozással nézhetünk. Nagy kár, hogy a dómmongrafia megírásának viszontagságai közben, amelyeket följebb vázoltunk, maga az eredeti épület zömében véve eltünt. A mai dóm voltaképpen *Steindl* Imrének, a neogotika zseniális mesterének az alkotása s mint ilyen, a réginél nem kevésbbé művészi, sőt ennél minden bizonynyal harmonikusabb munka is. A régi dóm főrészének lebontásával azonban az eredeti épületnek annyi finomabb részlete tünt el, amelyeknek közvetetlen megismerését műtörténelmi szempontból véve szinte nélkülözhetetlennek kell tartanunk, hogy ezeknek az elenyésztét csak kis mértékben pótolhatják *Fröhde* Vilmosnak, a dóm restaurálását vezető építésznek följegyzései. Ez utóbbiak elsősorban a dómban talált kőfaragó jelekre s az épület anyagára vonatkoznak és azokra a föliratokra, amelyek a dóm újjáépítése közben kerültek a hatalmas épület különböző helyein felszínre s amelyeket Fröhde mindenkor lelkiismeretes gonddal lemásolt. A dóm építésének történetében fölmerülő rejtély megoldását még inkább megnehezíti az a körülmény, hogy a XIV. század második feléből és a következő elejéről írott adatunk erről alig van. A város számadáskönyvei ebből az időből nem maradtak fönn. Egyéb közvetett adatok, amelyek a dóm építésének történetével kapcsolatba hozhatók, jóformán csak véletlenségből kerültek eddig fölszínre. Szó sincs róla Kassa város levéltárában és Egerben, amelynek püspöki megyéjéhez hajdan Kassa is tartozott, még igen sok adat lappang, amely a dóm építéstörténetére az eddigieknél bizonyára élénkebb fényt fog vetni. Ezek fölkutatása azonban egyetlen ember erejét meghaladó munka, sőt a két levéltár rendszeres lajstromozása nélkül szinte lehetetlenség.

Vidéki városaink újabban dicséretreméltó módon rendeztetik és lajstromoztatják levéltáraikat. Bártfa és Eperjes példájára már Kassa is intézkedhetett volna ebben a tekintetben. Sajnos, Felsőmagyarország fővárosának levéltára mindmáig sincs részletesen lajstromozva. Legfőképpen ez az oka annak, hogy Mihalik nagy apparátussal készült monográfiájának eredményeit a dóm építésének történetére, vagy legalább is ennek kezdetére vonatkozólag nem tarthatjuk véglegeseknek. Közvetetlen írott adatok híján Mihalik a város történelmi fejlődése, a dóm falainak anyaga és a kőfaragó jelek alapján igyekszik a hatalmas templom alapításának és építésének idejét meghatározni.

A dóm alaprajzi elrendezéséből kiindulva, mindenekelőtt ennek rokonságát a cambrayi Notre Dame-mal és a brainei szent Yved-templommal állapítja meg s ezzel kapcsolatban részletesen fejtegeti a *Villard de Honnecourt* legendát. Ez a jeles francia építész a tatárjárást követő években huzamosabb ideig tartózkodott Magyarországon s régibb íróink őt vélték a kassai dóm építészének. Azt, hogy az épület alaprajza Villard de Honnecourtra, vagy legalább is az ő hatására vezethető vissza, Mihalik sem tartja kizártnak. Maga a dóm azonban, ha alapfalait esetleg régebben rakták is le, csak jóval később épült és építése közben a kassaiak a mai dóm falain belül állott XIII. századbeli egy- vagy kéthajós templomukat tovább használták. Ennek a templomnak az alapfalait a dóm restaurálása közben találták meg s Fröhdetől származó pontos helyszínrajzukról szinte kétséget kizáró módon leolvashatjuk, hogy a dóm hajójának és nyugati homlokzatának falai egyre magasabbra emelkedtek, miközben a régi, a kassai szent Mihály-kápolnával körülbelül egy időben épült templomot tovább használták.

Csak amire az oldalfalak a bordavégződések magasságáig elkészültek, bontották le a régi templom apsisát s fűzték az új templom már meglevő oldalfalaihoz, helyesebben sugarasan elrendezett kettős kápolnáihoz az új szentélyt, amelynek beboltozása után a régi templom fokozatos lebontásával kapcsolatban a dóm pilléreinek falazására és a hajók boltozására került rá a sor. Nem lehetetlenség, hogy az eredetileg háromhajós kassai dóm keleti részének sugárkápolnás elrendezését annak köszönhetjük, hogy az épülő templomon belül a kassaiak régi egyházukat tovább használták. A tervhez a mintát természetesen már fönnálló épületről vették; nincs kizárva, hogy az egri székesegyházról, amelynek Ipolyitól származó kiegészített alaprajza épp szentély felőli részében merő kombináción alapszik. A kassai dóm mintaképének terve minden bizonynyal Villard de Honnecourt műve volt. Maga a jeles mester azonban Kassával aligha került összeköttetésbe.

A XIII. század derekán a város népessége és anyagi ereje még nem lehetett akkora, hogy lakói ilyen nagyszabású templom építésére gondolhattak volna. A szent Mihály-kápolna, amely voltaképpen egy félbenmaradt templom szentélye s az ezzel egy időtájt épült első plébániatemplom még a második szent Erzsébet-templom építése közben is sokáig felelt meg a hívek céljainak. Arra, hogy a dóm alapfalait csak a városnak erődítése és piacának kiépítése után rakták le, az a körülmény is vall, hogy hosszúságával szinte egészen elzárja a főutcát s ezen e szabad közlekedésnek nem kicsiny akadályára szolgál.

Ha a kassaiak már a XIII. században gondolnak ilyen óriási templom építésére, bizonyára arról is jó előre gondoskodtak volna, hogy piacuk határait tágasabbra szabják. Ez a XIV. században, amikor a várost a terjeszkedésben körfalai, erődítményei akadályozták, már lehetetlenség volt. Illusztris szerzőnkkel ellentétben azonban ugyancsak valószínűnek tartjuk, hogy a dóm építése legkésőbben Nagy Lajos királyunk korában kezdődött s hogy legjelentősebb és a restaurálás után is megmaradt faragott részletei, mint például az északi kapu, szent Erzsébet legendájának domborműveivel még a XIV. századból való. Az a körülmény, hogy ugyanazok a kőfaragó jelek a templom legkülönbözőbb részében ismétlődnek, nem bizonyítéka annak, mintha az óriási épület egész mivoltával Zsigmond korában készült volna el. Az 1402. évi búcsúengedély, mely a hasonló pápai bullák általánosságainak keretét át nem hágja, minden bizonynyal szintén az évtizedek óta épülő nagyszabású új templom számára buzdít adakozásra, ha magának a búcsúnak színhelye akkor még a továbbhasznált régi templom is volt. A kőfaragó jelekről *Rziha* s a nyomán Fröhdetől a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyében közzétett tanulmánnyal ellentétben nem egy szaktekintély azt tartja, hogy jelentőségüket többnyire túlozzák. Egy azon kőfaragójel évszázadokon át a legkülönbözőbb helyeken is előfordul.*) Ebből önként következik, hogy egyazon helyen és templomon, ha építése évtizedeken át tartott, ugyanazzal a jelllel különböző nemzedékek képviselői szintén élhettek. Ellenvetéseinket Mihalik József fejtegetéseivel szemben korántsem tartjuk határozott érvényességűeknek. Csak mint másik lehetőséget soroljuk fel ezek összegét. A vitás kérdéseket itt is a remélhetőleg még felszínre kerülő egykorú írott adatok fogják eldönteni.

A kassai dóm építésének története a szentély beboltozásával válik csak bizonyossággá. Zsigmond király családi és császári címere itt arról tanuskodik, hogy a szentélyt az ő

*) L. *Bergner:* Handbuch der Christlichen Kunstaltertümer in Deutschland. Leipzig, 1905. 24. l., Továbbá Piper: Burgenkunde. München, 1895.

korában fejezték be. S innentől kezdve megfelelő adatok alapján Mihalik József könyve biztos kalauzunk a dóm további építésének és művészi gyarapodásának történetében. Zsigmond király korától mintegy száz esztedőig az új templomot egyre bővítik és gyarapítják kápolnákkal, a déli előcsarnokkal, fortélyos lépcsőkkel, a szentségházzal s egyéb kőből faragott gótikus részletekkel. Mátyás király korában épül a déli torony, amely azonban mindmáig sem emelkedik túl a templom párkányán. Az északi torony legfelsőbb emeletét a XVI. században falazták, de azt sem fejezték be.

A változatos művészi feladatoknak megfelelően, amelyeket a dóm nagyszabású épülete a legkülönbözőbb mestereknek nyujtott, Kassa a XV. század folyamán jelentős művészeti emporiummá válik. Ennek tényezői közül a monográfia első kötetében csak az építészekről esik szó. A legkiválóbb ezek sorában *Kassai* István mester, akinek személye szinte egész elevenséggel bontakozik ki szemeink előtt, miközben Mihaliknak róla szóló, kitünően csoportosított adatait olvassuk. Kassai István, mint kőfaragó és építész korának legkiválóbb mesterei közé sorozható. Külföldön is párját ritkító remekműve: a kassai dóm szentségháza, amelynek egyszerűbb kiadásával István mester a bártfai szent Egyed-templomot gyarapította, ahol a szentély boltozata is tőle való s ahol az egyik gyámkövön önmagát is megörökítette. A bártfaiakhoz intézett leveleiből nyilvánvaló, hogy István mester még a szentély boltozatának bordáit is kassai műhelyében, tehát a szent Erzsébet-templom tövében faragta s amúgy készen szállította Bártfára, ahol azután a beomlott boltozat helyére a szentély falai közé iktatták. Ugyancsak a bártfaiakhoz 1477-ben intézett leveléből tudjuk, hogy Mátyás királynak is dolgozott.

Régibb íróink félreértésből Kassai Istvánt Kromernek keresztelték el, akiről Mihalik kimutatja, hogy sohasem volt kőfaragó, hanem pusztán kalmár. Kassai István utóda a dóm építésének vezetésében *Krompholtz* Miklós volt, aki 1492-ben lett a város polgára s azelőtt Krakóban dolgozott. Ez a mester 1488-ban a kalmárok céhébe lép, ami körülbelül azt jelenti, hogy felhagyott a művészettel. A templomon azonban még a XVI. században is tovább építenek. A déli torony építését négyszögletes részével a középhajó magasságában félbehagyják, az északi torony legfelső emelete 1502 után készül. Fröhde szerint a templom északi oldalán szent József kápolnáját, amelyet a restauráláskor lebontottak, az 1556. évi tűzvész után építették. Ezzel a dóm építésének története véget ér s a tömérdek viszontagságnak megfelelően, amelyen keresztül századok viharainak folyamán átment, szakadatlan tatarozások következnek. A viszontagságok történetével az ostrom, tűzvész, árvíz okozta rongálásokkal kapcsolatban Mihalik József ezekre is kiterjeszkedik. A dóm későbbi toldalékainak legsikerültebb s a restaurálás után is megmaradt részlete az északi torony vörözrézzel fedett barokk-rokokó sisakja, amely az 1775. évi tűzvész után készült. Mihalik József könyvének további részében a dóm, mint Kassa város mozgalmas történetének néma, mégis oly beszédes tanúja tárul elénk.

A tömérdek viszontagság után, amelyen keresztül legmonumentálisabb középkori templomunk átment, szinte csudálatos, hogy ez össze nem dőlt, még mielőtt restaulásához hozzáfogtak. Az utóbbinak történetéről szintén részletesen számol be szerzőnk s a tanulságok közül, amelyeket erről szóló fejtegetéseiből levonhatunk, a legkínosabb az, hogy a dóm művészetéből a legtöbb ennek restaurálása közben pusztult el; ám távolról sem a restaurálást vezető építészek hibájából, de a kor, a mult század hetvenes-nyolcvanas éveinek felfogása miatt, amely középkori templomban csak román stílű és gótikus részleteket tűrt meg. Mint legtöbb régi templomunkat, a kassai dóm falait is szinte végig ellepték a régi sírkövek, epitafiumok, különböző időkből származó oltárok, szobrok és fogadalmi képek. Ezeket a templom restaurálása miatt természetesen ki kellett vinni innen; de hogy ennek befejeztével senkinek sem jutott eszébe, hogy ezeket a művészi és művelődéstörténeti szempontból vévé olyan értékes, a templom belsejének olyan sajátos varázst kölcsönző emlékeket visszahelyezzék eredeti helyeikre, ez csakis nálunk eshetett meg. A dóm régi művészi síremlékeinek egy részét magánosok vásárolták meg. Ezek mind nyomtalanul elvesztek. Az egyszerűbb síremlékek egy részét a szent Mihály kápolna külsején falazták be, a többi össze-vissza tört darabjait Mihalik József szedette össze és állította föl a kassai múzeumban, amikor annak miniszteri biztosa volt.

A fából faragott és festett epitáfiumok szobrok és képek jó része a város anyagraktárában rothadt el, ahonnan Bubics püspök és Mihalik már csak egy-két darabot tudott megmenteni. Ilyen a mindszenteket ábrázoló, ma Mettercia-kép név alatt ismert gyönyörű festmény a XVI. század elejéről, amelyet Bubics püspök új oltár keretébe foglaltatott s egy, Krisztus ostorozását ábrázoló deszkára festett óriási festmény 1520-ból, amelyet Mihalik régi hordók alól szedett ki a város raktárában s a kassai múzeum számára mentett meg.

A kassai dómnak 1824-ben 27 oltára volt, ezekből csak a főoltár, Mária látogatásának szintén szárnyasoltára és a szent Antal-oltár került ide a restaurálás után vissza. A diadalív óriási kálvária csoportozata a XVI. század elejéről, ma a kassai szent Rozália-temető kápolnájában látható. Az oltárok el nem pusztult töredékeit ismét a kassai múzeum mentette meg.

S ezzel befejezhetjük Mihalik jeles művének ismertetését. A kassai dóm monografiájának külső kiállítása fényes és szerzőjének kipróbált jó ízlésére vall. A képek többnyire a dóm külsejét és belsejét, valamint Kassa városát ábrázolják különböző időkből régi metszetek, festmények, rajzok és fényképek nyomán. Művészi részletek bemutatására az első kötetben szerzőnknek nem igen volt alkalma. Ezekre a második részben kerül rá a sor, amelynek mielőbb való megjelenését bizonyára türelmetlenül fogják várni mindazok, akik sokáig olyan kevésre becsült régi művészetünk emlékei iránt őszintén érdeklődnek.

x. —

SZEMLE

Közlönyünk Szemle rovatát olyan mértékben óhajtjuk fejleszteni, hogy a legkiválóbb német, francia és angol nyelvű technikai folyóiratok legfontosabb s bennünket közelebbről érdeklő közleményeinek velős kivonatát, illetőleg rövid ismertetését is közölhessük. Ezt a nehéz feladatot rovatvezetők segítségével véljük legjobban megoldani s máris sikerült az ügynek több kartársunkat megnyerni.

Bánki Donát a gépészeti —,
Edvi Illés Aladár a kohászati —,
Fasching Antal dr. a geodéziai —,
Halmi Gyula a vegyészeti —,
Ladányi Jenő a közgazdasági —,
Mehely Kálmán a gyáripari és munkásügyi —,
Mihailich Győző dr. az út-, vasút- és hídépítési —,
Pöschl Imre az elektrotechnikai — és
Schmidt Gyula a mű- és középítési rovat vezetését vállalta el, azonban névsorunk még kiegészítésre szorul.

Felkérjük mélyen tisztelt olvasóinkat, hogy a kitűzött cél elérése érdekében rovatvezetőinket, illetőleg a szerkesztőséget minél nagyobb mértékben szíveskedjenek támogatni.

A szerkesztőség.

Út-, vasút- és hídépítési Szemle.

Rovatvezető: *Mihailich Győző dr.*

Az utak javítására irányuló törekvések Svájcban. A mótoros járóművek nagymértékű elterjedése Svájcban is igen érezteti hatását, főképpen ma, amidőn a mótoros járóművek nem csak luxusközlekedésre, de általánosan mindenféle közlekedésre szolgálnak. Főképpen a 2—5 *t* tengelynyomású személyszállító mótoros omnibuszok (autobus) ezek között a legrongálóbb hatásúak. *Gravenhorst* szerint, ha 2 *t*-nál nem súlyosabb tengelynyomású automobilt és 2—5 *t* tengelynyomású autobuszt hasonlítunk össze rongálás szempontjából, az arány olyan, mint 2 : 6.

Fröhde Wilmos

rajza a kassai Szt. Erzsébet templom restaurálási munkáihoz ("Schablonen der alten Gewölberippen") 1885-1896.

Ismerteti Marosi Ernő: Tanulmányok a kassai Szent Erzsébet templom középkori építéstörténetéhez. /Művtört.Ért., 1969. 1. sz., p. 1-45./

p. 40, 41.

Frö de Ulmos

Építésvezető

1880 tól

irad.

A Kassai Kesecsegrág 12. l.

1896. szept. 6. felszentelésekor
és a honalapítás 1000 adéves
emlékének ünneplésekor

Dp 1896

ﻣﺎﻟﻴﺔ
ﻣﺤﺎﺳﺒﺔ
ﺗﺠﺎﺭﺓ

Fröde F. W.

l.

Arch. Ent

1893. 270, 271 l.

ÉPITÉ

A MAGYAR MÉRNÖK-
NEGYEDÉVI

É S Z E T

- ÉS ÉPÍTÉSZEGYLET
VI SZEMLÉJE

2. füzet

RKESZTŐ:
R GYULA

KESZTŐ:
GULYÁS JENŐ

LLÍTOTTA:
PAY GYÖRGY

T A L O M

Oldal

Fröde Valmos
épitéis

l.

Arch. Ert
1915. 31 q. l.

·Krém·
·Puder·Szappan·

KUNOSSY
MŰINTÉZET
BUDAPEST

Fröhde Friggyes Vilmos

kassai épitész

vagy

Bubics Zsigmond

Templomszentelési emlék.

Bp. 1896. 35. l.

vek.

'2.

LZÉS):

TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

Székesfehérvár.

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

Cromer Ágoston. sirköve.

EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

Fröhde Vilmos

épitésvezető

Kassai,
székesegyház

erod

k:a

Csányi műemlrestaurálás

17. l.

1943

I.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Fröhde Vilmos

l.

Egyházmuvészeti Lap

1885, 243-249

281-283. l.

MÜ MÜZEK ORSZ BIZOTTSÁGA
776.-1907. n.
Erkezett: marcius 11.

A m.kir.vall.és közokt.minisz
sz.a.kelt s a közp.állampénzt
lata:

Utasitom az állo
názó templom cserépfedelének
járó átalány fejében Dukai J
kettőszázötven /250/koronát.

Fröde. F. W

cikke

4

Egyházm. Lap

1885. 33–38. l.
243–249. l. 281–
285

Fröde Vilmos

1

Egyházm. Lap

1886. 95. l.

21504.

MAGYAR FÖLD

Budapest, V., Bá

S. sz.

Méltóságos báró Forster Gyula

Van szerencsénk értesiteni, hog

Fröde Vilmos

l. Gereczerajztár

175. h. 176, 178, ~~185~~, 186 h.

nem lapszám, hacáb

FENYLES
FENYLES

Fröde, Fr. W.

l. Gereczerajtár

175 (tölbrior) 180, 181, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 199, 200, 201, 202, h.

nem kapszám, kasáb,

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA

Szállítottunk

a mai napon:

14/52211 p. [illegible]

[illegible]

Budapest, 193 8 III 7 19 h

Visszaküldendő lap

25570. K. M. E. Ny.

Fröde Vilmos Friggs
1894

l.

Gereczerajztár

344.h. 345.h. 346.h.

FELAJÁNLÁSI JEGY

..... város / község ..... -u. ..... sz.

..... em. ..... a.

A Fasiszták Által Elhurcoltakat Segítő Bizottság céljaira a következőket ajánlom fel:

Készpénz: ..... P

Ruhanemű: ..... drb kabát

..... « felsőruha

..... « fehérnemű

..... « ágynemű

..... pár cipő

Egyéb adomány: .....

.....

.....

.....

....., 1945 .....

Az adományozó aláírása:

.....

Salkra r. t. Budapest. 505.0673.

Fröde Vilmos Friggs

Irodalmátrix

Kab, debo Gyula: Négy helyreállított műemlékünk. Budapesti építőmesterek stb. ipartestülete 10. évk., Bp 1908. 178. l.

Rákóczy György, II. ik levele

VI. 147.

Fröde Vilmos

ivod

Kabdebo Gyula: Helyre-
állított műemlékeink -
Bpesti építőmesterek
stb. ipartestülete VI.
évk. 1910. 96–98. l.

~~Herrmann Antal I. 72~~

1907. július 13. 346

A hunyadmegyei tört. és rég. társulat elnökségének: a f. évre 500 kor. segély hozatott javaslatba (459/1907.)

Fröhde Vilmos

ivód

Kemény Lajos: A kassai dóm.

MMÉE Kösl – 1916. 244 l.

Fröhde Vilmus

l.

Kemkassa müemlikin

4 r. 6 k. 0

1917

.....vm.sz.
194.....

A polgármesteri XII.ügyosztályhoz tisztelettel továbbítjuk azzal, hogy e kérvényt a Vízművekné l előjegyeztük.

Budapest,194.....hó...n

BUDAPEST SZÉKESFÖVÁROS VIZMÜVE
Személyzeti főosztály:

osztályvezető.

Fröde Friedrich
Wilhelm
[illegible]
1. [illegible]
Lykaközös
74.1

Kassai dóm restaur
biztár meg 1880

Josef Weber halála
után

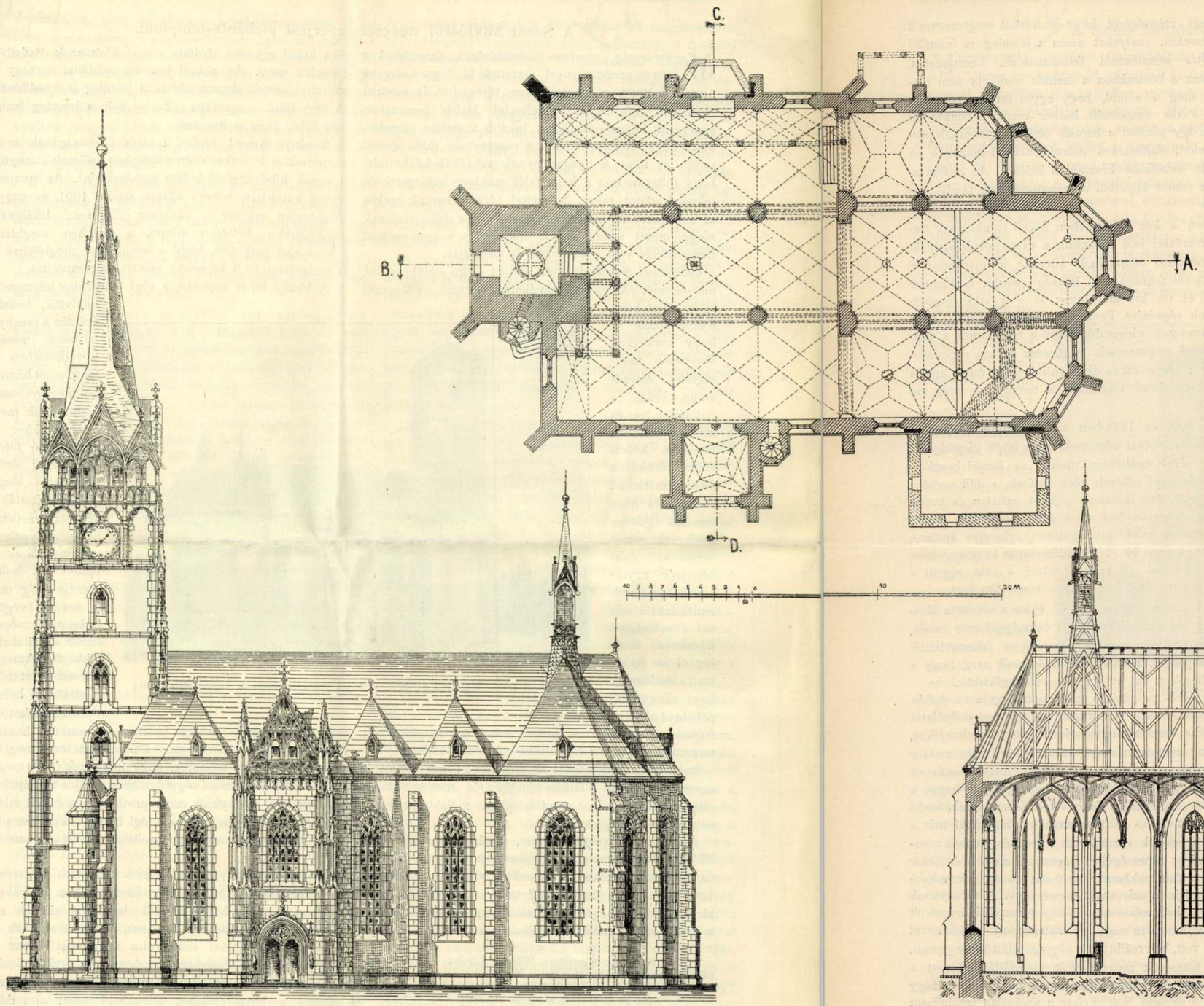

2—4. ábra. A Szent Miklósról nevezett eperjesi plébánia-templom déli oldala, *B A* irányba való hosszanti metszete és alaprajza *Frőde* Vilmos építész rekonstrukcionális terve szerint.

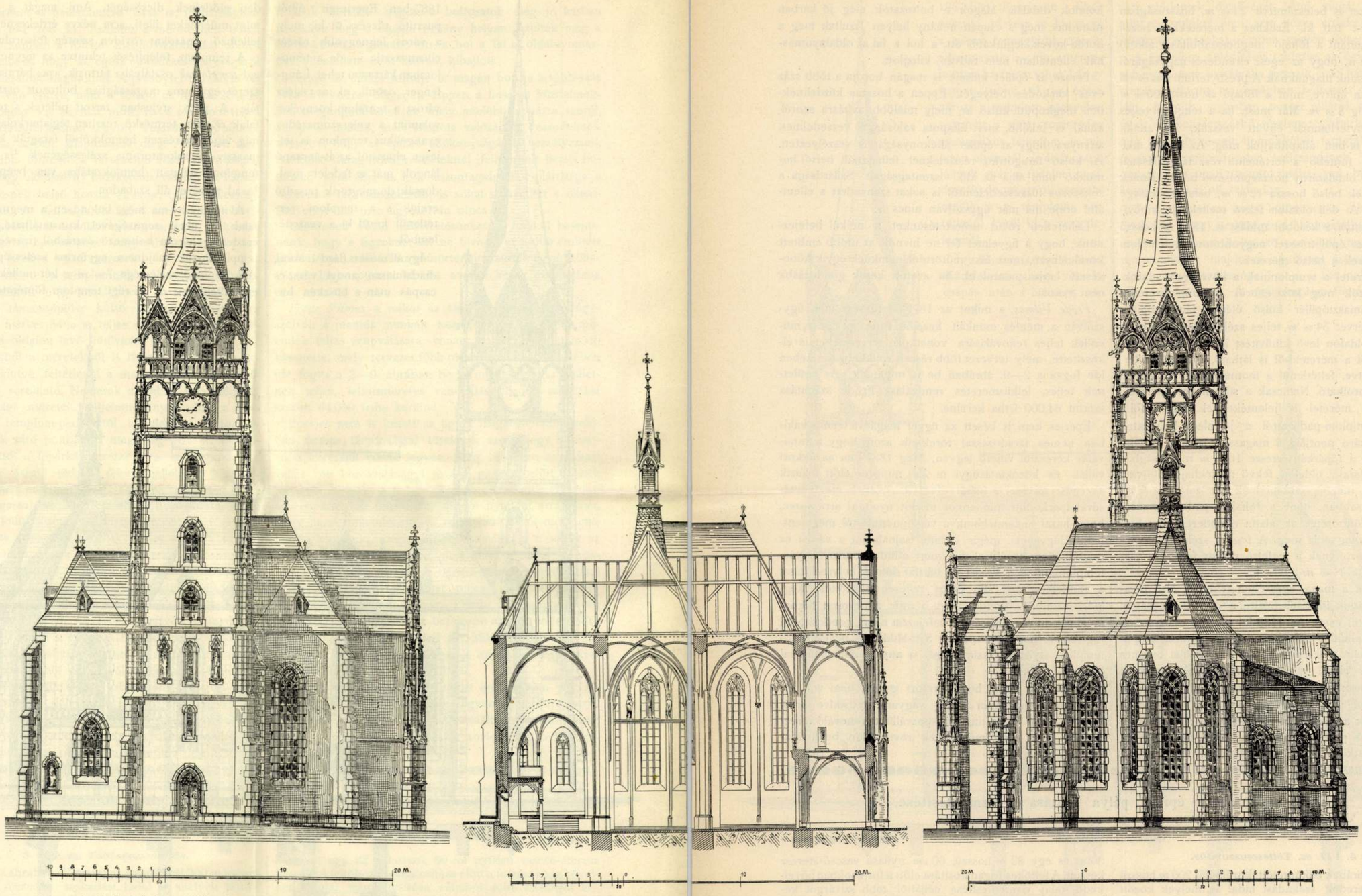

5—7. ábra. A Szent Miklósról nevezett eperjesi plébánia-templom nyugati homlokzata, keresztmetszete (*CD*) irányban (lásd a 4. ábrában előtüntetett alaprajzot) és keleti homlokzata. *Fröde* Vilmos építész rekonstrukcionális terve szerint.

A Szent Miklósról nevezett eperjesi plébánia-templom.

Magyarország ezeréves fennállásának ünneplésekor fényes eredménynyel mutattuk ki, hogy a magyar nemzet a multban is mindenkor törekedett az európai civilizáció színvonalára emelkedni. Habár bemutatott emlékeink legnagyobb része inkább a mellett tanuskodott, hogy mennyit kellett a magyarnak több évszázadon át mint a nyugati népek pajzsának küzködnie, hogy föltartóztassa a kelet felől mindent felforgatni törekvő áradatot, mégis önérzettel hivatkozhatunk ezekre az emlékekre is, melyek egyrészt Európa civilizációjának megmentését vívták ki, de másrészt a nyugat-európai nemzetekkel való rokonérzést is tanusítják.

Önérzettel dicsekedhetünk szóban forgó emlékeinkkel, melyek multunk kulturális emlékeinek jelentékeny tényezői és egyúttal bizonyítói annak is, hogy mennyivel fényesebb tanuságtétel maradt volna reánk a tudomány, ipar és művészet köréből, ha nem kellett volna örökösen a kardot markolni.

Ezek és ehez hasonló gondolatok támadnak bennünk, valahányszor egyikmásik hazai műemlékünkről van szó s valósággal fájdalmas érzés fog el, ha építészeti emlékeink egy sikerültebb példányával kell foglalkoznunk: miért is kellett ennek így lennie, s mit teremthettünk volna kedvezőbb állapotok mellett.

Ime, ilyen kérdőjelként áll előttünk a Szent Miklósról nevezett eperjesi plébánia-templom is, melynek mind alaprajzi elrendezése, mind felépítése méltó arra, hogy véle külön is foglalkozzunk.

A templom legrégibb részét, a főhajó és a két mellékhajó alkotja, melyek meglehetősen egyforma szélesek és magasak. Ezeket a részeket, valamint a tornyot 1347-ben Nagy Lajos királyunk anyjának Erzsébet királynőnek költségén építették. Az ő rendeletéből nyerte a templom a *Basilika St. Nikolai* elnevezést is.* A basilika keleti egyenes zárófala a mai khórusnak diadalíve tájékára esett. Az akkori bazilika oldalfalai mintegy 4 méterrel voltak alacsonyabbak a jelenleg is fennállónál. A régi falak magassága 12·00 *m* volt, a jelenleg fennálló falak 16·00 *m* magasak.

Néhány évtized mulva, a város lakosságának erős szaporodása következtében a templom szűknek bizonyult s annak kibővítéséről kellett gondoskodni. Az eperjesi városi irattárban lelhető adatok szerint 1391. év nagyszombatján érkezik a városhoz *Zsigmond* királynak Diósgyőrben keltezett átirata, a melyben megbízza *István* egri püspököt, hogy a templomot megbővítse s a szolgálatot tevő káplánok számát megszaporítsa.

A királyi leirat kapcsán, a régi templomot tetemesen kibővítik, hozzáépítvén a presbyteriumot, minek következtében a templomot három boltmezővel hosszabbították meg s ugyanekkor a középhajó félnyolcszögű záródást nyert. Meghosszabbították az északi mellékhajót, melynek a hosszabbításakor épített két boltmezeje még ma is fennáll, végül hosszabbra építették a déli mellékhajót is. A meghosszabbított déli mellékhajó befejezését alkotó boltmezőt csak a későbbi időkben ragasztották hozzá. A szóbanforgó kibővítő munkálatok végzésével megbizottak dicséretére mondjuk, hogy nem éltek vissza megbizatásukkal. Mindenhol szigorúan betartották a régi épület építőmódját. Bizonyítják ezt a presbyterium északi falában még jelenleg is meglevő régi helyív borda maradványa s az ugyanott látható mellékoszlop fölötti konzolrészlet.

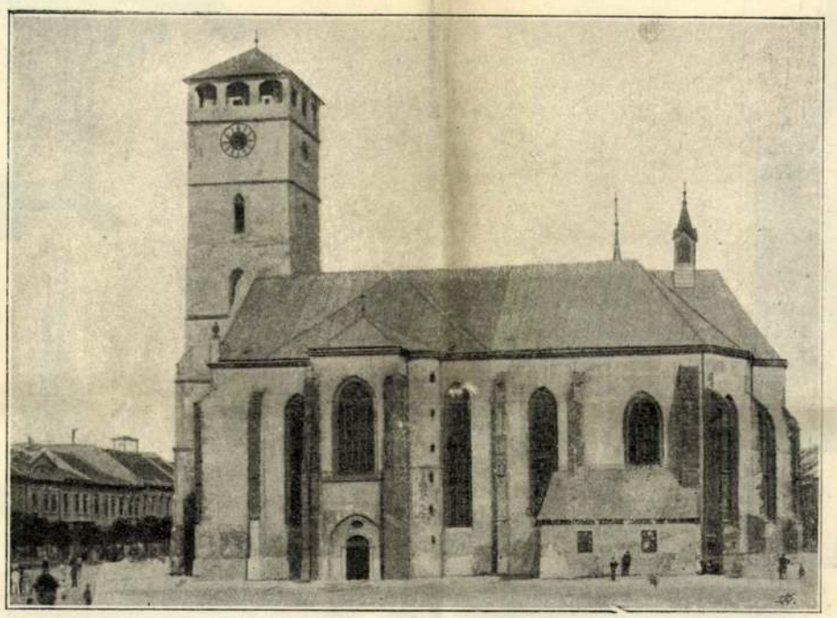

1. ábra. A Szent Miklósról nevezett eperjesi plébánia-templom képe. (Déli oldal.)

1441-ben a lengyelek felgyújtják a várost s a tűzvész a templomban is jelentékeny károkat okoz, melyeket azonban a nyugalmasabb idők beálltával sietnek az eperjesiek helyreállítani. 1480-ban újra felhangzanak a panaszok a templom szűk volta miatt s ez időben a templomot újból kibővítik. A műemlék beható tanulmányozása alapján, ennek a másodszori kibővítésnek terjedelme a következőkben állapítható meg: *a*) a déli mellékhajó meghosszabbított részéhez hozzá ragasztják

* Sáros vármegye oklevéltára. Wágner Károlytól. Az itt kimutatott nyomozások szerint a Szent Miklósról elnevezett plébániatemplomot Eperjes városának megalapítása után 2 századdal később kezdették építeni. A város ez idő alatt szép virágzásnak indult. A bazilika felépítése után, 1347-ben Eperjes megkapja a szab. kir. címet.

a harmadik, nem szimetrikus keleti záró-travéet, *b*) a templom-hajókban, a sanktuariumban és a déli mellékhajó régebben meghosszabbított részében a boltozatokat 4·00 *m*-rel felemelik, mely helyzetüket ezek a mai napig is megtartották, végül *c*) ekkor váltották ki a régi, valószinűleg erős keresztmetszetű falazott pillért, 7 darab nyulánk faragott kőből való pillérnyalábbal. Az építkezésnek ez az időszaka adta meg tehát a templomnak mai végleges formáját.

A főoltárt 1490-ben állították fel az új alakot nyert templomban. A főoltárból ma már, fájdalom, csak egyes maradványok vannak meg, melyek azonban elégségesek arra, hogy belőlük a régi oltárt a maga szépségében újból összeállíthassuk. A meglévő részek közül megemlítendők az oltárlap (mensa) az összes oltár szárnyképek és a faragványok egy része.

1505-ben építették ki a templomot teljesen. Ekkor készült a déli oldalon levő előcsarnok a fölötte levő oratoriummal, melynek kiképzése egészen hasonlatos a Corvin Mátyás uralkodásának fénykorszakából származott hasonló rendeltetésű épületekhez. Különösen feltünő a kassai dómmal, a bártfai plébánia-templommal és a szepsii templommal való hasonlatosság. Ez a nyitott előcsarnokot alkotó épületrész, a fölötte levő díszesen alakított oromzattal, a sarkokat díszítő támasztó pillérekkel s az ezeket koronázó végződésekkel együtt 1711-ben a tűz martaléka lett.

A kibővítések teljességének felsorolása céljából meg kell még említenünk az ugyanezen fénykorszakra eső északi kapuzat építését is, melyet ma egy minden tekintetben bántó kis előépítmény takar el, melyet jelenleg szerszám-kamarául használnak.

1641-ben megújítják a templom tornyát. A megújításkor épülnek a mostan is fennálló óraszoba és a toronyőr lakása, melyek közül az elsőt várszerűleg, bombamentesen boltozzák be s kisebb lőfegyverek céljára lőrésekkel látnak el.

1646-ban az időközben leégett toronysisakot vörösrézzel fedik be.

1660-ban a templom a protestansok tulajdonába megy át, kiktől 1672-ben a katholikusok újra visszaszerzik.

1711-ben a templom-hajók födélszerkezete a toronysisakkal együtt elhamvad. Az eperjesiek műérzékét bizonyítja, hogy nem engedték elpusztulni ezt az érdekes műemléket mert mint az okmányok bizonyítják, csakhamar elhatározzák annak tatarozását és erre a célra 10,000 frtot utalványoznak.

1757-ben a templom tornya újból javításra szorúl. Ekkor a gyakori tűzesetek következtében erősen megsérült sisak-gerendákat lehordják s a tornyot a ma is meglevő s a templomhoz egyátalában nem méltó lapos tetővel födik be.

1788-ban a templom rettenetes tűzvész martaléka lesz. Ez a borzasztó elemi csapás nemcsak magát az épületet fenyegeti végveszedelemmel, de a templom belsejében lévő gót berendezési tárgyakat is megemészti. A művészi szépségéről híres főoltárból megmentenek egyes részeket, melyeket aztán a jelenleg is fennálló barokk-oltár készítésénél felhasználnak. Természetes, hogy ebben a korszakban a mentés munkája nem történhetett meg a nélkül, hogy egyes értékes részeket, a miket a tűz megkimélt, barbár kezekkel tönkre ne tegyenek. Így például a barokk oltárnál felhasznált predella-képeket, olajfestékes márványozással mázolják be s az oltár oldalfalait készítik el belőlük. Az oltárszárnyak fára festett képeiből a szenator-ülések támlái kerülnek ki.

Mindezen a kor szellemében fekvő rombolások dacára, elismeréssel kell adóznunk a város polgárságának, mert nyomasztó állapotának ellenére is iparkodott a megmenthetőt fentartani. A községi pénztár csakhamar 5805 frt és 04 krt utalványoz ki a legszükségesebb munkálatok végzésére. Persze ez a csekély összeg csak éppen arra volt elegendő, hogy a templomot a végelpusztulástól megmentsék. A tűzvész okozta repedéseket úgy, a hogy elkenték, s mind ezek, mind egyéb primitív helyreállító kisérletek a templomon még ma is láthatók.

1798., 1809. és 1824-ben a templomon különböző helyreállító munkákat végeznek. Ezek közül kiemelendő a szemet sértő épületrész, melyet az északi homlokzaton a támasztó pillérek közé ékeltek, a déli mellékhajó zárásánál lévő támasztó pillérek céltalan és kopár végződésű megerősítései és a déli mellékhajó mellé minden értelem nélkül odaragasztott sekrestye épülete.

1886. augusztus hó 11-én villámcsapás következtében leég és elpusztul az egész tetőzet s vele együtt a barokkos toronysisak is a lángok martaléka lesz.

Ime, a szerencsétlenségeknek ekkora sorozata látogatta meg ezt a műemléket, s valósággal ezer csoda, hogy még ma is annyira, a mennyire felismerhetők eredeti szépségei, melyek méltóvá teszik arra, hogy a megmenthetőket az utókor részére megőrizzük.

Eperjes derék polgársága most sem hagyja mostohán féltve őrzött kincsét. A borzasztóan szenvedett épületet pártfogásába veszi s megmentését avatott kezekre bízza. Választásuk avatott mesterre esett. Hiszen nem messze tőlük, ugyanezen mester művezetése mellett, született újjá hazánk góth építészetének legdrágább gyöngye a kassai dom. És *Frőde Vilmos*, a csendesen munkálkodó mester a rettenetes tűzvész után két hónappal már a helyszinére érkezik s megkezdi a mentés áldásos munkáját. A város tehetségéhez képest áldozatkész és *Frőde* ügyes keze alatt csakhamar újból elkészül az új templomtető, az ideiglenesnek szánt toronysisak. A toronysisak felállításával kapcsolatosan *Frőde* a toronynak megsérült falait is, a mennyire nagyobb átalakítások mellőzésével ez lehető volt, helyreállítja s a végpusztulástól megmenti. További tűzesetek pusztításának meggátlása végett a templom-tető héjazatát vasbádoglemezekkel készítik. Hogy mennyire előrelátó volt Frőde a szokatlan tetőhéjazat alkalmazásánál, csakhamar bebizonyosodott, midőn

ben, a pilléreket is beleszámítva 24·80 *m*, hosszúságban pedig 22·80 *m*-t tett ki. Ezekhez a méretekhez hozzá kell még számítani a főhajó meghosszabbítását alkotó presbyteriumot is, hogy az egész elrendezés nagyságáról képet alkothassunk magunknak. A presbyterium 0·88 *m*-rel szélesebbre van építve, mint a főhajó és hossza 20·80 *m* szélessége pedig 8·18 *m*. Már most, ha a templom teljes méretét, presbyteriummal együtt vesszük, úgy annak hosszát 43·60 *m*-ben állapíthatjuk meg. Az északi mellékhajó, mint föntebb a történelmi rész tárgyalásánál említettük, egy oldalszárny hozzáépítésével bővült. Ennek a hozzáépítésnek belső hossza 12·80 *m*, belső szélessége pedig 6·70 *m*. A déli oldalon fekvő mellékhajó kibővítése, beleszámítva a későbbi toldást is, 18·30 *m* hosszú és 7·05 *m* széles épületrésszel nagyobbította a templom terjedelmét. Ezek a belső méretek.

A külső méretei a templomnak a következő adatokkal határozhatók meg közelebbről: a templom teljes hosszúsága, támasztópillér külső élétől, támasztópillér külső éléig mérve: 54·70 *m*, teljes szélessége pedig, beleértve a déli oldalon levő kibővítést is 35·45 *m*.

Mint ezekből a méretekből is látható, a templom terjedelmét tekintve, feltétlenül a monumentális emlékműveink közé sorolható. Nemcsak a síkban vett méretek, de magassági méretei is jelentékenyek. Ime a főbb adatok: a templom-padozattól a jelenlegi boltozatok intradosának záró pontjáig a magasság 16·00 *m*. Ugyanettől a ponttól a főpárkány eresze 16·00 *m* magasságban fekszik. Az északi oldalon fekvő mellékhajó kibővítésének, illetőleg meghosszabbításának padozata, 1·10 *m*-rel fekszik magassabban, mint a főhajók padozata, mely magassági különbözetet az alatta elrendezett régi boltozott kripta magyaráz meg. A 9·30 *m* széles s ugyanilyen hosszú toronynak a legfelső massív falkoszorújáig mért magassága 41·62 *m*-t tesz ki.

A templomot a maga egészében tekintve, első pillanatra leolvashatjuk idővisel falairól a sok viszontagságot, melyen keresztül esett. Az 1788-iki tűzvész csunyán elbánt a templommal s ennek a tűznek pusztítását később sem tudták teljesen eltüntetni. Az épület tetemes sérülései mind ebből az időből származnak. Hatalmas repedések éktelenítik el a presbyterium oktogon záródását, valamint a déli mellékhajó falait s ugyancsak erősen sérültek az északi mellékhajó falai a diadalívnél való csatlakozó ponton. Kisebb nagyobb, veszedelmesnek nem mutatkozó repedések láthatók a déli kibővítés homlok oldalán. Magok a boltozatok elég jó karban maradtak meg s csupán nehány helyen lazultak meg a borda-kövek, leginkább ott, a hol a fal az oldalnyomásnak ellentállani nem tudván, kihajlott.

Persze az épület külseje is magán hordja a több száz éves küzködés bélyegét. Éppen a hosszas küzdelmekben megkopott külső az, mely mielőbb javításra szorúl, annál is inkább, mert állapota valósággal veszedelmes, anynyira, hogy az épület állékonyságát is veszélyezteti. A külső faragottkő részleteknél felhasznált bertói homokkő nem állja az idő viszontagságait. Szilárdsága a sokszoros tűzveszedelemtől is sokat szenvedett s ellentálló ereje ma már úgyszólván nincs is.

Lehetetlen rövid ismertetésünket a nélkül befejeznünk, hogy a figyelmet fel ne hívnók az utóbb említett körülményre, mert hisz műtörténelmünknek egyik kőbevésett lapja pusztul el, ha avatott kezek gondozásba nem veszik.

Fröde Vilmos, a mikor az 1877-iki tűzvész után úgyszólván a mentés munkáit kezeibe vette, az egész műemlék teljes renoválására vonatkozó tervezeteket is elkészítette, mely tervezet főbb részeit e cikkely keretében ide fogva a 2—9. ábrában be is mutatunk. Az épületnek teljes, lelkiismeretes renoválása Fröde számítása szerint 64,000 frtba kerülne.

Eperjes nem is késett az ügyet magáévá tenni s valóban nemes fáradozással törekszik azon, hogy a renoválás keresztül vihető legyen. Még 1887-ben az akkori vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister előtt fekszik az egész tervezet s habár Trefort erejének megfeszítésével iparkodott mindenkor módot nyujtani arra nézve, hogy hazai műemlékeink a végelpusztulástól megmenthetők legyenek, mégis őszinte sajnálatára a várost ez esetben nem segélyezhette, mert mind a budai Mátyás-templom, mind a kassai és bártfai dómok helyreállításai a rendelkezésére álló pénzt teljesen lekötötték. Megigéri azonban Trefort, hogy a mint a nevezett három műemlék főbb restaurálása befejezést nyert, gondoskodni fog arról, hogy az eperjesi Szt.-Miklósról nevezett főtemplom stylszerű restaurálását is anyagi támogatásával lehetővé tegye.

Okunk van hinni, hogy Trefort igérete nem volt kiáltó szó a pusztában s meg vagyunk győződve arról hogy a *Fröde* nagy tudással összeállított renováló tervei alapján ez a szép műemlékek rövid időn belül újjászületik. *G—l.*

Csuszamlós talajon épített pálya javítása és vizmentesitése.

(XVIII—XIX. számú rajzmelléklettel.)

Soulavy Ottokár-tól. (Befejező közlemény.)

5. VII. sz. Töltéscsuszamlás.

Ez, a 49. ábrában előtüntetett, körülbelül 200 *m* hosszú töltés, két meredek szakadást hidal át, melyek között keskeny hegyorr fekszik. A feltöltés magassága, a vágány tengelyében mérve, 10 – 14 *m* volt. A két vízárok keresztül vezetése céljából a két szakadék fenekén egy 36 *m* és egy 82 *m* hosszú, 60 *cm* nyílású vascső-áteresz készült. A feltöltés foganatosítása előtt a forrásokban bővelkedő talaj vízmentesítése céljából több szivárgót készítettek; de nem elegendő számban és hiányos kivitelben is. A két cső-áteresz alatt bizonyos mélységig száraz kőfalat építettek.

1887-ben Eperjesen újból pusztító tűzvész üt ki, mely a város legnagyobb részét elhamvasztja — de a templomban kárt nem tehet. Lángtenger özönli el az egész várost a templom környéke, valamint a vele szomszédos evangelikus templom is teljesen elpusztúl, az át-át csapó lángok már a fedelet nyaldossák, de megtörik pusztító erejük s a templom sértetlenül kerül ki a veszedelemből.

Így áll most is (lásd 1. ábra), diadalmasan annyi vész és csapás után s büszkén hirdeti elődeinek dicsőségét. Ami magát a templomot, mint műemléket illeti, arra nézve érdekesnek tartjuk a jellemző vonásokat röviden szintén fölsorolni.

A templom, fölépítését tekintve az úgynevezett *csarnok-templomok* osztályába tartozik, azaz hármas hajórendszerét egyforma magasságban boltozott osztások alkotják. A góth stylusban tartott pillérek s templomhajó falak részben terméskő, részben téglaburkolattal épültek míg tagozott részeit homokkőből faragták ki. A magas, masszív templomtorony szélességének $^1/_3$ részével a templom nyugati homlokzatába van beépítve s csak $^2/_3$-ad részével áll szabadon.

A mennyire ma még, különösen a megmaradt alapfalak (4. ábra) segítségével, konstatálható, a templom eredetileg három boltmező osztásból (travée) állott s a templomhajók majdnem egyforma szélességűek voltak. A középhajó szélessége 7·30 *m* a két mellékhajóé pedig egyenként 7·70 *m*. A régi templom főmérete szélesség-

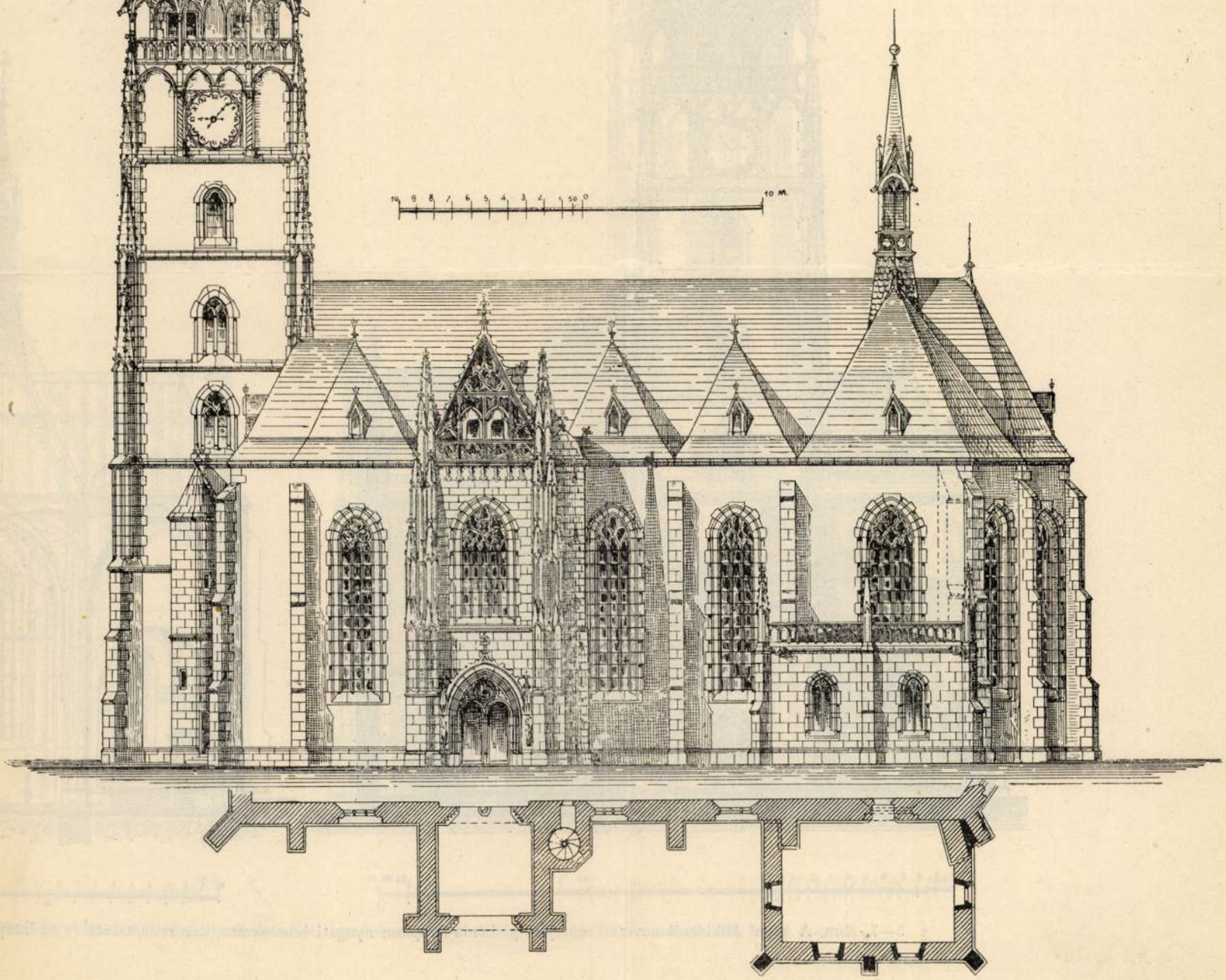

8. és 9. ábra. A Szent Miklósról nevezett eperjesi templom déli oldala és alaprajza (Alternatív terv a gothizált sekrestye meghagyásával). *Frőde* Vilmos építész rekonstrukcionális terve szerint.

Fröde Vilmos

l. L: Ar

Szabó árpádkori m.

Szabó árpádkori m. i tö mű vészet

1913

364. l.

Fröde vilmos

l. v

Šourek, K: Die

Kunst in der 34. l.
Slowakei

Prag
1939

Budapest, 1915. julius 1

Fröde F. W.

irod

Reisey Viktor dr.

A Kassai dóm
régi síremlékei
Bp. 1896. 5. l.

Fröhde Vilmos Friggs

1880 végétől épitési vezető
a Kassai dóm restaurálásánál -

Lőd

Nyári, Dr. Alexander

Der Dom zu Kaschau.
Bpest, 1896. 24. l.

T. 2234.

n a vár épületei közül a mecset
zik és a háttért a környék-
irata fölül:

I.

1. Mosquea és befejezése: 3.

cm.

No. 7.

Fröhde Vilmos

cród

MMÉE Közl

1913. 615. l.

(Mihalik: A Kassai szent Erzsébet-templom c. Kömpvének ism.)

Fröhde Vilmos

l. a) fr Ex)

Wickkassaidom

164, 170, 204, l.

k.o

1936

TK. 273

II
595

273. *Barkóczy László.* Mellig látható, kissé jobbra fordult, de szembe néz, tojásdad medaillonban. Haja, szemöldöke, szeme és hegyesre pödrött bajusza barna, szakálla leberetvált. Kék bélésű prémkucsmáját tollas forgó díszíti; atillája piros, vállra vetett fehér prémes mentéje kék, mentekötője csokorra kötött zöld szalag, díszgombjai nagyok Felirata alól: »*Audaces fortuna juvat*« és a kép körül: »*Ladislaus Barkotzy S. C. Rq(ue) M. Hungarorum et Polonorum Eqves Colonellus. Anno 1652*«.

Vászon, méretei 18·3 : 14·9 cm. — Át. Képt. 149 (13). — Gróf Csáky László ajándéka 1824.

Fröde Vilmos

1881 - vezette az alábbi
nobor restaurálási munká-
latait.

Wick Béla dr. A kassai

Immaculata - nobor törté-
nete. Košice - Kassa
1928. 37. l. 38. l.

~~Rónay Flóris: Bakony cz. munkája~~

~~VIII. 3.~~

Fröde Vilmos Frigyes

1880-tól volt a kassai dóm építésvezetője

Wickkassai város hatmüemlékei

35.l – u.o 1923

Frőde

Vas. Ujs. 1884. 432. l

A kassai székesegyház megujitása. Frőde, a kassai dom épitésvezetője, a rekonstrukczió munkájának tervét és költségvetését felküldte a vallás- és

közoktatásügyi miniszternek. E szerint a székesegyház ujraépitéséhez egy millió forint kell. A terv szerint kiépittetnék a közép- és északi kereszthajó; a tetőzet, a déli torony, az oldalhajók és a felső részek javittatnának, mig az északi torony jelen állapotban hagyatnék. A templom belseje az uj épitési terv szerint, eltérőleg a két később bevegyitett román motivumoktól, góth csucsiv rendszerben lesz épitve. — A

a további számok is érdekelni
kelünk egy levelezőlapot, amel
elküldeni. (Bélyeg nélkül adh
A levelezőlapok beküldőinek
küldünk.

Reméljük, hogy ezzel
és maradunk

Mellékelve:
1 levelezőlap.

Fröhde Vilmos

irod

Ványai István:

A kassai szent Erzsébet-
dóm rövid kalauza
Kassa c.n. 14. l.

Gyomai közs. népkönyvt. VII. 288

Gröde Frigyes Vilmos

német építész

L.

Szendrey - Szentiványi

534. l.

legdurvábban felelnek, hogy nem élünk olyan világot, hogy ilyesmiért parancsolni, vagy figyelmeztetni lehessen.

A virágdísz lopás nagy, úgyszintén a temetőfelügyelő javadalmazását kitevő fű- és gyümölcslopás. Az ez ellen való tiltakozásra úgy a férfiak, mint a nők a legocsmányabb káromkodással felelnek és mint már megtörtént, tettlegességre is vetemednek.

Ezen állapot csökkentésére hatáskörömön belül mindent elkövettem, de eredményt el nem értem; a felügyelethez rajtam kívül segélyemre van családom két nagykorú női és egy férfi tagja, szóbeli panaszt tettem a polgári és katonai rendőrségen, tettenért virágtolvajokat a polgári rendőrségen feljelentettem, de mind ez ideig egy részről sem kaptam a legcsekélyebb támogatást sem.

Tisztelettel kérem rendőr őrszem kirendelését legalább a vasárnap délutánra és hétköznapokon 6—8-ig terjedő időre, bár este 10 óra után is jönnek-mennek kisebb-nagyobb csoportok, aminek a kerítés teljes hiánya és az az oka, hogy a temető kapuval sem bír. Kérem a kerítés felállítását a lehetőséghez képest, de a bejárati megfelelő csukható kaput személy- és kocsiforgalomra elrendelni, úgyszintén a felügyelői lak előtt kivezető gyalogcsapást lezáratni.

Egyben kérem a tavaszi jégeső által teljesen megrongált felügyelői lak zsindely fedelét átrakatni és a ledőlt léckerítés pótlását elrendelni.

Kérem továbbá hírlapilag is a közönséget a temető zárórájára, mely nyárban este 8, tavasszal és ősszel este 7 óra lenne, értesíteni, mert az általam kitett ily értelmű jelzőtáblákat ismételten ellopták.

Košice, 1920. június 26-án.

Özv. Krisztin Jánosné
Rozália temetőfelügyelő megbizottja."

A városi tanács 1923-ban e botrányos állapotok megszüntetésére a Rozália temető területét szeges drót-kerítéssel, bejáratát kapuval látta el. A kapura magyar és szlovák nyelven a következő figyelmeztetést tűzte ki:

„Figyelmeztetés!

A déli 1 ½ órai szünet megszakításával a temető nyitva áll nov. 3 — február 28. reggel 8 — d. u. 4. és március 1 — nov. 2. reggel 7 — d. u. 5-ig.

A temető csukását harangszó jelzi.

A temető területén tilos az ültetvényeket, gyepet rongálni és kegyeletsértően viselkedni.

Tilos atemetőbe gyermekkocsit, kutyát behozni. Gyermekek csak kisérővel tartózkodhatnak a temetőben.

A temető rendszabályok áthágása a legszigorúbban lesz büntetve."

A szt. Rozália temetőt Kassa magistratusa, dr. Vukovits Károly tanácsos, temetőbiztos szakszerű irányítása mellett 1925. óta ízlésesen rendezi.

A temető jelenlegi intézője Jávorszky Barnabás 1923-tól a megszámozott sírokról pontos anyakönyvet vezet.

A rozáliai sírhelyek jelenlegi ára:

Kriptaterület m²-kint	1000.— Kč.
Kör díszsír, ásatás stb.-vel	2600.— „
I. oszt. sírhely, ásatás „	1600.— „
II. „ „ „ „	1100.— „

A fentjelzett díjak az igénybevétel előtt fizetendők ki.

Košice város tanácsának 1926. évi január hó 26-án tartott üléséből.

*

A Rozália temetőt számos kriptakápolna, sírbolt és síremlék díszíti. Ezek között figyelemreméltók a következők:

A Bayer család sírkápolnája.

Bayer János kassai lakos örökösei építtették 1871-ben azon a területen, ahol azelőtt búcsúk alkalmával német prédikációt mondottak. E csúcsíves kápolnát ker. szt. János művészi képével díszített, misemondásra felszerelt oltárral látták el s homlokzati szerkezetével a prédikálásra is alkalmassá tették. Fönntartására az örökösök alapítványkép 300 frtot fizettek be a Rozália-templom pénztárába.

E sírkápolnát 1885-ben Fröde Frigyes Vilmos, a dóm építési vezetője, restaurálta. 1895-ben a városi hatóság újból javíttatta.

A „Magyar Művészet“ melléklete

PAÁL LÁSZLÓ: NAPSÜTÉS AZ ERDŐBEN. 1875

Az Athenaeum rt. nyomása

FRUCHTER LAJOS GYÜJTEMÉNYE

Megjegyzem, hogy fenti önzes régi magyar képeit röviddel e cikk megjelenése után eladta. Fentiványi

Minden művészeti gyüjtemény, tartalmazzon bár régi korból származó vagy modern alkotásokat, mindig többet jelent és nyujt, mint a benne foglalt műtárgyak esztetikai kvalitásainak összességét. A magánember kollekciója, amelynek összeállításánál és gyüjtésénél nem játszanak szerepet a muzeológia gyakran uniformizáló történeti és teljességi szempontjai, titkos és rejtett egyéni törekvéseket, be nem vallott és szóban nem is fogalmazható intenciókat revelál. A képek összesége egy egyéni ízlés egész struktúráját, megszerzésük egymásutánja a gyüjtő művészi felfogásának, mondhatni stílusának alakulását ismerteti meg azzal, aki nemcsak a műtárgyra, hanem a *gyüjteményre* is tud figyelni és magasabb szempontból tekintve a gyüjtő nem-művész létére is egy kor és egy szociális közösség művészi és szellemi életének dokumentáló jelentőségű hordozójává válik.

A budapesti gyüjtemények sorában Fruchter Lajos kollekciója, amelynek összefüggő ismeretére tulajdonosának szívessége folytán ezúttal először nyílik alkalom, különleges és egyedülálló helyet foglal el. Anyaga egyetlen szobor kivételével kizárólag festményekből áll: ez a vonása nem magában álló gyüjteményeink között, amelyeknek tulajdonosait igen sokszor jellemzi a látási élményeknek ez az egysíkúsága s kizárólag magyar festményekből, ami a magyarországi gyüjtés külső lehetőségeit s a magyar gyüjtő ízlésbeli beállítottságát tekintve szintén nem ritkaság. A gyüjtemény különleges helyzetét azonban két körülmény biztosítja. Egyik a benne foglalt műtárgyak kvalitásának egyenletes színtje, amely nemcsak a gyüjtő ízléséről, hanem állandó és konzekvens kritikájáról is tanuskodik, arról a tulajdonságról, amely önmaguk számára vásároló műértők között leggyakrabban van kitéve külső hatások vagy belső eltévelyedések befolyásának. A másik pedig a kollekciót alkotó képek anyaga, amely — a nálunk uralkodó szokástól eltérően, — nem koncentrálódik a magyar festészettörténet egyetlen korszakára. E gyüjtemény tulajdonosa egyenlő ízléssel és egyenlő érdeklődéssel tudja értékelni a magyar klasszicizmus és romanticizmus festőit és a realizmus és a „paysage intime" művészeit, a századforduló naturalizmusának és impresszionizmusának mestereit pedig csak úgy, mint a legmodernebb törekvések képviselőit, azokat akik a régi és a „klasszikus"-sá vált, lezárt törekvésű élő mesterek mellett mindeddig nem igen szoktak helyet kapni budapesti magángyüjteményekben. A Fruchter-kollekció hatását elsősorban anyagának ez a változatos és átfogó gazdagsága biztosítja, amely azonban sohasem kelti azt a benyomást, mintha a műtárgyak összeválogatásában a történeti gyüjtés szempontjának kényszere lett volna irányadó. A gyüjtemény darabjainak időbeli egymásutánjával nem mutatja be az utolsó száz év magyar festészetének történeti fejlődését, nem is akarhatja ezt, hiszen e fejlődés hordozóinak hosszú névsorából a maguk teljességében hiányoznak a biedermeier és az akademikus historizmus képviselői és hiányoznak olyan egyéniségek, mint Hollósy Simon és Ferenczy Károly, akiknek művei nélkül egy, a történeti

Magyar Művészet 1931. 2 szám

fejlődést hangsúlyozó kollekció elképzelhetetlen lenne. Ha azonban a gyüjteményben nem szereplő magyar festők neveit összevetjük azokkal, akik képviselve vannak s ha közelebbről szemügyre vesszük az itt levő képek jellegét, akkor talán mégis arra gondolhatunk, hogy ez anyag összegyüjtésében a kvalitás kritikáján kívül mégis uralkodott egy átfogó, egységes szempont, amely kialakította az egyes darabok történeti egymásutánjának szelekcióját. Mintha e Markókban és Brockykban, Lotzokban és Székelyekben, Paálokban és Munkácsykban, Mészölyökben és Szinyei-Mersében, Ripp-Rónaikban és Csókokban, Egrykben és Bernáthokban az utolsó századi magyar piktúra sajátos festői problémáinak fejlődéstörténetét akarták volna szigorú rendben összefoglalni, azt a művészetet s azokat a problémákat, amelyek sokáig a hivatalos „grand art" mellett rejtetten virágoztak és titokban küzdöttek végső és teljesedő megoldásokért. Kétségtelen, hogy a Fruchter-gyüjtemény anyagának ilyen irányú válogatása sem volt retrospektív és összefoglaló jellegű, — hiszen akkor nem hiányozhatnának belőle olyan mesterek, mint Ferenczy, Fényes és Kernstok, — sőt talán nem volt tudatos sem. De a válogatásnak és gyüjtésnek ösztönös, a spontán ízlésre támaszkodó szempontjai megnyilatkoznak a képeken keresztül s többet mondanak, mint az egyes amatőr, a kor s a nemzedék művészi beállítottságáról szóló elméleti előadások.

A Fruchter-gyüjteményben szereplő magyar művészek hozzávetőleges felsorolása világosan mutatja a kollekció anyagának önmagából folyó tagolódását. A gyüjtemény képei három, egymástól tisztán elkülöníthető csoportra oszlanak. Az elsőbe a XIX. század mesterei tartoznak, Markó Károlytól Szinyei Merse Pálig, a másodikba a századforduló naturalizmusának és impresszionizmusának művészei, a harmadikba pedig azok a festők, akik a mai magyar művészet élő és folytonos fejlődésben levő problémáinak kikristályosodott és konzekvensen haladó vagy még amorf és küszködő képviselői.

Az idősebb *Markó Károlyt,* a XIX. századi magyar festészet európai mértékkel mérten első jelentős egyéniségét, a gyüjtemény három képe mutatja be. Közülük az első — Fürdő nők — még az 1830-as dátumot mutatja, azt az évet tehát, amelyben a festő először költözött be Itáliába, ahol azután majdnem élete végéig maradt. Képünk stílusa meglepő ellentétben áll e korai dátummal és Markó művészetének e korból származó alkotásaival. Festői puhasága és koloritjának sokrétű gazdagsága sem a Visegrádi vár látképét (Szépművészeti Múzeum) megalkotó fiatal Markó tiszta, nagyvonalú, szinte monumentális egyszerűségével, sem a campagnai, toszkánai és nápolyi idillikus tájak festőjével nem mutat kapcsolatot, hanem inkább azzal a Markóval, akinek művészetében az ötvenes évek elejétől kezdve a német romantikus tájképfestés rendszere vált uralkodóvá s aki — nem véletlen — éppen ezekkel és csupán ezekkel a képeivel gyakorolt befolyást a magyar tájfestészet fejlődésére. Sajnos, Markó Károly életművének rendszeres feldolgozása máig sem történt meg, pedig az ilyen, egyre gyakrabban felbukkanó festmények azt bizonyítják, hogy művészi pályája, stílusának fejlődése változatos, sőt komplikált lehetett s hogy alakulásában az olasz idillikus tájképen kívül, — amelyet eddig, mint egyetlen inspiráló momentumot könyveltek el, — más tényezőknek is lehetett szerepük, elsősorban a német romantikus festészetnek, amellyel ez a festmény világos kapcsolatokat árul el.

Az „igazi", jól ismert Markók stílusát a gyüjteményben egy másik festmény képviseli, amely a nápolyi öböl tájképébe helyezett staffázs-csoport révén a „Bacchus és Ariadne" címet viseli. A festmény lényegét és jellegét azonban nem a teljesen alárendelt, kisméretű figurákba koncentrált cselekmény adja meg, hanem a táj, amelynek formációja és művészi felépítése

teljesen megegyezik Markó érett korszakának, az 1830-tól 1850-ig terjedő két évtizednek alkotásaiban újra és újra jelentkező tájképekkel. Ezt a tájképstílust, amelynek gyökerei a XVII. századi heroikus és idillikus római staffázs-tájképig — Claude Lorrainig és Gaspard Poussinig — nyúlnak vissza, a XIX. század elején római és Rómában élő német festők alakították ki, de ez olasz és német kortársaknak kevés szerepük lehetett Markó egyéni stílusának kifejlődésében. A magyar festő közvetlen inspirálói a XVII. századi mesterek lehettek (ebben különbözött szobrász-kortársától, Ferenczy Istvántól, akinek számára Canova és Thorwaldsen többet jelentettek, mint az antik plasztika), akiknek művészetével egyrészt magának a tájkompozíciónak szigorúan háromsíkú fölépítése (elő-, közép- és háttér), főként pedig a formaadásnak szabatos, tiszta linearizmusa mutat rokonságot. A vonalvezetésnek ez az éles hangsúlya Markónál néha öncélúvá is válik, az egyes forma világosan körülírt megfogalmazása fontosabb számára, mint annak a festői kompozícióban való helye s a túlhangsúlyozott részletformáknak halmozása folytán képeiből gyakran hiányzik a táj organikus élete, amelynek helyét az additív módon egymás mellé helyezett részletábrázolások világos, de élettelen sorozata foglalja el. A Fruchter-gyüjtemény Bacchus és Ariadnejában, amely Markó olasz stílusának egyik legkorábbi alkotása,[1] az árnyékban tartott előtér szikláin és növényzetén találkozunk még hasonló jellemvonásokkal, de a középtér facsoportjának festői megfogalmazása, a középtérből szervesen kifejlődő háttér mély vedútája s az atmoszféra finoman lefokozott tónusa a festményt Markó legjobb alkotásai közé emelik.

A gyüjtemény harmadik Markóképe végül a festő utolsó életperiódusának egy hiteles alkotásával ismertet meg. Az 1854-ből származó Fürdő nimfák, amelyről nem állapíthatjuk meg bizonyossággal, hogy még Itáliában vagy már ismét Magyarországon készült-e (a szignatúra: „C. Markó p." hosszú -ó-ja az utóbbi föltevés mellett szól), ismét egy teljesen új Markót revelál: a romantikust, akinek tájképkonstrukciója teljesen különbözik a klasszicizáló olasz stílus mesterétől. A világosan tagolt párhuzamos képsíkokból szerkesztett táj helyett a Fürdő nimfák kompozicionális tengelyét a természetes medencébe ömlő hegyi patak diagonálisa adja meg, amely mellett a festőien fölépített, gazdag színtónusokban fogalmazott erdő is egy új szemléleten alapuló rendszerbe helyezkedik. A tisztán áttekinthető, izolált, a kompozíciót hangsúlyozó facsoportok helyett itt komplikált átmetszésekkel, többfelé irányuló betekintésekkel gazdagított, a természet organizmusához közelebb álló erdő áll előttünk, amelynek — mint az egész képnek is — kompozíciós rendszerét a német romantikus tájképnek a holland XVII. századi festészetben gyökerező stílustörvényei szabják meg. A német romantikus piktúra hatásából következik a festői intimitásnak az a hangulata is, amely Markó olaszországi kompozícióiból teljesen hiányzott s amelylyel a staffázs-figurák tradicionális halmozása, azok festői kezelése dacára is éles ellentétben áll.

A XIX. század első felének Markó Károly mellett kétségenkívül legjelentékenyebb magyarországi mesterét, *Brocky Károlyt,* a gyüjteményben két jelentős festmény képviseli. Az ovális keretbe foglalt női arcképről a vakrámára ragasztott, kétségenkívül XIX. századi írást mutató cédula árulja el, hogy a közelebbről ismeretlen *Lizzie Gaulter* portrait-ja. Sajnos, ezen agnoszkáló cédula nem maradt meg teljes épségben, a név előtt részben töredékes s így nem tudjuk teljes bizonyossággal, hogy a rajta levő „51" szám egy esetleges kiállítás sorszámát vagy az 1851-es dátumnak két utolsó szám-

[1] A szignatúra: C. Marko pinx. 1832. E stíluskorszak többi ismert darabjai közül a Szépművészeti Múzeumban levő Páris itélete s a Tájkép alakokkal az 1833-as, a Tóbiás az angyallal az 1843-as dátumot mutatják. Természetesen Markó ezen korszakának kronológiája is csak az anyag rendszeres feldolgozása után válik majd megállapíthatóvá.

jegyét jelenti-e. Az utóbbi feltevés látszik helyesebbnek, annál is inkább, mert tudjuk, hogy Brockynak számos olyan arcképe, amely Lizzie *Gaulter* arcképével közeli stílusrokonságot mutat, az ötvenes évek legelején keletkezett, így pl. Rosa Wilkinson képmása (Szépművészeti Múzeum), amely az 1852-es dátumot viseli. Festői kvalitásait tekintve, képünk a Wilkinson-portrait-val, — Brocky egyik legjobb alkotásával, — teljesen egynívójú: a karnáció kezelésének gazdag festőisége itt is, mint ott, a XVIII. századi nagy angol arcképfestők tradícióinak teljes, élményszerű átértésére mutat s a jelenségek megfogalmazásának hasonló brilliáns könnyedségét tüntetik fel a festmény többi részletei, elsősorban a szinte barokkos virtuozitással és ötletességgel megfogalmazott csipkeruha. Minden XVIII. századi befolyásoltsága ellenére is képünk nem tagadhatja meg keletkezésének idejét: az ábrázolt romantikusan szentimentális beállítása, kezeiben a könyvvel, nyitott hajában a virágkoszorúval, háta mögött a nem csupán kompozicionális jelentőségű, hanem egyben érzelmi asszociációkat is felkelteni akaró nyírfa-törzzsel, jellegzetes példája a negyvenes-ötvenes évek angol emberszemléletének, amelynek kialakulásában némiképpen a bécsi biedermeiernek is szerepe lehetett. A bécsi piktúra hatása Brocky Lizzie Gaulter portrait-jának egy-egy motívumában, így különösen a virágkoszorúban is felvillan, ennek jelentkezése azonban természetesen nem a két művészi centrum — London és Bécs — időlegesen rokon szellemi orientációjában, hanem Brocky közvetlen ausztriai kapcsolataiban leli magyarázatát. A magyar származású művész, mint ismeretes, 1847 és 1851 között több évet töltött Bécsben és angol portrait-stílusának új elemei ennek a tartózkodásnak hatására vezethetők vissza.

Ugyanezen négy évnek egy részét Brocky Károly Itáliában töltötte s e tanulmányút eredményének tekinthetők azok a törekvések, amelyeket a Fruchter-gyüjteményben levő második festménye, a *Női félakt* képvisel. Kétségtelen olasz befolyások már ezen olaszországi út előtt is találhatók Brocky művészetében (elegendő, ha az elpusztult eperjesi oltárképre, — Krisztus és a samáriai asszony, — utalunk, amelynek kapcsolatai Annibale Carracci művészetével nyilvánvalóak), de a formai kiegyensúlyozottságra törekvő késő-renaissance és klasszicizáló kora-barokk igazi hatása csak az itáliai tartózkodás után, 1850 körül bontakozik ki. Ekkor festi Brocky két főművét, amelyek legerősebben tanuskodnak olasz mesterek, elsősorban Tizian és Correggio ismeretéről: az Ámor és Psychét és a Fekvő Psychét (először kiállítva Londonban, 1851; mindkettő a Szépművészeti Múzeumban) és nyilván ezidőtájt, tehát Lizzie Gaulter arcképével körülbelül egyidőben keletkezhetett a Női félakt is. A kép motívuma nem egyedülálló Brocky oeuvrejében: két másik, ugyancsak álló ovál formájú képe, az Alvó nő és Alvó bacchansnő[2] hasonló ábrázolási és kompozicionális problémákat mutat. Mindkettőben egy komplikált nézőpontból szemlélt, átmetszésekkel gazdagított női félakt megjelenítését állította a művész feladatul, kétségtelen azonban, hogy a barokkos kompozíciós - problémának megoldása ebben az eddig ismeretlen festményben sikerült legharmonikusabban, legzártabban és — bármily ellentmondóan hangozzék is, — legrenaissance-szerűbben. A késő-renaissance-szal való kapcsolatokat az ábrázolás stílusa is bizonyítja: a testformák modellálása és a bőrfelület rendkívüli festőiségű, érzékien gazdag kezelése itt is, mint Brocky nagy repraesentatív aktjainál Tiziant és Correggiót idézi fel.

Markó és Brocky a XIX. század első fele magyar festészettörténetének kétségtelenül legjelentékenyebb, de egyben legelszigeteltebb egyéniségei. Mindketten majdnem egész életüket idegenben töltötték s közülük Brockynak semmi, Markónak pedig művészi jelentőségé-

[2] Mindkettő angol magángyüjteményben. Repr. Nyári Sándor: Brocky Károly élete és művei, Budapest, 1910; 105. és 107. oldal.

hez mérten igen csekély szerepe volt az utánuk következő magyar festőnemzedék stílusának kialakulásában. E nemzedék jelentősebb tagjai között egy sem volt, aki akár a Markó-féle romantikus klasszicizmus, akár az akkor Pesten uralkodó biedermeier eredményeiből kiindulva jutott volna el új festői problémákhoz és igyekezett volna „modern", időszerű stílust kialakítani. Szinte mindannyian ismét — mint elődeik is — az idegenben: Bécsben, Münchenben, Düsseldorfban és Párisban, az 1860-as évek művészeti főhelyein virágzó iskolákhoz fordultak inspirációért és útmutatásért és az ott megismert, nem pedig önállóan kialakított problematika útjain igyekeztek önálló és egyéni megoldásokhoz jutni. Ez az eljárásuk talán nem minden esetben volt belsőleg, művészi organizmusuk által megokolt, de szükségszerű volt külső körülmények miatt, amelyek közül különösen a pesti műértő közönségnek 1860 körül bekövetkezett gyors és teljes ízlés-átalakulása volt a legdöntőbb jelentőségű. A magyar közönségnek ezek az ízlés-változásai, amelyek kellő művészi mult és kultúra hiánya miatt legtöbb esetben tényleg csak változást, átalakulást és nem fejlődést jelentettek, különösen két művésszel kapcsolatban gyakoroltak döntő befolyást a magyar festészet fejlődésére. Ez a két művész a hatvanas-nyolcvanas évek Magyarországon lejátszódó művészettörténetének legjelentékenyebb alakja: *Lotz Károly* és *Székely Bertalan*. Mindketten — nagyrészt a közönség és megrendelőik akaratából — jellegzetes képviselői e kor akademikus történeti és dekoratív festészetének és egyben mindketten nagytehetségű repraesentánsai e periódus modern és aktuális központi problémájának: a tiszta természetszemléleten és egyéni vízión alapuló festői ábrázolásnak.

Kettejük közül *Lotz* nyúlt előbb e nálunk szokatlan kérdésekhez. Alföldi jeleneteket ábrázoló lovas-képein, amelyek csak külsőleges tárgyválasztásban, de nem szándékokban tartanak rokonságot a biedermeier genre-képpel, minden külső és egyéni előzmény nélkül jelentkeznek olyan motívumok és formák, amelyek a természettel való mély, őszinte és közvetlen kapcsolatáról tanuskodnak. E törekvéseinek — amelyeknek eredményei, sajnos, egyáltalában nincsenek még összegyüjtve, — egyik szép példáját a Fruchter-gyüjtemény eddig ismeretlen kis lovasképe adja. Már a kép témája is meglepetés, hiszen Lotz e korszakból származó képei, ha kismértékben is, de mindig tartanak kapcsolatot a népies genre tárgykörével. Itt azonban tiszta, minden irodalmi témától ment, szinte l'art pour l'art ábrázolás áll előttünk, amelynek célja nem az intellektuálisan kiválasztott és megfogalmazott tárgy, hanem kizárólag a vizuálisan érzékelt jelenség festői megjelenítése volt. S amilyen meglepő e kor szempontjából nézve a kép tárgyi része, épp oly jogos csodálkozással tekinthetünk a formai megoldásra is, amelyből tökéletesen hiányzik a romantikus pátosznak és szentimentalizmusnak az a mértéke is, amelyet többi hasonló törekvésű képében mindig megtalálunk (Ménes a zivatarban). E kis kép egyetlen problémája a jelenségek: tér, testek és fény józan, világos és a témával adequát módon reális ábrázolása és e probléma megoldása, — különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy mi és hogyan készült képünk keletkezése idején a magyar piktúrában, — maradéktalanul teljesnek mondható. Az egyes formák festői megfogalmazása a természet egészen közvetlen érzékelését mutatja és pedig olyan módon, amely ez időben teljesen szokatlan, hiszen itt nem önmagukban, hanem valóságos, konkrét fény- és atmoszférakörnyezetben élő jelenségek lefestése áll előttünk. Különösen meglepő azonban Lotznak ez az alkotása azért, mert a vázlatszerűségnek nyoma sincs benne: az élmény részletekig hatoló erejével teljesen egyenértékű a formák részletét is megfogalmazó megjelenítési módszer. A festmény keletkezési idejét a szignatúra nem árulja el, valószínű azonban, hogy — mint Lotz összes hasonló tárgyú alkotásai — ez is a hatvanas évek

elején keletkezhetett. E föltevés mellett szól egy külsőleges vonás is: a kép névjelzésének írásmodora pontosan megegyezik a „Ménes a zivatarban" (Szépművészeti Múzeum) szignatúrájával, amely a művésznév mellett az 1862-es dátumot is mutatja.

Lotz Károly művészi pályájának külső alakulásával igen sok rokonságot mutatnak *Székely Bertalan* törekvései. Részben a külső kényszerek, részben teoretikus meggondolások őt is az ú. n. monumentális művészet felé vezették s őt is csak kísérletképpen, sőt szinte titokban foglalkoztatták a festői természetábrázolás problémái, amelynek eredményeiről életében senki sem vett tudomást. Székelynek ezen intím, a festői realizmus törekvéseihez közelálló alkotásai közül a mély pszichológiájú portrait-k s a l'art pour l'art természetábrázolás elveihez közeledő tájképtanulmányok mellett a romantikusan irodalmi hangulatú kompozíció-vázlatok a legjelentékenyebbek: a kor literáris befolyása alól valójában soha szabadulni nem tudó művész modern ábrázolási problémáit és hangulati tartalmak megjelenítésére irányuló törekvéseit e műveiben tudta legteljesebb összhangba hozni. A Fruchter-gyüjteményben e kompozíciók még ma sem eléggé ismert sorozatának egyik legszebb és legjellegzetesebb példáját találjuk: „A nő élete" kompozíció-ciklus Elhagyatva című darabjának egyik tanulmányát. Ugyanezen témának egy másik, kompozícionálisan a miénkhez nagyon közelálló olajvázlata a Szépművészeti Múzeumban van, de a Fruchter-féle kép sötétebb színskálája közelebb áll a téma komor hangulattartalmához, mint a másik vázlat derűsebb, világos színei. A női alak ruhájának és a jobboldali háttérnek sötét tónusokban történt fogalmazása művészileg is rendkívül érdekes, mert megmutatja, hogy Székelyt a fény és a fény által adott kontrasztok ábrázolása milyen erősen foglalkoztatta. S a kompozíció zártsága és az ecsetkezelés virtuóz könnyedsége mellett a fény-árnyék kontrasztoknak ez az éles szembeállítása és a két pólus között való óriási tónus-skála gazdag, részletező és mégsem kicsinyes, hanem festőien üde kifejtése nyujtja a festmény legnagyobb értékét. Székely kép-alkotó módszerének megismerése szempontjából nagyon érdekes lenne ismernünk a két hasonló tárgyú, de különböző megoldású tanulmány egymáshoz való időbeli viszonyát, sajnos azonban nemcsak az egyes vázlatok, hanem a kész ciklus (ma báró Hatvany Ferenc birtokában) keletkezési idejéről sincsenek hiteles adataink. Csupán Székely nagy, datált történeti festményeinek stílusfejlődéséből következtethetünk e látszólag kisebb jelentőségű kompozíciók keletkezési idejére. Azok alapján pedig az látszik valószínűnek, hogy a Nő élete-sorozat (mint talán a Léda-ciklus is) a hetvenes évek derekán keletkezhetett, mert a képekben mutatkozó festői ábrázolási törekvések Székely történeti festményei közül az 1871-ben keletkezett V. László és Czilleiben állanak leginkább az előtérben. S valószínű, hogy ez intím, realisztikus törekvésű kompozíciók keletkezési ideje a történeti képek sorozatának befejezése és a nagy dekoratív feladatok megkezdése közé esik.

Lotz és Székely e nagy kvalitású és ritka voltuk miatt is jelentős képeinél a XIX. század második felének magyarországi piktúráját a gyüjteményben jobban jellemzi a kor két legnagyobb magyar festője: *Paál* és *Munkácsy*. Paál László egymaga négy jelentékeny festményével van képviselve,[3] míg Munkácsy művészetét egy nagy, alakos tájkép és kis méretei folytán a szokottnál sokkal gazdagabb és teljesebb figurás interieur repraesentálja. A négy Paál-kép közül három a művész középső idejéből való: a *Tanya a fák között* az első beileni tartózkodás idején, 1870 novemberében készült és ismét Beilenben keletkezett az *Erdő széle*[4] (1871 augusztus), amely egyike legbril-

[3] V. ö. Lázár Béla: Paál László élete és művészete. 2. kiadás. (Budapest, 1929.) 146., 148., 158., 200. ll., valamint 262. és 267. ll.

[4] Lázár (id. mű 146. l.) Színvázlat-nak nevezi.

liánsabb természetstúdiumainak. Két hónappal később, 1871 októberében festette a *Falu vége* c. képet, amelynek keletkezési helyét azonban — a kivehetetlen felirat miatt — nem ismerjük, a holland jellegű sík tájék és a dátum azonban valószínűvé teszik, hogy a festmény valamelyik Beilen környéki faluban készülhetett.

E korai festmények nemcsak nagy művészi kvalitásaik miatt jelentősek, hanem nevezetesek mesterük stílustörténeti alakulása szempontjából is. Paál beileni tartózkodásának elhatározó fontossága volt művészetének fejlődésében: szemlélete itt szabadult ki a kicsinyes, száraz német romantikus realizmus kötöttségéből és alakult gazdag, képszerűen appercipiáló, festői látássá. Ez átalakulási folyamatot, — amelyben külső, művészi befolyásoknak, mint például Courbetének, csak másodlagos jelentőségük volt az egyéni természetlátási élmények mellett, — világosan illusztrálja a Fruchter-gyüjtemény *Tanya a fák között* című képének összevetése a „Berzovai út"-tal (Szépművészeti Múzeum).[5] Mindkét festmény egyazon évben: 1870-ben keletkezett, a Berzovai út nyilván nyári otthontartózkodása alkalmával,[6] a „Tanya a fák között" néhány hónappal később, novemberben. A rövid időbeli intervallum ellenére is a különbség a két festmény között óriási. A korábbiban is felvillan már helyenként az egyes forma festői tónusokban való látása, de az egészet még egy kicsinyes, részletező szemléleti mód dominálja, amelynek következtében a kép megtelik lineárisan kemény és genre-szerű formákkal és a kompozíció elemeire bomlik. A Fruchter-féle festményben ezzel szemben az egyes jelenség formája elveszti önálló életét és alárendelődik az egységes látási élménynek, amely festői, a tónusokat érzékelő szemléletével nemcsak a realisztikus részleteket, de a formák tömegét is egységes kompozícióba fogja, amelynek tektonizmusa még nem éri ugyan a későbbi, barbizoni korszak alkotásainak biztos, kristályos szerkezetét, de az előzőkhöz képest meglepően zárttá és szervessé fejlesztett. Csak az előtér kompozicionális túlsúlya erős kissé, ezt viszont a formák rendkívüli ízléssel és biztos ösztönnel történt festői összefoglalása és a kép főtémájának: a képsíkkal párhuzamosan elhelyezett facsoportoknak megjelenítésében mutatkozó gazdag finomság ellensúlyozza szinte teljesen.

Paál további, bámulatosan gyors fejlődését érdekesen világítja meg a gyüjtemény két következő képe. Különösen jelentős e szempontból az *Erdő széle*, ez a szenvedélyes ecsetvonásokkal felvázolt élmény, amelynek egész struktúrájában, képpé alakításának módszerében és formai megfogalmazásában benne él a valóságos táj átélésének közvetlen, szuggesztív ereje. Az élménynek ez a dinamikája, — amely Paál és rokontörekvésű kortársai alkotásainak kész, végleges formájában ritkán és csak nagyon szerencsés pillanatokban marad meg, — e korai festmény esetében különösen jelentős. Világosan mutatja ugyanis azt, hogy a Courbet, a holland XVII. századi tájkép és főleg a közvetlen természeti élmények hatása alatt Paál szemlélete és képalkotási rendszere milyen teljesen átalakult s mennyire élővé, festőivé és organikussá vált. Kétségtelen, hogy külső és belső determináltsága folytán Paál László számára a természetnek csak egy kis szegmentuma válhatott élménnyé, de bámulatos, hogy a művész milyen gyorsan, milyen ösztönös biztonsággal és szigorú következetességgel haladt e terület meghódításának, teljes átélésének útján. S az „Erdő széle", — amely egyébként tanulmányszerűsége ellenére is egyike beileni korszaka legjelentékenyebb és legteljesebb alkotásainak, — összevetve az alig egy évvel korábban készült, előbb tárgyalt képpel híven mutatja a megtett út mértékét és jelentőségét. E brilliáns könnyedségű festmény mellett kissé passzívabban hat Paálnak a gyüjteményben lévő harma-

[5] Repr. Lázár id. mű 41. kép, 145. l.
[6] V. ö. Lázár id. mű 57. l.

dik korai alkotása. Az 1871 októberében készült *Falu végé*-ben nincs meg a közvetlen élmény izgalmának dinamikája. Inkább a motívum praedominál és ez esetben olyan motívum, amely a hozzá való alkalmazkodás esetén a leghevesebb festői temperamentumot is kontemplációra kényszeríti. Ez a kontemplatív jelleg adja meg a Falu vége alaphangját s Paál festői szemléletének a természethez való közelségére jellemző, hogy a megjelenítés stílusában, módszerében is alkalmazkodik az ábrázolandó természeti jelenség jellegéhez. A síkság és az ég zöld-szürke harmóniájának összehangolása, a széles, nyugodt ecsetkezelés teljesen megfelel a hollandi táj nyugodt, hűvös hangulatának s egyben megmutatja a romantikus és festői realista művész szemléletének és egyéni megjelenítési képességének minden értékét.

Paál László utolsó, legnagyobb értékeket teremtett korszakát ismerteti meg végül a Fruchter-kollekcióban szereplő negyedik képe: *Napsütés az erdőben.* A festmény szignatúrája a vászon alsó, vakrámára hajtott szélén maradt fenn, dátuma nincs, de a tradíció szerint keletkezése az 1875. évre esik.[7] Sajnos, e tradicionális datálás a Paál-kutatás mai állása mellett nem ellenőrizhető, hiszen a festő alkotásainak pontos kronológiájával nem rendelkezünk. S lehetséges, hogy éppen ez a kép, néhány kompozíciójában rokon darabbal (Erdő mélye, Napnyugta az erdőben[8]) valamivel későbbi keletkezésű. E föltevésre két körülmény adhat jogot. Egyik a kép kompozíciós rendszere, amely erősen különbözik a legelső barbizoni időben keletkezett alkotásoknak a barbizoni-iskola, főleg Rousseau hatása alatt kialakult vagy még beileni emlékeket őrző komponálási módjától. E képek kompozíciójának vagy egy szigorú architektonikus mélységi konstrukció (Párisi út a fontainebleaui erdőben, Napkelte az erdőben) vagy a festmény párhuzamos térrészeinek világos tagolása (Erdő széle[9]), tehát mindig egy antinaturalisztikus törekvésű képalkotás a jellemvonása, viszont a Napsütés az erdőben tiszta természetkivágás, amely már csak nagyon kevés rokonságot tart a barbizoni iskola nagy mesterei, egy Rousseau és egy Diaz, romantikus, képszerű komponálási módszerével. A Napsütés az erdőben tehát azon képek közé tartozik, amelyekben Paálnak sikerült túljutni a tradicionális barbizoni sematika eleinte nagyon is nyomasztó hatásán és ismét egyénien közvetlen, élményszerű kapcsolatba kerülni a természet teljes realitásával. Ezt a természeti közelséget bizonyítja képünk második jellegzetes vonása: a fény-, illetőleg *a napfényábrázolás* problémájának fölvetése, amely a barbizoni művészek alkotásaiban csak igen ritkán mutatkozik. Paál piktúrájában is csak ritkán kísérletképpen fordulnak elő a fényábrázolásnak ezek a problémái s fénylátásának rendszere még távol áll az impresszionistákétól, akik pedig ekkor — 1895 körül vagy után — már teljes precizitással megfogalmazták a napfénynek és hatásának megjelenítési lehetőségeit. Paál azonban nem akarja és — korhoz kötöttsége folytán nem is tudja ezt az utat járni. Számára az ábrázolt jelenség materiális valósága, realitása marad fontos és ezt nem bontja fel színelemeire, annál is kevésbbé, mert művészetének romantikus, melankóliás alaphangja nem is tűri meg a fény éles, világító fehérségét. A fény tehát e képében sem válik uralkodó problémává, hanem csak egyik motívumává az egyébként is gazdag anyagú kompozíciónak, olyan motívummá, amely szervesen tud beleilleszkedni a képnek egyébként más szemléleti gyökerekből kialakult egészébe. Ez a festmény is tehát — mint Paál összes késői kompozíciói — a művész oeuvrejé-nek szerves egységéről tesz tanúságot, de egyben egyike ama kevés alkotásoknak, amelyek rámutatnak a fiatalon elhúnyt festő nem realizált fejlődési lehetőségeire is.

[7] Lázár, id. mű 266. l.

[8] Repr. Lázár id. mű 96. és 104. képek.

[9] Repr. Lázár id. mű 89—90. kép.

ID. MARKÓ KÁROLY (1791—1860): BACCHUS ÉS ARIADNE

Különleges és érdekes Paál László művészetének e homogén, egységes alkotásaival összevetni Munkácsy gyönyörű festményét, a *Csevegés az erdőben*-t. A kép, — Munkácsy egyik legérdekesebb alkotása, — sok szempontból jellemző festőjének művészi karakterére és szociális helyzetére. Eredetileg tiszta tájkép lehetett, amelynek monumentális, téralkotó architektúrája, festői és gazdag formamegjelenítése még akkor sem veszít szuggesztív erejéből, ha a reá nagy hatást gyakorolt Paál alkotásaival vetjük össze. Sőt az organikus formák festői és reális megfogalmazása, a táj színeiben levő végtelenül sokrétű nüanszok érzékeltetni tudása megmutatják Munkácsy természetszemléletének önállóságát és a természettel szemben való mély és valóságos élményképességét. A kép egységét azonban — a rózsaszín és halványkék ruhák minden dekoratív finomsága ellenére is — megbontja az előtér két staffázs-figurája, amelyeket Munkácsy utólag, műkereskedői kívánságra helyezett el teljesen kész, szervesen felépített alkotásában. S ez alakok megjelenése szinte tragikus fénysugárral világít Munkácsy anyagi kiszolgáltatottságára, amely ilyen rendelkezéseknek engedelmeskedve alá tudta vetni magát külső befolyások kényszerítő erejének. Ha nem is a festő stílustörténetének, de egyéni fejlődésének szempontjából érdekes lenne ismerni a két különböző képrész egymáshoz való időbeli viszonyát. Ez a kérdés persze ma már nehezen dönthető el. Kétségtelennek látszik, hogy az eredeti tájképet Munkácsy még Paál életében, talán 1875 körül, a „Fasor" (Szépművészeti Múzeum) keletkezése után festette, de az alakok utánafestésének időpontja bizonytalan és csak anorganikus voltuk, léptéküknek a környező táj adottságaitól való teljes különbözősége utal arra, hogy keletkezésük ideje néhány évvel későbbre eshetett.

Ugyancsak ezidőtájt, a hetvenes évek második felében, esetleg már 1880 körül keletkezhetett Munkácsynak a gyüjteményben levő kisméretű, alakos *Interieur*-je is. Részleteinek virtuóz meg-

ID. MARKÓ KÁROLY: FÜRDŐ NYMPHÁK. 1854

ID. MARKÓ KÁROLY: FÜRDŐ NŐK. 1830

MUNKÁCSY MIHÁLY (1844—1900): CSEVEGÉS AZ ERDŐBEN. 1886
Előbb jánoshalmi Nemes Marcell tulajdonában

MUNKÁCSY MIHÁLY: INTERIEUR. (OLVASÓ HÖLGY)

BÁRÓ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ: (1852—1919): HALÁSZOK. 1918

SZINYEI-MERSE PÁL (1845—1920): ŐSZI TÁJKÉP

festésével, a tárgyak meleg helyi tónusainak finom és kultúrált összehangolásával egyik legjobb példája annak a műfajnak, amelyet a Párisba szakadt magyar festő nyilván nem spontán szükségletből és nem élmények alapján, hanem megint csak külső befolyás alatt kultivált. E szétesö kompozíciójú, realisztikus részletekkel túlzsúfolt polgári genre-képek közül meglepő frisseséggel válik ki ez a festmény, amelynek hatása az irodalmi motívumok teljes hátterbeszorításával, a koncentrált kompozícióival és az ábrázolt rekvizítumoknak nem szükségszerű, hanem közvetlen szemléleten alapuló lefestésével magyarázható meg.

A XIX. századi magyar festészet e két legnagyobbszabású, de mindvégig külföldön élt realista festőjének gazdag képsorozatával szemben a realista és naturalista mozgalom Magyarországon lejátszódott fejezetének eredményeivel a gyüjtemény két képe ismertet meg. *Mészöly Gézát*, a magyar tájképfestés e kisskálájú, de rendkívül finom mesterét kis Balatoni táj-a képviseli, amelynek kvalitásai és hibái ugyanazok, mint amiket a művész többi 1876-ban keletkezett alkotásaiban megfigyeltünk. Tájképkompozícióinak szokott szervetlenségét mutatja az elő- és középtér bizonytalan összefoglalása, megjelenítő rajzának hiányosságait az előtér figurái, de ezzel szemben áll az ég és a víz különböző szürkéinek szuggesztív összehangolása és az egész tájkép kolorisztikus és festői finomsága, az atmoszféra reális élete és az egész kép egyénien lírai hangulata: tulajdonságok, amelyek Mészölyt, ha nem is fejlődéstörténetileg, de egyéni szempontból e kor jelentős művészei közé emelték.

A gyüjtemény első csoportjának befejező képe gyanánt *Szinyei Merse Pál* érdekes és szokatlan tájképét kell bemutatnunk. Keletkezési ideje a tradíció szerint a nyolcvanas évtized első éveire esik,[10] tehát körülbelül arra az időre, amikor Szinyei a Pacsirtát és a stílusban hozzá hasonló műveit festette. Ezekkel az alkotásokkal szembeállítva a Fruchter-gyüjtemény tájképe egészen különös és Szinyei művészetében szokatlan jellemvonásokat mutat. A régebbi művek viszonylag zárt kompozíciójával szemben (amely minden naturalisztikus törekvés ellenére is bizonyos fokig uralkodó maradt) tiszta természeti kivágás áll előttünk, a helyenként (különösen a Pacsirtában) valósággal kemény linearizmus helyét a formák festői, puha feloldása foglalja el és a ragyogó, világító lokális színek helyett a művész tompa, egymásbaolvadó tónusok megjelenítésére törekedett. Szinyei e korszakának egyéb alkotásaival képünket csak egyetlen, erősen másodrendű motívum kapcsolja össze: az előtérben ábrázolt menekülő nyúl, amelynek genre-szerűsége ugyanabban a — céljaiban úgy látszik kissé bizonytalanná vált — szellemben és törekvésben gyökerezik, mint pl. a Pacsirta motívuma. Helytelen lenne azonban, ha magát a Szinyei-oeuvre-ből annyira kiütköző festményt is az eddigi problémák, célok és törekvések szem elől vesztésének dokumentuma gyanánt fognánk fel vagy, ha benne esetleg egy később, az eddigi alkotásokkal azonos stílusúvá kidolgozandó festmény futólagos vázlatát látnánk. A kép lényegét egyik ilyen szempont sem világítaná meg helyesen, mert kétségkívül szokatlan látási élmény eredménye s új megjelenítési módszer kísérlete áll előttünk, olyan kísérleté, amelynek, ha folytatása lett volna, szigorú naturalizmusától különböző, azt meghaladó új utakra terelhette volna Szinyei művészetét. Az érdekes, teljesen festői elgondolású kép egyelőre teljesen egyedül áll Szinyei ma ismert alkotásai között, de nem lehetetlen, hogy műveinek egyszer mégis csak bekövetkezendő teljes összeállítása esetén felszínre kerülnek majd más, hasonló tendenciájú festmények is és a Fruchter-gyüjtemény tájképéből kiindulva Szinyei művészetének új, ismeretlen problematikájú korszakával ismerkedhetünk meg.

[10] Petrovics Elek főigazgató úr szíves közlése.

Szinyei Merse Pál tájképével lezáródik a Fruchter-gyüjtemény képeinek első, XIX. századi csoportja, de egyben Szinyei e különös, festői műve vezet át a századforduló magyar művészetének azokhoz az alkotásaihoz, amelyekben a festői ábrázolás, a fény- és színproblémák megoldása áll előtérben. A kollekció már említett, a festői problémák hangsúlyozására törekvő jellegéből szükségszerűen következik, hogy e csoport mesterei között az impresszionisztikus tendenciájú művészek vannak erős túlsúlyban, azok, akiknek számára a világ jelenségei fény- és színfenoménekként voltak érzékelhetők. Közöttük természetesen *Rippl-Rónai József* áll első sorban, nemcsak azért, mivel 11 képe szinte teljes áttekintést ad művészetének, törekvéseinek fejlődéséről és alakulásáról, hanem azért is, mivel ő volt az, aki nálunk a legteljesebben tudta realizálni a századforduló és a XX. század első tizede sajátos művészi problémáit.

Képei közül első helyen egy kisméretű pasztellfestményt kell fölemlítenünk, a *„Nők mályvák közt"* címűt, amely művészi pályája első decenniumának törekvéseiről ad fogalmat. Igaz ugyan, hogy a szignatúra hiteles datálással nem támogatja ezt a föltevést, de helyessége mellett szól a festmény egész formai alkata: a dekoratívan síkszerű kompozíció és felületkezelés s főként az ugyancsak teljesen dekoratív törekvéseket hangsúlyozó színmegoldás. A fátyolosan tompa színek a kilencvenes évek nagyszabású arcképeinek színélményeivel mutatnak rokonságot, azzal a különbséggel, hogy az alkotások fehér-szürke-fekete tónusfestészetével szemben e kis dekoratív kompozíció színskálája jelentős élénkülést és gazdagodást mutat. Igaz, még itt is egyetlen alapszín — a zöld — különböző árnyalatai dominálják az egész képet, de már az alaptónus ezen átalakulása, kivilágosodása is új, gazdagabb karaktert ad Rippl-Rónai művészetének, amit a fák és figurák halványszürkéi, lilái és piros foltjai csak fokoznak. Valószínűnek látszik tehát, hogy a festmény keletkezési ideje a XIX. század utolsó éveire tehető, 1898 és 1900 közé, arra az időre, amikor Rippl Aristide Maillol arcképét festette s amikor szoros kapcsolatban volt az akkor még dekorációs problémákkal foglalkozó Maillol körül csoportosult festőkkel, a francia impresszionizmus második generációjába tartozó mesterekkel: Bonnard-ral, Vuillard-ral, Maurice Denis-vel, akiknek ugyancsak dekoratív törekvésű művészete Rippl e képén is visszacsendül. A kompozíció dekoratív intenciói azonban önmagukban is annyira nyilvánvalóak, hogy megkockáztathatjuk azt a föltevést is, amely szerint e pasztellben esetleg a művész egy szőnyeg vagy üvegablak tervének első fogalmazásával állunk szemben s e föltevést az az ismert körülmény is támogathatja, hogy Rippl-Rónai épp a századforduló idején sokat foglalkozott ilyen tervezési problémákkal.

A dekoratív *képalkotás* területének további, bár más irányú továbbfejlesztését mutatja a valószínűleg röviddel később keletkezett csoportarckép, a művész elnevezése szerint: *Rippli néni a gyerekekkel.*[11] A probléma itt lényegében ugyanaz, mint „Szüleim„ (1898) és „Maillol arcképe" (1899) festményein: az emberi alaknak olyan síkszerű megfogalmazása, amelyben sem az ábrázolt figura reális valósága nem vész el, sem a dekoratív és kompozíciós principiumok nem szenvednek csorbát. Képünkön e teljesen antiimpresszionisztikus kérdés feállítása részben komplikáltabb, részben egyszerűbb, mint előbb említett előzőin: az egyes alak (Maillol) vagy a két koordinált figura (Szüleim) helyett itt egy három alakból álló csoportot kellett zár egységgé komponálni, viszont a téralkotó tájinterieur helyett semleges, dekoratív sík adja a hátteret. A kompozíció megépítése tökéletesen sikerült: Rippl művészetében ritkán látható a tudatos, zárt csoportfűzésnek ilyen tiszta példája. Nagyon érdekes a mind tisztábbá, melegebbé váló

[11] Rónai János úr, a festő rokonának birtokából, akinek közlése szerint a festmény keletkezési éve 1901.

színek átalakulása is: a realitás, az élet színes valósága felé való törekvés Rippl-Rónai művészetében, bennük átalakulásukban és tömörebbé, materiálisabbá válásukban jelentkezik legelőször és legerősebben.

De a valóságélmények erősödése csakhamar más, eddig érintetlen területekre is átterjed és néhány évi magyarországi tartózkodás a francia dekorativizmus problematikájától való elszakadást, új témakör és ennek megfelelően új stílus kialakulását eredményezte Rippl művészetében. Vizuális élményei a kilencszázas évek legelején többé nem absztrahálható, dekoratív kompozíciókká formálható jelenségekhez fűződnek, hanem az eleven élet mozzanataihoz, valószerű és mozgalmas jelenetekhez, amelyben már nem az egyes emberi alakok vagy zárt kompozícióvá fűzhető két-három figura, hanem a szín-, fény- és atmoszféraábrázolásra lehetőséget nyujtó komplikált, lehetőleg plein-air környezetbe helyezett csoport viszi a főszerepet. Ilyen témájú, aránylag ritka képei közül a Fruchter-gyüjtemény hármat is tartalmaz. A „*Családi társaság búcsúkor*" 1903-as dátuma meghatározza a két másik darab, a vele részben külső (viselettörténeti), részben formai és stiláris szempontokból rokon „*Nyári vendéglő*" és „*Kis család*" keletkezési idejét is. Mindháromban az előbb említett ábrázolási problémák vártak megoldásra és bár a témák — különösen abban az időben — szinte megkívánták volna a Monet-i értelemben vett impresszionisztikus megjelenítési metódust, Rippl — mint életében soha — most sem fordult ahhoz. Képeiben a formát színértékekké felbontó napfénynek csak alárendelt szerep jut: nem ez a valóságos, a realitásban is létező absztrakciós tényező, hanem a formákat és színeket egyénien szelektáló és kiegészítő látás alakítja képpé a valóságot még ezekben a műveiben is. Ez a teljesen önálló, a kor művészetének legfontosabb áramlataitól független vagy azok eredményeit egyénien felhasználni tudó optikus beállítottság avatja e képeket — mint Rippl-Rónai összes hasonló törekvésű alkotásait — a valóságos élethez nagyon közel álló s azt lényegszerűen megjeleníteni tudó festményekké.

A realitás teljes és közvetlen érzékelése és annak mozgalmas, egyéni ötletességgel való megjelenítése e néhány esztendőben még az ősi dekoratív ösztönt is háttérbe szorítja Rippl művészetében. Ez a dekoratív tendencia azonban még ezekben a művekben sem hallgatott el teljesen és új erővel bontakozott ki ismét néhány év mulva, akkor, amikor a festő úgy látszik kielégítette azt a szomjas érdeklődést, amely — képet és képalkotó elvet feledtetve — az élethez vonzotta. Rippl-Rónai 1905 és 1910 között keletkezett műveiben a reális jelenség értéke nem válik kisebbé, csak az értékskála alakul át és a művészt a jelenségek már nem csupán önmagukért és az érzéki ábrázolás, a *lefestés* gyönyörűségéért érdeklik, hanem az ábrázolt tárgyak ismét a képszerű egységes organizmus alkotóelemeivé válnak. Ez persze nem jelenti egyben azt, hogy az ábrázolt dolgok elvesztik reális valóságértéküket és többé-kevésbbé absztrakt formákká alakulva ismét csak elemekké válnak a dekoratív kompozícióban. Ellenkezőleg: Rippl e korszakában konkrét élményekből táplálkozó valóságábrázolásait anyagként használja fel s ebből a naturával szoros és mély kapcsolatban álló anyagból képszerű és mégis reális dekoratív és mégis életszerűen konkrét tartalmú alkotásokat hoz létre. E harmonikus és kiegyensúlyozott, gazdag és ökonomikus stílus kialakításában ismét szerepe lehetett a francia impresszionisták második generációjának, különösen Vuillardnak,[12] de még mielőtt e befolyás érvényesülhetett volna, Rippl ösztönösen fordult az új szemléleti és megjelenítési mód kialakítása felé. E törekvéseinek gyönyörű példáját mutatja brilliáns, kisméretű pasztellje, a Fruchter-gyüjtemény Rippl-

[12] Lásd pl. a „Piacsek bácsi babákkal" vagy „Amikor az ember a visszaemlékezéseiből él" c. képeket, de rajtuk kívül e korszak sok más alkotását is.

Rónai-sorozatának talán legjelentékenyebb darabja, az *Édes anyám beteg*. Az 1905-ös évszám azt mutatja, hogy időben közel áll még az előbb tárgyalt csoportképekhez s a reális tárgyak: a barna ágy, a fehér ágynemű és függöny, feketekeretes szürketónusú kép ábrázolásának stílusa valóban erős kapcsolatokat mutat az 1903 körül keletkezett művek megjelenítési módszerével. De bármily szuggesztív és festői finomságokban bővelkedő legyen is e részletek megfogalmazása, valóságos értékük nem önmagukban van, hanem egymáshoz és a kép szerves egészéhez való viszonyukban. Ahogy az ágy és az ablak foltja, ahogy az ágy támlája és a bal alsó sarokban kibukkanó asztalrészlet, ahogy a falakon lógó két kép és párna meg a függöny fehérje egymáshoz viszonylik, egymást kiegészíti és ahogy e relációk által az összes látszólag szétszórt és önkényesen összehordott tárgyak szerves kompozícióvá kapcsolódnak, az Rippl-Rónai ösztönös, spontán képalkotó művészetének legmagasabb fokát mutatja — éppúgy, ahogy az ágy és a benne fekvő alak megjelenítése a realitást ábrázoló készségének egyik leggyönyörűbb példája.

Talán a képszervezés művészetének kevesebb raffinériáját, de a reális ábrázolási anyagnak hasonlóan nagykultúrájú dekoratív felhasználását mutatja a gyüjtemény egy másik, valószínűleg azonos időben készült képe, a *Migrénes hölgy*. E kép keletkezési ideje a datálás hiánya ellenére is könnyen meghatározható, mert kompozicionális elrendezésében, színeinek válogatásában és formaadásának stílusában szoros kapcsolatot mutat az 1905-ben festett „Karácsony" (Petrovics Elek gyüjteményében) és „Szomorúság" (Új Magyar Képtár) c. képekkel. Különösen feltűnő a színskála teljes megegyezése: a fehér-szürke-barna-fekete akkord ez időben — színeinek végérvényes kivilágosodása előtt — sokat fordul elő Rippl-Rónai piktúrájában. Az említett rokonkompozícióktól e festményt az ábrázolt motívum különbözősége választja el: azoknak lírai és expresszív figurái helyett itt teljesen naturális jelenség a kép témája, amelyet a festőnek gyönyörűen sikerült talán még az előzőknél is zártabb és szervesebben fölépített képpé koncentrálni.

A realisztikus ábrázolásban gyökerező, de mindig dekoratív hajlandóságú törekvések, mint mondottuk, körülbelül 1910-ig teljes egyensúlyban vannak Rippl művészetében. 1910 körül azonban lényeges átalakulás következik be piktúrájában és — nyilván újabb francia inspirációk hatása alatt kialakult egy új, tisztán és kizárólag dekoratív célzatú stílus, amely azonban a 90-es évek törekvéseivel formailag semmi rokonságot nem mutat. A probléma ugyan megint csak a természeti élményanyagnak dekoratív jellegű felhasználása, de a korai képek egységesítő szürke tónusai és síma, finoman részletező festési modora teljesen átalakul. A szürke fátyol alatt alig kivirágzott halk színek helyébe harsogó, tiszta színfoltok lépnek, főleg vörös, zöld és barna, amelyeket erősen hangsúlyozott barna és fekete kontúrok fognak össze és választanak el egymástól és a színek erejének megfelelően tömörebb, materiálisabb lesz anyaguk is, amelyet a festő szinte pasztózus foltokban rak fel a vászonra. E stílus alkotásai némiképp a pointillisták technikájával és Gauguin színskálájával mutatnak rokonságot, de Rippl élményanyaga s megjelenítési módja oly önálló és egyéni, hogy a kapcsolatok lényegében igen távoliak.

A Fruchter-gyüjtemény Rippl-Rónai ez érdekes, művészileg igen jelentékeny és még mindig nem eléggé appreciált korszakának két alkotását őrzi. A *Szőke nő stráfos blúzban* című portrait-problémája — mint a kép címe is mutatja — a haj, a vöröskék csíkok s ezenfelül a karnáció helyi színértékeinek dekoratív egységbe komponálása a semleges szürke háttér előtt. Még a korábbi alkotások óriási kvalitásai mellett is meglepő, hogy Rippl-Rónai milyen egyszerűséggel és ökonómiával tudott ilyen természetű feladatokat is megoldani. Különös érdekessége a kép-

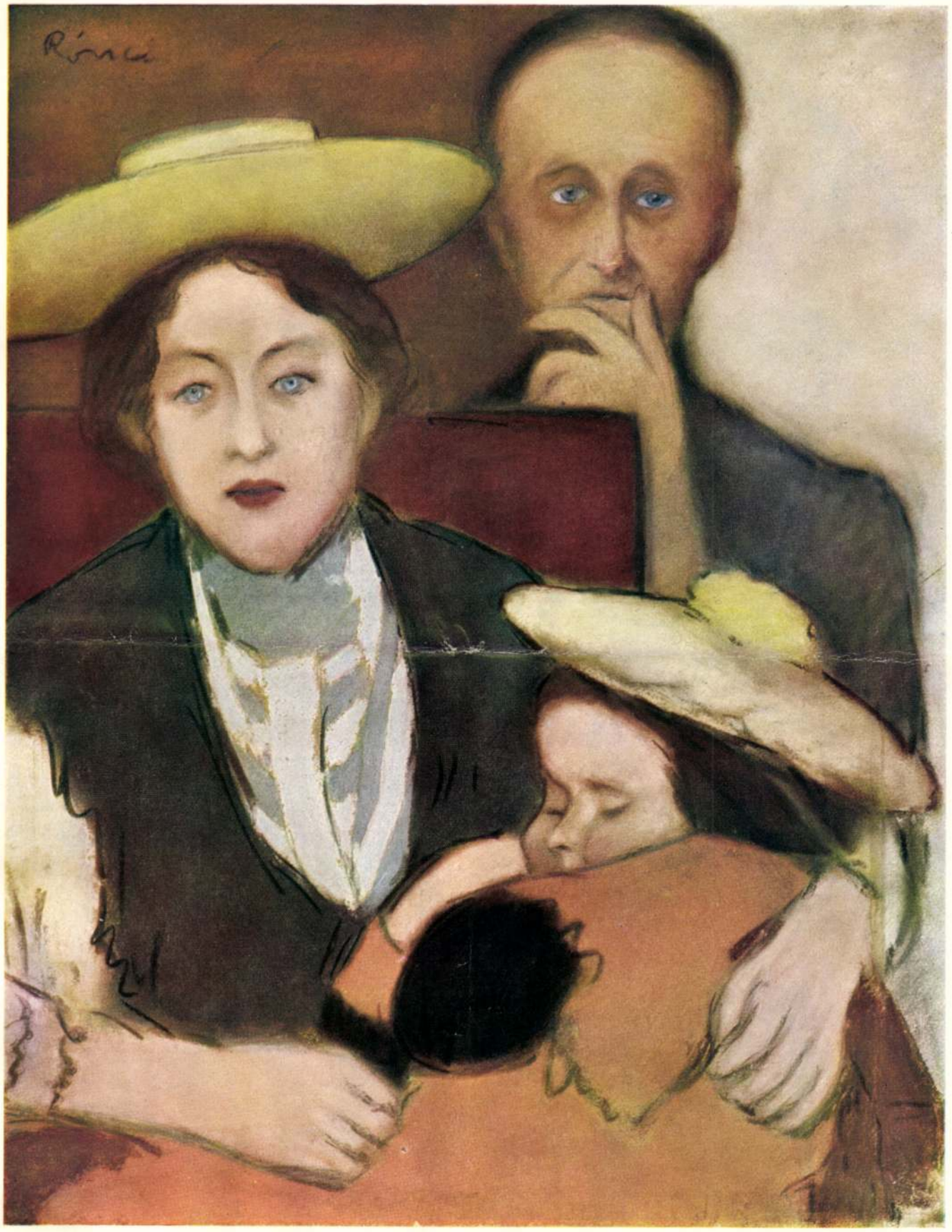

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: RIPPLI NÉNI A GYEREKEKKEL. 1901

A „Magyar Művészet" melléklete

Az Athenaeum rt. nyomása

nek az a szinte franciásan raffinált kultúra, amellyel a női profil erős kontúrjának minden dekoratív célzat mellett is vibráló életet ad. Komplikáltabb, gazdagabb és tömörebb emennél Rippl másik, e korból származó festménye: *Kertben.* A feladat: önmaga és családja ábrázolása kaposvári kertjében, nem adott módot a kompozíció síkszerű megoldására s így a dekoratív hatás fölkeltésének szerepét kizárólag a színek viszik, amelyeknek gazdag pompája nagy, tiszta, a síkhoz tapadó foltokban terül szét a vásznon és koncentrálja — minden mélység ellenére is — a felületre az egész jelenséget. A festmény színeinek gazdagsága, kompozíciójának komplikált volta és a fölvetett művészi problémák ragyogó megoldása miatt Rippl-Rónai e korszakának kétségkívül legjelentékenyebb alkotása. Sajátos kvalitásain túl is jelentős azonban, mert korai műveinél világosabban mutatja meg azokat a lényeges különbségeket, amelyek Rippl és francia kortársai között, minden kapcsolat ellenére is fennállanak. A tér-alkotó elemek (fák, alakok) plasztikus tömege és komplikáltabb elrendezése, a rajz, a tömör kontúr erős hangsúlya és főleg a szín mélysége, ereje és szinte materiális volta — Rippl képének alapvető vonásai — sohasem találhatók meg a mindig világosabb, tisztább, konstruktívebb és könnyedebb franciáknál, ezek olyan kvalitások, amelyek teljesen helyi jellegűek és amelyek a Kelettel, Ázsiával való rokonságokra utalnak.

E nagyszabású alkotások mellett a Fruchter-gyüjtemény Rippl-Rónai Józsefnek még két, bár kisebb igényű, de nem kevésbbé kvalitásos alkotását tartalmazza. A *Francia katonák bevonuláskor* című kis pasztell nincs datálva, de valószínű, hogy 1914-ben, a világháború kitörésekor keletkezett (tudvalevő, hogy a festő akkor Franciaországban tartózkodott) és így arról tanuskodhat, hogy új dekoratív törekvései mellett Rippl nem hagyott fel impresszióinak régibb stílusában való megrögzítésével sem. Utolsónak hagytuk végül végtelen finomságú havas tájképét, a *Ménesi-út* című pasztellt, amelyet — külső bizonyítékok híján ugyan — fejlődése utolsó korszakába, 1915 és 1927 közé szeretnénk helyezni. Ez években Rippl ismét visszatért régebbi problematikájához, a realitás ábrázolásához. Későbbi képei témában nem különböznek az 1900—1905 között készült alkotásoktól, lényeges fejlődés mutatkozik azonban formai szempontból. A korai képek mozgalmassága, zsúfoltsága és dinamikája helyét nagyobb nyugalom, kiegyensúlyozottság foglalja el, az élményanyag ökonomikusabb módon, lazábban, konstruktívebb eszközökkel épül képpé. Az emberi alak legtöbbször alárendelődik a táj, az interieur, az architektúra motívumainak és általában nagyobb terület jut az atmoszféra ábrázolásának is. Mindezek a stíljegyek feltalálhatók e téli tájnak nemcsak technikailag finom és könnyed, de hangulatilag is rendkívül tartalmas ábrázolásán, amely a gyönyörű Rippl-Rónai-kollekciónak méltó befejezője.

E gazdag, a mester bámulatos művészetét teljes pompájában feltáró Rippl-Rónai-sorozat mellett látjuk a gyüjtemény többi impresszionista és naturalista festményeit, melyek mestereik legkiválóbb alkotásai közé tartoznak. Közöttük legerősebben *Csók István* van képviselve nyolc különböző időből származó és különböző törekvéseit repraesentáló alkotásával, amelyek, ha nem is teljes, de rendkívül színes képet adnak festőjük érdekes stílus-alakulásairól. A korai, Bastien-Lepage művészetében gyökerező, irodalmi genre-témákat ábrázoló Csók, valamint a nagybányai kísérletező művész alkotásai hiányoznak a gyüjteményből, viszont gazdagon van képviselve a művész fénykora: az 1903 és 1912 közötti évek. Időrendben első e képek közül az 1904-re datált, Mohácson készült *Sokác leány.* A festmény teljes tisztasággal képviseli Csók ez időbeli művészi beállítottságát, amelynek a világ színgazdag jelenségeiben való, szinte érzéki gyönyörködés a legjellemzőbb vonása. Motívuma: a fák közé állított sokác leány festői, színgaz-

dag viseletében már egy száraz, racionálisan naturalisztikus lefestés esetén is gazdag színképet adna. De Csók a lokális színek által adott lehetőségeket még felfokozza azzal, hogy az alakot és a fákat elönti a lombokon átszűrődő fénykévékkel, amelyek izzó, de sok helyütt árnyékkal megszakított foltokban hullámzanak végig a kép egész felületén s e fény-árnyékjáték eredménye a festői, helyenként teljesen lokális jellegű, helyenként elemeikre bontott színek váltakozó játéka. A megjelenítés, formaadás módszere némileg az impresszionistákéval mutat rokonságot, de a kapcsolat alapjában véve csak távoli. Csók képén a reális, háromdimenziós forma nem veszti el materiális értékét, nem absztrahálódik és nem válik síkszerűvé a fény hatása alatt s az impresszionizmussal való kapcsolat inkább csak az ecsetvezetés technikájában nyilatkozik meg. Művészi önállóságát és útjainak a nagy francia áramlatoktól való függetlenségét még jobban bizonyítja a következő képe, a már Párisban, 1905-ben készült *Sárgaruhás nő*.[13] Egészen különös arra gondolni, hogy ez a festmény ugyanott és ugyanabban az évben keletkezett, mint Csók leghaladottabb és komplikált ábrázolási problémákban leggazdagabb műve, a „Műteremsarok" s a két, azonos időből származó, de tökéletesen más törekvésű kép összevetése Csók kettős művészi igazodásáról tesz tanuságot. A Műteremsarok festőileg oly nehéz és érdekes motívumával szemben itt magának a témának a kiválasztása is jellegzetesen más s a tiszta, egyszerű nőalak ábrázolási módja, a fehérvirágos aranysárga selyemruha alkalmazása, a fej lágy és síma kezelése, a környezetnek csak kulisszaszerű háttérként való alkalmazása a kép alapvető tendenciáját még jobban kihangsúlyozzák.

Teljesen másként jelentkezik a festő a gyüjtemény következő képében. Az 1906-ban keletkezett „Juda gyűrűje" formailag csak vázlat, de színek szempontjából teljesen kész és harmonikus alkotás. A téma, a szabadban fekvő női akt motívuma csak ürügyül szolgál egy színélmény megfogalmazására s e szempontból teljesen másodrendű kérdés, hogy a kép formai megépítettsége menynyire befejezett. Hogy azonban Csókot a színkompozíció mellett a kép tektonikájának kérdése is foglalkoztatta, arról ugyanezen témának egy variánsa tanuskodik, amelyen a háttér vázlatosan odavetett alakját még nem találjuk meg.[14]

Az egyes, már feldolgozott motívum ilyetén újrafölvétele és részleteiben való átfogalmazása nem egyedülálló eset Csók piktúrájában. Alkotásainak egy része gyakran több változatban ismeretes s noha az egyes példányok keletkezése között néha évek telnek el, a téma és a kompozíció lényegében azonos marad és csak egyes részletek kerülnek átdolgozás — rendszerint színbeli átfogalmazás — alá, mint a szobrásznál, aki újra öntött kisbronzainak hatását a cizellálás és a patina különbségeivel változtatja meg. Ez irányú munkásságára különösen jellemző a Fruchter-gyüjtemény 1909-ben készült Thámár-ja, amely lényeges pontjain hű replikája a kompozíció első, 1906-ban készült nagyobb méretű fogalmazásának (Roma, Galleria d'Arte Moderna). A római példány szerkezeti felépítése világosabb és formai megfogalmazása naturalisztikusabb, mint a későbbi képen: a rózsaszín padló, a háttér sárgahímzéses kék selyemfüggönye, valamint az alak mintázása racionálisabb szemléletre utalnak. A Fruchter-gyüjtemény képén már nincs meg a jelenségek e reális szemléleti módja, az egész kompozíció csupán szín- és valeurproblémává alakult, aminek legfőbb bizonyítéka a részletek elhagyása s a háttér tárgytalan, egységes kezelése, amelynek mély kékjéből ragyogó festői színfoltokban bukkannak ki a test rózsaszínű formái. Csók művészetében azonban nemcsak kialakított, megoldott témák élnek sokáig tovább, hanem egyes gondolatok, festői problémák is, amelyeknek fölvetése és megfogalmazása gyakran csak évekkel az élmény jelentkezése után történik. A festő

[13] Reprodukálva Művészet.

[14] A Herzog-gyüjteményben.

e munka-módszerére érdekesen jellemző a gyüjtemény Csók-kollekciójának egyik legjelentékenyebb darabja, a *Fekvő női akt*. Az ábrázolási probléma alapján 1905-re tehetnénk keletkezési idejét, arra az évre, amelyben Csók a Műteremsarok tanusága szerint Párisban megismerkedett Matisse művészetével. Ezzel szemben a festmény 1912-ben készült[15] s noha nem lehetetlen, hogy egy újabb párisi tartózkodásnak kiváltó szerepe lehetett keletkezésében, bizonyos, hogy a probléma alapjaiban még a Műteremsarok idejére nyúlik vissza. A Műteremsarok volt ugyanis az a festmény, amelynél Csókot nemcsak az érzékien naturális felületábrázolás foglalkoztatta, hanem a képszerkesztésnek egy — az időben — elég komplikált motívumokból összetett megoldása is. A Fruchter-féle akt ennek a kérdésnek némileg más értelmű továbbfejlesztését mutatja, a lényeg azonban itt is a mezítelen női testnek és környezetének szerves, tektonikus kompozícióvá fejlesztése. Magának az aktnak csak konstruktív szerep jutott: a test tengelyének és a hangsúlyosan egymáshoz közelített derékvonalakat átmetsző átlónak (amelyet a behajtott alsó lábszárak és a karok vonala hangsúlyoz) diagonálisai képezik azt a vonalrendszert, amely a kompozíció tulajdonképpeni magját teszi. E konstruktív probléma megfogalmazása mellett háttérbe szorul Csók állandó témája: a testfelület reális, érzéki valóságú ábrázolása és teljesen másodrendűvé válik az aktot tartalmazó környezet részletes megfogalmazása is. Lényegében tehát anti-naturalista szemléleti mód eredménye jelentkezik a képben és éppen ez által jelent ez a festmény rendkívüli és fontos epizódot Csók művészetében. Hogy ez a látásmód azonban tényleg csak epizódikus és átmeneti jelentőségű volt a fejlődésben, azt világosan bizonyítja a gyüjtemény 1912-re datált színpompás, szép *Virágcsendélet*-e, amely szándékaiban és azok megvalósításában nem különbözik az előző és következő évek alkotásainak a színjelenségek érzéki ábrázolására irányuló törekvéseitől.

Csók ilyen irányú törekvéseit a mohácsi parasztképek után másodszor férfikora legköltőibb alkotásaiban, a Züzü-ciklus darabjaiban valósította meg legteljesebben. E képekben a festői ábrázolás nagy kvalitásai mellett helyet kapott egy új elem is: a szubjektív meleg líra, amely azonban sohasem válik szentimentalizmussá, mert a lefestés öröme még itt, a témájuknál fogva teljesen személyes alkotásokban is mindig dominál. A Fruchter-gyüjtemény Züzüképe: *Züzü a Margitszigeten* (1917)[16] egyik legszebb festménye a sorozatnak. A figura szinte eltűnik a körülvevő gazdag virágerdőben, de mégsem válik alárendelt részévé egy virágcsendéletnek. Csók szellemes színkompozíciója biztosan tudta kontrasztba állítani az alak sötétebb foltját a kép felső részét teljesen elborító lila ákácokkal, amelyeknek virtuóz, gazdag megfestése is hatásos ellentétben áll az alsó rész egyszerűbb, tisztább fogalmazásával. E gazdag és teljes festmény mellett Csók későbbi korszakát egy 1922-ben festett kis *Peonia-csendélet* képviseli, amely szándékaiban nem más, mint finom színimpresszió egyszerű és kulturált visszaadása.

Rippl-Rónai és Csók gazdag sorozatai mellett a magyar impresszionizmus és naturalizmus többi mesterei csak egykét válogatott alkotásukkal szerepelnek a Fruchter-gyüjteményben. A generáció két teljesen magányos, izolált művészét, *báró Mednyánszky Lászlót* és *Koszta Józsefet* egy, illetőleg két festményük képviseli, előbbit kicsiny, nagyon finom egységes tónusú őszi impresszióját, a *Halászok*, utóbbit két jelentékeny parasztfigurás kompozícióját, a *Kalászszedők*[16] és *Kukoricakapálók*. E két szép kép, — amelyek mindegyike különben több változatban ismeretes, — a témák ellenére pillanatig sem kelti genre-kompozíció benyomását, bár mind a kettő,

[15] Csók István úr szíves közlése. A festmény nincs datálva.

[15] Repr. a *Magyar Művészet* II. évf. (1926.) 2. számában a 74. oldalon.

[16] Reprodukálva *Magyar Művészet* III. (1927.) évf. 30-ik oldalon.

mint festőjük egész művészete, telítve van a szó legnemesebb értelmében vett romantikus pátosszal. De a formai megjelenítésre e belső, tartalmi felfogás csak előnyös hatású: az alakok plasztikusan tömör megmintázása, a táj és általában a képek egészének gazdag, sűrű, nehéz festőisége a művészi élmény valóságos, közvetlen erejére és nem irodalmi vonatkozásokra utalnak.

Az élménynek ugyanez a szuggesztív közvetlensége sugárzik *Glatz Oszkár* kisméretű figurális tájképén. Az *Oláh asszonyok a törcsvári szorosban* 1910-ben készült,[17] de ennek ellenére azt a benyomást kelti, mintha a kilencszázas évek legelején, Glatz nagybányai korszakában keletkezett volna. A napsütötte zöld tájék s a tarkaruhás asszonyok festőien virtuóz megjelenítése azt a Glatz Oszkárt mutatja be, aki Ferenczy és a nagybányai atmoszféra hatása alatt az élményhez méltó gazdagsággal és teljességgel tudta szándékait megvalósítani.

Ugyancsak naturalista szemléletet, de a Glatzétól teljesen különböző temperamentum hozta létre *Vaszary János* képei közül azokat, amelyek a gyüjteményben helyet foglalnak. Közülük kettő a művésznek abban az 1920 körül lejátszódott alkotó korszakában keletkezett, amelynek legjellemzőbb vonása az, hogy kompozícióinak súlypontja eltolódott a tiszta, ábrázoló lefestéstől a kifejező erő hangsúlyozása felé, a nélkül azonban, hogy a természettel és a jelenségekkel való kapcsolata megszűnt vagy akár csak meglazult volna. E stílus, amelyet Kállai jogosan nevezett expresszív naturalizmusnak, a legadequátabb kifejezője Vaszary ösztönös látásrendszerének és temperamentumának. Olyan művek, mint a Fekvő női akt, Birskörték, Színpadi jelenet (mind három az Új Magyar Képtárban) a jelzői e periódus művészi szintjének és olyanok, mint a nagyszerű *Cirkusz*, amelynek két nagyobb változata volt eddig ismeretes. E két Cirkusz-kép első tanulmánya a Fruchter-gyüjteményben van s tulajdonképpen csak kis méretei és végsőkig leegyszerűsített fogalmazása miatt nem nevezhető a kompozíció első variánsának. E kis képben lényegileg minden benne van, ami a „kész" festmények erényeit adja, azzal a különbséggel, hogy harsogó, ragyogó színei, koncentrált kompozíciója még spontánabb és monumentálisabb módon, még szuggesztívebb erővel adják vissza az első élmény intenzitását.

Ugyanebben a periódusban keletkezhetett a festő másik itt lévő műve: *Jegenyék a Balaton partján*, amelynek mély, szuggesztív perspektívája, hatalmas tömörséggel formált dombjai, pompás, robusztus erővel felrakott fái arról tanuskodnak, hogy Vaszary milyen elfogulatlan közvetlenséggel érzékeli a természetet és milyen ősi, ösztönös belső dinamikával tudja megjeleníteni azt. A gyüjtemény harmadik Vaszary-képe: a *Balatoni táj*,[18] néhány évvel későbbi korszak alkotása, amelyben nemcsak az ábrázolás intenzitása, de a jelenségek tömör és koncentrált fogalmazása folyékonyabb, könnyedebb és némileg dekoratívebb és impresszionisztikusabb hajlandóságú stílusnak engedett helyet.

A naturalista képek sorából végül *Rudnay Gyula* kis képét, a *Menekülők*-et akarjuk felemlíteni. A festő e tárgyat több, különféleképpen fogalmazott változatban festette meg, de rendesen olyképpen, hogy a téma dinamikus lehetőségeit helyezte a kompozíció tengelyébe. Ez a képe több szempontból különbözik a téma többi változataitól. Először is, mert a tárgynak nem drámai, hanem lírai hangulatú lehetőségeit hangsúlyozta, amelyek temperamentumának sokkal megfelelőbbek. Ez involválta azt is, hogy a kompozíció megoldása zártabb és képszerűbb és, hogy a statikus, passzívabb jellegű figurák megjelenítése festőibb és gazdagabb lehetett. A sötét — fekete, szürke, barna — színekben tartott és éles fehér hangsúlyokkal gazdagított kompozíció Rudnay művészetének legjobb alkotásai közé tartozik.

[17] Glatz Oszkár úr szíves közlése.

[18] Reprodukálva *Magyar Művészet* VI. (1930.) évf. 126. oldalon.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861—1927): A KIS CSALÁD. 1903

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: NŐK MÁLYVÁK KÖZÖTT

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: MIGRÉNES HÖLGY. 1905

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: NYÁRI VENDÉGLŐ UDVARÁN. 1903

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: ÉDESANYÁM BETEG. 1905

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: CSALÁDI TÁRSASÁG BÚCSÚKOR. 1903

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: A MÜVÉSZ KAPOSVÁRI KERTJÉBEN. (Róma-villa)

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF:
SZŐKE NŐ STRÁFOS BLOUSE-BAN. 1910

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: FRANCIA KATONÁK BEVONULÁSKOR. 1914

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: KELENHEGYI-ÚT. 1924

CSÓK ISTVÁN: SOKÁCZ LEÁNY. Mohács. 1904

CSÓK ISTVÁN: VIRÁGOS CSENDÉLET. 1912

CSÓK ISTVÁN: JUDA GYŰRŰJE. 1906

CSÓK ISTVÁN: THÁMÁR. 1909

CSÓK ISTVÁN: FEKVŐ NŐI AKT. 1912

Bármily gazdag is jelentékeny alkotásokban, művészi és történeti szempontból egyaránt fontos képekben a Fruchter-gyüjtemény két első csoportja, a ma problémáit kereső szemlélő számára gyönyörködtető, érdekes és tanulságos a harmadik, a modern, naturalizmus utáni művészek alkotásait tartalmazó rész is.

A biztos ízléssel válogatott kitünő kvalitású művek e csoportjának anyaga sem törekszik teljességre. Igaz ugyan, hogy képviselve van majdnem minden festő, akinek szerepe és jelentősége van a legmodernebb magyar művészetben, de a művészek fejlődéséről, oeuvre-jük sokrétűségéről ezúttal nem kapunk olyan részletes képet, mint például Markó és Paál, vagy Rippl-Rónai esetében. Fruchter Lajost csak rövidebb idő óta foglalkoztatja a modern magyar művészet és ennek természetszerűleg az az eredménye, hogy élő festészetünknek főként legújabb termése kapott helyet gyüjteményében, amelynek e csoportja így nem a modern magyar festészet fejlődésének képét, hanem piktúránk mai, mondhatnánk pillanatnyi helyzetének és problematikájának keresztmetszetét adja.

Időrendi különbséget az egyes alkotások között tehát alig találunk, de ennek ellenére — úgy véljük — előre kell engednünk azokat, akik megindítói és úttörői voltak a magyar festészet első anti-naturalista és anti-impresszionista mozgalmának. Közülük az első hely természetesen *Czóbel Bélát* illeti, a magyar poszt-impresszionizmus legjelentékenyebb művészét, a „Nyolcak" életrehívóját, aki a gyüjteményben egy 1926-ban festett hatásos és erős *Női félakt*-tal, gyönyörű csendélettel,[19] tájképpel és egy másik kitünő

[19] Repr. a *Magyar Művészet* előző, ezévi első, számában a 43. oldalon.

kvalitású, női félakttal szerepel. Czóbel ecsetkezelésének pompás dinamikája élesen rávilágít alkotójának rendkívüli kvalitásaira. *Bornemisza Gézát,* Czóbelnek az első nagybányai „secessióban" társát is jobban ismertetik meg lehelletfinom aquarelljei, de a gyüjteményben levő képének *(Kilátás a Gellérthegyről)* egyes részletei igen közel állanak a vízfestmények finomságaihoz és a koncepció egésze a természettel való hasonlóan lírai, meleg és festői értékeket átérző szembenállásról tanuskodik, mint amazok. A magyar poszt-impresszionizmus Nagybányán indult festői közül még Perlrott-Csaba Vilmost mutatja be egy *Csendélet,* a Nyolcak ugyancsak anti-impresszionista művészei közül pedig ketten vannak a gyüjteményben képviselve: *Márffy Ödön* és *Berény Róbert.* A két, egykor ha nem is stílusukban és eredményeikben, de intencióikban azonos festőt ma teljesen különböző lelki és formai világú képek mutatják be. Márffy teljesen eltért első korszakának szigorú, lineáris formarendszerű kompozícióitól, temperamentuma a szabadabb, kötetlenebb képforma, egyéni optikai beállítottsága pedig a jelenségek fény- és színelemei felé vezették vissza, a nélkül azonban, hogy az impresszionizmus analitikus szemléletéhez kapcsolódott volna. Művészetének és különösen 1920 és 30 között keletkezett alkotásainak az expresszív festőiség a legjellemzőbb vonása s ez uralkodik itt szereplő két festményén, a *Tájkép*-en és a *Vacsorázó társaság*-on. Különösen utóbbi műve jellemző és jelentékeny: a jelenségek materiális anyaga pompás, gazdag, de szinte anyagtalan színfoltokba koncentrálódott, amelyeket hatalmas temperamentum alakít rendkívül expresszív erejű, nagy dinamikájú képzetekké. De sem a víziós festőiség, sem a kifejezés ereje nem bontja meg a kompozíció szerkezeti egységét, amelynek biztos architektúrája szerves, egységes képpé fogja össze az egyébként oly könnyen szétesővé váló képelemeket. Márffy újabb fejlődésében, amelyben eleinte még a dolgok konkrét, anyagi volta játszott nagy szerepet, majd legújabban a színek erejének s az életet adó belső dinamikának ellanyhulása mutatkozott, ez a kép ritka szerencsés, szintetikus jelentőségű alkotó perc eredménye.

Szorosabban ragaszkodott Márffynál első indulásának művészi elveihez Berény Róbert, aki a gyüjteményben utolsó korszakának egy repraesentativ alkotásával: *Nő kutyával* és legújabb, eddig még kiállításra nem került kísérleteinek érdekes darabjával, egy *Pipás csendélet*-tel van képviselve. Előbbiben némileg még Matisse dekoratív hajlandóságú síkkompozíciója érezteti hatását, azzal a lényeges különbséggel, hogy Berény a síkszerűvé redukált motívumok belső expresszív tartalmát is kihangsúlyozza, egy — a szószerint vett expresszionizmus gyakorlatától teljes független objektív figyeléssel. Ez a hármas tendencia: a motívummal való objektív szembenállás, annak immanens kifejezési tartalma és ereje iránt való fogékonyság és a kép dekoratívan zárt felfogása és koncipiálása adják Berény utolsó stílusának alkotóelemeit, amelynek ez a festmény egyik legtisztább és legkoncentráltabban fogalmazott eredménye. Legutolsó időben azonban úgy látszik, mintha e stílus szintetikus szemléletének egysége megingott volna és Berényt újabb, egyelőre még csak kísérletező törekvései a jelenségek színéletének festői megjelenítése felé vezetnék. A *Pipás csendélet*-ben már kevésbbé érdekli a tárgyak kifejező tartalma, sem azok objektív, külső valósága. Az ábrázolás módja némileg sematikussá válik, de ezzel szemben úgy látszik helyet kap piktúrájában egy új elem: a dolgok festői kvalitásának megjelenítésére irányuló törekvés. Nem jelenti ez azt, mintha korábbi képeinél nem foglalkoztatták volna színproblémák, de ott a helyi színek alárendelődtek a formák dekoratív fogalmazásának, míg itt az egész képre kiterjedő tónusegységbe próbálja összefoglalni az egyes helyi színek festői értékét. A Pipás csendélet minden

egyéni kvalitása mellett is meg kell azonban állapítani, hogy Berény egyelőre csak kísérletezik ez irányban és ez egyetlen alkotásból még nem világlik ki, hogy a benne mutatkozó törekvések csak átmenetet jelentenek-e vagy pedig újabb stíluskorszak kezdeteit jelzik.

Ugyanazon generációhoz, mint a Nyolcak tagjai, tartozik még két művész, akik bár sohasem kapcsolódtak e csoporthoz, törekvéseik némileg mégis rokonságban állanak a magyar antinaturalizmus e képviselőinek szándékaival. Közülük *Kmetty János* Cézanne befolyása alatt keletkezett kompozíciókkal és arcképekkel tűnt fel először és foglalt el jelentékeny helyet a magyar festészet 1920 körüli életében. Az utolsó években azonban Kmettyt — ismét csak a francia piktúra hatása alatt — új problémák kezdték foglalkoztatni: a francia kubizmus által felvetett tér- és testábrázolási kérdések, s ezek megoldására irányuló törekvéseinek eredménye a csendéleteknek az a hosszú sorozata, amelyek az utolsó években oeuvre-jét szinte egyedül alkotják. E csendéletek mellett csak néha jelentkeznek más témák is: elsősorban utcaképek, amelyek közül a Fruchter-gyüjtemény is tartalmaz egy darabot. E festményt — mint Kmetty összes újabb műveit — nem tekinthetjük tiszta, a fogalom francia értelmében vett kubista alkotásnak. Csak az inspiráció és a problematika kapcsolják a francia kubizmushoz, a megoldások módszerében már kevesebbet tanult és helyenként sok egyéni elemet tudott belevinni képeinek konstrukciójába. A Fruchter-gyüjteményben szereplő *Utcá*-ja jellemző példája kubizmusa egyéni törekvéseinek: motívumválasztása teljesen önálló és független a francia kubizmus témaskálájától, világos, hűvös temperaszínei is egyéni látásról tanuskodnak és a kép formarendszerének fölépítésében, a testeket határoló síkok megkonstruálásában és összekapcsolásában sem került a francia piktúra túlzott befolyása alá. Kmettyhez hasonló utat járt be, de teljesen fordított irányban *Szobotka Imre* is. Az ő művészetének első stíluskorszakára nyomta rá bélyegét a francia kubizmus első, még geometriai formákat alkalmazó periódusa, míg a legutóbbi években mind jobban visszatért a közvetlen természeti élményekhez, amelyeknek hatása alatt ma már némileg leegyszerűsítő, összefoglaló, de erősen naturalista törekvésű tájképeket fest. Ez újabb törekvéseinek szép példája a gyüjtemény *Malom* c. képe,[20] amely érdekesen tanuskodik arról, hogy Szobotka újabban mint válik folytatójává a nagybányai naturalizmus stílusának.

A nagybányai tradíciók igazi folytatója a modern magyar festészetben azonban mégis *Szőnyi István,* aki az ott kialakult ábrázolási, fény- és színproblémák megoldásait részben egy barokkos forma és kompozíciós-rendszer, részben az expresszív naturalizmus irányában fejlesztette tovább. Fejlődése, különösen az utolsó években, azt a félelmet ébresztette, hogy a virtuóz technikájú, a *lefestésben* rendkívüli biztonságot elért Szőnyi nagy kvalitásai ellenére sem fog tudni kiszabadulni a barokkos szemlélet és a saját rendkívül érzéki látásmódja folytán kialakult, sokszor a túlságig zsúfolt, nehéz, tömött stílusból. A legutolsó év azonban jelentős változást hozott létre művészetében, amelynek szép bizonyítéka a Fruchter-gyüjtemény három képe: *Asszonyok a víz partján* és a kisebb igényű, de azonos stílusú *Kútnál.* A két festmény közül különösen az első jellemző Szőnyi átalakulására. Igaz, hogy a kép kompozicionális megszerkesztésében még nem tudott teljesen szabadulni a történeti stílusok befolyásától, mert a régebbi barokkos rendszer helyét itt egy némileg renaissance-jellegű szemlélet foglalta el, amely elsősorban az alakoknak a képsíkkal való szigorúan párhuzamos felsorakoztatásában mutatkozik. E kompozíciós mód nem csodálható: kétségtelenül reakciót jelent a barokk-rendszerrel szemben és való-

[20] Repr. *Magyar Művészet* VI. (1930.) évf. 46. oldalon.

GLATZ OSZKÁR: OLÁH ASSZONYOK A TORCSVÁRI SZOROSBAN. 1910

színűleg csak átmenetet egy új és önálló szemléletű, modernebb értelmű képszerkesztés felé. A festmény valódi jelentősége azonban elsősorban nem az új kompozíciós eredményekben rejlik, hanem abban, hogy egy teljesen új táj- és emberszemléletet revelál. Igaz, Szőnyi korábbi munkásságában is nagy jelentősége volt az alak plasztikus értékeinek, de ezeknek az asszonyfiguráknak monumentális, egyszerű, tömör zártsága, gesztusaiknak nem lefojtott, hanem belső szükségből fakadó kifejező egyszerűsége csak önmagukért van és nem azért, — mint Szőnyi régebbi korszakában, — hogy téralkotó és kompozicionális szerepük legyen. Ugyanez az egyszerűség s a természeti élménnyel való közvetlen kapcsolat mutatkozik az alakok koordinálásában és a mögöttük elterülő tájkép kompozicionális, formai és hangulati megoldásában is. A tájkép ugyanazt a monumentális egyszerűséget leheli, mint az alakok és arról tanuskodik, hogy a festő számára ember és természet kompozíciós anyagból szerves életű valósággá vált. A nagyvonalú egyszerűségre való törekvés nem jelenti azonban azt, hogy Szőnyi szemlélete egyszersmind teljesen plasztikussá és lineárissá vált. Csupán ökonomikusabban bánik a fénnyel és a formáknak a fény nyomán támadó festői átalakulásával és festői formaadását szervesen tudja beépíteni a kép egészébe. Kétségtelen, hogy ez a festmény, mint a kompozícióban kevésbbé letisztult, bár a formakezelésben hasonló törekvésű és eredményű *Kútnál* rendkívüli jelentőségű Szőnyi fejlődésében, mert ha egyelőre még nem is kristályos formában, de azt mutatja, hogy a nagybányai naturalizmus eredményei organikusan tovább-

VASZARY JÁNOS: A CIRKUSZ

VASZARY JÁNOS: JEGENYÉK A BALATON MELLETT. 1923

SZŐNYI ISTVÁN: ASSZONYOK A VÍZ PARTJÁN. 1930

SZŐNYI ISTVÁN: VERANDÁN

BORNEMISZA GÉZA: KILÁTÁS A SZT. GELLÉRTHEGYRŐL. 1930

MÁRFFY ÖDÖN: VACSORÁZÓ TÁRSASÁG. 1930

fejleszthetők modern, időszerű szemlélet és képkonstrukció felé.

A Fruchter-gyüjtemény modern részének magvát, leghangsúlyosabb és talán leggazdagabb csoportját nem az eddig felsorolt alkotások nyujtják, hanem két, úgy a Nyolcak, mint a naturalizmus törekvéseitől távol álló festő: *Egry József* és *Bernáth Aurél* alkotásai. Egry egymaga hat, Bernáth négy képével szerepel a gyüjteményben s a gyüjtőnek hozzájuk való vonzódása nemcsak a kétségtelenül rendkívüli művészi kvalitásaik megbecsülését jelenti, hanem egyben a kollekció belső, szellemi egységét is, hiszen így a modern részt éppúgy a fény- és festői ábrázolás kérdéseivel foglalkozó festők dominálják, mint az első csoportot Paál vagy a másodikat Rippl-Rónai.

Mint az eddig látott modern festők itt szereplő művei, úgy Egry alkotásai is az utolsó két esztendőben keletkeztek. Ennek ellenére meglepő belső fejlődés mutatkozik bennük, amely annál érdekesebb, mert éppen Egry az a festő, akinek fejlődésképességét gyakran tagadni szokták. Igaz, hogy ez az egymás mellé sorakoztatott hat festmény a művész szemléleti módjában nem mutat változást, de a homogén, teljesen kifejlesztett látási rendszeren belül állandó gazdagodási folyamat mutatkozik, folytonos elmélyülés, amely — különösen a legutolsó alkotásokban — olyan fokú, hogy elfeledteti a vizuális élmények egysíkú és kisskálájú voltát. Sajnos, e festmények a színtelen fotografiában elvesztik hatásuk legjelentősebb tényezőit: a színt és a fényt és mint olyan gyakran, kénytelenek a lényegüket megközelíteni sem tudó, absztrakt szóra bízni vizuális gazdagságuk megfogalmazását.

Közülük első helyre tehető az itt színesen reprodukált *Szent Kristóf*, amelynek konstrukciójában statikus elemek viszik a főszerepet: a badacsonyi öböl hatalmas félköre a képnek szinte architektonikus vázát alkotja, fényből, amely körül a tájat, vizet és atmoszférát alkotó színek szinte tömören, megszakítás nélkül és végtelenül gazdag nüanszírozottságban helyezkednek el. A szent alakja nem visz jelentős szerepet a festményben, tartalmilag, hangulatilag csak staffázs, viszont az általa képviselt vertikálisnak a festő kompozicionális jelentőséget akart adni, de a figura nem elég hangsúlyos ahhoz, hogy elegendő kontrasztot alkotva egyensúlyban tartaná a szigorúan konstruált félkör uralkodó vonalát. Dinamikusabb természeti élményről tanuskodik ezzel szemben a *Badacsonyi tájkép*, amelynek már az előtér és háttér dombsorára és a kettőt összekötő félköríves útra épített konstrukciója is lazább és a képnek inkább természetkivágás jelleget ad. A Szent Kristóf színvíziójának szigorúbb, tónusosabb összehangolásával szemben a színkonstrukció is megváltozik: hangsúlyos és alárendelt színelemekkel találkozunk, amelyek izgalmasan változatos egységgé fonódnak össze. Elrendezésüket, egymáshoz és a kép egészéhez való viszonyukat nem szubjektív képzetek szabják meg, hanem a konkrét valóság, maga a szín- és fényélmény, amelynek forrása, a nap, szinte Van Gogh-i realitással ömlik végig a völgyön és igazolja a festőnek az ábrázolt jelenséggel való mély és közvetlen kapcsolatát. Még hevesebb és közvetlenebb élmény eredménye a szinte pillanatfelvétel-jellegű *Festő a Balatonnál*, amelynek egyetlen expresszív gesztus appercepciója adja alapját s e gesztus megjelenítése a leglényegesebb tartalmát. A táj vibráló fény- és színjátéka itt csak háttér és keret gyanánt szolgál és arra való, hogy kihangsúlyozza az alakot, amelynek sötét, de fénnyel átitatott tömege szuggesztív erővel emelkedik ki a kompozicionális szempontból is szigorúan konstruált környezetből. Egry utolsó, főként a táj életével foglalkozó korszakában e képnek azért van különös jelentősége, mert a művésznek valóságos expresszív értékek iránt való mély fogékonyságáról tanuskodik. Ebből a szempontból közel áll e festményhez a *Festő a szobában*, amelynek figurája szintén teljes szuggesztióval tudja fel-

kelteni egy reális és kifejező mozdulat képzetét. A hangsúly azonban itt mégsem az alak expresszív tartalmán van, hanem a komplikált ábrázolási probléma megoldásán, amelynek témája egy zárt helyiségből a szomszédos szobába való betekintés üvegajtón keresztül, amely mögött a dolgozó festő figurája látszik. Az ábrázolási probléma tehát szinte a késő-impresszionisták témáival mutat rokonságot, a megoldás azonban teljesen más és semmi kapcsolatot nem mutat az impresszionizmus szemléleti módjával. Az analitikus fény- és színlátás és formaadás helyét szintetikus szemlélet foglalja el, amely — mint Egry egész művészetében — nem a jelenségek alkotóelemeit, hanem azok komplex valóságát akarja és tudja megjeleníteni. A forma, a szín nem bomlik fel a fény hatása alatt, tehát nem válik alárendelt, másodlagos képalkotó tényezővé, hanem új, eddig teljesen ismeretlen relációba kerül a fénnyel, olyan optikus kapcsolatba, amelyben mind a három tényező egyenlő értékű elemévé válik a képnek.

E teljesen egyéni szemléleti módnak szinte démonian szuggesztív erejét mutatja a *Taorminai tájkép*, Egry 1930-as termésének talán legszebb, de mindenesetre legérdekesebb darabja. Az ábrázolás módja nem különbözik a balatoni festményekétől, de ennek ellenére sem lehet mondani, hogy Egry minden reális szemléletet félretéve, saját szubjektív képzetkincsét jelenítette volna meg az idegen, új táj hatása alatt. Nem — a képben kétségtelenül reális élmény eredményével állunk szemben s ezt nemcsak a festmény anyagának újszerűsége, hanem színeinek gazdagodása, megváltozása is bizonyítja. De kétségtelen, hogy a közvetlen benyomás ereje mellett itt is — mint Egry minden alkotásában — szerepet játszott a festőnek régebben, a Balaton mellett kialakult és kikristályosodott képzetkincse, amely mindig befolyásolja objektív szemléletét s amelynek a konkrét látási élmény eredményeivel való szintetizálódása szabja meg Egry alkotásainak és stílusának különös, magában álló karakterét.

A gyüjtemény hatodik Egry-képe, a *Badacsonyi öböl*, végül a festő művészetének mai, mondhatnánk pillanatnyi helyzetét mutatja be. A téma, amelyet megjelenít, majdnem azonos a Szent Kristóféval: itt is, mint ott, az öböl félköre alkotja a kép legfontosabb konstruktív vonalát. De a megoldás mégis más. Egyrészt, mert e konstruktív vonal kevésbbé hangsúlyos és vele szemben a szent álló alakját helyettesítő figura erősebben, egyensúlyt tartóbban van kiemelve, másrészt és főként pedig a színélmény átalakulása és megjelenítésének megváltozása miatt. Az atmoszférát alkotó színek itt már nem tömör, materiális valóságukban jelentkeznek, hanem fellazulnak, áttetszővé válnak. A rajzpapírnak a hallatlan ökonómiával felrakott festékrétegen átvillanó fehérje új elem gyanánt vonul be a színkompozícióba és gazdagabbá, de egyben tisztábbá és egyszerűbbé teszi a képet, amelyben a napsütötte levegő fehér izzásától a víz mély sötétkékjéig a végtelen finomsággal érzékelt színek bámulatosan gazdag skálája kapott helyet. A fénynek és a természet színességének realitását Egry minden régebbi eredménye ellenére is e két utolsó képben és a velük egyidőben készült alkotásokban tudta teljesen átélni és hiánytalanul megjeleníteni.

Amíg Egrynek a Fruchter-gyüjteményben levő képei a régi, kikristályosodott, ismert látási rendszeren belül mutatnak fejlődést és elmélyülést, addig Bernáth Aurél négy képe arról tanuskodik, hogy ez a fiatal festő az utolsó esztendőben minden szempontból jelentős változásokon ment keresztül. Szellemi és optikai átalakulása azonban még nem záródott le teljesen, eredményeit nem kapjuk végleges formába, tiszta stílusba fogalmazva és így új képeinek megismerése még érdekesebb, mert bepillantást enged egy ritka tehetségű művész fejlődésének egyik s úgy látszik igen lényeges csomópontjába. Régebbi, 1926—1929 között

CZÓBEL BÉLA: TÁJKÉP

CZÓBEL BÉLA: A MÚZSA. 1930

BERÉNY RÓBERT: PIPÁS CSENDÉLET. 1930

uralkodó stílusát (amely az „absztrakt" kompozíciókkal indult Bernáth fejlődésének második étape-ja volt), jól ismert pasztell *Önarcképe* képviseli a gyüjteményben.[21] Legjellemzőbb vonása e festménynek, — mint Bernáth ezen periódusában minden alkotásának, — különös és mély közelség a természethez, az emberhez, a tárgyakhoz, bámulatosan finom figyelés minden dolog lírai tartalmára. E tartalmi líraiságnak végtelenül gazdag, sokrétűen festői formaadás felel meg, amely azonban sohasem válik kicsinyessé, mint ahogy Bernáth lírája sohasem válik szentimentalizmussá. E kép keletkezésekor azt lehetett föltenni, hogy e rendkívüli festői kvalitások (amelyek ma oly ritkák és szokatlanok az európai művészetben) elsősorban a pasztelltechnikának tudhatók be, azok a képek azonban, amelyek a Fruchter-gyüjteményben újabb fejlődését mutatják, — olajjal készültek és arról tanus-

[21] Repr. *Magyar Művészet* V. évf. (1929.) 5. számában a 250. oldalon.

BERÉNY RÓBERT: FEKVŐ NŐ. 1929

BERÉNY RÓBERT: KÖNYÖKLŐ NŐ. 1930

EGRY JÓZSEF: FESTŐ A BALATON PARTJÁN. 1929

EGRY JÓZSEF: BADACSONYI TÁJ. 1929

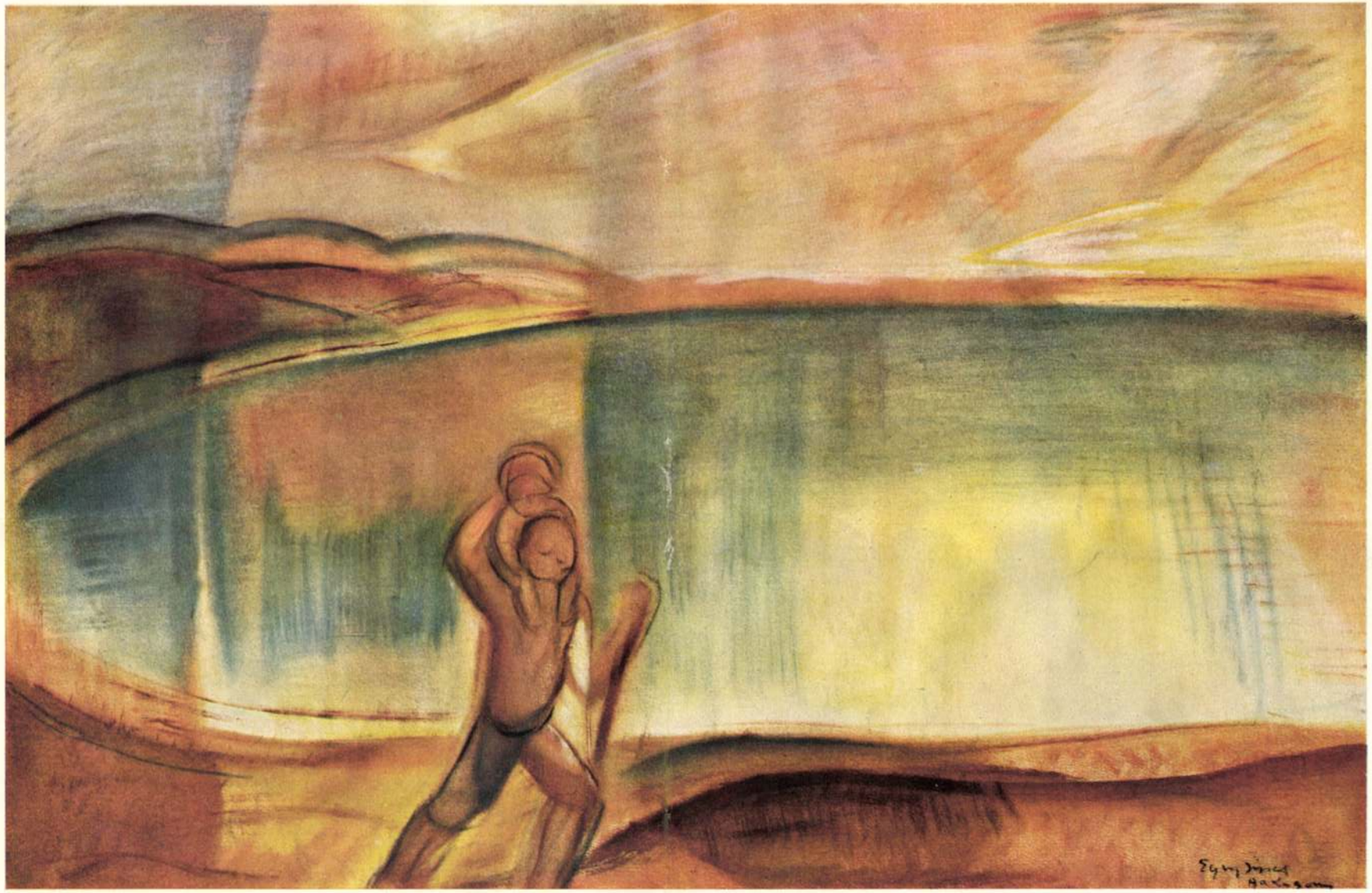

A „Magyar Művészet" melléklete

EGRY JÓZSEF: VÁNDOR A BALATON PARTJÁN. 1929

Az Athenaeum rt. nyomása

BERNÁTH AURÉL: A TERRASZON. II. 1930

BERNÁTH AURÉL: PARKRÉSZLET. 1930

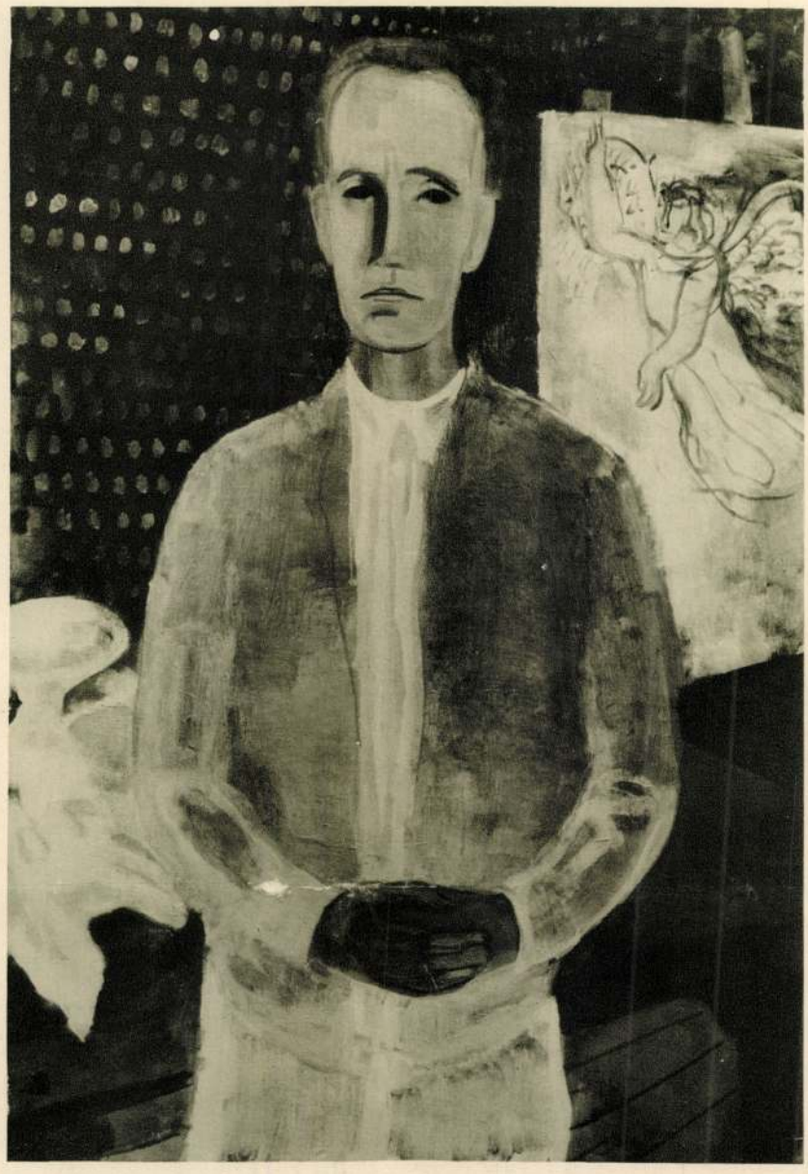

BERNÁTH AURÉL: ÖNARCKÉP. 1930

kodnak, hogy a formák e végtelenül sokrétű festői érzéklése a művész legjelentékenyebb immanens vonásai közé tartozik. Sőt e két kép, — *Parkrészlet* és *Terraszon*, — arról tanuskodik, hogy Bernáth festői fogékonysága még jobban elmélyült, még érzékenyebbé vált. Képeiben a tartalmi elemek teljesen háttérbe szorulnak. Lírája már nem az emberhez kapcsolódik, mint pl. az előbb említett Önarcképen vagy e korból származó más alkotásain, hanem a dolgokhoz és főleg az organikus, élő természethez. Ilyen irányú törekvések már régebbi tájképein is gyakran mutatkoztak, de sohasem olyan mély intenzitással, mint e *Parkrészlet*-ben, amelyben még azt is megengedte magának, hogy a kert szuggesztív lírai hangulatú keretébe szentimentálisan banális motívumot, egy szerelmes párt illesszen be a nélkül, hogy e kényes motívum tartalmi asszociációi megzavarhatták volna a kép hangulati és kompozicionális egységét. Hasonló jellemző vonások mutathatók ki a *Terraszon-*

DERKOVITS GYULA: KETTŐS ARCKÉP. 1929

DERKOVITS GYULA: KETTŐS ARCKÉP. 1931

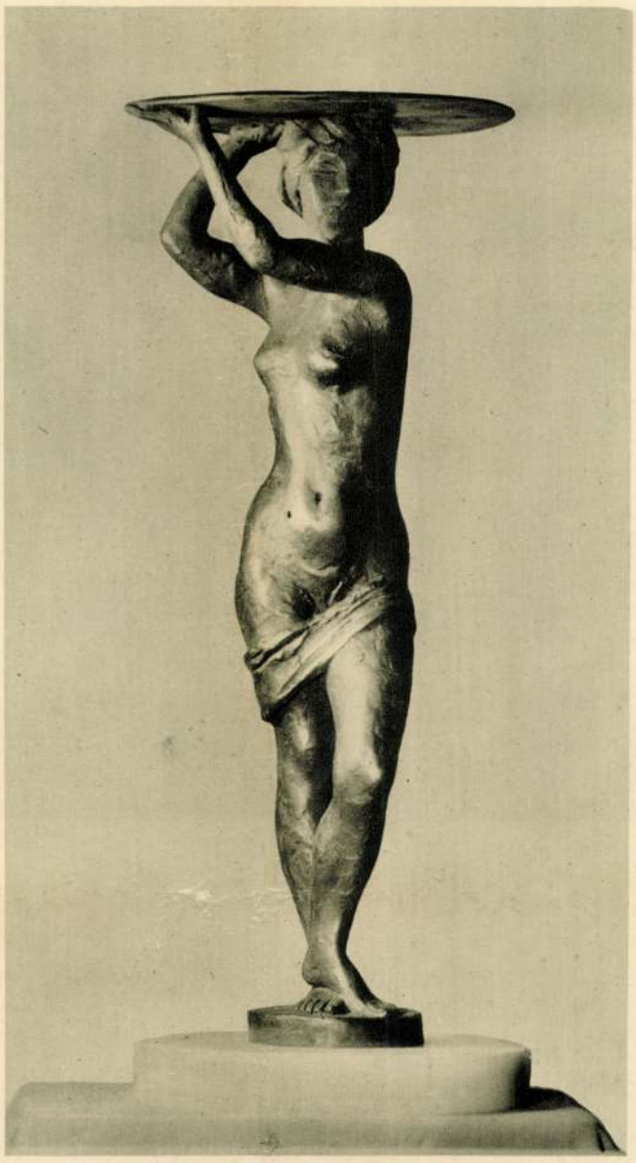

PÁTZAY PÁL: KÚTFIGURA. 1930

ban is, különösen, ha összehasonlítjuk ugyane témának egy régebbi, hasonló változatával.[22] Ott még az alakok szuggeszciója szabja meg a kép hangulattartalmát, itt csupán az őket körülvevő ábrázolt dolgok festői értéke: a fehér ajtószárnyak, a piros kőpadló és a háttér tájképkivágása, amelyeknek színből és fényből komponált egysége nemcsak gazdag optikai harmóniát teremt, hanem szubjektív tartalmú mondanivaló nélkül is szuggesztív lírai hangulatot áraszt magából.

E két kép azonban az új technika és az új szellemi eredmények ellenére sem jelenti új periódus kezdetét Bernáth művészetében, hanem az előző problematika teljes, hiánytalan megoldását, a régebbi korszak lehetőségeinek végsőkig finomult eredményekkel való lezárását. Az új utat egy új *Önarckép* (olajfestmény, 1930) jelzi, amelyben azonban az ember és az én előtérbeállítása ellenére sem tartalmi

[22] Repr. *Magyar Művészet*, VI. évf. (1930.) 2. számában a 99. oldalon.

vagy hangulati elemek megjelenítése, hanem a formaprobléma került a kompozíció központjába. A jelenségek, a természet formavilágának gazdag festőisége és belső lírája helyett most elsősorban a kép, a zárt szigorúan megépített kompozíció kérdései foglalkoztatják. A részletező elmerülést monumentális nagyvonalúság váltotta fel és a festői formaadás dekoratív lehetőségeinek meglepő kiaknázása: két olyan vonás, amely minden történeti korszak festőjét a falfestmény művelésére praedestinálta volna. A monumentális freskók szellemével tart rokonságot ez a festmény is, azok felé utal az alak végsőkig leegyszerűsített, zárt konstrukciója, a kompozíció egyensúlyának megóvása érdekében mellé helyezett festményrészlet ornamentális motívuma és a háttér csodálatos koloritú és mégis diszkrét, síkszerű alaphangja. Az új Önarckép tehát lényeges változást jelent Bernáth Aurél művészetében: törekvést a monumentális formák felé, amelyből, — ha a fejlődés tempója nem akad meg, — rövidesen monumentális *stílusnak* kell kialakulnia.

Egry és Bernáth műveinek gazdag sorozata mellett meg kell még emlékeznünk a Fruchter-gyüjteménynek néhány további képéről is, — elsősorban olyan művészek alkotásairól, akik fiatal koruk vagy belső adottságaik folytán nem tudtak végleges, egyéniségüket teljes kiegyensúlyozottsággal kifejező stílushoz eljutni. Közülük első helyen *Derkovits Gyulát* kell megemlíteni, akinek három festménye: *Kettős arckép* és *Aukció* arról tanuskodik, hogy e nagytehetségű festőt milyen intenzíven foglalkoztatják komplikált, nehéz ábrázolási problémák. E festmények legjelentékenyebb értékét a formák nagy dinamikája és a mély, sötét színek komoly, sőt szinte patetikus hangulatú skálája adja, a maga elé kitűzött probléma megoldásában azonban Derkovits még nem tudott végleges eredményhez jutni. A *Kettős arckép* zsúfoltsága nagy, szinte brutális temperamentumú művészt revelál, akinek a formagazdagság és a kifejező erő iránt való érzéke nem engedi kellőkép érvényesülni az ilyen problémák megoldásához szükséges ökonómiát; az *Aukció* túlhangsúlyozott barokk tükörkerete pedig arról tanuskodik, hogy Derkovitsnak végső kifejlődéséig még erős ízlésbeli megtisztuláson is keresztül kell mennie.[23] Derkovits mellett pedig meg kell még emlékeznünk *Korda Vincéről*, akit egy formaadásában erősen Van Gogh befolyása alatt álló, viszont nehéz, mély, tüzes — nagy mintaképéhez képest szinte keletien barbár — színezésű *Délfranciaországi táj* képvisel; *Medveczky Jenőről*, akinek tiszta síkokból konstruált erős és tehetséges tájképe, a *Török végvár* — ismert, nagyméretű klasszicizáló műveinél sokkal jelentékenyebb alkotása, — szerepel a gyüjteményben és *Hincz Gyuláról*, akinek *Arckép*-e külsőleg a konstruktivizmus törekvéseivel tart rokonságot, de lényegében igen hatásos és teljesen egyéni formaabsztrakció és gazdag színfantázia eredménye.[24] S e gazdag és sokrétű festészeti anyag lezárásaként fel kell említenünk még egy sor képet, amelyek a gyüjteményt még teljesebbé teszik: elsősorban *Benedek Péter* három megkapó és ízes jelenetét, *Nagy Balogh János* Csendéletét, *Gulácsy Lajos* Bohóc-át és egy jelenetes kompozícióját, *Szőnyi* brilliáns aquarelljeit, *Lehel Mária* finom és disztingvált eszközökkel megjelenített Varró leány-át, *Kádár Béla* két kompozícióját, *Frank Frigyes* Önarcképét, *Fenyő György* Positanoi táj-át, *Székely Kovács Olga* Gyermekarcképét és végül *Pekáry István* és *Rónay Ernő* több festményét.

Különös, de kétségtelenül a gyüjtő sajátos vizuális beállítottságából következik, hogy e pompás gyüjtemény, amely oly részletesen és kitűnő alkotásokban tudja bemutatni a régi és modern magyar festészet alkotásait, szobrokat nem tartalmaz. A modern magyar plasztika mesterei közül csak egy

[23] Derkovitsnak a gyüjteményben levő negyedik képe jelentéktelenebb, Daumier-re emlékeztető kis kompozíció.

[24] Repr. a *Magyar Művészet* VI. (1930.) évf. 228. oldalon.

kapott helyet a kollekcióban, *Pátzay Pál*, akinek kitűnő *Kútfigurája* (tanulmány egy szökőkúthoz) a művész fejlődésének legutolsó korszakát világítja meg. A kis bronzfigura egyike Pátzay legteljesebb, leggazdagabb műveinek s különösen érdekes azért is, mert a művész mai szoboralkotó elvei tiszta világossággal mutatkoznak meg benne. A szobor hatása három különböző tényezőből áll elő: egy tisztán statikus probléma szabatos és érdekes megoldásából, a figura belső expresszív tartalmának hangsúlyozásából és végül egy, az egész kompozíciót magábafoglaló geometriai forma megteremtéséből. A statikus kérdés megoldása különösen érdekes: a felfelé szélesedő alak állási felülete a minimumra van redukálva s a lábfejek egymásra helyezése folytán szinte egyetlen ponton fixírozódik s ha a posztamenstől eltekintünk, a figura egy hegyére állított kúp hatását kelti. A belső struktúra szigorúságát azonban megenyhíti, sőt felbontja a test kifejező, puha fordulata és a karok finom, expresszív, egymás szilhouettjét szinte barokkosan metsző elhelyezése. E két ellentétes tendenciájú kompozíciós és hangulati motívumot azonban teljesen kiegyensúlyozza, zárt, egységes egésszé foglalja a szobor körül elhelyezhető szabályos henger, amelynek alsó és felső lapját a posztamens és a víztartótányér egyenlő átmérőjű köralakú lapjai alkotják. A szobor e hármas tendenciája élesen rávilágít Pátzay vizuális élményeinek és szobrászi problematikájának belső komplikáltságára, de egyben azt is megmutatja, hogy a teljesen ellentétes elemekből álló élményanyagot mennyire ösztönös és tudatos biztonsággal tudja szintetikus, szervezett alkotássá foglalni.

Pátzay Pál szobra és a körülötte csoportosított gazdag modern kollekció azonban nemcsak az egyes alkotások kvalitásánál fogva nagyjelentőségű. A gyüjtők és a szemlélők szempontjából tekintve a Fruchter-gyüjtemény e része egyben tanulság és példaadás is, mert válogatott alkotásokban tudja megmutatni az élő magyar művészet értékeit és példaként szolgál arra nézve, hogy a mai gyüjtő számára a legteljesebb esztetikai gyönyörűséget olyan művek adhatják leginkább, amelyek a mai emberrel és a mai élettel mutatnak szerves összefüggést.

PÉTER ANDRÁS

FUCHS Zsigmond (1853-1931)

nyomdai főgépmester, grafikus a Pallas rt.-nél.

N. Pataki Hárta: A Kossuth Nyomda története. Bp. 1984

18-19, 42, 43, 45, 46.

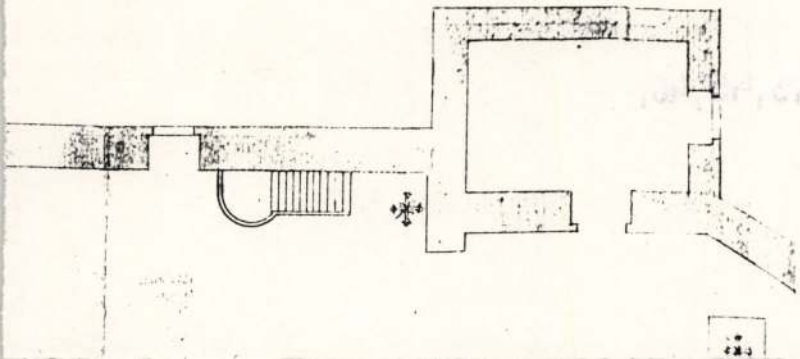

Fuchsthaller M.S.K.

~~Fuchsthaller~~ Alajos

/ 1815- 1863 /

sokat foglalkoztatott pesti réz-és acélmetsző, Perczel Mórral készitett arcképet, mely az Ungar mellékleteként jelent meg.
Feszl Frigyes rajza után készült részletek a bombázott Pestről:

"Pesti szemlék az ostrom alatt"

Pataky Dénes: Az 1848-a szabadsi harc garfikai ábrozálasi 179.1.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI III. Bp. 1961.

M.D.K.

Fux Fuchsthaller Alajos, festő

1849-ben a pesti kárt szenvedett épületeket akvarell sorozatban hozta nyilvánosságra. 549.o. 27.jegyz.

Telepy Katalin: Telepy Károly, a magyar táj romantikus festője. 545.o.
Debreceni Déri Muzeum Évkönyve IX. 1966-67.
Debrecen, 1968. Alföldi Nyomda, Debrecen.

mdk

Fuchstaler Alajos

rézkarcai képcsoportja a bombázások következtében romba dőlt fontosabb pesti épületekről

Bertalan V. A Kiscelli Múzeum. Bp. 1962

46. l.

MDK

Fuchsthaller 19.sz.

szinpadképeket készitett

Szépm. Műv. gyaf. oszt. 87. kiáll. 1954. előszó. 7. o.

le. D. K.

FUCHSTHALLER A

Levélpapír tejlécnek szint
acélmelszet a Lóuchiddal

Budapest műemlékei II. 1962. 126. l.

MDK

Fuchsthaller Alajos

Jelenetek Szigligeti Szökött katona cimü népszinmüvéből., acélmetszet

Szépm. Muz. Graf. Oest. 87. kiáll. 1954.

MDK;

FUCHSTAHLER ALAJOS

Divattervezői tevékenységéről szóló adatok.

Scheiber Mária: A régi Pest- Buda az egykoru ujságok hirdetéseiben és kishireiben.

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évk. Budapest 1957. p.6

MDK

Fuchtshaller

Pest és Buda a Lánchiddal

Schoen Csillaggyűjt. 1936. 41 l.

MDK

Fuchsthaller A.

látkép a Lánchiddal és a Dunával, sz.rm.

Schoen Csillaggyüjt. 1936. 4o 1.

MDK

Fuchsthaller

IX. Pius pápa arcképe. Bienneurry rajza, Fuchsthaller rézmetszete.

Pesther Hanslungszeitung, 1847, máj.15. XX.21. 83.

N. P. L.

FUCHSREITER Keresztély kőfaragó

1813. Gyöngyös, Kálvária, kőfaragó kőkereszt

Gyöngyös városképi és műemléki vizsgálata Bp. 1951. MUHOK. 3. l.

Kéziratgy.

Fuchsreiter Keresztély
köfaragó

M.D.K.

A tari köfaragóval kőkeresztehet ereináltattak 1813-ban.

Bachó László: A gyöngyösi templomok-története. 138 l.
A Kálvária templom-története.

Fuchsreiter Keresztély

tari kőfaragó

1813. készítette a

gyöngyösi Kálvárián

álló kőkereszteket.

L: a

Bachó gyöngyösi templ. (ok

138 l

Irt.

a.o. 1944

1382

Gyüjten

A hely neve	A tárgy megnevezése
Eperjés,	Szt. Miklós tplom. Jöoltára

Fuchstaller Alajos

Buda - Pest látképe (1846, acél-
metszet

G. F.: A magyar grafika tösténetéből

Népujság (Eger) 1969 VII. 18

Fuchsthaller

rézmetszetei a kassai Szt. Erzsébet Templomról (Különböző nézetek, részletek, metszetek és alaprajzok; részben Henszlmann Imre és Fromberg Kárly nyomán), - Henszlmann 1846-ban megjelent monográfiájának illusztrációi.

Emliti, függelékben ismerteti és 2 db reprodukciót közöl Marosi Ernő: Tanulmányok a kassai Szent Erzsébet templom középkori építéstörténetéhez. /Művtört. Ért., 1969. 1. sz., p. 1-45./

p. 4, 12, 39.

Fuchsthaller

Két szines divatrajzát bemutatja a lap.
Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1853. aug. 14. 39. sz.
786, lap.

Fuchsthaller

Sandmann müvésztársával együtt készitette "Pest és Buda" kőnyomatu látképét.
"A rajz gonddal kidolgozott, -mint ezt a müvész urak müveiről előre is föltesszük"- irja az Iró és Müvészet c. rovat.
A Képeket Wagner József mükereskedésében állitották ki.

Divatcsarnok, Bp. 1853. aug. 21. 41. sz. 823. lap

Fuchsthaller

Férfi és női divatról szines metszetét hozza a lap.
Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1853. szept. 18.
49. sz. 990. lap

Fuchsthaller

Szines metszetét hozza a lap mellékletként
divatöltözetekről, nőalakokkal.
Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1853. okt. 16.
57. sz. 1150. lap.

Fuchsthaller

Két nőalakról készitett szines metszetét bemutatja a lap divatöltözékben.
Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1853. okt. 30.
61. sz. 1230. lap.

Fuchsthaller

Szines metszete tájképet ábrázol két nőalakkal divatöltözékben.
Repr.

Egy későbbi folyóiratban ugyancsak szines metszet, két nőalakkal, tájkép háttérrel.
Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1853. nov. 13. 65.sz. 132o.l
" " " " 27. 69. " 14o4."

Fuchsthaller

Két szines metszetét bemutatja a lap mellékletében, két nőalakot divatöltözetben. Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1855. május 25.
29. sz. 58o. lap

Fuchsthaller

A lap mellékletben mutatja be a müvész színes metszetét, mely interieur háttérrel két nőalakot ábrázol jelmezöltözékban.

Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1855. febr. 5.
7. sz. 14o. lap.

Fuchsthaller

Szines metszete tájképen házaspárt gyermekkel ábrázol divatöltözetekben, a folyóirat mellékletén.
Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1855. juli. 2o.
4o. sz. 8oo. lap.

Fuchsthaller

Szines metszetét mellékleten hozza a lap.
A kép három estélyi ruhába öltözött nőt ábrázol, előadó terem halljában.
Repr.

Tavaszi ünnepi öltözetü, két nőalakról készitett szines metszetet a müvész.

Divatcsarnok, Bp. 1856. január 2o. 4.sz. 8o.la
" " " márc. 2o. 16." 316. "

Fuchsthaller

Három nőalakról készült szines metszetét bemutatja a lap mellékletében. A nők egyike menyasszony, a másik kettő az alkalomnak megfelelő ünnepi öltözékben szerepel interieur háttérrel.
Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1856 január 5.
1. sz. 2o. lap.

Fuchsthaller

A lap mellékletben mutatja be a müvész színes metszetét, mely két nőt diszes téli öltözetben ábrázol interieur háttérrel.
Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1855. dec. 25.
71. sz. 142o. lap.

Fuchsthaller

Szines metszete tájképen nőalakokat ábrázol sétaöltözetben.
Repr.

Fogadó és látogató ruhákba öltözött nőkről szines metszetét hozza a lap mellékletben.
Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1855. okt. 2o. 58. sz.115o.1
" " " nov. 2o. 64. sz.128o."

Fuchsthaller

A lap számára készitett mellékletén a müvész két szines metszetét hozza, mely divatöltözékben nőalakokat ábrázol, interieur háttérrel. Repr.

Divatcsarnok, Bp. 1855. szept. 25.
53. sz. 1o6o. lap.

Fuchsthaller

"Hölgyfutár" cimmel melléklet, mely tájképen két nőalakot ábrázol divatöltözetben.
Szines metszet repr.

"Divatcsarnok" cimmel szines metszet, ugyanaz, mint fent, egy későbbi példányban.

Divatcsarnok, Bp. 1855. aug. 2o.
46. sz. 92o. lap " " 25.
47. " 94o. "

M.D.K.

Fuchsthaller, rézmetsző

A Nemz.Múz.kialakitásának utolsó szakaszát örökitette meg rézmetszethen Schwindt rajza után. 214.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica.VII.1955.Bp."Művelt Nép"tudományos és ismeretterjesztő Kiadó.Bp.1955

Fuchsthaller Alajos réz és acélmetsző müvész

Henszlmann Imre rajzát rézbe metszette, mely a tárlaton "A kassai főtemplom szentséghá-zának mértani rajza" cimmel szerepelt. Vahot Imre: "A Pesti Mükiállitás 1847-ben" cimmel számol be a tárlatról, felsorolva az ott szereplő müveket.

Pesti Divatlap, Bp, 1847. juli. 1.
27. sz. 923-927. lap

Fuchsthaller Gy.

orcélmetszete: a pesti Német Színház
égése 1847. febr. 3-án, Reptoolukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia,
Budapest, 1970.

2971

Fuchsthaller Alajos

Két szines metszetét hozza a lap.
Divatrajzok. Repr.-ók.
Külön melléklete a folyóiratnak.

Divatcsarnok, 1853. Pest. május 15.
13. sz. 264. lap melletti melléklet.

Fuchsthaller Alajos

Szines metszetét, -melyek divatképeket ábrázolnak- bemutatja a lap melléklete.
Repr.

Divatcsarnok, Pest. 1853. május 1Y.
9. sz. 18o. lap melletti melléklet.

Fuchsthaller Alajos

Női divatkép metszetét bemutatja a lap.
Melléklet. Repr.

Divatcsarnok, Pest. 1853. ápr. 17.
5. sz. 100. lap utáni melléklet.

Fuchsthaller Alajos

Metszeteit bemutatja a lap, melyek szines divatképeket, kosztümöket ábrázolnak.
Repr.

Divatcsarnok, Pest. 1853. juni. 19.
23. sz. 456. lap melletti melléklet.

Fuchsthaller Alajos

Két divatkosztümöt ábrázoló szines metszetét bemutatja a lap.
Repr.

Két szines metszetének, kosztümképeinek repr.-it hozza a lap.

Divatcsarnok,Pest. 1853. juli.17.31.sz.626.lap
" " 1853. " 31.35. " 706. "

M.D.K.

FUCHTHALER

XIX sz.-i bohóc pesti életkép rajzolója

Susrem. 233.

M. D. K.

FUCHSTHALER

Rajnok Nagy Ignác: Feltűnés c.
vígjátékához 1842
„Kortestanya"

Sussem. 239.

Or.D.K

FUCHSTHALLER

„Eszterházai várkastély 1784" matszet

Az Iparművészeti Múzeum kókvei II. 1955.
Valkó Arisztid: Lenélő és ütő torongórák
bajdani Eszterházy kastélyokon 283. l.

MDK

Fuchsthaler
Szalon-öltözet 1847-ből, rajz, repr.

Zuboly: Magyar szalon-viselet. VU 1914. 7.sz. 130 l

M.D.K.

Fuchsthaller, rézmetsző

Katalógus. 10.-"Das National Museum in Pest. Beilage zu zum Ungarn. Schwind gez. Pesth. Fuchsthaller sc." Acélmetszet. 16.5+23.7 cm. A homlokzat éé. ny. felől. Tötr. Képcsarnok, Főv. Tört. Múz. 218.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő kiadó. Bp. 1955

M.D.K.

Fuchsthaller, rézmetsző

Katalógus. 34.-"Museum", északny.-ról, keretkép. "Buda-Pest mit seinen Umgebungen J. von H. del. Fuchsthaller sc. Pesth. . Acélmetszet. 43.2+57 cm.-Tört. Képcsarnok, Főv. Tört. Múz. 220.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

M.D.K.

Fuchsthaller, rézmetsző

Katalógus 35. Nemz. Múz. kertekép. "Plan der Umgebung von Ofen u. Pesth. Lith. A. F. Walzel, Pesth, 1854. J. von Hyrtl dell. Fuchsthaller sc. Pesth..." A homlokzat észak felől. - Tört képcsarnok, Főv. Tört. Múz. 220.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

MDK

Fuchstaller Alajos, 1815-1863, biederm. művész, pézmetsző.

1. Pesti divatkép, 1843. (Kat. 5. Divatos társaság). Szin. rk.
Illusztr. 57. l

2. Divatkép interieurban, 1848. – Szin. rézk.
Illusztr. 64. lapon.

3. Divatkép háttérben a Balatonnal. – Szin. rk.
(7. sz. Pesti Divatkép csumd.) Illusztr. – 63. l.

Szent György Céh XXIX. műv. graf. aukció.
1919. IX. 29-X. 2. – A gyűjtő. V. évf. 5 sz. – 63. l.

Fuchstaller Alajos, 1815–1863, biederm. művész
pézmetsző.

Gyűdőrhajer fineska. Ceruzarajz.
(Kat.-ban 133. sz.)

Szentgyörgy Ček XXIX. műv. graf. aukció. –
1919 IX. 29 – X. 2. – A Gyűjtő. V. évf. 5 sz. – 66. l.
Kul. szám.

MDK

Fuchsthaler

Hirlapirodalmunk a 19.sz.-ban. Vas. Ujs.

1866. 574 l.

FUCHSTALLER Alajos rézmetsző M.D.K.
/1815-1863/
Perczel Mór arcképe /acélmetszet/ A "Der Ungar" 1848 évf. XII. számának melléklete;
repr.

Cennerné Wilhelmb Vizella:Magyarország történetének képeskönyve 896-1849. Bp. 1962. 322.l.

FUCHSTALLER Alajos rézmetsző M.D.K.

/1815-1863/

A Pesti Polgári Lövölde alapkőletétele./ szinezett réz karc Perlasca Demokossal/ 1840. repr.

Cennerné Wilhelmb Gizella:Magyarország történetének képeskönyve 896-1849. Bp. 1962. 280.l.

Fuchsthaler, rézkarcoló MDK

kiemelkednek a Horánszky-féle metszetgyüjteményből pesti ábrázolásai,melyek müvészi és topográfiai szempontból egyformán értékesek s kulturhistoriai ereje e lapoknak növekedöben van.

dr.Kramer Dezsö. Horánszky Lajos könyvtára.II.
Könyvtári Szemle. 1915.ápr.-aug. 111-119.l.

MDK

Fuchsthaller Alajos

A Tigris szálló hirdetése, célm.

Der Brans des K.St.Theaters, a élm.

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

FUCHSTHALLER ALAJOS (Pest, 1815 körül – 1863).

Réz- és acélmetsző. (Életrajzát lásd Kat. 282) Kohlmann Károlynál tanult. 1839-től a *Honművész*, 1842-től a *Nővilág*, a *Hölgyfutár* és más pesti lapok számára dolgozott.

Irod: Pataky 1951, 123.

435. Divatkép, 1842.

szín., rézm., 194x146 mm
Jelezve j.l.: Fuchsthaller rajz. és metz.
Felirata: Közli Klassy Ventzel Pesti magyar Szabó.
Regélő Pesti Divatlap, I. é. f. 21. sz. (1842. március 12.) Melléklet A' Regélő Tárczájá-hoz.
OSZK H. 8.551.

Párizsi és bécsi divatképek mellett a reformkor divatlapjai gyakran közölték magyar úriöltözetek rajzát. A magyar öltözék viselése, készítése vagy népszerűsítése a divatlapokban a hazafias érzület kifejezésének számított. Ezt jelzi a szerkesztői kommentár is, amely Klassy Vencel pesti műhelyének divatképét kíséri: „A' magyar divatok' derék veterán-kiadója itt nemcsak pompás és drága, de igen ízletes öltözetet mutat fel, 's a' mi benne fő érdem, az ős magyar viselet eredeti typusának megtartásával..."

Irod: Pataky 1951 nem ismeri.

K.F.

Irod: Komárik D. Kat. 2.

K.F.

ISMERETLEN MESTER

437. Korunk' metamorphosisai, 1845

fam., 76x92; 79x93 és 69x92 mm
Honderü, Buda, A M. K. Egyetem' nyomdája, III. évf. II. félév, 14.sz. (1945. október 7.), 271–272.
OSZK H. 4422.

Három karikatúra a *Korunk' metamorphosisa* című sorozatból (7., 8., 9. sz.) Az első rajzon a sánta Pudelius úr (úri ruhába öltözött kutya) gyermekei társalkodónőjéül házába fogadja a szende Őzike kisasszonyt. A második rajzon frakkos szarvasnak gratulál a kecske dajka, hogy gyermeke „szakasztott papája". A harmadik rajzon a fővárosban bevezetendő légszesz (gáz) világítás elől a sötétséget kedvelő Bagoly-fiak vidékre menekülnek. Az élc csattanója: „És Bagolyfi úr családostul kivándorol Budapestről – Magyarországba".

K.F.

M.D.K.

Fuchsthaller Alajos

/ 1815- 1863 /

Pesti szemlék az ostrom alatt. 1849. repr.

Petsky Dénes: Az 1848-49-es szabadságharc grafikai á
rázolásai

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI III. Bp. 1961.

Fuchsthaller

rézm.

elmet. Szigliget: Ede: Szökött
hatona c. művének
I. és II. fejezetéből.
Az Ungar képszerkesztés
után repr.

A százé. V. Sz. 36. l.

Az 1937-38. as cent. év
cml albuma 1938

Magyarországi főbizományos
Alleinvertrieb ausserhalb Ungar

Fuchsthaller

vermetzü

Henszlmann Imre
rajzai után metszette
a kisbenyi románkori
templom felvételi
rajzait 5 táblán
Repr.

Arch. Közl. 1863.
III. k. 1. füret.

Az elpusztult városok
volt a szerzetesrendeknek. Az ujr
az első templomépitők, a valláso
települési helyeikre visszatérő,
dagodó szerzetesrendek. A XVIII. s
lomok közé tartozik a Pesthez tö
ferencrendiek belvárosi templom
delem árán Isten iránti mélysége
emeltek az Ur dicsőségére.

FUCHSTHALLER ALAJOS (1815 körül ? – 1863, Pest) réz és acélmetsző

Vidéky (Kohlmann) Károlynál tanult az 1830-as években, 1840–1842 között az Ehrenreich cég számára dolgozott, a 40-es évek elején önállósította magát. A korabeli pesti képeslapok számára rendszeresen dolgozott: 1839–41 között a Honművész, 1842-től a Regélő és a Spiegel, az 50-es években a Budapesti Visszhang, a Divatcsarnok, a Hölgyfutár és a Nővilág mellékleteit metszette.

A színház-témakörből több ábrázolása is ismeretes. Pesti látképein megörökítette a Nemzeti Színház épületét, majd önálló lapon a pesti Német Színház 1847-es égését. Legismertebb művei közé tartoznak a Tisztújítás és a Szökött katona c. népszínművek jelenetképei. Rendszeresen készített divatképeket. 1858-ban megörökítette a Nemzeti Színház több évtizeden keresztül szinte jelmeztervezői feladatkört is betöltő főszabóját, Tharnói Kostyál Ádám pesti szabómestert.

Irod: Éber lex. 1935. II. 357; Pataky 1951, 123–127, Index; M. lex. 1967. II.

B.S.H. – B.K.

282. Katona-fogdosás és Siralomház, 1843 *47.*

Két jelenetkép Szigligeti Ede Szökött katona c. népszínművéből
acélm., 276x194 mm
Jelezve: A Fuchsthaller del: e sc
Felirata: II^{r} Aufzug 8^{t} Scene. (Scene) aus dem Volks-Schauspiel Szökött Katona von Szigligeti Ungar 1843. melléklete
OSZK Színháztörténeti Tár ltsz. 55.1939; jelz. KE 3228
Prov: Nemzeti Színház

a. Katona-fogdosás

Az első szakasz cselekménye szerint a színpad jobboldalán Gergelyt, Korpádiné fiát a kisbíró parancsára a hajdúk el akarják vinni katonának. A kút előtt Julcsa, Gergely szerelmese, balra az előtérben Korpádiné és kedvenc másik fiacskája, Lajos. A háttérben aratók, hajdúk és egy inas. A színpadkép a szín leírásának megfelelő: a háttérben tornácos gazdasági épület kovácsműhellyel. Az udvaron jobboldalt gémeskút, baloldalt galambduc, alatta asztal és szék. Az épülettől jobbra az utcából a templomtorony látszik.

A szereplők társadalmi helyzetüket tükröző, korabeli, a népszínmű műfajában használatos kosztümöket viselnek. Lajos jelmeze pontosan megfelel a szerzői utasításnak: „cifra hálóköntösben, arany himzetű vörös bársony házisipkával, haja papírba tekergetve, reggeli bugyugóban, sárga cipőben, shawllal nyakán, hosszú szárú pipa kezében."

b. Siralomház

A második szakasz 8. jelenetében a katonaságtól megszökött, majd elfogott és megbilincselt Gergelyt Camilla meglátogatja a siralomházban. Gergellyel egy asztalnál egy másik szereplő, a Költő ül, mögöttük fegyőrök, – a szín másik részén s börtönfolyosón látogatók.

A népszínművet a Nemzeti Színház 1843 november 25-én mutatta be. Korpádi Lajos Szerdahelyi József, Korpádiné Kovácsné Felbér Mária, Kisbiró Udvarhelyi Sándor,

Művészet Magyarországon 1830–1870
MTA MKCS – MNG Bp. 1981.

Gergely id. Lendvay Márton, Julcsa Eder Lujza, Camilla Laborfalvi Róza, a Költő Czakó Zsigmond volt. A színlap szerint „az első szakaszbani Udvart s a harmadik szakaszbani Zrínyi Kávéházat festette Engert (József)." Rendezte Fáncsy Lajos. A ruhákat Podhraczky Ferenc főruhatárnok készítette.

Irod: NSz 100. 36. repr; Keresztury 1956, 181. (Csak a Katonafogdosás) repr; Kultúra 1960. 914. repr; Magyar Színháztörténet 1962. repr; Cenner 1963, I. 82; Kindermann VI. 1964. 353. repr; NSz 125. repr.

B.S.H. – B.K.

283. Börtönjelenet, 1844 *47.*

Jelenetkép Szigligeti Ede Két pisztoly c. népszínművéből
acélm., 165x227 mm
Jelezve j.l.: A. Fuchsthaller del. e sc.
Felirata a lap alján: Kerkerscene /aus Szigligeti' s Volksdrama két pistoly.
Ungar 1844. melléklete
OSZK Színháztörténeti Tár ltsz. 55.523; jelz. KE 3225
Prov: Nemzeti Színház

A cselekmény szerint Bájkerti ének és nyelvmester, Szirtfoki báró lányának, Lenkének szerelmese, a báró meggyilkolása miatt ártatlanul börtönbe kerül. A második szakasz 17. jelenetét ábrázolja a lap. Baloldalt, bilincsbe verve ül Bájkerti és hallgatja a betyár Piros Pista és a középütt álló Petike játékát arról, hogyan kerültek a törvény elé. Jobbra és a háttérben a többi rab. A szín egy börtön típusdíszlete, boltíves, hátul rácsos ajtóval és ablakkal. A két bolthajtás kulissza, a háttérfüggönyön van a nyitható ajtó.

A népszínművet a Nemzeti Színház mutatta be 1844 március 9-én. Bájkerti id. Lendvay Márton, Piros Pista Réthy Mihály, Petike Török Miklós volt. A színlap szerint az első szakaszbeli Balaton-tájat Herman Neefe, a harmadik szakaszbeli boltot Engeth József festette, – az ábrázolt börtön a díszletraktárból származhatott. Az előadást Szentpétery Zsigmond rendezte, az új jelmezek Podratzky Ferenc felügyelete alatt készültek.

Irod: Cenner 1963. I. 82. 111. repr; NSz 125. 1965. repr;

B.S.H. – B.K.

GRUND EDE (Életrajzi adatai ismeretlenek) kőnyomdász

1862–1870 között Rohn Alajossal közösen dolgozott, s műhelyük híres volt a szép könyvekről és illusztrációkról (pl. 1865-ben Székely Bertalan háromlapos illusztrációja Arany János Ágnes asszony c. balladájához).

Irod: Gerszi 1960, 72. 76.

B.S.H. – B.K.

282

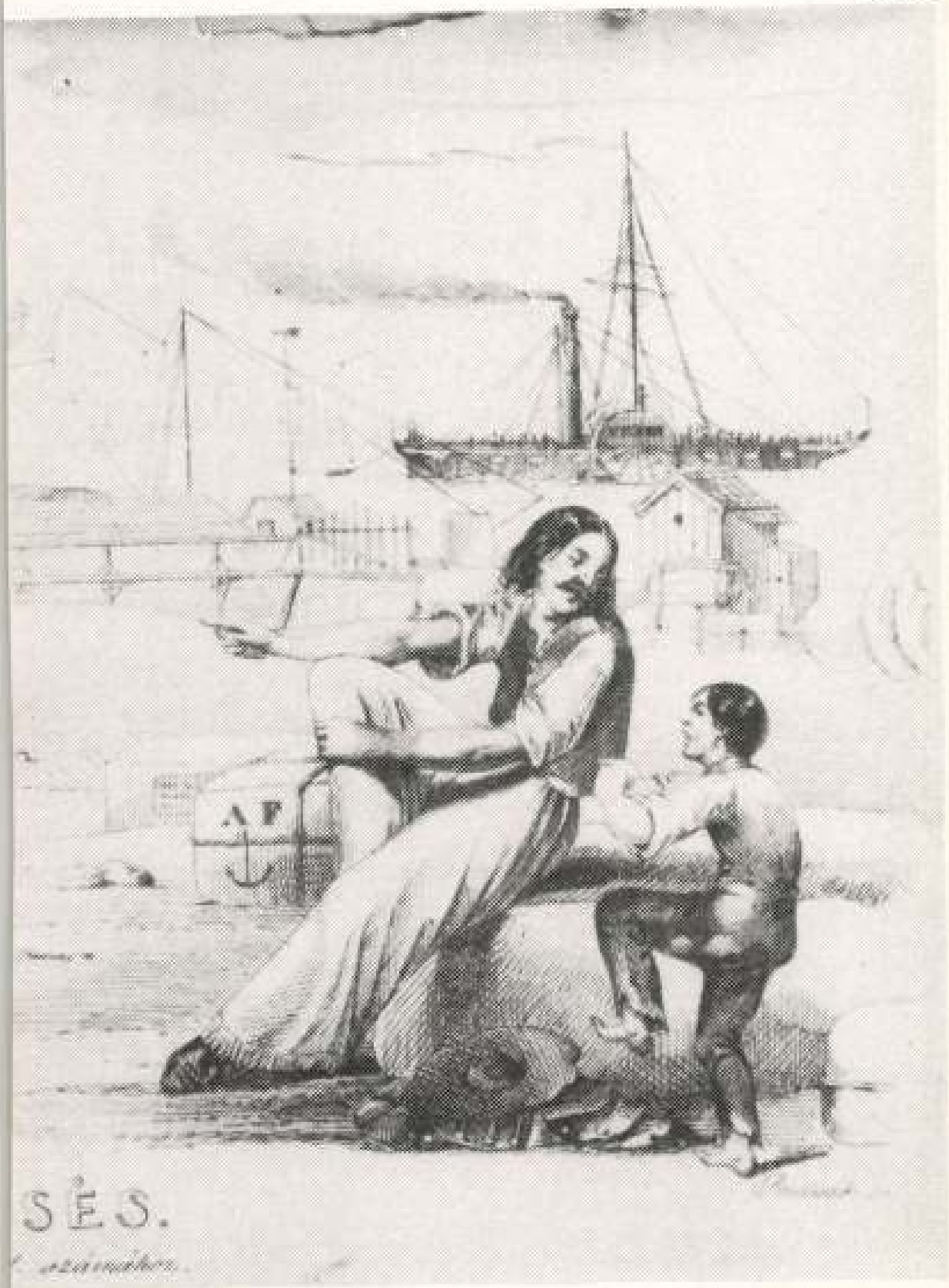
SÈS.

283

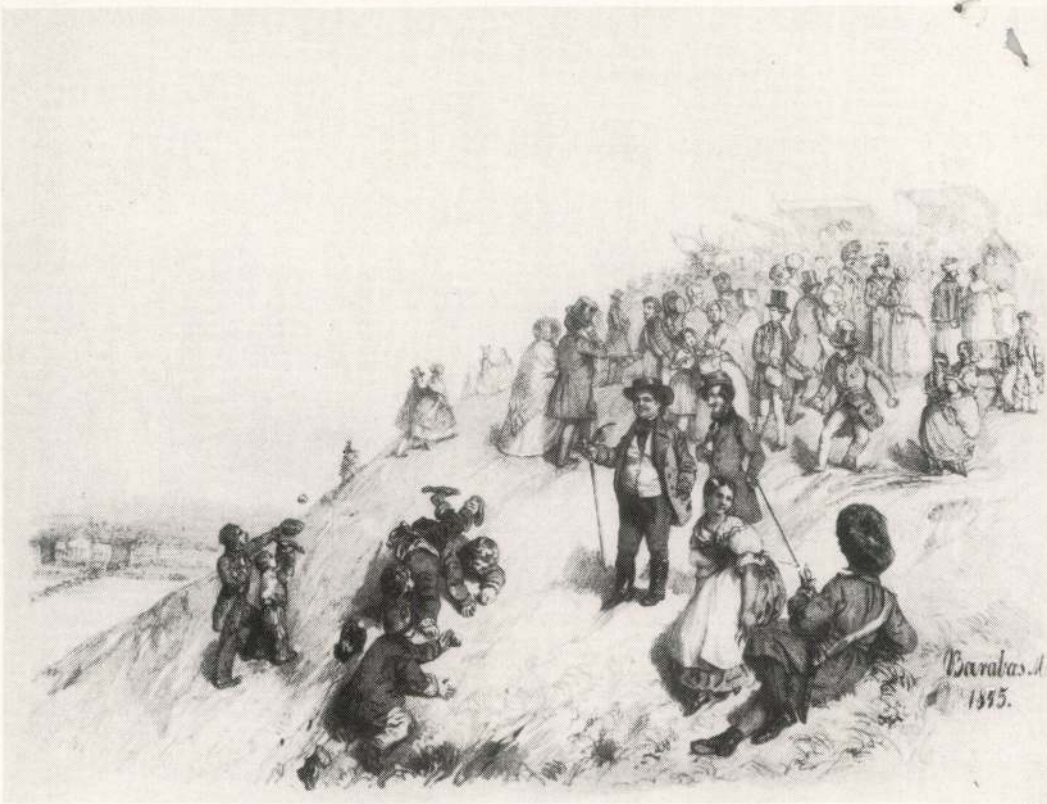
Barabas
1855.

Fuchstaller, A.

Pesth und Ofen, mit dem Ofner Gebirge.

Fuchstaller nines metszete. 36×6 cm

Haase Bert. dr tul.

Kr. ②. 568.

Plan der Umgebung v. Ofen u. Pest.
Fuchstaller rajmetszete.
Föv. Kvt. Tal.
Kr. (2). 540.

Pesth. (Dunaparti sínlet a Dunáról)

A. Fuchstaller rézm. 19·5 x 6·5 cm.

Eggerer V. dr. tul.

Kr. ②. 329.

Das Casino in Perth.

A. Fuchstaller rezm. 11·5 x 8 cm.

Eggerer V. dr tul.

Kr. (2). 328.

Der Servitenplatz in Pesth.

A. Fuchsfaller rezm. 11·5 x 8 cm

Eggerer V. dr. tul.

Kr. ②. 327.

Gr. Brückgasse in Perth.

A. Fuchstaller rézm. 11·5 x 8 cm.

Eggerer V. dr. Tuch.

Kr. (2) 326.

Die Redoute in Pest. Rénnetszek. 13x10 cm.

A. Fuchstaller.

Eggerer V. dr. Tul.

Kr. (2). 325.

Buda-Pest mit seiner Umgebung. A Rózsa-
dombról, a tervezett lánchiddal,
környezve nevezetes épületekkel és
tájrészletekkel.
Fuchstaller rétm. 57 x 45.
Hollós O. tul.

Kammer ② 249.

Pest-Ofen. A. Fuchstaller acelm. 20x7.
Kabbya F. tul.

Kr. (2). 306.

Fuchsthaller Alajos

a célmetszete Feszl Frigyes rajza nyomán:
„A képviselőház Redout-beli ülésterme 1849.
májusában." 670. sz. reprodukció.

Rózsa Alajos – Spira György: Negyvennyolc a
kortársak szemével, Budapest 1973. 575 l

Fuchsthaller Alajos

acélmetszete Feszl Frigyes rajza nyomán:
„A Kereskedelmi Csarnok 1849 májusában".
671. sz. reprodukció.

Rózsa György-Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 575 l

Fuchsthaller Alajos

acélmetszete Feszl Frigyes rajza nyomán:
„A budai vár polota égése 1849 májusában".
672. sz. reprodukció.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 575 l

Fuchsthaller Alajos

rajza nyomán képült Vidéky Károly
sinezett rézmetszete: „Kortes tanya". 148. p.
reprodukció. 1843.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc
a kortársak szemével, Budapest, 1973.
5751

Fuchsthaller Alajos

arcélmetszete: „Pesczel Mór." 507. sz.
reprodukció. 1848.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc
a korabeli sajtóban, Budapest 1973. 575 l

Fuchsthaller Alajos

rajza nyomán készült Perlaszka Domokos szinezett acélmetszete: „Honvédtoborzás." 238. sz. reprodukció.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 575 l

Buda-Pest:

Fuchsthaler

A pesti városi szinház égése:

A szem ~~kőz~~ ben lévő (szinház ~~[illegible]~~ és lángokban álló ~~[illegible]~~ at, a melyben ~~mely lángokban~~ ~~áll~~, lájtorja van támasztva, a tűzoltók vizi puskával öntözik ~~az épületet~~. Közelében vizes hordó van. ~~A téren a rendet katonák és lovas csendőrök tartják fen. A szinházból~~ Belsejéből különféle batyukat, hordanak ki, a melyeket az előtérben jobbról lévő holmikhoz rak~~ja~~nak. A Duna parton, a szomszéd utczákban és a téren ⊥ ~~a lakosok~~ számosan nézik a tüzet. Tehirata a kép alatt két sorban:

⊥ a hol a rendet katonaság és csendőrség tartja fen,

„DER BRAND DES K. ST. THEATERS IN PESTH.
(am 2. Febr. 1849.)"

alól balra: „Steinruher del."
s jobbra: „Fuchsthaller sc."

Acélmetszet, méretei a vonalkeretnek 13.6 : 18.2 c/m.
Metszette: Fuchsthaller A.

Lszta 4810.

107/95 N° 329

Buda-Pest:

A Duna bal partjan, hol ~~két gőzhajó~~ a kikötőnél álló két gőzhajó felett két bárka s egy uszályt vontató gőzhajó tűnik szemünkbe, Pest épületei közül az Europa-szállodától, illetőleg a Zrinyi utcza sarkától egészen a belvárosi plébaniaig álló palozák s házak láthatók; míg a jobb parton a vár a királyi lakkal, a Rácz város két templomával s a Gellérthegy a csillagdával tűnik szemünkbe. A Lloyd épület irányából egy gőzhajó közeledik s a Lánczhid fölötti csónakok és bárkák közelében egy másik gőzhajó megy lefelé. Az égbolt felhős. Feliratai a kép alatt:

„Pest.. Ofen"

s alól balra: „Verlag von Gonci's Erben"
s jobbra: „A. Fuchsthaller sc."

Aczélmethet, meretei a vonalkeretnek 7.3:19.4 c/m.

Ltsza T.4277

45/93. № 2.

Buda-Pest:

Pest látképe:

A Duna jobb partjáról van felvéve és a Béla utcá-
tól a Régi posta utczáig tünteti föl a
pesti Duna-partot, melynek mentén bárkák és csolnakok kötvék ki.
Az innenső oldalon, hol az utczán és részben a hidon
járó-kelők s beszélgető csoportok láthatók, a lovasok egyike balra
lépésben és másika jobbra vágtatva halad, a szekér a hid fele hajt s a
hintó az alagút irányába tart. A Dunán bár-
kák közlekednek és egy gőzhajó megy fölfelé. Felirata a kép
alatt:

„PESTH"

alól jobbra: „A. Fuchsthaller sc"
és „Beilage z. Spiegel."

Acélmetszet, méretei a vonalkeretnek 5.8:18.2 cm.
Metszette: A. Fuchstaller.

Ltsza 4809.

107/95. № 328

Szini jelenetek.

Ezen a lapon Nagy Ignácz „Tisztújitás“ czimü vígjátékának (négy jelenete van) következő ~~jelenetei~~ jelrésekkel: „II. Aufz. 6t Sc. DAMAZSDI (Leibhusár) SNAPS (Jude) FARKASFALVI (Vicegespan) tritt eben ein“ — „II. Aufz. 12t Sc. FARKASFALVI (Vicegespan) HAJLÓSI (Vicenotär) ARANYOS u. VIRÁGOS (Anführer der Bauernedelleute)“ — „III. Aufz. 7. Sc. LANGYOS (Comitatsphysicus) ein Köznemes (Bauernedelmann)“ és „IIII. Aufz. Schluss Sc. ARANKA, KLINGA, TORNYAI, ARANYOS, u. VIRAGOS Köznemesek u. s. w.“ Felirata fölül két sorban:

Scenen aus dem
preisgekrönten Lustspiel TISZTÚJITAS von Nagy Ignácz.

legalól Középütt: Beilage z. Ungar
s jobbra: A Fuchsthaller sc.

Reimetszet, méretei egyenkint 8·9 : 13·2 cm.

5151 (szines).

Sz. N. 359/98
170 – 98 – 786 b.

Életkép.

Kortes Tanya.

„Jelenet Nagy Ignácznak, a' magyar n. tudós társaság által 1842 ben 100 darab arañyal díjkoszorúzott TISZTUJITÁS czimű eredeti vígjátékából. I-ső Abrázolat II.dik felvonásban. „A korcsmában egy „SOAKÓ“-s hordó van csapra verve, a melynek tetején a kortesek egyike ül palacskkal kezében. Középütt Farkasfalvi alispán áll hiveitől körülvéve, a kik zene szó mellett vigadnak s e dalt éneklik „Túl a Dunán, túl a Tiszán – Nincs nyolcz krajczáros Alispán“. A kötnemesek egyike balra az asztal előtt a földön fekszik s igy iszsza ki a csutora tartalmát, másika pedig jobbra a kancsóból akar inni, de ~~[illegible]~~ az kiomlik. Felirata fölül középütt:

KORTES – TANYA

a kép alatt a: „KORTES-GELAGE. Scene aus dem preisgekrönten Lustspiel Tisztújitás (Comitatsbeamtenwahl) von Nagy Ignácz“ és az „Acht Kreuzer-Wein bietet man uns an?! Es giebt keinen Acht Kreuzer Vicegespan“ szöveg közt a már idézett magyar dal; továbbá alól balra: „~~[illegible]~~ Fuchsthaller rajz.“

Középütt: „a' kiadó tulajdona“

jobbra: „metsz. és kiadja: „Vidéky“.

legalól középütt: Beilage zum Ungar. Reimesfest, meretei a vonalkeretnek 18·8: 26·2 cm.

5150 (szines).

Sz. N. 358/98
170-98-786 a)

Életkép.

Ujonczozás 1848 előtt.

Olykép van ábrázolva, hogy

~~Előt~~ a katonának felcsapott ~~fiatal~~ legény mellett, ki felemelt jobb kezében poharat tart piros borral, baljában pedig nemzeti szinű lobogót visz, „A Hazáért" és „A Királyért" felirattal, zene szó mellett tánczolva halad a verbunkos huszár altiszt. Körülötte a falu legényei vigadnak, míg az öregek felre állva nézik a jelenetet. Balra a már felcsapott legény bucsúzik szeretőjétől. A hátter hegyes vidék falvakkal. Felirata a kép alatt:

WERBUNG

alól balra: Fuchsthaller del.
jobbra: Perlaska sc. és „Beilage z. Ungar."

Reimetszet, méretei a vonalkeretnek 15·1 : 21·8 cm.

5.154 (szines)

Sz. N362/98
17-98 — 810.

3670

Palsovics Antal:

Derékon alól, ülve s kissé jobbra fordulva. Gyűrűs jobb kezében könyvet tart, mellét rendjel diszíti; kettős nyakláncon feszületet hord s cimádójának gallérjá alatt szalagon káptalani jelvény látszik. Fején caputium van, bajusza s szakálla leberetvált. Felirata a kép alatt két sorban aláírásának másaképp:

Antonius Palsovics
Coll. Capit. Posoniensis Lector Canonicus.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom: Frey Pesten 856.

Acélmetszet, méretei 20:13·9 cm.

3670.

Sz. N. 469/08.
112-98-712.

Eszterháza. T. 308.

A kastély előtti kertben, a melyet számos szobor ékesit, az utakat különböző csoportok élénkitik. Keretét hadi ~~[illegible]~~ diszitett herczegi czimer ékesiti. Felirata:

ESZTERHÁZAI VÁRKASTÉLY 1784ben.

jelvényekkel

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten.

Am., mér. az al. 22.2 : 29.5 cm.

Fuchsthaller A
acélmetsző

der Ungar 1845. jan. 1.
(Kunst-Beilagen I.) Störung

Kalmán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. dec. 21.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.

„élmetsző"

Der Ungar 1844. dec. 28.

divatkép

Kalmár

Fuchstaller A.
acélmetsző.

Der Ungar 1844. dec. 14.
divatkép

Kalmán

Fuchstaller A.

acélmetsző

Der Ungar 1844. jún. 19.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. máj. 31.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller a.
acélmetsző

Der Ungar 1843. máj. 17.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller a.
acélmetsző

Der Ungar 1843. máj: 24.
divatkép

Kalmon

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. máj: 3.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.

Der Ungar 1843. máj. 10.
divatkép

Kalmon

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. máj. 12.

Statisztikus képmelléklet

Kalmán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. ápr. 29.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
czéhmester

Der Ungar 1843. apr. 19.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Ber Ungar 1843. ápr. 12.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
~~színművész~~

Der Ungar 1843. ápr. 5.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. márc. 8.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. márc. 15.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.

acélmetsző

Der Ungar 1843. márc. 29.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller S.
acélmetsző

Der Ungar 1843. márc. 16.
humoros képmelléklet

Kalmár

Fuchsthaller A.

acélmetsző

Der Ungar 1843. febr. 1.

divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.

acélmetsző

Der Ungar 1843. márc. 1.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller S.
asztalos

Der Ungar 1843. febr. 22.
divatlap

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. febr. 15.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. febr. 8.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
asztalos

Der Ungar 1843. jan. 2.
arckép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. júl. 1.
szindarab - illusztráció

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. jún. 26.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. júl. 6.
divatkép

Kalmár

Fuchs Haller A.
acélmetsző

Ber Ungar 1844. jún. 13.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Ker. Ungar 1844 júl. 20.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Ker Ungar 1814. júl. 27.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. júl. 31.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

ker Ungar 1844. aug. 7.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
akkumulátor

der Ungar 1844. aug. 17.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller a.
aréhmetsző

Der Ungar 1844. aug. 31.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
asélmetsző

Der Ungar 1844. aug. 24.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller a.
acélmetsző

Der Ungar 1844. szept. 4.
divatkép

Kelmán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. szept. 14.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
arétmetsző

Der Ungar 1844. szept. 28.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.

asélmetsző

Der Ungar 1844. okt. 5.

divatkép

Kalmár

Füchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. okt. 12.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
aálmetsző

Der Ungar 1844. okt. 19.
divatkép

Kalmon

Fuchsthaller A.
arélmetsző"

Leer Ungar 1844. okt. 26.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
aéltmetsző

Der Ungar 1844. nov. 2.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.

„Élmetsző"

Der Ungar 1844. nov. 9.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.

aulmettző

Der Ungar 1844. nov. 16.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
aulmetszö

Der Ungar 1844. nov. 20.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. nov. 27.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
aélmetsző"

Der Ungar 1844. nov. 30.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
aulmetszö

Der Ungar 1844. dec. 7.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. május 27.
arckép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. jún. 7.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. jún. 9.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller S.
acélmetsző

Der Ungar 1843. jún. 21.
divatkép

Kalmár

Trichsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. jún. 28.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
aelmetszö

der Ungar 1843. jul. 5.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. júl. 12.
divatkép.

Kalmár

Fuchsthaller A
acélmetsző

Der Ungar 1843. jul. 19.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller

acélmetsző

Ker Ungar 1843. aug. 2.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmutszó

Der Ungar 1843. aug. 12.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. aug. 16.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. aug. 19.
divatkép

Kalmár.

Fürsthaller L.
asélmetsző

Der Ungar 1843. szept. 6.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller L.
acélmetsző

Der Ungar 1843. szept. 20.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Ser Ungar 1843. okt. 4.
divatkép

Kalmon

Fuchsthaller A.
arcképtanár

Der Ungar 1843. szept. 27.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
aélmet 175

Der Ungar 1843. okt. 19.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. okt. 19.
divatkép

Kalmár.

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. nov. 4.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
vélmetsző

Der Ungar 1843. okt. 21.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.

acélmetsző

Der Ungar 1843. nov. 2.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. nov. 11.
divatkép.

Kalmán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. nov. 18.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.

acélmetsző

ber Ungar 1843. dec. 23.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. dec. 20.
divathép

Kalinán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. dec. 16.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.

Der Ungar 1843. dec. 13.
divatkép

Kálmán

Fuchsthaller A.
~~[illegible]~~

Der Ungar 1843. dec. 11.
divatkép

Kalmán

Füchsthaller A.
aréhmetszö

Der Ungar 1843. dec. 9.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.

acélmetsző

Der Ungar 1843. dec. 30.

humoros képmelléklet

Kalmán

Fuchsthaller A.
aréhmetopó"

Der Ungar. 1844. jan. 2.
arcképmelléklet

Kalmán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. jan. 2.
szúndarab. illusztrációk

Kalmán

Fuchsthaller A.

aus Emetszö

Der Ungar 1844. jan. 2.

szindarab. illusztrációk

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1843. nov. 25.
divatkép

Kalmón

Fuchsthaller A.
asélmetszö

Der Ungar 1844. jan. 16.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.

asilmetszö

Der Ungar 1844. jan. 8.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.

acélmetsző

Ker Ungar 1844. febr. 14.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. febr. 7.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
asszisztens

Der Ungar 1844. jan. 31.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
aritmetisó

Der Ungar 1844. jan. 27.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
aséhmetsző

Der Ungar 1844. febr. 21.
divatkép

Kalmán

Tuchstaller S.
acélmetsző

Der Ungar 1844. febr. 28.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844 márc. 9.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.

asélmetszö

Der Ungar 1844. márc. 30.

divatkép

Kalmár

Fuchsthaller a.
acélmetsző

fer Ungar 1844. márc. 23.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. ápr. 6.
divatkép

Kálmán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. ápr. 13.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. ápr. 20.
divatkép

Kolmón

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Lev Ungar 1844. ápr. 27.
divatkép.

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. máj 1.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. máj. 18.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
aréhmetsző

Der Ungar 1844. máj. 8.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. máj. 22.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző"

Der Ungar 1844. jún. 12.
divatkép

Kalmán

Fuchsthaller A.
acélmetsző

der Ungar. 1844. jún. 5.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetsző

Der Ungar 1844. jún. 1.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.
acélmetszés

Der Ungar 1844. jül. 1.
divatkép

Kalmár

Fuchsthaller A.

Die neue Kaserne
auf der Üllöer
Strasse in Pesth.
Beilage 2. Spiegel
Acélmetzet.

Fuchsthaller Alajos rajzoló. Pótlás a Szendrey-Szentiványi lexikon 536.lapjához

Sujánszky:Hit,remény,szeretet.2.kiadás 1862.Pest.Emich cimkép:3 női alak.Fremberg del.Fuchsthaller sc.

Szt.István.Acélmetszet.Fuchsthaller metsz.Nyom.Lorber Pesten 854.12o x 75 mm

Fő-Oltár ép.Mária mennybemenetele az Esztergomi Basilicában,beszenteltetett August 31 dikén 1856 "U.a. németül.Ornamentális keret.Fuchsthaller sc.Druck von Frey Pesth 1856.

Győr egyházmüv.muzeum

Peltzmann:Marianischer Blumenkranz.1856.Pest Landerer és Heckenast./ acélmetszet."Fuchsthaller sc.Dr.v.Frey.Pesth 1856."

Madonna 4 angyallal
" szt.Domonkossal.
" szt szivvel

Concepcio.
Piéta.
Mária koronázása.

Elsass

Leopoldus 1623, Fürstl

Av. Körirat: LEOPOLDVS. D. G. ARCHIDVX. AVS. DVX BVR. ET. SAC. CÆS. M.TIS ET. Közepen jobbra nézö mellkép, oldalt 1625

Rev. Körirat: RELIQ. ARCHID. GVBERNAT. PLEN. ET. COM. TIR. LAND. ALS. Közepen hercegi koronas alatt sokra mezejü cuvorpajzs; gyorpajzsban: Elsass cuivre.

Átm. 40.5 m/m. Súly 29.2 gr

Fuchsthaller

Készítette a mét-
szeteket szerző vajzai
után az alábbi
nem rézére

Henszlmann Imre

Kassa városának
ó német stylu
templomai. Pest
1846.

Pálffy János hagyom.
Pozsony 75.

-én. + ugyanott 1678 november 7-én

T: 96.

...kát hallgatja.

a, ~~ahol~~ hogy
nuson ül a buskomorrá lett Saul, a
forditott dárdát tart, mig könyök-
g, mig jobbról ~~pedig~~ David áll, ki ~~az~~ a
s lepellel letakart bal térdére tá-
zben bizalmatlanul tekintget a ha-
árom főúr és két szolga képez cso-
t összekulcsolta és kétségbeesetten néz,
l kezével olyan mozdulatot tesz, mint-
viselő jobbra mutat, ~~az~~ de balját paj-
ig) ~~érdeklődéssel~~ hallgatja ~~a zenét~~.
át, a szabadba tekintünk, a hol az ég-

. -- Becsértéke 3500 K.
~~nya 1907. november 14-én (1429-908).~~

ltárban 95 és annak kivonatában IX: 7.

74

:
ul und David in schwarzen Rahmen mit
tuttgart 1868. -- 58 hoch 78 brt. (II.

pag 38

3·5

Fuchsthaler

Pest látképe a Der Spiegel
1842. évi folya-
mában.

Der Spiegel
1842. I. félév
8. l.

Fuchsthaller Alajos
1815k – 1863
Lkáb IV. 107, 150

Fuchsthaller

rezin. 1846.

lásd

Medve Imre

csomagjában

Viselet. T. 1763.

Női ruha.

Az első alak öltözete főkötő csokorra kötött szalaggal, bő ujjú felöltő pánttal és magas derekú ruha, a másodiké hajdisz fátyollal, kivágott ruhaderék rövid ujjakkal és szoknya a fodrok után csipkével. A háttérben óra, félrevont csipkefüggöny és szék látszik. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Nyom. Frey Pesten 855.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól balra: 1855.
jobbra: I. sz.

Am., mér. az al. 23.4: 17.3 cm.

Viselet. T. 1765.

Női ruha.

Az első alak öltözete csipkefőkötő csokorra kötött szalaggal, felöltő és szoknya egyforma disszel; a másodiké főkötő, felöltő és szoknya zsinórzással. Elől jobbra szék, a háttérben pedig a tükör előtt tálcza látható. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Nyom. Frey Pesten 855.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól balra: 1855.
jobbra: II. sz.

Szines am., mér. az al. 22: 17.8 cm.

Viselet. T. 1764.

Női ruha.

Az első alak öltözete csipkefőkötő csokorra kötött szalaggal, felöltő és szoknya; a másodiké főkötő, felöltő és szoknya zsinórzással. A Elől jobbra szék, a háttérben pedig a tükör előtt tálcza látható. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Nyom. Frey Pesten 855.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól balra: 1855.
jobbra: II. sz.

Am., mér. az al. 22: 17.8 cm.

Viselet. T. 1768.

Női ruha.

Az első alak öltözete főkötő csipkével, magas derék bő ujjakkal, vállpántokkal és csokorra kötött szalaggal, fodrokból álló szoknya; a másodiké kalap virággal, bő ujju ingváll, hajtókás derék és bő szoknya váltakozó csikkal. Az alakok egyike ül. A háttérben hegyes vidék terül el várossal. Felirata:

HOLGYFUTÁR.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 855.
legalól balra 1855.
jobbra: IV. sz.

Szines am., mér. az al 22.1: 17.3 cm.

Viselet. T. 1769.

Női ruha.

Az első alak öltözete bő ujjú derék fodrokkal és négy fodrú szoknya; a másodiké kalap csokorra kötött szalaggal, bő ujjú ingváll négyszögletesen kivágott derék és szoknya fodrokból. A háttérben a korláton túl kert, jobbra pedig tornyos kastély látszik. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. [illegible] Frey Pesten 855.
legalól balra: 1855.
jobbra: III. sz.

Szines am., mér. az al. 22.2: 17.2 cm.

Viselet. T. 1766.

Női ruha.

Az első alak öltözete bő ujjú derék fodrokkal és szoknya négy fodorból; a másodiké kalap csokorra kötött szalaggal, bő ujjú ingváll, négyszögletesen kivágott derék és szoknya fodrokból. A háttérben a korláton túl kert, jobbra pedig tornyos kastély látszik. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 855.
legalól balra: 1855.
jobbra: III. sz.

Am., mér. az al. 22.2: 17.2 cm.

Viselet. T. 2178.

Férfi
Női ruha.

Az első alak öltözete czilinder, lehajtott gallérú kabát, és hajtókás mellény; a másodiké házi sapka egyelejü hazi kabát és kivágott mellény; a harmadiké széles karimáju kalap és felöltő; a negyediké tollas kalap fehér mellény és spenczer; az ötödiké pedig kucsma tollal, rojtos nyakkendő és egyelejü atilla. Nadrágjuk különféle kelméből való. A háttér kert szántó földmivessel. Felirata:

MAGYAR ÉS FRANCZIA DIVAT KÉP

alól balra: Fuchsthaller metsz.
középütt: Martzius hó 1858.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 1858.
legalól középütt: Közli Jámbor Endre Pesten.

Szines am., mér. az al. 23.4 : 29.2 cm.

Viselet. T. 2180.

Férfi ruha.

Az első alak öltözete testhez álló bekecs prémmel és magyar nadrág, a másodiké, köpeny gallérral és pantallon, a harmadiké czilinder bő ujjú köpeny és pantallon, a negyediké pedig felső kabát bő ujjakkal és pantallon. A háttérben függöny és dombormüves váza látszik. Felirata:

DIVAT ÖLTÖZETEK TÉLRE

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom Lorber Pesten 1856.
legalól középütt: Közli Kiss Sándor szabómester, Pesten uri utcza 5 sz. Libasinsky házba.

Am., mér. 24.5 : 19.2 cm.

Viselet. T. 1516.

Női és gyermek ruha.

A lóczán ülő hölgy szürke tafota ruhát visel csipke vállkendővel, mig a jobbra álló nő virágokkal diszitett kalapot, guipurrel köpenykét és sima szoknyát hord. A köztük álló leányka napernyőt tart kezében. A háttért kert képezi. Felirata:

NŐVILÁG

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyomt. Frey Pesten
legalól balra: 25 sz.
jobbra: Kiadja Heckenast Gusztáv.

Am., mér. 23.3 : 16.7 cm.

Viselet. T. 1515.

Gyermek ruha.

E lapon több leányka és fiú öltözetét szemlélhetjük, a kik részint ülnek, részint állnak. A háttérben kert van. Felirata fölül:

MAGYAR GYERMEKDIVAT

a kép alatt: NŐVILÁG

alól balra: Fuchsthaller metsz.

jobbra: Nyom. Frey Pesten.

legalól balra: 1857

jobbra: Kiadja Heckenast Gusztáv.

Am., mér. 16.7 : 23.4 cm.

Viselet. T.1760.

Női ruha.

Az első alak öltözete főkötőszerü kalap, bő ujjú ruha és karmantyú; a másodiké pedig magas derék széles szegélylyel és sima szoknya. A háttérben a félrevont függönyök között tükör látszik, melyben a második hölgy magát nézi. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Nyom. Lorber Pesten 854.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól balra: 1854.
jobbra: V.sz.

Szines am., mér. az al. 22.6: 16.7 cm.

Viselet. T.1759.

Női ruha.

Az első alak öltözete főkötőszerü kalap, bő ujjú ruha és karmantyú; a másodiké pedig magas derék széles szegélylyel és sima szoknya. A háttérben félrevont függöny között tükör látszik, melyben a második hölgy magát nézi. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Nyom. Lorber Pesten 854.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól balra: 1854.
jobbra: V.sz.

Am., mér. az al. 22.6: 16.7 cm.

Viselet. T. 1758.

Női ruha.

Az első alak öltözete csipke főkötő, köpeny és himzett szoknya, a másodiké pedig magas derekú ruha fodros ujjakkal és selyem betétekkel A háttérben tükröt és az asztalon szelenczét látunk. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Nyom. Lorber Pesten 854.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól balra: 1854.
jobbra: IV. sz.

Szines am., mér. az al. 23: 17 cm.

Viselet. T. 1757.

Női ruha.

Az első alak öltözete csipke főkötő, köpeny és himzett szoknya, a másodiké pedig magas derekú ruha fodros ujjakkal és selyem betétekkel. A háttérben tükröt és az asztalon szelenczét látunk. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Nyom. Lorber Pesten 854.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól balra: 1854.
jobbra: IV. sz.

Am., mér. az al. 23: 17 cm.

Viselet. T.1756.

Női és gyermekruha.

A gyermekeit néző hölgy öltözete bő ujjú derék hegyesen kivágva és négyes szoknya; a kis leányé fökötő csokorra kötött szalaggal, magas ruha fodorral és csipkézett nadrág;a kis fiué pedig sapka tollal, bő ujjú zsinóros köntös, térdig érő nadrág. Az előtérben hattyú uszik a vizen, a háttérben pedig urna és füzfa látszik. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 854.
legalol balra: 1854.
jobbra: III sz.

Szines am., mér. az al. 23.6: 17.2 cm.

Viselet. T. 1754.

Női ruha.

Az első alak öltözete csipkefejdisz fátyollal, kivágott derék bő ujjakkal és szoknya kereszteződő virágfüzérekkel; a másodiké csipkefőkötő csokorra kötött szalaggal, bő ujjú magas derék és hármas szoknya. A háttérben függöny, tükör és diszedény látszik. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 854.
legalól balra: 854.
jobbra: II. sz.

Szines am., mér. az al. 23.8: 17.2 cm.

Viselet. T. 1755.

Női és gyermekruha.

A gyermekeit néző hölgy öltözete bő ujjú derék hegyesen kivágva és négyes szoknya; a kis leányé fökötő csokorra kötött szalaggal, magas ruha fodorral és csipkézett nadrág; a kis fiué pedig sapka tollal, bő ujjú zsinóros köntös, térdig érő nadrág. Az előtérben hattyú uszik a vizen, a háttérben pedig urna és füzfa látszik. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 854.
legalól balra: 1854.
jobbra: III. sz.

Am., mér. az al. 23.6: 17.2 cm.

Viselet. T. 1803.

Női ruha.

Az első alak öltözete főkötő virágokkal és tollal, magas derekú ruha sima szoknyával és gallér csipkeszegélylyel; a másodiké főkötő csipkével és virágokkal, magas derekú ruha fodros szoknyával és gallér négyszögletes fogazattal. A háttérben épület látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK
1853. April. 17én.- 5ik sz.

alól balra: Metz Fuchsthaller A.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 1853.
legalól középütt: Kapható a divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Szervitatér 1. sz.a.

Am., mér. az al. 25.2: 18.4 cm.

Viselet. T.1752.

Női ruha.

Az első alak öltözete főkötő, magas ingváll, kivágott derék dudoros ujjakkal és ruha lefelé haladó ránczokkal; a másodiké pedig csipkével diszitett főkötő, magas dereku ruha a szoknyán négy sor negyesen kivágott fodorral. A háttér park pihenő helylyel. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Nyom. Lorber Pest 1854.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól balra: 1854.
jobbra: I sz.

Am., mér. az al. 23.9: 17.4 cm.

Viselet. T. 1823.

Női ruha.

A jobbra fordulva álló menyasszonynak ki kezét az asztalon lévő könyvre tette, öltözete fején fátyollal és kivágott dereku ruha dudorokkal és hét fodorral; az őt megcsókoló hölgyé csipkekendő a fején, gallér és selyemruha fodrokkal. A háttérben tükör látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK
Pest, 1855. május 25én 29. szám.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 1855.

Am., mér. az al. 23: 16.8 cm.

Viselet. T. 1826.

Férfi és női ruha.

A jobbra fordulva szivarozó úr kalapot csokorra kötött nyakkendőt, hajtókás testhez álló kabátot oldalzsebekkel és pantallót, a kis leánykát tartó hölgy pedig kalapot virággal, kendőt rojttal és ruhát csikokkal visel. A háttérben fák látszanak. Felirata:

DIVATCSARNOK
Pest 1855. julius 20en 40 szám.

alól balra: Nyom. Frey Pesten.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól: A férfi öltözet Kiss Sándor szabómester készitése szerint.- Boltja van az Uri-utczai Libasinszky-ház udvarában, 11 sz. a. Pesten.

Am., mér. az al. 22.6: 16.8 cm.

Viselet. T. 1825.

Női és férfiruha.

A szék előtt álló és kezét az óra mellé tett hölgy öltözete fejdisz szalaggal, magas derekú ruha bő ujjakkal és a szoknya fodrain virágokkal, míg a szekrényhez támaszkodó úré álló gallérú ing, csokorra kötött nyakkendő, kivágott mellény, frakk és oldalt csikos pantalló. A háttérben függöny látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK
Pest 1855. junius 20án 34 szám.

alól balra: Nyom. Frey Pesten 1855.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól jobbra: Közli Kiss Férfi Szabó.

Am., mér. az al. 22.8: 16.8 cm.

Viselet. T. 1835.

Női ruha.

A zongora mellett álló hölgy öltözete kalap csipkével és virággal, bő ujjú ruhaderék pántokkal és kettős selyemszoknya, míg a balra fordulté kalap csokorra kötött szalaggal, magas derék többszörösen puffasztott ujjakkal és szoknya rojttal. A háttérben függöny lóg. Felirata:

DIVATCSARNOK

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 1856.
legalól balra: 16 sz. Pest 1856. mart. 20.
jobbra: Kiadja Császár Ferencz.

Am., mér. az al. 27: 18.2 cm.

Viselet. T. 1827.

Női ruha.

A szék mellett álló [illegible] öltözete csipkefőkötő csokorra kötött szalaggal és magas dereku ruha; a napernyőt tartóé pedig főkötő, csipkekendő és magas dereku ruha alján fodrokkal. A háttérben szobor és diadalkapu látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK
Pest 1855. aug. 25én 47 szám.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten.
legalól középütt: Kiadja Császár Ferencz.

Am., mér. az al. 22.8: 17.3 cm.

Viselet. T. 1833.

Női ruha.

A csoportban álló hölgyek egyikének öltözete virágfejdisz és kivágott derekú ruha csipkével; másikáé fejék rózsából és lelogó virágfüzérekből meg kivágott derekú ruha puffasztott rövid ujjakkal meg pántokkal és a szoknyán fodrozattal; a harmadiké pedig fejdisz virágfüzérből, hegyesen kivágott derék puffasztott ujjakkal és kettős csipkefodorral, három fodrú szoknya virágcsokrokkal. A háttérben függöny és tükör látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 18556.
legalól balra: 4. sz. Pest, 1856. jan 20.
jobbra: Kiadja Császár Ferencz.

Am., mér. az al. 27: 19.6 cm.

Viselet. T. 1832. III

Női ruha.

A székeknél álló hölgyek egyike kalapot virággal, bő ujjú magas derekat és sima szoknyát, másika pedig kalapot csipkével, köpenykét csipkeszegélylyel és szoknyát visel. A háttérben tájkép és különféle disztárgy látható. Felirata:

DIVATCSARNOK
Pest 1855. december 25én 7 szám.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 855.
legalól középütt: Kiadja Császár Ferencz.

Am., mér. a papirosnak III\ 26.6: 18.2 cm.

Viselet. T. 1831.

Női ruha.

A szék mellett álló hölgyek egyike kalapot és magas ruhát hord bő ujjú derékkal és gallérral, másika pedig kalapot csipkével és magas derekú ruhát bő szoknyával visel. A háttérben szobor és tájkép látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK.
Pest 1855. Novemb. 20én 64 szám.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 1855.
legalól középütt: Kiadja Császár Ferencz.

Am., mér. az al. 23: 17 cm.

Viselet. T. 1830.

Női ruha.

A jobbra haladó hölgyek egyike kalapot virággal és magas derekú ruhát pettyes kelméből, másika pedig kalapot csokorra kötött szalaggal és magas derekú ruhát rojtos fodorral visel. A háttér hegyes vidék jobbról várral. Felirata:

DIVATCSARNOK
Pest 1855. October 20én 58 szám.

alól balra: Fuchsthaller metz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 1855.
legalól középütt: Kiadja Császár Ferencz.

Am., mér. az al. 22.8 c: 16.9 cm.

Viselet. T. 1805.

Női ruha.

A hölgyek közül az álló kalapot elől véges szalaggal, ingvállat fodros ujjal és bő szoknyát virágos kelméből; az álló pedig kalapot csokorra kötött szalaggal, ingvállat, hajtókás derekat és fodros szoknyát visel. A háttérben park látszik szoborral. Felirata:

DIVATCSARNOK.
1853. Május 15.- 13ik sz.

III
alól balra: Fuchsthaller metsc.
jobbra: nyom. Lorber Pesten.
legalól: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Servitatér 1sö sz.a.

Am., mér. az al. 25: 18.1 cm.

Viselet. T.1804.

Női ruha.

A hangjegytartónál álló hölgyek egyike fejdiszt, bő és hajtókás ujjú otthonkát és magas derekú ruhát a szoknya alján himzett virágokkal, másika pedig otthonkát himzett széllel és magas derekú ruhát egymást keresztező csikokkal visel. A háttérben szék és tájkép látható. Felirata:

DIVATCSARNOK.
1853. May 1sz 9ik sz.
alól balra: Metz. Fuchsthaller A.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten.
legalól középütt: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Servitatér 1sö sz.a.

Am., mér. az al. 26.1: 18.2 cm.

Viselet. T. 1829.

Női ruha.

A hüsitőt tartó és magát meghajtó hölgy öltözete magas derekú ruha csikos kelméből övvel; a másiké pedig szalag fejdisz, bő ujjú magas derék csokorra kötött szalaggal és három fodrú szoknya rózsadisszel. A háttérben terasse látható. Felirata:

DIVATCSARNOK
Pest 1855. Septemb. 25én 53 szám.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 1855.
legalól középütt: Kiadja Császár Ferencz.

Am., mér. az al. 22.8: 17 cm.

Viselet. T. 1806.

Női ruha.

Az asztal körül csoportosult hölgyek közül az elsőnek öltözete fejdisz csipkéből, magas derék csipkézettel és szoknya csipkézett fodorral; a másodiké fejdisz szalagból, és magas derekú ruha bő ujjakkal; a harmadiké fökötő csipkéből és a füleknél szalagrózsával, meg kivágott ruha csipkézett szegélylyel a kivágás mellett; a negyediké pedig fökötő szalagokkal, rövid otthonka, szükre fogott ujjú derék és koczkás szoknya. A háttérben czimeres tükör és függöny látszik és az előtérben az ülőkén kutya guggol. Felirata:

DIVATCSARNOK.
1853. Junius 2án 18 sz.

alól balra: Fuchsthaller metz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 1853.
legalól: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Szervitatér 1ső sz. a.

Am., mér. a papirosnak 24.3: 16.4 cm.

Viselet. T.1815.

Női ruha.

A balra haladó hölgy öltözete violaszinű tafotaköntös, melynek nyitott eleje és ujja hajtókás, tafotakalap és a kézben shawl. A virágot nézőé pedig hajék csokros kettős szalaggal, zárt elejü derék piquét-ből és tizenöt volanos tafotaruha. A háttérben kert látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK
1853. novemb. 13án, 65 sz.

alól balra: Fuchsthaller metz.
jobbra: Nyom. ~~Lorber Pesten~~ 853.
legalól: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Szervitatér lső sz.a.

Am., mér. az al. 23.8: 16.8 cm.

Viselet. T.1814.

Női ruha.

A tükör előtt álló hölgy öltözete kalap virággal és csokorra kötött szalaggal, magas derekú ruha fodorral a szoknyán; a másiké kalap csokorra kötött véges szalaggal, magas derekú ruha pántokkal és gallér csipkeszegélylyel. Háttérben függöny látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK
1853. október 30.- 61.sz.a.

alól balra: Fuchsthaller metz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten
1853.
legalól: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél
Szervitatér lső sz.a.

Am., mér. az al. 26: 18 cm.

Viselet. T.1813.

Női ruha.

Az első alak öltözete kalap csipkével, virágokkal és elől csokorra kötött szalaggal, csipkegallér és magas dereku fodros [illegible] ruha. A másiké pedig kalap, kendő szegélylyel és rojttal, meg magas dereku ruha fodorral. A háttért kert képezi diadalkapuval. Felirata:

DIVATCSARNOK.
1853. october 16án 57. sz.a.

alól balra Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 853.
legalól: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Szervitatér 1. sz.a.

Am., mér. az al. 25.5: 18.1 cm.

Viselet. T.1816.

Női ruha.

A jobbra fordult hölgy öltözete kalap csipkével és elől csokorra kötött véges szalaggal, gallér és sima szoknya; a magát meghajtóé pedig kalap virággal, bő ujjú köntös széles csipkediszszel és e felett keskeny fodorral, meg ruha selyemből. A háttérben fák látszanak. Felirata:

DIVATCSARNOK
1853. novemb 27én 69. sz.a.

alól balra: Fuchsthaller metz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 853.
legalól Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Szervitatér lső sz.a.

Am., mér. az al. 23.9: 16.7 cm.

Viselet. T. 1817.

Női ruha.

A zongora előtt álló hölgyek egyike hajéket virágfüzérből és kivágott derekú ruhát tüllből virág- és levéldisszel, másika pedig virágfejéket és kivágott derekú ruhát görögös szegélyzettel visel. A háttérben virág, függöny és a falon tájkép látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK.
1855. jannus 25.- 5. szám.

alól balra: Nyom. Frey Pesten 855.
jobbra: Fuchsthaller metsz.

Am., mér. az al. 22.8: 17 cm.

Viselet. T. 1818.

Női ruha.

A hölgyek egyike fejéket csillagkoszorúval és fátyollal meg kivágott derekú ruhát csillagokkal szegélyezve; másika pedig szalagfejéket, rövid ujjú ingvállat vállpántokkal meg rövid szoknyát körülfutó csikokkal visel. Az oszlopos háttérben két hölgy beszélget. Felirata:

DIVATCSARNOK
1855. február 5.- 7-dik sz.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 1855.

Am., mér. az al. 22: 17.2 cm.

Viselet. T. 1810.

Női ruha.

A visszanéző és a székre támaszkodó hölgy öltözete fejdisz csipkével, köpeny fodorral és magas derekú ruha, a balra fordulté pedig kalap virággal, bő ujjú derék és fodros szoknya csokorra kötött szalagokkal. A háttérben függöny és a kapun túl kert látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK
1853. Aug. 14én 39ik sz.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 1853.
legalól: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Servitatér 1. sz.a.

Am., mér. az al. 25.1: 17.7 cm.

Viselet. T. 1811.

Női ruha.

A hátrafordult és ernyőt tartó hölgy öltözete fejék szalaggal, rövid bő ujjú derék szalagcsokrokkal és szoknya körülfutó fodorral, a balra fordulté pedig fejék szalagokból, kivágott derék dudoros ujjakkal és hatfodru szoknya. A háttért kert képezi. Felirata:

DIVATCSARNOK.
1853. Aug 28án. 43 sz.

alól balra: Fcushsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 853.
legalól: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Szervitatér 1sö sz. a.

Am., mér. az al. 25.1: 17.3 cm.

Viselet. T. 1984.

Női ruha.

E lapon négy főkötő közt egy teljes ruhát, alól pedig három derékmintát szemlélünk. Felirata:

PESTER POST

oldalt balra: No 3.
jobbra: 1853.
ezután: Mitgetheilt v. Fr. Mutsenbacher Damen Kleidermacher in Pest
Waitzner Gas No 12 zu den 3 Grazien 2t Stok.
alól balra: A Fuchsthaller 1853.
jobbra: Druck v. Lorber Pest.

Am., mér. az al. 24.5 : 17.2 cm.

Viselet. T.1751.

Női ruha.

Az első alak öltözete főkötő, magas ingváll, kivágott derék dudoros ujjakkal és ruha lefelé haladó ránczokkal, a másodiké pedig csipkével diszitett főkötő, magas derekú ruha a szoknyán négy sor hegyesen kivágott fodorral. A háttér park pihenő helylyel. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Nyom. Lorber Pesten 9 854.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól balra: 1854.
jobbra: I.sz.

Am., mér. az al. 23.9: 17.4 cm.

Viselet. T.1761.

Női ruha.

Az első alak öltözete szalag fejdisz, gallér pánttal és rojttal, kettős szoknya virágokkal; a másodiké csipkefőkötő, mente hermelines prémmel, kivágott derék boglárokkal és koczkás kelméből kettő szoknya; a harmadiké pedig fejdisz és kivágott derekú ruha fodorral és csokorral. A háttérben függönyök látszanak. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 854.
legalól balra: 1.
jobbra: 1854.

Am., mér. az al. 25.8: 20.2 cm.

Viselet. T. 1753.

Női ruha.

Az első alak öltözete csipkefejdisz fátyollal, kivágott derék bő ujjakkal és szoknya kereszteződő virágfüzérekkel; a másodiké csipkefőkötő csokorra kötött szalaggal, bő ujjú magas derék és hármas szoknya. A háttérben függöny, tükör és diszedény látszik. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyomt. Lorber Pesten, 1854.
legalól balra: 1854.
jobbra: II sz.

Am., mér. az al. 23.8: 17.2 cm.

Viselet. T. 1762.

Női ruha.

Az első alak öltözete fejdisz, rövid ujjú kivágott derék rojttal és bő szoknya négyszeres fodorral; a másodiké pedig rózsafejdisz , kivágott derék és szoknya öt sor dudorral. A háttér diszes terem tánczoló párokkal. Felirata:

Hölgyfutár.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Ny. Lorber Pesten, 854.
legalól balra: II.
jobbra: 1854.

Am., mér. a vk. 20.7: 14.9 cm.

Viselet. T.1767.

Női ruha.

Az első alak öltözete főkötő csipkével, magas derék bő ujjakkal, vállpántokkal és csokorra kötött szalaggal, fodrokból álló szoknya; a másodiké kalap virággal, bő ujjú ingváll, hajtókás derék és bő szoknya váltakozó csikkal. Az alakok egyike ül. A háttérben hegyes vidék terül el várossal. Felirata:

HÖLGYFUTÁR.

alól balra: Fuchsthaller metsz.
jobbra: Nyom. Frey Pesten 855.
legalól balra: 1855.
jobbra: IV. sz.

Am., mér. az al. 22.1: 17.3 cm.

Viselet. T. 1807.

Női ruha.

Az első alak öltözete fökötő virággal, ruhaderék fodorral és bő ujjakkal meg sima szoknya; a másodiké pedig, ki jobbkezét a szék támlájára tette, főkötő csipkével, csokorra kötött szalaggal, magas dereku ruha és csipkegallér. A háttérben függöny lóg. Felirata:

DIVATCSARNOK
1853. Junius 19én 23 sz.

alól balra: Fuchshaller metsz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 853.
legalól: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Szervitatér 1sö sz.a.

Am., mér. a papirosnak 24.4: 16.4 cm.

Viselet. T.1809.

Női ruha.

A korlátra támaszkodó hölgy kalapot virágokkal és csokorra kötött szalaggal és magas dereku ruhát fodorral, az olvasó pedig főkötőt szalaggal, magas derekat bő ujjakkal és fodorral, sima szoknyát lefelé haladó fodrokkal visel. A háttérben park látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK
1853. Julius 31.- 35 sz.

alól balra: Nyom. Lorber Pesten. 1853.
jobbra: Fuchsthaller metsz.
legalól: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Szervitatér 1sző sz. a.

Am., mér. az al. 25.7: 18 cm.

Viselet. T.1812.

Női és férfiruha.

A fa alatt ülő hölgynek, ki a kutyát nézi, öltözete rózsa alapszinü jaconas-ruha és fehér jaconas köpenyke szalaggal beszegve, mig a czölöpre támaszkodó férfié bő ujju kabát, fehér mellény, keresztbe csikolt sávos nadrág, selyem nyakkendő, ing lehajtott gallérral, harisnya és kivágott czipő. A háttért kert képezi. Felirata:

DIVATCSARNOK
1853. Septemb 18.- 49 sz.

alól balra: Fuchsthaller metz.
jobbra: Nyom. Lorber Pesten 853.
legalól: Kapható a Divatcsarnok kiadóhivatalában Müller Emilnél Servitatér lső sz. a.

Am., mér. az al. 25.1: 18.5 cm.

Viselet. T.1808.

Női ruha.

A korlát mellett álló és a szabadba néző hölgy öltözete kalap csokorra kötött véges szalaggal, hasitott rövid ujju derék fodor és szalagdisszel, négy fodrú szoknya; a másodiké fökötő lenyuló szalaggal, derék fodorral és szalagdiszszel, szoknya virágos kelméből. A háttérben jobbra virág látszik. Felirata:

DIVATCSARNOK
1853. Julius 14.- 30 sz.

alól balra: Nyom. Lorber Pesten 853.
jobbra: Fuchsthaller A. metsz.
legalól : Kapható a Divatcsarnok kikadóhivatalában Müller Emilnél Szervitatér lső sz.a.

Am., mér. az al. 25.6: 18.3 cm.

Budapest. T. 1176. II.

Az északról felvett város látképén a Lánczhid felől gőzhajó közeledik, mig a fellobogózott pesti parton gőzhajók és uszályok kötöttek ki. Felirata:

BUDA-PEST

alól balra: Fuchsthaler del. et sc.
jobbra: Druck von Lorber in Pest 1857.
legalól középütt: Verlag von Gustav Emich in Pesth.

Am., mér. az ábra al. 32.1 : 46 cm.

Budapest. T. 8354.

Környékével.

A HAUPTANSICHT VON BUDA PEST czimü és középütt elhelyezett látképet fölül WISEGRADER RUINE, OFEN DONAUABWARTS és ZSAMBEKER RUINE, alól PESTH UND OFEN MIT DEM OFNER-GEBIRGE VOM PESTHER LAGERPLATZ AUFGENOMMEN, balra AUSLADEPLATZ, BAHNHOF, REDOUTE, HERMINENKAPELLE, KAISERBAD, MARGARETHEN-INSEL, jobbra pedig KÖNIGLICHES SCHLOSS, MUSEUM, NATIONAL-THEATER, RATHAUSPLATZ, AUWINKEL és LEOPOLDKIRCHE veszi körül. Felirata:

BUDA-PEST
mit seinen Umgebungen.

alól balra: J. von H. del.
jobbra: Fuchsthaller sc. Pesth.
legalól középütt: Verlag von Gustav Emich in Pesth.

Am., mér. a vk. 37.3: 55.3 cm.

Budapest. T. 5315.

A pesti izraelita imaház belsejét ábrázoló lapon szemben a főoltárt látjuk, a mely előtt a rabbi áll a szentséggel. A pádokban a férfiak, az erkélyeken pedig a hölgyek foglalnak helyet. Felirata:

INNERE ANSICHT DES PESTER ISR. TEMPELS,
während des Gottesdienstes beim Ausheben der Thora am ersten isr.
Wochenfeste nach der Einweihung dieses Gotteshauses,
welche am 6. September 1859. statt hatte.

alól balra: Fuchsthaller del et. sc.
jobbra: Dr. Pesth von Frey 1860.
legalól balra: Zu haben bei H.A. ...,Pfeiffer G. No 21.
jobbra: Mit vorbehalt d. nachdrukes.

Am., mér. az al. 46: 38.3 cm.

140-95

Budapest. T. 5328.

E látképen a pesti kereskedői kar épülete van ábrázolva a Fürdő- és Dorottya-utcza sarkain lévő házakkal. A tér közepén a bekeritett helyen lovat járatnak féken. A partot, a melynek mentén bárkák és dereglyék kötöttek ki, szekerek, járókelők és lovas alakok élénkitik. Felirata:

DAS CASINO IN PEST

alól jobbra: A. Fuchsthaler sc. Pest.
legalól középütt: Verlag u. Eigenthum v. A. Ehrenreich.

Rm., mér. a rl. 9.8: 13 cm.

Szn. 23-900.
125-900-8.

Budapest. T. 4809.

Az előtért a budai part foglalja el, a hol járókelőket, lovas alakokat és kocsikat látunk, a Lánczhid alatt [illegible] és fölött gőzhajók, bárkák, dereglyék és csolnakok közlekednek, a háttérben pedig Pest épületei látszanak a Béla utczától a redouton túlig. Felirata:

PESTH.

alól jobbra: A. Fuchsthaller sc.
legalól jobbra: Beilage z. Spiegel.

Am., mér. az al. 8: 20,4 cm.

107-95

Budapest. T. 4277.

A jobbra lévő Budát és a balra fekvő Pestet a Lánczhid köti össze, a mely felé gőzhajó halad és a mely fölött több hajó és bárka kötött ki. Szemben a háttérben a Gellérthegy tünik fel. Felirata:

PEST OFEN

alól balra: Verlag von Goncis Erben
jobbra: A. Fuchsthaler sc.

Am., mér. az al. 14 : 25.5 cm.

45-93

Budapest. T. 149.

A Margitsziget felől felvett látképen balra a Gellérthegy oldalában férfi köti le figyelmünket, jobbra pedig a pesti partot, a melynek mentén bárkák és najók kötöttünk ki, járó-kelők élénkitik. A folyó közepén, mely fölött négy madár röpköd, három csolnak kel át. Felirata

alól középütt: BUDA PEST.
balra: Verlag von Conci's Erben
jobbra: A. Fuchsthaller sc.
és ez alatt: Druk v. Lorber Pest 1853.

Lánczhidon innen, a

Am., mér. a vk. 6.7 : 18.6 cm.

Budapest. T. 3424

Jobbra látjuk az Üllői uti laktanyát, mely előtt katonák halaadnak el, a melyen innen a Malom utcza sarkán levő földszintes ház és a melyen túl a Liliom utcza sarkát képező emeletes ház látható. Az ut testét járó-kelők is élénkitik. Felirata:

DIE NEUE KASERNE
auf der Üllőer Strasse in Pesth.

alól jobbra: A. FUCHSTHALLER sc.
legalól jobbra: Beilage z. Spiegel.

Am., mér. a vk. 14.2 : 20.2 cm.

77-92-22.

Életkép. T. 5150.

Kortestanya.

A kocsmában, a hol egy 50 AKÓ-s hordó is van, a kortesek tanyáznak jelöltjükkel s mialatt isznak e dalt éneklik Túl a Dunán, túl a Tiszán Nincs nyolcz krajczáros Alispán! (Achtkreuzer Wein bietet man uns am?! Es gibt keinen Achtkreuzer-Vicegespan). Felirata a kép fölött:

Jelenet, Nagy Ignácznak, a magyar n. tudós társaság által 1842ben
100. darab arannyal dijkoszorúzott
TISZTUJITAS
czimű eredeti vigjátékából .
Iső Ábrázolat.- KORTES TANYA.- II-dik felvonásban.

a kép alatt balra: KORTES-GELAGE Scene aus dem preisgekrönten Lustspiel Tisztujitás (Comitatsbeamtenwahl) von Nagy Ignacz.
alól balra: Fuchsthaller rajz.
középütt: a kiadó tulajdona.
jobbra: metsz. és kiadja Vidéky.
legalól középütt: Beilage zum Ungar.

Szines am., mér. az al. 24.7: 28.4 cm.

Szn. 358-98.
170-98-786 A.

Életkép. T. 5151.

E lapon II. Aufz. 6t. Sc. DALMAZSDI (Leibhusar) SNAPS (Jude) FARKASFALVI (Vicegespan) tritt eben ein; II. Aufz. 12t Sc. FARKASFALVI (Vicegespan) HAJLOSI (Vicenotär) ARANYOS u. VIRÁGOS (Anführer der Bauernedelleute); III. Aufz. 7. Sc. LANGYOS (Comitatsphysicus) ein Köznemes (Bauernedelman) és IIII. Aufz. Schluss Sc. ARANKA, KINGA, TORNYAI, ARANYOS, u. VIRÁGOS Köznemesek u. s.w. felirattal a Tisztujitásnak egyes jelenetei vannak ábrázolva. Felirata fölül:

Scenen aus dem
preisgekrönten Lustspiel TISZTUJITÁS von Nagy Ignácz.

a kép alatt: Beilage z. Ungar.
legalól jobbra: A. Fuchsthaller sc.

Szines am., mér. az al. 22.8: 28.6 cm.

Szn. 359-98.
170-98-786 B.

Életkép. T. 5154.

Toborzás.

Az előtérben czigányzene szó mellett és vörös borral kezében közeledik a huszár, ki mellett a katonának felcsapott fiatal ember halad baljában A Hazáért, A Királyért jeligés nemzeti lobogóval. Körülötte a falu lakói és legényei képeznek csoportot. A hegyes háttérben balra templom válik ki. Felirata:

WERBUNG

alól balra: Fuchsthaler del.
jobbra: Perlaska sc.
és legalól jobbra: Beilage z.Ungar.

Szines am., mér. az al. 16.6 : 24.6 cm.

Szn. 362-98
170-98-810.

Fuchsthaler

l. P: a MoB)

Gereczeraj Ztárának

231.h.
319

legjelke

Forster Gk:

Mosz. Muzeum.

I. 1905

Der Spiegel.

Zeitschrift für die elegante Welt.

Mode, Literatur, Kunst, Theater.

Zwanzigster Jahrgang.

Redakteur: Sam. Rosenthal. Verleger: Fr. Wiesen's Wittwe und S. Rosenthal.

1847. II. féle Pesth und Ofen, Mittwoch, 15. Sept. **74.**

☞ **Der Spiegel, 1847, viertes Quartal.** (**1. Oktober — Ende Dezember.**) Um vielen Wünschen zu begegnen, wird auf das lezte Quartal d. J. auch vierteljährige Pränumeration angenommen.

Dieses Quartal wird ein abgeschlossenes Ganzes bilden u. die meisten Kunstbeilagen enthalten.

Jeder neue Abonnent erhält eine ganz neue Figurine, zu der alle später erscheinenden beweglichen Modebilder u. Theaterkostume passen werden.

Mit dem Blatte des ersten Oktobers wird an alle p. t. Abonnenten das sehr ähnliche, von Fuchsthaller trefflich gestochene Porträt S. k. k. Hoheit des durchlauchtigsten

Erzherzog Stephan,

königl. Statthalter von Ungarn, ausgegeben.

Der vierteljährige Preis ist für Pesth und Ofen 2 fl. 30 kr., mit der Post 3 fl., der Prachtausgabe für Pesth und Ofen 3 fl., mit der Post 3 fl. 30 kr. C. M.

Atti Mollah, der dankbare Tscherkesse.

(Beschluß.)

Endlich erblikten wir in einer Schlucht des Vorgebirges einen Aul, den der Jüngling als den seinigen bezeichnete; ich wurde in das ansehnlichste Haus geführt, das ein viereckiger Thurm mit Zinnen überragte; in der zweiten Stube saß am Kohlenfeuer auf seiner Burka ein alter Mann, der bei meinem Eintritte sich erhob und die beiden Arme in eigenthümlich feierlicher Weise auf sein Herz zum Gruße legte. Denken Sie sich mein Erstaunen, als ich in ihm meinen alten Patienten erkannte. Unser Wiedererkennen war herzlich genug. Bald traten auch Söhne, Töchter, Enkel und Enkelinen herein, ihrerseits den Gast zu begrüßen. Alle fragten gleich nach meinem Weibe, die den Greis so liebevoll gepflegt hatte, und drükten ihren Schmerz aus, als sie hörten, daß sie nicht mehr lebe. Ich kann Ihnen nicht genug rühmen, wie sie mir Alle schmeichelten und schön thaten, auch die jungen, hübschen Mädchen, die gar niedlich gekleidet und schlanker als die eleganteste Pariserin waren; das Gesicht trugen sie unverschleiert, und in ihrem Benehmen zeigten sie nicht im mindesten den Zwang, wie die Weiber aller übrigen mohammedanischen Völker. Teppiche u. Burka wurden mir zum bequemsten Size zurecht gelegt. Brod, Honig, Wein und Früchte, Kasse u. Pfeife mir geboten, ein ganzes Lamm über den Kohlen am Spieße aufgesteckt. Nie in meinem Leben fühlte ich solche Doktorfreude, wie im Familienkreise dieses dankbarsten meiner kaukasischen Patienten.

Arti-Mollah — so hieß der Alte — schien der bedeutendste Mann des Auls, und welche Ehrfurcht man für ihn hegte, bewies der Umstand, daß Niemand, auch nicht die Edelleute, in seiner Gegenwart sich zu sezen wagten. Meine Frage, wer denn eigentlich meiner Hilfe bedürftig, wurde ausweichend erwidert, ich werde es schon am Abende sehen, hieß es; bald wurde es unruhig im Aul, Getümmel und Lärmen draußen, ein Reiterhaufen nach dem anderen langte an; und noch vor einbrechender Dunkelheit lagerten einige tausend bewaffnete Tscherkessen auf den Bergabhängen. Ich merkte nun, daß man zu einem

Kriegszuge ausrüke, u. wurde ernstlich besorgt; die jungen Leute gingen ab u. zu, nur der Mollah verharrte in gleicher Ruhe u. wich nicht von meiner Seite; allmälig aber füllte sich die Stube immer mehr mit Gästen, es schienen sämmtlich Häuptlinge des vornehmsten Ranges, stolze, herrliche Männer in den reichsten Westen funkelnd. Der Mollah unterhielt sich mit ihnen lebhaft in der Adigheſprache, die ich nicht verstehe, er schien ihnen sein Verhältniß zu mir zu erzählen; ihre Falkenaugen waren auf mich gerichtet, lange musterten sie mich mit gespannter Aufmerksamkeit, begrüßten mich dann mit Anstand auf tartarisch und das Gespräch wurde wieder in diesem Idiom geführt, das die meisten mehr oder minder gut sprachen. In diesen Augenbliken einer für mich peinlichen Spannung wollte ich meinen alten Freund nicht mit Fragen drängen; als aber die Stube sich endlich geleert hatte, die prächtigen Ritter und all' die Reiterhaufen draußen weiter gezogen schienen, wagte ich es doch und erhielt nun die Auflösung des Räthsels: es war auf einen Ueberfall der Stanitza abgesehen, wo ich mein Hospital eingerichtet hatte. Ein polnischer Ueberläufer war der Führer, und die Tscherkessen schienen ihres Erfolges sicher. Arti-Mollah wußte, daß ich dort wohnte, u. hatte mich am Tage vor dem projektirten Ueberfalle von der Stranitza weggelokt, mir das Leben zu retten und deshalb seinen Enkel mit falscher Botschaft an mich geschikt. Leider rechtfertigte der Erfolg nur zu sehr der Feinde keke Zuversicht: sie sezten in stokfinsterer Nacht über den Fluß, ohne daß die Kosakenposten sie wahrnahmen. Der Nebel bei Tagesanbruch erlaubte den Tscherkessen, unbemerkt bis dicht an den Zaun der Stanitza zu schleichen, und jener polnische Verräther zeigte ihnen die Stelle, wo sie den Eingang ohne Mühe erzwingen könnten. Ein besser gelungener Ueberfall ist am Kuban nie vollführt worden; die ganze Stanitzabevölkerung wurde im Schlafe überrascht, die Wachen niedergemacht, wenigen gelang es, im Hemde zu entrinnen, die Mehrzahl der Männer kam um, Weiber und Kinder wurden auf die Pferde gebunden u. über den Fluß geschleppt; hätte mich der Mollah nicht weggelokt, ich wäre sicherlich auch um's Leben gekommen, wie die meisten Bekannten. Willig oder nicht, als Gastfreund oder halber Gefangener mußte ich im Hause Arti-Mollah's bleiben, welcher zu alt und gebrechlich war, den Uebrigen zu folgen, während alle Männer seiner Familie den Zug mitmachten; ich wurde inzwischen von ihm und den Frauen und Mädchen fortwährend freundlich bewirthet u. unterhalten. Ihre Gastlichkeit dehnte sich auch auf meinen kosakischen Diener aus, den sie Anfangs etwas rauh behandelten und in den Stall sperrten, auf meine Bitte aber frei ließen und gut bewirtheten. In der folgenden Nacht kam die Expedition zurük; jubelnde Reiter, mit Beute und Gefangenen schwer beladen, Flintenschüsse und Gejauchze verkündeten schon von ferne ihre Ankunft und ihren Triumph. Mein Kosak war zum Tode erschroken, als er unter den Gefangenen auch sein Weib und seinen kleinsten Buben erblikte, er wollte vor Verzweiflung rasend werden. Arti-Mollah wollte Anfangs meiner Bitte, ihre Freigebung sogleich zu bewirken, kein williges Gehör schenken, doch that er es zulezt, als ich immer dringender wurde. Die Sache hatte große Schwierigkeit, obwol der Tscherkesse, welcher Peter's Weib und Kind in seiner Gewalt hatte, zu Arti-Mollah's Stamm gehörte. Zulezt kam ein Vergleich zu Stande; mein Kosak mußte sich verbindlich machen, vier Ochsen und dreißig Schafe für die Seinigen zu zahlen; ich verbürgte mich für ihn, und Peter erhielt Weib u. Buben wieder. Zwei Tage noch mußten wir im Hause unseres Konak zubringen. Die Stube wurde von Gästen nie leer; ich lernte da die berühmtesten der tscherkessischen Kampfhelden, Fürsten und Ritter persönlich kennen, den Pschi Selim, den greisen Guz Beg, Dschimbulat, den Löwen des Kaukasus, Mansur Beg und viele Andere. Auch Patienten stellten sich in Menge ein, Rath und Heilmittel bei mir zu holen. Endlich erlaubte man mir, mit Peter und den Seinigen abzureisen. Mein alter Freund benahm sich eben so würdig und feierlich bei'm Abschiede, wie bei'm Empfange; alle Glieder seiner Familie begrüßten mich der Reihe nach mit dem liebenswürdigsten Anstande; darunter war eine liebliche Enkelin, schlank und rosig, die schönste Nymphe des Kaukasus, die mir je zu Gesicht gekommen und die ich weit lieber über den Kuban mitgenommen hätte, als das prächtige Pferd, das mir der Alte schenkte, und das, obwol schon Veteran, noch jezt die Zierde meines Stalles ist. Von einigen Reitern eskortirt, erreichten wir glüklich den russischen Boden, wo mein Abentheuer nicht geringe Verwunderung erregte; denn solche Dankbarkeit von einem Tscherkessen war unerhört. Arti-Mollah lebt noch, wohnt aber tief im Gebirge, seitdem sein Aul von Saß heimgesucht worden u. den neutralen Stämmen sich angeschlossen hat. Noch immer soll er Russenhaß und Krieg rastlos predigen. Sonderbar aber ist es, daß ich seitdem keine Sylbe mehr von ihm vernommen; einige Male schikte ich Boten an ihn mit der dringenden Bitte, den Loskauf von Gefangenen zu vermitteln, erhielt aber keine Antwort. Vielleicht glaubt der Alte durch den Gegendienst, den er mir erwiesen, der Dan-

merkbaren — Mängel hervorgesucht, so kann ich mich jezt um so eher nach Herzenslust ausloben. C. Hugo hat — wir überzeugten uns hievon auch bei der zweiten Reprise — mit diesem Drama Staunenswerthes geleistet, er hat nicht nur dem Kenner einen glänzenden Beweis seiner Genialität geliefert, sondern auch das Gros des Publikums wahrhaft elektrisirt u. während der intelligentere Theil die meisterhafte Schöpfung eines außergewöhnlichen Talentes anstaunte, wischte sich der Gevatter Hinz und Kunz — oder wenn man will, Jancsi und Miska — der auf den olympischen Höhen thront, die Thränen vom Schnurbarte und gelobte sich's, nie ein Hugo'sches Stük zu versäumen, weil es gar so schön ist. — Bemerken müssen wir noch, daß Adele's Tod bei der zweiten Darstellung, durch das in den vorhergehenden Szenen seiner nuanzirte Spiel der Darstellerin, vorbereitet und mehr motivirt war und daß dem Dichter die seltene Ehre widerfuhr, auch bei der zweiten Aufführung gerufen zu werden. Das Haus war — diesmal auch in den Logen — gut besucht. Möge dieser glänzende Succeß den Dichter bewegen, seine Thätigkeit auch ferner einer Bühne zu weihen, auf der er einen solchen Triumph gefeiert! M. F.

— Die berühmte Kontraltsängerin Alboni wird demnächst hier erwartet. Es heißt, daß bei Gelegenheit ihrer Anwesenheit auf der Nationalbühne italienische Opern (d. h. in italienischer Sprache) in die Szene kommen werden, indem Demois. Hollossy und die HH. Wolf und Benza eben so gut italienisch als ungarisch singen sollen und überdies der Italiener Hr. Reina engagirt ist. — Also auch hierin würde dem ungarischen Theater das deutsche als Vorbild gedient haben. 4.

Deutsches Theater. Die am 30. v. M. stattgefundene Vorstellung der Donizettischen Oper „Belisar" hat — wenn sie auch nicht den glänzenderen Leistungen unserer italienischen Oper anzureihen ist — dennoch sehr befriedigt. Mad. Mink war, als Antonina, wie immer in tragischen Parthien, sehr vorzüglich; man weiß, wie Mad. M. Szenen — wie die am Schlusse des 3. Aktes — singt und spielt. Dem. Querio konnte als Irene nur stellenweise durchgreifen — das Duett mit Belisar war besonders gelungen. Hrn. Paltrinieri sagt die sentimental gehaltene Parthie des Belisar vollkommen zu und seine Leistung war eine untadelhafte. Hr. Bianchi (Alamir) ersezte das, was ihm hie und da an Kraft abging, durch einen kunstvollen Vortrag. — Das Haus war ziemlich gut besucht, man nahm das Gebotene beifällig auf u. Alle wurden öfter gerufen. 2.

— Die eben so unermüdlichen als unverwüstlichen Feinde dieses Theaters, bemühten sich dieser Tage ein Gerücht zu verbreiten, als habe der Direktor seine Zahlungen eingestellt!! Auch dem Schreiber dieser Zeilen kam ein solches Gerücht zu Ohren, da er aber sogleich Erkundigung einzog, so kann er versichern, daß kein wahres Wort daran ist, vielmehr daß der Hr. Direktor bereit ist, jede legale Forderung an ihn augenblicklich zu befriedigen. Der edle Zwek jener geschäftigen Herren konnte wohl kein anderer sein, als das Publikum einzuschüchtern, dem nächstens zu beginnenden neuen Abonnement beizutreten. Fällt dieses spärlich aus, so sind ihre schönsten Wünsche in Erfüllung gegangen. Indessen hören wir, daß troz vieler, mitunter wohlangelegter Umtriebe, das neue Abonnement sich keineswegs so mißlich gestalte, als es jene Sanguiniker überaus gerne haben möchten. Vielmehr sollen die Sperrsize bedeutend abgehen und wenn vielleicht die Logen nicht so zahlreich, wie früher, abonnirt werden, so ist dies blos dem bevorstehenden Reichstag zuzuschreiben, der uns für den Winter die Elite der Gesellschaft entziehen wird. — Also, Ihr Herren Umtriebler, nicht zu sehr gejubelt!

— Wir hören, daß Hrn. Direktor Forst höhern Orts, als Entschädigung für die, während der Landestrauer bei dem Tode des Höchstseligen Palatins, stattgefundenen Sperrung des Theaters, 1500 fl. C.M. zugesprochen wurde.

Ofner Sommertheater. Am 27. d. M.: „Karoline Neuber", Benefiz und lezte Gastrolle der Frau v. Wasowicz. — Dieses den besten Künstlerdramen würdig anzureihende Stük hat noch den Vorzug für sich, daß es, bis auf die dramatische Fiktion, die Gottsched in der Neuber seine Schwester erkennen läßt, treu der Geschichte folgt. Aber eben dieser Vorzug ist es, der dieses Stük nicht jedem Publikum zugänglich macht, da Anspielungen darin vorkommen, die nur für den in die deutsche Literatur-Geschichte Eingeweihten verständlich sind, nur von diesem gewürdigt werden. Uebrigens hat die Verfaserin die Hauptcharaktere mit solcher Prägnanz, mit solcher Wahrheit, ich möchte sagen, mit ängstlicher Genauigkeit gezeigt, daß sie wol auch für den Laien immer höchst anziehend bleiben. — Und nun zur Darstellung. Hr. Gallmeyer verwendete auf die keineswegs dankbare Rolle des Süßchen solchen Fleiß, solche Durchwachtheit, daß wir schon aus dem ersteren Grunde ihm unser volles Lob nicht vorenthalten können. Eben so wußten Dem. Bruckbräu (Lischen), die HH. Vanini (Gottsched) und Treumann (Mutius) ihren Rollen eine interessante Färbung zu verleihen, was ebenfalls von Hrn. Rott (Neuber) gilt. — Was nun die Gastin, Fr. von Wasowicz betrift, so verdient sie schon, im Vereine mit der Direktion, für die Vorführung eines solchen Stükes, unsere volle Anerkennung; bringen wir aber das durchdachte Spiel, die feinen Nuancirungen, die, ich möchte sagen, historisch getreue Auffassung der Rolle der Neuberin in Betracht, so hat sie uns gezeigt, auf welch' hoher konversationeller Bildungsstufe sie selbst steht, um solch' eine Rolle in solcher Vollendung zur Anschauung zu bringen; und wir gestehen gerne ein, daß der Kranz, der ihr heute geworfen wurde, ein würdig errungener war; was der freudige Applaus des ziemlich zahlreich versammelten Publikums beurkundete, an das Fr. v. W. einige einfache, wohlgewählte Abschiedsworte richtete.

Stumpf.

— Am 28. d. M.: „Lazarus Polkwitzer." (Lezes Auftreten des Komikers Hrn. Rott.) — Rott, der theatralische Magnet, der da die Musentempel der beiden Schwesterstädte allein schon mit eifrigen Besuchern zu füllen vermocht — Rott, der allgemeine Liebling, hat uns verlassen. — Der Schmerz, den hierüber Rott's viele Freunde und Verehrer fühlten, mag nur dem des Referenten gleichkommen, der nun heute das dritte Mal über „Lazarus Polkwitzer" referiren muß. — Warum hast du uns dieses angethan? man sagt doch sonst, Ende gut, Alles gut — und warum gerade hatten die Nebenbeschäftigten dies heute nicht im Auge? — Gewiß blos aus der edlen Absicht, uns darzuthun, wie viel wir an Hrn. Rott verlieren. — Das Haus war übrigens schwach besucht. St.

— Mad. Grill, die vortreffliche dramatische Künstlerin, ist wieder hier angekommen u. wird ihren unterbrochenen Gastrollen-Cyklus auf hiesiger Bühne wahrscheinlich fortsezen.

Lokalbemerker.

— Man schreibt uns aus Wien: „Die Trauung Ihrer k. k. Hoheit der durchlaucht. Prinzessin Elisabeth, Tochter des höchstseligen Palatins (geb. den 17. Jan. 1831), mit dem Prinzen von Modena wird ganz bestimmt am 4. d. M., um sechs Uhr Abends, in der k. k. Schloßkapelle zu Schönbrunn, vollzogen werden. Die zur öffentlichen Besichtigung in der Trabantenstube der k. k. Hofburg exponirte Ausstattung der hohen Braut, ist eben so prachtvoll als ein Muster des guten Geschmakes und besteht blos aus inländischen Erzeugnissen."

— Es wird doch noch so manche edle That im Stillen verübt, die sich nicht auf den lauten Journalmarkt drängt und ihren schönsten Lohn in einer Dankesthräne des Hilflosen finden. Ein Ofner Cafetier (zur Brüke) hatte einen alten Marqueur, den er jedoch wegen Untauglichkeit zum Dienste entlassen mußte. Der alte Mann war ganz niedergeschlagen; er klagte dem Cafetier sein Elend und äußerte den Wunsch, nur so viel Geld zu haben, daß er sich in Pesth einen „Kaffeschank" eröffnen könne. Der wakere Cafetier übergab dem alten Diener sogleich die nöthige Summe und sicherte dadurch so ziemlich dessen Zukunft. — „Hoch klingt das Lied vom braven Mann u. s. w." 8.

— Unsere Fruchthändler kaufen im Banate ungemein viel Getreide zusammen, da der Weizen mit 2 fl. gestiegen ist. Schöne Aussicht auf eine hungerige Gegend! 8.

— Der kön. Rath v. Döbröntei schlägt dem Josephsdenkmalvereine vor, statt des ungarischen Marmors zum Piedestal lieber ungar. Granit zu verwenden, der sich im Tatragebirge (Zipser und Liptauer Kom.) reichlich vorfindet. 8.

— Ein junger Mensch, der neulich in Begleitung seines Hofmeisters einen Spaziergang in der Gegend des Pulverthurms machte, fand daselbst ein Portefeuille mit 680 fl. C. M. Der Finder wollte es sogleich in den Zeitungen bekannt machen, um dem Eigenthümer den Fund zurükzustellen; allein der vorsichtige Hofmeister rieth, lieber erst abzuwarten, bis Jemand in den Zeitungen den Verlust reklamiren werde. Sie lasen täglich alle Intelligenzblätter sorgfältig durch und richtig fanden sie irgendwo, daß eine arme Frau dieses Geld, ein anvertrautes fremdes Eigenthum, verloren habe. Sie suchten sogleich die arme Frau auf, und nach vollkommener Ueberzeugung, daß sie wirklich das Portefeuille verloren habe, stellten sie ihr Alles unverlezt zurük. 4.

— Wir melden hiemit unseren geneigten Lesern, daß das „Divatlap" auf unsere Aufforderung, den jüngst verleumdeten deutschen Redakteur namentlich zu bezeichnen, nicht geantwortet hat. Wir überlassen es dem Urtheile des Publikums zu entscheiden, wer nun der Lügner ist?! 8.

— Die Stadt Esseg besizt gegenwärtig zur Begründung eines Findelhauses ein Kapital von 451,000 fl. W. W. Wann wird Pesth-Ofen einmal so viel für diesen Zwek beisammen haben? 8.

— Ein junges Frauenzimmer, das vorige Woche, theils durch Eifersucht von Seite ihres Geliebten, theils durch charakterlose Zwischenträgerei eines anderen Mannes, sich zu vergiften veranlaßt wurde, soll nun, da selbe ohne weitere ärztliche Untersuchung zur Erde bestattet wurde, auf Veranlassung der Behörde, neuerdings ausgegraben u. einer gerichtlichen Beschauung unterzogen werden. 8.

— Wir lesen in einem Pariser Blatte: „Der österreichische Gesandte in Portugal, Graf Alexander Esterhazy, ist mit dem Fräulein Franziska von Rohan-Chabot, Tochter des Herzogs von Rohan-Chabot, aufgeboten worden."

— Das Kaffehaus in der Windgasse, das bis jezt „zur Stadt Paris" genannt wurde u. seit einiger Zeit gesperrt war, wird gegen Ende dieses Monats in einer ganz neuen, prächtigen Umgestaltung wieder eröffnet werden. Es wird nun „zum Nador" (Palatin) heißen und der vortheilhaft bekannte Cafetier Hr. Wersak ist der neue Unternehmer dieses Kaffehauses, das eine Zierde unserer Stadt zu werden verspricht.

Beilage. Bildniß Se. k. k. Hoheit des durchlauchtigsten Erzherzogs

Stephan,

königlichen Statthalters von Ungarn.

Wir übergeben hiemit unsern geehrten Abonnenten ein (von Fuchsthaller gezeichnetes und gestochenes) Porträt, daß sich eben sowol durch seine künstlerische Ausführung als frappante Aehnlichkeit auszeichnet. — In dem Augenblike, wo S. k. k. Hoheit auf der Rundreise im Vaterlande begriffen ist und überall den höchsten Enthusiasmus erregt, dürfte ein solches Souvenir auch unsern geehrten Abonnenten in den ungarischen Provinzen von doppeltem Interesse sein.

(Einzelne Exemplare sind im Redaktionsbureau zu Ofen, nächst der Brüke, Nr. 77. à 12 kr. C. M. zu haben.)

Modenbild. Nr. 35.

Paris, 15. Sept. Promenaden- und Visitenanzüge für den Herbst. 1. Die stehende Dame. Hut von Krepp und Spizen, mit Blumen geziert. Kleid von Poult de Soie mit glattem und hinaufragendem Leib, der fast ganz von einer Doppelpelerine bedekt ist. Mantelet von schwarzem Poult de Soie. — 2. Die sizende Dame: Rosenrother Atlashut mit Bandschleifen geziert, welche dazu dienen, zwei Spizen-Barben zu halten, deren Enden auf jeder Seite herabfallen. Kleid von Satin á la reine, mit Amazonenleib, der vorne mit Knöpfen versehen ist. Volants und Aermel mit Effilés besezt.

☞ Da jezt die Saison da ist, wo die Herbstanzüge angefertigt werden, so ergreifen wir die Gelegenheit, abermals auf die Arbeiten des Herrn Mindszenty (Herrengasse) zurükzukommen, welcher Mantillen, Kleider, Ueberröke u. s. w. nach den besten Pariser Modellen, die ihm alle zu Gebote stehen, auf das Geschmakvollste ausführt.

Beilage: „Handlungszeitung" Nro. 42.

Halbjähriger Preis 4 fl., postfrei 5 fl. — Prachtausgabe 5 fl. und postfrei 6 fl. C. M. — Man pränumerirt im Redaktionsbureau zu Ofen (Fischerstadt, Nr. 77, nächst der Schiffbrüke), in den Kunsthandl. der HH. C. Miller, J. Wagner u. Treichlinger u. in J. G. Weißenbergs Papierhandl. (Servittenplaz) in Pesth u. allen k. k. Postämtern.

Ofen, gedrukt in der königl. ungar. Universitäts-Buchdrukerei.

M.D.K.

Frsszel Alajos belsőépitész

Kórház , Dunaujváros

Épitész Farkasdy Zoltán

Magyar Epitőművészet 1967/3. 8-15.l.

Fuchs Tamás 2003. dec. 27.

Rosszcsontok

Rejtély: hol marad Sly?

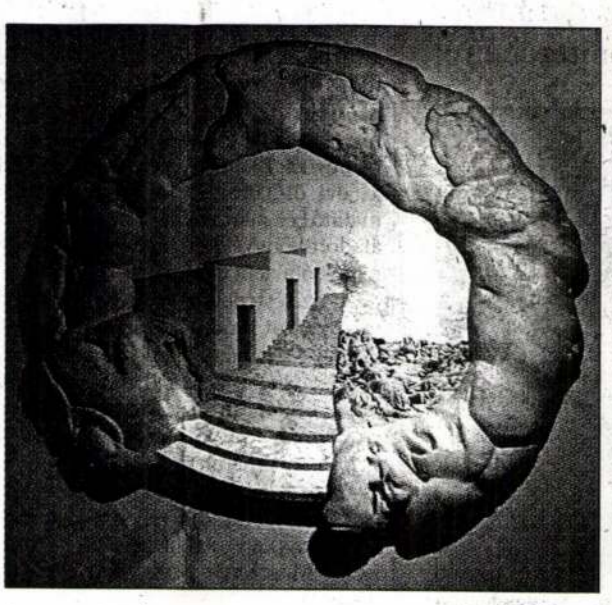

Losonczy István: Non Stop

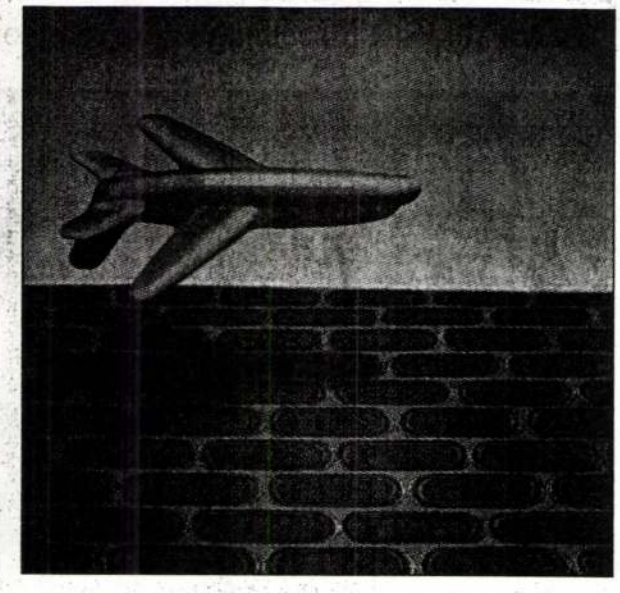

Fuchs Tamás: Repül (hanyatt)

A jelenlegi magyar művészet újfajta látásmódú alkotóinak munkáiból nyújt ízelítőt a Műcsarnok *Rosszcsontok* nevű tárlata. Tizenhat újító szellemiségű kortárs képzőművész reflektál a külvilágra a február 8-ig nyitva tartó kiállításon. Központi témája a változás, a függetlenség, a barátság és a szabad perem problematikája.

A Rosszcsontok kurátora, Uglár Csaba képzőművész, barátaival együttműködve hívta életre a tárlatot. Lelkesen beszél a kiállító művészekről, akik teljes mellszéleséggel vállalják a rosszcsontok megnevezést. Ő most egy álmát állítja ki 3D-s animációban megfogalmazva. Számára az egyik legfontosabb dolog a barátság, a másik a szabadság. Nem is annyira rosszak ők, csak nagyon szabadok.

A megnyitóra késve érkezem, és amíg Csabával lent kávézunk az alagsori bisztróban, addig fent bezárják a kiállítótermeket. A megnyitónak vége, záróra. A művekről elméletben mindent tudok, de még nem láttam semmit. Bejutunk végre, és rögtön egy rendkívüli aprólékossággal kidolgozott munka szippant magába. Losonczy István 220 centiméter átmérőjű Non Stop című darabja a plasztika, a grafika és a festészet technikáját ötvözi. Ez a matéria, de a mű úgy lenne komplett, ha mellékelnék a hozzá tartozó nyolcoldalas szöveget, amelyet a kép alkotója írt.

Bodó Sándor az utcáról hozta be kiállítási anyagát a múzeumba. Egy óriásposzter részletét, amelyre egy járókelő előzőleg aktuális gondolatait írta fel. Bodó ötlete volt, hogy hozzák el a kiállításra Sylvester Stallone saját kezűleg festett, önmagát Rambóként ábrázoló nagyméretű olajfestményét. A szervezés – értesülésem szerint – sokáig jól haladt, most még sincs itt a szenzációs műalkotás. A szervezők nem voltak hajlandók magyarázatot adni a kép távolmaradásának okáról, sőt, a témát érintő kérdésekben hírzárlatot rendeltek el. Kíváncsian várjuk a fejleményeket.

Egy kisebb szobában Horváth Tibor: Töke van a menyasszonynak című műve kapott helyet. Azt nem árulom el, hogy mit rejt a szobácska. Horváth Tibor az idén Guinness-rekordkísérletet tett: a világ legrövidebb diplomavédésével szeretett volna bekerülni a rekorderek közé intermédia szakos hallgatóként. A könyvbe nem került bele ugyan, de ötletével hírnévre tett szert, és diplomavédését végül elfogadta a tanári kar.

A függetlenséget külső megjelenésével is sikeresen hangsúlyozó Szilágyi László punk festő. Nem csupán egyik művét, hanem egész életterét tárja elénk. Veszprémi otthonából minden lakberendezési elemet bepakoltak egy teherautóba, és felhoztak Budapestre. A kiállítóterem közepén elkerítettek egy területet, ahol berendezték a festő otthonát, erős személyiségének masszív lenyomatát. Rengeteg festmény, rengeteg festék, graffitik: káosz és anarchia a falakon. Az új lakás kertjében, azaz kívül a rögtönzött építményen, Goran Dimic installációja Magyarország utolsó napját vizionálja. A visszapillantó tükrökön a hitleres wunderbaum békésen megfér majd a radnótis wunderbaummal (kérem, ne ijedjenek meg, ezek csupán új stílusú kocsibelső-illatosítók!). A végzetes napon a tükörbe visszapillantva kék égen úszó kenyérfelhők mosolyognak vissza ránk. Megnyugtató.

Komoróczky Tamás sem mutatványos, de ez alkalommal tiki-takival szambaritmusokat játszik. A fiatalember 2001-ben a Velencei Biennále magyar pavilonjában Social Intercourse (társadalmi érintkezés) nevű munkájával szerepelt.

> *Az itt szereplő művészek nagyjából egyszerre a hatvanas években, a hetvenes évek elején születtek. Szemük az ismeretlen jövőt fürkészi.*

Szépségesek Szilágyi Lenke fotóművész fekete-fehér képei és Fuchs Tamás olajfestményei (lásd fotó). Az eredetileg festményeket készítő Korodi Jánostól most fotómontázsokat láthatunk. Alapanyagául egy művészeti áruházlánc ingyenes promóciós kiadványai szolgáltak. Csáki László fából és furnérlemezből készített el a kiállításra egy hatvanas éveket idéző intarziás faliképet, illetve egy asztalt. Az asztal mellett egy tévén Pálfi Szabolccsal közösen kivitelezett animációk, a magyar reklámipar gagyi megnyilvánulásait fricskázó álreklámfilmek peregnek.

Szántó Dániel: Merci című fekete-fehér képregényének szekvenciái sorakoznak az egyik falon. Rajzait figyelve nehezen hinném el, hogy ez élete első kiállítása, pedig az. A „merci" szónak az autómárkán és a francia köszönetnyilvánításon felül van egy harmadik jelentése is: a noxiron tablettát hívták így, amelyet mákteával volt szokás bevenni. A lehengerlő rajztechnikájú képregény naturalisztikus hűséggel ábrázolja a „mercis" utazást. Ez az egy drogos utalás van a kiállításon.

A Rosszcsontok egy jól behatárolható attitűdöt, egy életérzést szeretne átadni a nézőknek. Az itt szereplő művészek nagyjából egyszerre a hatvanas években, a hetvenes évek elején születtek. Avantgárd szemléletű alkotók, szemük az ismeretlen jövőt fürkészi. Az irónia, a humor, az abszurditás eszközével harcolnak művészi szabadságuk megtartásáért.

HUDÁK HAJNAL

velezési címe:	1014 Budapest Úri utca 49

EÖRSI GYULA

1922–1992

1969 tavasza volt, ültünk Szegeden, a Virág cukrászda teraszán, a híres, nagy tekintélyű jogtudós és a harmadéves egyetemista. A beszélgetés számomra váratlan fordulattal a jogi kérdésekről „az" íróra és „a" novellára, *Thomas Mannra* és a Tonio Krögerre kanyarodott. Németül idézte a novella első mondatait. Akkor még nem tudtam, nem tudhattam, hogy mit jelentett számára ez az írás és a Thomas Mann-i életmű többi darabja. Egy ízben elmesélte, hogy pszichológusnak készült, de közbeszólt a háború, így lett jogász. A Tonio Kröger alakjában megírt kettősség egész életét végigkísérte.

Sok évvel később írt egy könyvet a jogrendszer tagozódásának problémáiról, amely meglehetősen visszhangtalan maradt, míg meg nem jelent egy kíméletlenül éles, de intellektuálisan a szerzőhöz méltó kritika, egy addig ismeretlen jogász tollából. Eörsi Gyula válasza hasonló módon és színvonalon, a szokásos udvarias formák mellőzésével íródott. Nem értettük a helyzetet, nem tudtuk ki a kritikus. Amikor megkérdeztem Tőle, azt mondta: „Nem emlékszel? Fordítsd csak le magyarra Tonio Kröger nevét." Máig őrzöm a kritika és a válasz különlenyomatát, rajta az ajánlás, amit – hogy a két aláírás ne legyen egyforma – „Korsós Antal" bal kézzel írt.

Ha azt mondom, hogy nagyon nagy tudós volt, egyike a legnagyobb magyar magánjogászoknak, méltó a nagy elődökhöz, akkor ez a szakmabeliek számára közhely, miközben a nem jogászok feltehetően nem tudnak a kijelentéssel mit kezdeni. Pedig valóban az volt, tudós és tanár. Jogásznemzedékek nőttek fel a keze alatt, hallgatták csillogóan szellemes, tömör előadásait az egyetemen és csak később értették meg, mit jelentett számukra az a tudás, amit tőle kaptak. Nemcsak tárgyi értelemben, hanem szemléletben is, abban, hogy léteznek másfajta jogrendszerek, más megoldások, más ideológiák, amelyeket saját véleményünk fenntartása mellett is ismerni és tisztelni kell, abban, hogy a tolerancia kötelező, abban, hogy ki kell tekinteni a világba, hogy nem lehet többé elzárkózni.

Akik olyan szerencsések voltunk, hogy mellette dolgozhattunk az Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézetében, úgy szólítottuk: Főnök. Így beszéltünk róla akkor is, ha éppen nem volt ott és így említjük ma is, amikor már végképp nincs közöttünk. Az ő munkatársának lenni kitüntetés volt és naponta új kihívás, mert számára csak a teljesítmény számított. Ha elkészült egy munka, az volt a fontos, mit mond róla, mert mindent elolvasott, a kezdő első recenzióját éppen úgy, mint a nagynevű kolléga új könyvét. A „csapat", mert az intézetben a hatvanas-hetvenes években volt körülötte egy csapat, mára szétszóródott, ki nagykövet lett, ki egyetemi tanár, ki alkotmánybíró, de az irányítása mellett eltöltött idő, az intellektuális műhely, amit egyéniségével és tudásával teremtett, és amit nemcsak a múló idő szépít meg, mindnyájunk életútját meghatározta.

Pályája során – méltán – sok elismerést kapott. Állami Díjat és akadémiai Aranyérmet, volt az ELTE rektora és az Akadémia osztályelnöke. Mégis, a legbüszkébb talán arra volt, hogy 1980-ban egy ENSZ-konferencia, amely végső formájába öntötte a nemzetközi kereskedelmi jog mindmáig valószínűleg legfontosabb egyezményét, szakmai tekintélyét elismerve, őt választotta elnökéül. És miközben keményen dolgozva tudásának és képességeinek maximumát nyújtotta, hogy végre sikerüljön elérni azt, amit közel ötven évig nem lehetett megvalósítani, írt angol nyelven egy, saját magát, az elnököt sem kímélő, gyilkos szatírájú színdarabot (egy szonggal), a jog egységesítéséről. A színdarab, amelyet testvéröccse, *Eörsi István* fordított utóbb magyarra, a legrangosabb amerikai jog-összehasonlító folyóiratban jelent meg. Egyszer azt mondta – félig tréfásan, félig komolyan – „ez a legfontosabb művem".

Mit mondhatnék még róla, hiszen a gyász perceiben a szavak olyan suták. Talán azt, hogy minél több befolyás adatott neki az évek során, annál szerényebb lett. Talán azt, hogy bölcs volt és mély humorú. Talán azt, hogy egyetemes műveltsége volt és már akkor is Európában gondolkodott, amikor ez még nem volt divat.

A sors kegyetlen tréfája, hogy a szörnyű betegség először a jogot felejtette el vele. Azután mind több fal emelkedett köré, amelyeket egyre kevésbé lehetett áttörni. Az utolsó időben jóformán már beszélni sem tudott. 1992. április 20-án, hetvenéves korában halt meg. A többi, most már valóban és véglegesen, néma csend.

Ma temetjük.

Sándor Tamás

Csőd és mozi

Hogyan lehet ma Magyarországon filmet csinálni? Nem jó a kérdés. Hogyan *nem lehet* ma Magyarországon filmet csinálni? Nos, végy egy fordulatos, kedves, bohókás történetet, keress hozzá népszerű szereplőket, és fordulj a leginkább rentábilisnak vélt hazai iparvállalatokhoz. Ajánld föl nekik a biztos siker nyújtotta reklám előnyeit anyagi támogatás fejében. Vagyis: keress szponzorokat. Biztos, hogy nem fogsz találni. Legalábbis nem eleget. De azért kezdd el a filmet, bízva a hazai gazdasági föllendülésben.

Nagyjából ilyen kondíciókkal kezdi el a Hunnia Filmstúdióban a színész *Koltai Róbert* és az író *Nógrádi Gábor* a stílszerűen *Sose halunk meg* című játék forgatását (míg a forgatókönyvet mindketten jegyzik, a költségkímélés okán a színész nemcsak a főszerepet alakítja, hanem rendez is).

Koltai Róbert egy korábbi filmszerepben

filmbarátok, akiknek momentán volt egy-két milliócskájuk.

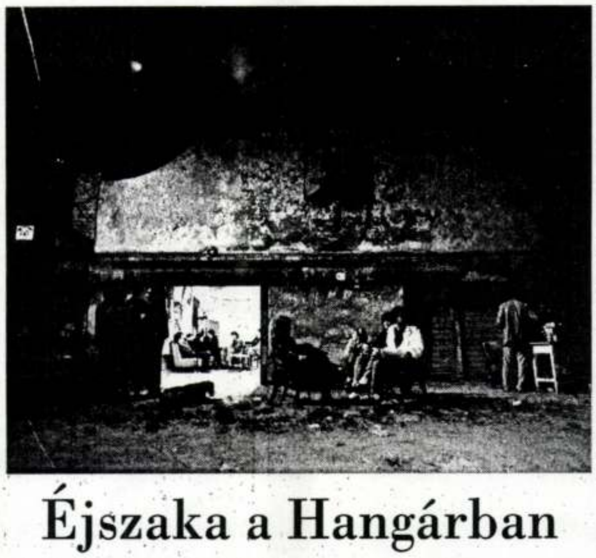

Éjszaka a Hangárban

A Gyöngyösi utcai metrómegállótól fiatal csapat indul a Duna-part felé, kérdeznem sem kell az utat, láthatólag ők is Pest egyik új éjszakai kávéháza felé tartanak. Hangoskodnak, nevetgélnek, kergetőznek. Tehetik. Autó nem jár a Meder utca macskakövén, kétoldalt is csak elárvult gyártelepek, roncsok, hulladékok és meredező daruk. Gyárak, valamit gyártottak, most jobb jövőjükre, privatizációjukra várnak.

Az utca végében, a Népszigetre átvivő gyalogoshíd magas korlátján felirat: *Hangár*. Ide jöttünk.

A híd tövében partra vetett rozsdás hajómaradványok, az öbölben jégre váró jégtörők és a Duna sötétje.

Ganz-Mávag Kajak-Kenu Szakosztály – függ a volt csónakházon a majd' lerohadó tábla. A szélesre nyitott ajtó előtt nem áll izomagyú beengedő, hogy „levegyen belépőre", és a söröket is akadálytalanul hozzák-viszik a térre. Biztató jelek.

A fehérre meszelt falakon és tövükben négy ifjú képzőművész munkái. *Baranyai Levente* vakolatvastagságú festékkel fölrakott képei (A kis dög, Jegyeket, bérleteket...!), *Csoma Gábor* festményei és élénk színekkel festett papírszobrai, ősállatai, kék lovon ülő kopott aranyfüstlemezzel borított kis figurája (*Váci András* lovasszobra). Ők ketten és *Fuchs Tamás* főiskolások, negyedikük, *Korodi János* a Casus művészeti menedzserképző hallgatója, és egyben a Hangár szervezője, ideiglenes disc jockeyja is. Úgy tervezi, kéthetente friss tárlatot tud ide szervezni. Később talán a bemutatkozók egy-egy alkotásából gyűjteményt hozhat létre, hogy a jelenlegi huszonéves generáció tevékenységét dokumentálja.

Hátul, a büfében húszért üdítőt, ötvenért sört kínálnak, és a káposztás rétes, amit egy nagymama sütött, isteni.

A pult mögött fiatal lányok, a Hangár szervezői, üzemeltetői. Iparművészetisek, kiállításrendezők, alkotók maguk is. Így, öten, együtt jártak középiskolába, és azóta is gyakran dolgoztak csapatban. Novemberben a Műcsarnok *Tatarozás* című rendezvényén ők tervezték és kivitelezték a nagy sikerű tetőkávéházat. Akkor született az ötlet, ami itt áprilisban megvalósult. Egy „galéria-kávéház", ahol mindenki úgy szórakozik és viselkedik, ahogy tud.

Összejöttek az itteni szakosztály edzőivel, akiket elhagyott korábbi támogatójuk. Ők maradtak, hogy „társadalmi munkában" életben tartsák félszáz sportolóért a nagy múltú sportklubot. Azóta vállalkoznak, kempinget nyitottak a Népszigeten, és bérlik a Hangárt a Ganz utódjától, hogy a befolyó pénzekből élni, edzeni és versenyezni tudjanak.

– Támogatás helyett csak a szorongás maradt, hogy bármikor eladhatják fejünk felől az épületeket, amelyeket még a gyár dolgozói építettek a századelőn – mondja a telep idős gondnoka.

Nekik nagyon tetszenek a fiatalok elgondolásai. Igaz, a nyitás második hetében máris megkísértették őket a belvárosi hiénák, hogy tőkét, százezreket hoznának ide, ha átvehetnék a már beindult „üzletet" – de ők ellenálltak a kísértésnek. Végiggondolták, a befektetéssel együtt jönnek a kidobófiúk, a játékgépek, a taxik és a súlyos belépők, később talán a maffia gázsprayi és cirkuszai. Ezzel odavesznének terveik egy angyalföldi kulturális és sportcentrumról. Non profit vállalkozásuk a rögösebb utat választotta. Egyesületalapítás, pályázatok benyújtása, ahová csak lehet – talán akad támogató a fennmaradáshoz és a fejlesztéshez.

Bíznak benne, hogy lesz együttműködés a két csapat – a tervezett alkotótáborok résztvevői, a kiállítók és a sportolók – között. Hogy ne csak kocsma legyen itt, hanem több annál.

A kezdet ígéretes – meséli lelkesen *Irmai István*, edző és „vállalkozó". Hisz abban, hogy nevelő jellege lesz ennek az egésznek. A „saját" fiai közül az egyik még a kiállítás megnyitása előtt Korodi János *Önarcképét* nézegette. Értetlenkedett, mit akart ezzel a felismerhetetlen puzzle-lal, aki csinálta. Bemutatták neki Jánost, aki felhívta a figyelmét az itt-ott kivehető arcrészletekre, ami azután lett ilyen, hogy arcképét egy puzzle-ra fölragasztotta, kivágta darabonként és véletlenszerűen rendeződött el a kompozíció. – Ez baromi jó ötlet! – lelkendezett az evezős, majd még órákig beszélgettek.

A „főállásban" képzőművészeti szakközépiskolásokból álló, *Ness* együttes, hirtelen elnémul. Kiment az egyik erősítő. Míg másik érkezik, addig tanáruk, *Barnás Ferenc*, aki fuvolán kísérte feszes rockzenéjüket, félórás improvizációt ad egy dobossal és egy basszusgitárossal. Közben sokan elszállingóznak. A sziget reflektorai szabdalják a Duna vizét. A parton már – vagy még? – ott gubbasztanak a horgászok. A matrózok viszik hajójukra „úti söreiket". Egyébként mindenkit magába fogad az éjszakai 182-es.

Sós B. Péter

Tévés hírműsorok amerikai magyaroknak?

– avagy egy sajátosan magyar kultúrkapcsolat anatómiája

Meglehetősen furcsa históriának tűnik az amerikai Scola televíziós kábelhálózat magyarországi ügye, amelyről a közelmúltban a Rádió 168 óra című műsora számolt be.

A tengerentúli társaság ajánlatot tett, hogy szívesen közvetítene Amerikában – ingyen! – Magyarországon készülő, magyar nyelvű hírműsorokat az ott élő magyar származású nézőknek, ugyanúgy, ahogy a világ negyven országából érkező tudósításokat forgalmazza. Az ajánlattal társaság megbízottja több mint egy éve jutott el hazánkba, közelebbről – eléggé meglepő módon – a Magyar Demokrata Fórum központjába. Ott tárgyalás és levélváltás kezdődött az ügyről, melyben az MDF „felajánlotta" a Magyar Televízió Híradó és A Hét című műsorát, de a kazettaátjátszáshoz pénzt kért az amerikai féltől – természetesen dollárban. A társaság azonban közölte, nem áll módjában erre áldozni, hiszen a sugárzást ingyen vállalja, és a többi partner is gondoskodik a szóban forgó költségekről.

A 168 órában nyilatkozott az MDF külügyi osztályának vezetője, az MTV Híradó és A Hét főszerkesztője is (utóbbi nem emlékezett a megkeresésre). Munkatársunk megkérdezte az ügyben *Hankiss Elemér* tévéelnököt, mert a rádiós híradásban úgy szerepelt, ő szignálta volna ki *Pálffy G. István* nevére a Scola-ajánlattal kapcsolatos levelet. Az elnök – meglepetésünkre – semmit sem tudott az ügyről, ámbár más, hasonló megkereséssel foglalkozik. Megígérte, újabb tíznapos amerikai tartózkodása során (a stanfordi egyetemen tanít) tisztázza a Scola révén kínálkozó lehetőségeket.

Ezután kereste meg washingtoni tudósítónk *Szabó Csabát*, a magyar nagykövetség kulturális tanácsosát, aki – mint kiderült – idén március óta foglalkozik a Scola tévével. Méghozzá nem kérésre vagy utasításra, hanem magánlelkesedésből, egy véletlen jóvoltából.

Ugyanis – mint washingtoni tudósítónknak elmondta – márciusban az Indianai Egyetemen járva hallott valakitől a Scola létezéséről, és az illető mutatóba lejátszott neki az általa videóra vett magyar nyelvű műsorokból. Szabó Csaba úgy látta, régi, esetlegesen kapott, gyenge, giccses dolgai voltak a Scolának. Nagy kár, mert tapasztalatból tudja: óriási itt a szomjúság a hazai képi információra. Kinyomozta hát, kik és hol csinálják a Scolát, s megkérdezte, miben lehetne nekik segíteni. A Scolánál nagyon megörültek a magyar nagykövetségről jött érdeklődésnek. Elmondották Szabó tanácsosnak, hogy ők maguk többször is keresték a kapcsolatot különböző magyarországi szervekkel, de azok nemigen kaptak a lehetőségen, vagy pedig horribilis összeget kértek azért, hogy rendszeresen időszerű magyar nyelvű felvételeket küldjenek.

Szabó Csaba ezek után két dolgot tett. Egyrészt részletes leírást kért a Scoláról és idegen nyelvű adásáról, másrészt az E-Mail számítógépes beszélgető-levelező rendszeren keresztül további adatokat és nézői véleményeket szerzett be róla. Most már együtt az egész paksaméta, amit – a saját javaslatát tartalmazó feljegyzéssel együtt – az első diplomáciai futárral elküld a Külügyminisztériumba. Véleménye: ezt a páratlan anyanyelvi tájékoztatási lehetőséget nem szabad veszni hagyni. A dolog természeténél fogva a Magyar Televízió nélkül nehezen képzelhető el a megoldás.

S. P.–V. Gy.

ÜNNEPELJÜNK EGYÜTT!

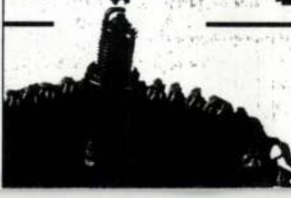

Vegyen a tortánkból egy nagy szelet Mitsubishit.

Egy éve a Mitsubishi haszongépjárművek hivatalos forgalmazója a *Duna Interservice*.

FUCHS Tamás

M.D.K

Fuchs Tivadar
faragó

Nemrégiben készült el az
„Ürgeöntő gyerekek" cimű műve,
most a „Bicsérdi Anatásos" dol-
gozik.

—: Faragóművész-tanácsekből
Dunaújvárosi Napló, 1955. aug. 14 - 6 kg

M.D.K.

FUCHS Zoltán

1930-ban Nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 340.l.

FUCHS Jochen

MNk

Fuchs Zsigmond
nyomdája

épült címet nyert. (Pallas nyomda)

– a párisi világkiállítás kitüntetései

Grafikai Szemle 1900 évf. 9 sz. 126 l.

mDK

Fuchs Sigmond: metsző

Tanulmány a kissel való fametszésről. Az ujárás ismertetése.

Fuchs Sigmond: A kismetszésről
Arotskai tende 1891 3 sz. 39 l. 4 sz 57 l 5. sz. 71 old.

FUCHS ZSIGMOND
nyomdász, gépmester (1853–?)

A pesti Deutsch nyomdában tanult. Dolgozott Bécsben, majd Légrádynál, Pallasnál stb. Jelentős nevelői és szakírói tevékenységet folytatott.

Magyar könyvmüvészeti törekvések a századfordulón
MTA MKCS és Petőfi Irod.Muz.közös kiadványa Bp.1975.

Fuchs Zsigmond metjő

MDK

Tanulmánya
A kissel való fametjesről. Gyakorlati tapasztalati alapon.

Fuchs Zsigmond: A kismetjesről.
Grafikai Lende 1891. 3 z 39 l 4 z 56 l, 5 z. 71 l.

432/1902 sjhy

6-ik.
ex 1902 szám.

A
Müemlékek országos Bizottsága
Méltóságos Elnökségének

Budapesten
VI Andrássy út 66. sz.

Alólirott a mellékelt utazási számlát azon tiszteletteljes kérelemmel terjesztem be a méltóságos Elnökségnek, hogy Bártfáról Eperjesre történt átköltözködésem alkalmából felmerült költségeimet megállapítva, folyósíttatni kegyeskedjék.

Tiszteletteljes kérelmemet megújítva maradtam a Méltóságos Elnökségnek

Eperjesen 1902 július hó 3án

alázatos szolgája.

Fröde Pál
főpállér.

..1.. db.

Elfogadásra ajánlja

[illegible]
a müemlékek orsz. bizott. építésze

Budapest 1902 szept. 18

432. szám 1902. Beadatott: szeptember 19e.

Tekintetes

Országos Műemléki Bizottság

Budapesten

Mellékelve van szerencsém Fröde Pálnak, az eperjesi róm. Kath. plébánia templom torony helyreállitásánál alkalmazott főpállérnak abbeli kérvényét bemutatni, melyben Bártfáról Eperjesre történt átköltözése alkalmával felmerült úti költségeinek megtéritését kérelmezi. — Neverettnek e kérését a magam részéről méltányosnak találván, tisztelettel javasolom, miszerint azt további el. birálás és eljárás céljából a mnélt. Vallás és Közoktatás ügyi miniszter úrhoz felterjeszteni méltóztassik. —

Budapest 1902 September hó 18án

Tisztelettel:

Hemecke Frigyes

Fröde Pål

D Fröhlich Antal

Képzőműv. kabadis-
kola (1916-18)
növendéke volt

Ø

Fröhlich Ferenc

cisetör.

vul. 1882. Esti tanf.

mintárás

Értimisk 1903/4.

43. l. ~~35~~

WOLFGANG HUBER

in Weinberger. Mit 135 Abbildungen. In Leinen M. 18.—

HANS MULTSCHER

rt Gerstenberg. Mit 175 Abbildungen. In Leinen M 18.—

PHILIPP OTTO RUNGE

ıd sein Werk. Von Paul Ferdinand Schmidt. Mit 80 Bildtafeln.
In Leinen M 10.—

ARL FRIEDRICH SCHINKEL

ust Grisebach. Mit 110 Abbildungen. In Leinen M 10.—

PETER VISCHER

mon Meller. Mit 110 Abbildungen. In Leinen M 12.—

MICHAEL PACHER

nes von Allesch. Mit 113 Abbildungen. In Leinen M 18.—

V E R L A G Z U L E I P Z I G

Spamersche Buchdruckerei in Leipzig

Frölich, Eraz

1754-ben restaurálta a pannonhalmi koronázó palást mintát, nevés Szent Pál lábánál örökítette meg

Mihályi Ernő dr.

Pannonhalma.

MAGYAR MUVESZET

1928. 49. l.

Fröhlich Frigyes Sámuel
Szobrász

1833. kapott Kassán polgárjogot és képfaragó műhelyt nyitott

LykaMagyműI800-50
402. l

MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG
SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE
BUDAPEST, IX. RÁKOS-U. 10

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrhölgynek

BUDAPEST,

Iffj. Kellner E. Bpest.

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

CONFERENZE

che

il Rev.

P. VITTORINO FACCHINETTI

Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

LA RADIO IN VOLO

LA PRESIDENZA

Gli ospiti sono graditi.

Fröhlich Frigyes Samu

kőfaragó

L.

Szendrey-Szentiványi

534. l.

Gömörmegyei tanfelügyelőség

VII. 290.

Fröhlich Frigyes Samu, kőfaragó (lapicida). 1833-ban nyert polgárjogot Kassán.

Kemény Lajos: Műtörténeti adatok Kassa multjából. *Arch. Ért.* 1909. 435. l.

CASPER FRÖHLICH, pékinas

1754-ben Mária Terézis zászlót adott a soproni pék-céhnek. Ünnepen a zászlót kék sapkában és fehér leibliben a inasoknak kellett vinniök. A ruhát a céh adta nekik, de egyizben 50 magyar forintot kellett fizetniök érte. Casper Fröhlich von. Martins-Berg 50 forintot fizetett.
---------- 167. old. 42. jegyz

DOMONKOS OTTÓ: A soproni pékház és a pékek XVI-XIX. századi céhemlékei 143. old

A RÁBAKÖNA, A Győri Xantus János Muzeum Évkönyve, 17. sz. Győr, 1975.

Frőlich Gyula, asztalosmester

A Pécsett müködött legjelentősebb kisiparosok adattára.
Asztatlosok:.1887-ben szül.Hajóson.1906-ban szabadult.
Az antik bútoriparban képezte ki magát.1917-ben alapi
totta üzemét. 161.old

B.Horváth Cecilia: Mozaikok apácsi Kisipar történe-
téből az 1930-as években 149.old

A Jan.Pann.Múz-évk. XIX. 1974. Pécs

MDK

Fröhlich Ilona textilszak

végbizonyítványt nyert

Budiparrajziak 1932-33. 91 l.

FRÖHLICH JÁNOS, kesztyűsmester

Sopronban az 1847-es iparműkiállitás idején 4 mester 4 segéddel dolgozott. Fröhlich János, Mayer Ignác, és Logaticek Vencel. Kesztyüket és nadrágtartókat állitottak ki. 218.old. 25.jegyz

DOMONKOS OTTÓ: A kesztyüsök munkájáról 213.old

ARRABONA. 12. Xantus János Múzeum. Győr. A Győri Múzeum Évkönyve, Győr. 1970

FRÖHLICH JÁNOS, kesztyüsmester

Logatics Vencel
184[illegible]-ben Morvaországból, Horodestből jött. Először Fröhlich János kesztyüsnél dolgozott Sopronban, majd Dittmeyer Lőrincnénél müvezetői munkakört kapott. Majd re remeket készit, egy szarvasbőr nadrág, egy pár kesztyü és a céh felvette soraiba. 218.old. 23.jegyz

DOMONKOS OTTÓ: A kesztyüsök munkájáról 213.old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum, győr. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1970

MDK

Fröhlich Károly, Pozsony. Utazási ösztdij nyert a bécsi mü-akadémián.

Vas. Ujs. 1882, 495,496.l.

Fröhlich festő

Magyar Müvészet 1928.1-59.o.
Pannonhalma.

Komor János: Az Eggesült Izzó (Tungsram) Kulturhára Nyperten.

Tér és Forma. IV. é. f. 1931. 121-124 l. 8 áb.

MDK

Fröhlich

Korányi és Fröhlich: Seidler cipőüzlet a Kossuth Lajos u. (1932) Fénykép és alaprajzok.

Tér és Forma, 1933. 4-5.sz. 145.lap

MDK

Frőhlich Adrienne, ötv.zom.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

43.1.

MDK

Frölich Adrienne I.éves ötvös

munkája.Repr.XLIII.old.

Iparművészeti Iskola Évkönyve 1880-1941.
Bp.1942.

Frőlich Bernát

"Pirók-oktató" c. müvét megvásárolta a Magyar Müegylet a részvényesek közötti kisorsolás céljából,-közli az Irodalom és Müvészet c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1863. juli. 26.
IV. évf. 3o. sz. 556-557. lap

ifj. Fröhlich Flórián irodai gyak. MDK

Plakát tervezet, rajz
Téli táj, olf.

Pécsi képzőm. és műbarátok Társ. 1933. máj.
Első tehetségkutató kiáll.

FRÖLICH, Friedrich, rozsnyói származású

F. F., Hafnergesell, 9 hónapos fia meghalt. (1806, 521.l)

—

F. F., Töpfergesell, [illegible] 65 éves feleége meghalt. (1833, 531.l)

—

Ivenburger Zeitung
(Genthon)

FRÖLICH GOTTLIEB,lakatossegéd

A körmöci pénzverde személyzete:
A M.N.M.Éremtárában iratmásolatok 1748-1768.évekből emlitik a személyzet fizetését.Ebből összeállitható az alkalmazottak névsora.

FRÖLICH GOTTLIEB,lakatossegéd. 1748-+1759.VI.15. 42.old.

HUSZÁR L.JÓS: Pénzverés Körmöcbányán 1748-1768. években 32.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY,LVI-LVII.évf. 1957-1958. Akad.Kiadó,Bpest. 1958.

Frölich (Frelich) Görg, szijgyártó MDK

1690-ben vették fel Sopronban a szijgyártó és csiszár céhbe. 239. old. 15 jegyz.

FRÖHLICH, Sigmund, pozsonyi ügyvédjelölt

S. F., Tischlergesell, † 18 éves korában, Pozsony, 1843 május 8. (1843, 2641)

Trauburger Zeitung
(Genthon)

Tartozik	Követel	Tartozik	Követel

1818. 3. 25.

1727.

g y	Főösszeg	Pénz Tartozik
		25000—
	25000—	
	1500—	
per. q. 30-	6000—	
(iklos.)		

SALA 55 - (Scult. 65-77)

65 Pugile in riposo.	(bronzo).
66 Lotta giapponese.	»
67 Lottatore in riposo.	»
68 Giuditta.	»
69 Ebbrezza di Noè.	»
70 Tobiolo.	»
71 Abissinia.	»
72 La strage degli innocenti.	»
73 Giovinetta.	»
74 Chierico che canta.	»
75 Scrofa che allatta.	»
76 Don Chisciotte.	»
77 Pecari.	»

45 Baccanti	(disegno).
46 Fra le quinte (n. 3)	»
47 Carnevale	(tempera).
48 Fra le quinte (n. 4)	(disegno).
49 Dame viennesi.	»
50 Fra le quinte (n. 2)	»
51 Danza coll'ideale	»
52 Ritratto	»
53 L'anitroccolo morto	»
54 Ritorno all'alba	»
55 Allo specchio	»
56 Nude	»
57 Il veglione	»
58 Fra le quinte (n. 1)	»
59 La famiglia del saltimbanco	»
60 Il « can can »	»
61 Commedia dell'arte	»
62 Ballerine che si abbigliano (n. 1)	»

SCULTURE.

Tomba Cleto.

Nato a Castel S. Pietro (Bologna), il 19 Agosto 1898. Professore titolare di figura e ornato modellato al Liceo Artistico della R. Accademia di B. A. di Bologna. Ha esposto alle Biennali di Venezia del 1928 e 1936, alle tre Quadriennali romane, alla Mostra Internazionale di Barcellona, 1928. Vinse una medaglia d'oro e il 1° Premio assoluto alla Mostra di Bologna nel 1926. Fu premiato pure nel Concorso pel busto del Duce a Bologna nel 1934 e, con medaglia d'oro, nei Concorsi della Regina Imperatrice a Roma, nel 1935.

63 Madre e figlio.	(bronzo).
64 Arcangelo S. Michele.	»

802. TEASZŰRŐ, ezüst. Bécs, 1860. 24.—

803. TŰTARTÓ LÁNCON, ezüst. Biedermeyer. 35.—

804. NÉGYSZÖGŰ CUKORTARTÓ, ezüst. Bécs, 1900 körül. 320 gr. 135.—

805. HAJDÍSZ, gránátos gombbal. 14.—

806. HAMUTARTÓ, ezüst. 1900 körül. 20.—

807. ASZTALI ÁLLVÁNY, ezüst, Atlasz-alakkal. Berlin, empire. 1780 gr. 850.—

808. KÉT KIS SÓTARTÓ, ezüst. Neobarok. 60.—

809. HAT SÓKANÁL, ezüst. XIX. század. 24.—

810. KIS VIRÁGTARTÓ, ezüst. XIX. század. 41 gr. 30.—

811. KIS VIRÁGTARTÓ, hasonló az előbbihez 31 gr. 25.—

812. FÉRFI ZSEBÓRA, arany. Jelezve: Doxa. 350.—

813. KIS CSOKOLÁDÉSKANNA (gyermekjáték), ezüst. Bécs, XIX. század. 20.—

814. TALPAS CUKORTARTÓ, ezüst. Bécs, XIX. század. 335 gr. 80.—

815. POHÁR, ezüst, KF (Fröhlich Károly) mesterjegy. Kassa, 1864. 210 gr. 200.—

816. TRÉBELT PLAKETT, Jézus képmásával, ezüst. Magyar, modern. 10.—

817. TRÉBELT PLAKETT, Szűz Mária fejével. Magyar, modern. 10.—

818. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, neobarok. Pest, 1848. 180 gr. 150.—

819. SZELENCE, ezüstözött. XIX. század. 80 gr. 12.—

820. OVÁLIS TÁLCA, ezüst. Magyar, XIX. század. 1204 gr. 360.—

821. HOSSZÚKÁS SZELENCE, ezüst neobarok dísszel. Angol, XIX. század. 105 gr. 80.—

822. CUKORSZÓRÓ, ezüst. Kassa, 1861. 45.—

823. KIS KOSÁR, ezüst. Német, XIX. század. 55.—

823a KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, barok tagozott alak. Bécs, 1761. 390 gr. 400.—

824. CIGARETTATÁRCA, filigránezüst. XIX. sz. 67 gr. 55.—

825. TALPAS CUKORTARTÓ, ezüst, peremén gombok. Bécs, 1836. 242 gr. 185.—

Almásy-Teleki IX 1942

826. KIS SZELENCE, ezüst, vésett dísszel. Osztrák, 1845 körül. 50 gr. 8.—

827. CIGARETTASZELENCE, ezüst, nielló dísszel. Német, XIX. század. 90 gr. 14.—

828. HÁROM KÁVÉSKANÁL, aranyozott ezüst. Bécs, XIX. század. 110 gr. 30.—

829. TALPAS POHÁR, ezüst, neobarok. 65.—

830. TOJÁS- ÉS KANÁLTARTÓ ÁLLVÁNY, ezüst. Bécs, XIX. század. 372 gr. 140.—

831. EZÜST PLAKETT, a párisi kiállítás magyar pavillonja. Jelezve: Tony Szirmai. 1900. 190 gr. 50.—

832. TALPAS KANNA, ezüst, empire alak. Bécs, 1805. 630 gr. 450.—

833. NAGY NÉGYSZÖGŰ TÁL, ezüst. Magyar, neobarok. 720 gr. 350.—

834. HÁROM ZENÉLŐ PUTTÓ, ezüst. Német, XIX. század. 75.—

835. KIS SZELENCE, aranyozott ezüst, zománcdísszel. XIX. sz. v. 20.—

836. LIKÖRÖS PALACK, pohárral, ezüst, nielló dísszel. Orosz, XIX. század. 230 gr. 40.—

837. FÜLES KEKSZTARTÓ, ezüst. Bécs, XIX. sz. v. 220 gr. 75.—

838. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, négyzetes talppal. Magyar, 1835 körül. 830 gr. 400.—

839. SZELENCE, ezüst, vésett dísszel. Japán. 25.—

840. TALPAS SÓTARTÓ, ezüst. Bécs, 1856. 80.—

841. TALPAS TÁL, ezüst gerezdes talppal, hullámos peremmel, két felhajló akantuszleveles és maszkos füllel. N. mesterjegy. London, 1832—33. 1650 gr. 2000.—

842. PERSELY, ezüst, méhkas alak. Bécs, XIX. század. 60 gr. 48.—

843. KEREK BONBONNIÉRE, ezüst. Német, XIX. sz. 200 gr. 200.—

844. CIGARETTASZELENCE, ezüst, világoskék zománccal. Modern. 80.—

845. KETTŐS SÓTARTÓ SZELENCE, ezüst. Pest. 1830. 45.—

846. NAGY KANNA, ezüst, síma testén címer. Bécs, 1825. 1500.—

847. KÉT BABANYÁRS ÉS KÉS, ezüst nyéllel. 1840 körül. 24.—

848. KIS MANDOLIN, filigrán ezüst. XIX. század. 28.—

849. KÉT KIS SÓTARTÓ, ezüst. Bécs, 1846. 36.—

850. KÁVÉSKANNA, ezüst, gerezdes testtel, fekete fa-füllel. Osztrák, 1840 k. 1000 gr. 800.—

Fröchlich Károly

kassai ötvös

az 1857. évi felsőmagyar-
országi első műtermény
és ipartiállitáson külön-
féle arany- és ezüst-
műves tárgyakat állitott
ki:

Korponay J:

Aba nj om.
konografiája I. 556. l.

I. kasse 1866-1870

ménytár

A mű neme	A mappa jelzése	Megjegyzések
rajzpa- úrlap, ussrajz,		Göt stil. 56·5/100 cm. restaur. terv: Möller Istvántól

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Rauscher Lajos, Szalay Imre.

Elnök az ülést megnyitván, szívélyesen vözlé a választmány megjelent tagjait. A sulat ügyeire áttérve, a választmánnyal tud a Művészi Ipar című folyóirat megalapít

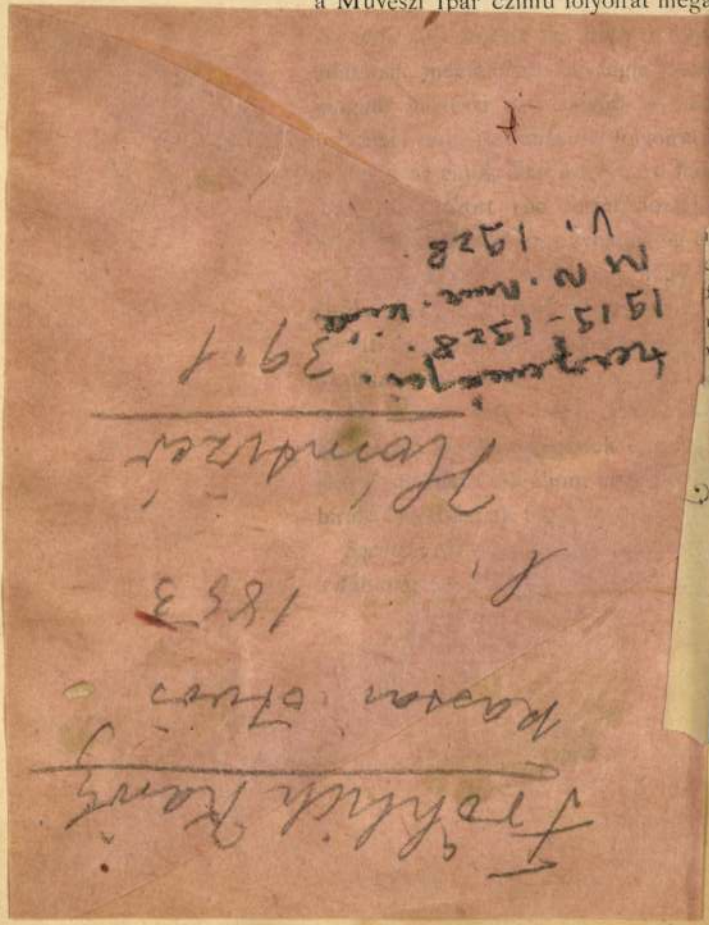

...rary.

ORMENSCHATZ. 1885. X-ik füzet. Zasinger, ellschaft beim Herzog von Bayern 1500. Dürer, grosse Säule (B. 129). Hopfer H., 24 Wappen- der (1520 körül). Brosamer, Pokal aus dem stbuche. Cousin, Buchtitel (1559 körül). Du ceau, Kleine Vasen 1570. Bette Cl., Grosser ank 1577. Geerarts M., Ornamentstiche. Sere- V., Niellenornamente 1626. Bosse Abr., Erz- ieure 1630—1640. Günther und Feichtmayer, ctorium.

EWERBEHALLE. 1885. 20-ik évf., 10-ik füzet ovetkező hét lapot tartalmazza: Einband und einer Bibel (16. Jahrh.) Bouquethalter. für ein Wirtschaftslokal. Schmuckgegen- Gitter in S. Pietro in Mantua. Glas-Lüster. im Hamburg. Museum für Kunst und Ge- (16. Jahrh.). Ugyanezen tartalommal jelent *Art et l'Industrie* 1885. 9-ik évf. 10-ik füzete.

Fröhlich Vilmos f festő

éves korában, San-Remóban. — Fröhlich Vilmos, festőművész, 29 éves, Kolozsvárott. — Schertz

Vas. Ujs. 1897. 872. l.

Fröchlichné Kovács Magda

1922/23

Ferkèpzomfoiskèvk

83-l.

ANGEL-
ANGERMA-
elefántcsontfa
alasztofejedé
Leghi

l. *Fiesole.*
ÉR, *Christoph*, müncheni
ragó, † 1633. l. Miksa
va[illegible]lem szolgálatában dol-
gozott. [illegible]resebb műve, az elefánt-
csontfaragas fénykorának megkapóan
gazdag emléke, a müncheni National
Museumban őrzött éremszekrény, ame-
lyet a választófejedelem felesége,
Lotharingiai Erzsébet számára készí-
tett. Monogrammja gótikus A, alatta
SP.

ANGKOR THOM, l. *Khmer művészet.*

ANGKOR VAT, l. *Khmer művészet.*

ANGOL MŰVÉSZET. I. *Építészet.* A keresztény időket megelőző kornak kevés építészeti emléke maradt a brit szigeteken. A kőkorszak végéről, a Kr. e. II. évezred első századaiból valók a Salisbury melletti Stonehenge hatalmas, nyers kőkolosszusai, míg az ír-országi *dun*-ok, kőből való ciklopikus korsáncok, amelyek többhelyütt fordulnak elő (Antrim, Donegal, Kerry) s nagy készséggel megmunkált kőfalaikkal tűnnek ki, sokkal újabb keletűek. A római kor emlékei túlnyomórészben jelentéktelenek. A kereszténység a IV. és V. századok fordulóján talált utat a szigetekre s különösen Írországban vert mély gyökeret, ahol csodálatos őskeresztény kultúra fejlődött ki; e kor építészete jóformán teljesen elveszett s csak a kerry-i grófság néhány romemléke, Skelling magányos monostormaradványai, néhány kőkapu, a kunyhóalakú gallerusi kóratórium és egyes donjonszerű, felderítetlen rendeltetésű kerek tornyok (Brechin, Skócia) hirdetik emlékét.

A kelta kultúrát az angol-szász váltotta fel, amelynek tartalma az V. sz.-tól a XI. sz. derekáig terjed. E korszak építészetének sok érdekes egyházi emléke maradt fenn, s közülük a régebbieken világosan konstatálhatók úgy római, mint kelta hatások. Az emlékek sorából Canterbury két régi temploma, St. Martin és St. Pancras és a brixworthi templom emelkedik ki; ez [illegible] VII. sz. végéről való s egyike

18

FRÖHLICH ZAKARIÁS, pénzverő ?

Említve:-30.-1720."Platea Nagy Pénzverő-Domus Dni Zachariae Fröhlich".-1725-1726.Adóval szerepel a Pénzverő utcában. 65.old.

SZÁSZ KÁROLY: Adatok a nagybányai pénzverőház alkalmazottairól /1660-1828/ 61.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLEMÉNYEK, LX-LXI.évf. 1961-1962. Akad.Kiadó, Bpest. 1962

FRÖHLICH ZAKARIÁS, münzmeister

Emlitve:-24.-/Ocsovay Dániel cimszó alatt/.-1723.XI.19. Fröhlich Zakariás münzmeister és Farkas Simon ~~Rationum~~ "rationum magister" véleményezést és igazolast adnak ki. 65.old.

SZÁSZ KÁROLY: Adatok a nagybányai pénzverőmű alkalmazottairól /1660-1828/ 61.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LX-LXI.évf. 1961-1962. akad.kadó, Budapest. 1962

M. D. K.

FRÖLE József fazekasmester

Habán mester, Modor

Csányi 1954. III. l. IV. t.

PAUL FRŐLICH, textilfestőmester

Az eperjesi céh mesterjegyzéke nem maradt fenn. A levelezés és a "Protokol fabriarskeho cechu 1801-64" az alapja e jegyzéknek. 8 eperjesi mester neve elvétve van benne.
E mesterek egyike volt:
1.-Paul Frőlich, 1701.-Szeben. 153.old

DOMOKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ABRABONA, A Kantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr. 1974

BASTEL FRÖLIH, textilfestőmester

Az 5.függelékben a lőcsei festők céhlevelét találjuk 1715-ből.Kihirdetve:1716.febr.14-én.-A 6.függelék a lőcsei céhhez tartozó mesterek névjegyzékét tartalmazza 1608-tól 1869-ig.- E mesterek egyike volt:
35.-Bastel Frölich, Zeben. 151.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA? A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

Frölich, Ambrosz

Késmárki antalos
1606.

l.

Bruckner Győző dr:

A Késmárki
cèhek jog-
és művelődés-
történeti jelen-
tősége. Mis-
kolc 1941.
244. l.

T.

EURÓPA
TURÁN
KÖNYVKIADÓ R. T.

könyv- és lapterjesztő vállalat

BUDAPEST,

V., VISEGRÁDI-U. 36. IV. 1.

Fröhlich Károly

o.) tanulta s ez idő alatt a kassai nemzeti rajziskolát is látogatta. Mint ötvöslegény tizenegy évig dolgozott s 1835-ben nyert mesterjogot. 1855-ben első czéhmester volt. Egy pár díszöltözékhez való ezüst sarkantyúja 1858-ból, a Kassai Múzeumban van.

Mihalik József: Kassa v. ötv. tört. Budapest, 1900. 312. l. — *U. az:* A Kassai Múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma. Kassa, 1903. 235. l.

Frölich Károly
ötvös Kassa.

F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Mesterjegy *Meisterzeichen*	Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*
908		KF	**Carolus Frölich,** M 1835, MC 1855. (Műve szer 1864-ben is működik. — *Nach Werken noch 1864 täti*
	Nr. 836		*a)* Tajtékpipa foglalata. — *Fassung eines Meerschaumpfei* Museum, Kecskemét.
	Nr. 841		*b)* Persely, urnaformájú. — *Sparbüchse in Urnenform* Dessewffy grófnő, Kassa — *Kaschau.*
	Nr. 842 —845		*c)* Evőeszközök. — *Tafelsilber.* Mus. Nat. Hung.
	Nr. 844		*d)* Fogadalmi szív. — *Votivherz.* Museum, Kassa — *Kaschau.*
909		KF	Ugyanaz. — *Derselbe*
	Nr. 846		*a)* Sarkantyúpár. — *Sporen.* Museum, Kassa — *Kaschau.*
	Nr. 847		*b)* Evőeszközök. — *Tafelsilber.* Gregorovitz Henrik, Szepesszombat — *Georgenberg.*
	Nr. 853		*c)* Javítás 1714-i kelyhen. — *Reparatur an e. Kelch v. 1* Ref. egyház — *Ref. Kirche,* Sátoraljaújhely.

Fröhlich Károly

Stul. Pozsony 1857
sept. 22.
† 1883. marc. 17
Rómában.

Építész

Élete. lásd

Pozsonyi képzőmű-
egylet 1883. kiáll
Katalogusa
27. l.

Könyvtáramban

/10.880/ koronáról, mely
Luc Visegrádi vár inmu-
telárát ~~[illegible]~~ Hönyi Ottó de-
lefirettem -

Rosti Pál

Fröhlich Károly

Gót sírkápolna tervrajza.
Bécsi képzőmű akadémia tulajd.

Pozsonyi műkiállítás

1883. 20. l.
Székesegyház tervrajza.
Bécsi akad. tulajd.

u. o 20. l

Pályanyert tervrajz
tekepályához
Bécsi akad. tulajd.
u. o. 21. l.

MKÖLTSÉGMEGTAKARITÁS érhető el

CHROTHERM

L Ó A C É L

l mindazokon a helyeken, ahol **tűztérben elhelyezett, olgozó és elégésnek kitett alkatrészekről vagy n szó.**

ttartam, tehát hosszu időre egyszeri beszerzési költség.
ssz melegvezető reveképződés, nem vetemedik, alakját oztatja, nem ég át.
vezető, tehát gyors és egyenletes felmelegedés; betét- gyors és egyenletes cementálás.
zilárdság, minél fogva tűzálló acélból készült alkatrészek EBBRE MÉRETEZHETŐK.
gtakaritás időben, üzemköltségben és tűzelőanyagban.

ÉL szállitható

formaöntvény,
lemez és
rud

Fröhlich Károly
épitész
szül. 1857 szept. 22. Pozsonyban

lásd Fleischer Béla 43. l.

vissza szoktak utasítani. Nagy veszélyek idején azonban a pápaság nagy pénzbeli segítséggel és seregek kiállításával is sietett a kereszténység védőbástyájának segítségére. Így Budavár 1541. évi elvesztésének hatása alatt Savello és Vitello pápai csapatvezérek vezetésével 2500 gyalogos jött Magyarországra, akiknek kiállítása a pápai kamarának 77.000 aranyába került. A következő évben újabb csapat jön Savello vezetésével. Közvetett segélyt is adtak a pápák, amikor a török elleni háborúk költségére átengedték az egyes fejedelmeknek az annátákat, papi tizedeket és néha még az egyházi vagyon egy részét is. Alkalmi pénzsegélyekkel járulnak a török védelemhez a spanyol király és a különféle olasz fejedelmek, köztük a toscanai Mediciek, a modenai és ferrarai hercegek. A nagy távolság és a közös érdekek hiánya miatt azonban e hatalmak a magyarországi helyzet alakulására nem lehettek hatással.[15])

A csatavesztés nyomán támadt pánikszerű ijedelem, amely a mohácsi csatáról szóló német jelentéseknek legjellemzőbb vonása, a francia jelen-

Fröhlich Károly

Szül. Pozsony 1857 szept. 22
† Roma 1883 máic. 17
Münchenben polytechnikumon
és a bécsi képz. akadémián tanult, Schmidt Frigyes tanítványa. Füger-érmet nyert, 1882-ben császárdíjat nyert, melyet két évig kellett volna Olaszországban tartózkodnia.

Pozsonyi emlékállítás 1883.
27. l.

Fröhlich Károly, pozsonyi származású festő, 1880—82-ig a bécsi képzőművészeti akadémián tanult, hol 1881-ben kitüntetést nyert, a következő évben pedig utazási ösztöndíjat kapott.

Vasárnapi Ujság. 1881. 494. l. — 1882. 495. l.

Fröhlich Karl

geb. Pressburg 1857

1880-87.

Bècsi akadèmia
könyvtàra

Mártonffy Lajos V. 58.

MDK

Frőhlich Károly, Pozsony

1881. Füger-dij

1882. Utazási ösztöndij

Bécsi Képzőm. Akad. magyar ösztöndijasainak neve.

Fleischer, Bécs. 1o2, 1o6. l.

Építészet

A ferencvárosi r.k. egyház terve /Frömberg/

Müvészet
VIII.évf.1909.
405-406.l.

Frömberg épitész Pest.

Atheneum. 1840. II. 15/16. 31/32.

Frömberg Károly Frigyes

az ni fötschesendiár 1934

Voit Eger 72. l.

58 FRÖMBERG KÁROLY FRIGYES építész született 1809-ben Pesten. 21 éves korában került Egerbe Hild szolgálatába, ahol gyakornoki éveit töltötte. 1833 január 13-án íratkozott a müncheni képzőművészeti akadémiára, azután visszatért Pestre és néhány év alatt egyike lett a nevezetesebb pesti építészeknek. l. SZENDREY—SZENTIVÁNYI: *Magyar képzőművészek lexikona.* I. k. 535. l. és *Művészet* XI. 1912. 178. l., valamint egri szereplését az *Egri főkáptalani m. ltár okmányaiban.* Ad/Div.: A. Fasc.: 9. N.: 444. Építési Jegyzőkönyv. III. 1831 április 26.

MDK

Frömberg rajzolómester

Voit Eger 34 l.

rajzoló)

Frömberg Károly Frigyes, építész; szül. 1809-ben Pesten, ahol atyja asztalosmester volt. 1833-ban a müncheni képzőművészeti akadémián tanult. Azután visszatért Pestre, s nehány év alatt egyike lett a nevesebb pesti építészeknek. 1840-ben a pesti műegylet első kiállításán a Ferenczvárosban építendő róm. kath. templom távlati képét, alaprajzát és hosszmetszetét állította ki. 1842-ben Kassán járt és Henszlmann Imrének segédkezett a kassai székesegyház és a szent Mihály kápolna leírásában és lerajzolásában. Kassáról Lőcsére és Bártfára rándultak, az ottani műemlékek megtekintésére. F. további működéséről nincsenek adataink.

Athenaeum. 1840. II. 32. l. — *Művészet.* 1909. 405. l. — *Regélő.* 1842. 731. l. — *Somogyi Miklós:* Magyarok a müncheni képzőművészeti akadémián. *Művészet.* 1912. 178. l.

1830-as években egri tekesegek építésénél Hild Ibér. építési ellenőr

Frömberg Károly

pesti születésű Friges, építész

1833. müncheni akadémia

1840. bemutatja az árvisztől tönkrement ferencvárosi plébánia templom felépítésének tervrajzát

LykaMagymű1800-50

259, 389, 449, 464. l

1842. Henszlmannal kassán jár, segít neki a szt. Mihály-kápolna leírásánál és lerajzolásánál

MDK

Frömberg Károly Frigyes

1840-ben bemutatja az árviztől tönkretett ferencvárosi plébánia-templom felépitésének tervrajzát.

Ltáb IV. 69.1.

Frömberg

* 1809

Láb II. 129

IV. 11, 69, 75, 150

Frömberg Károly

l. Kalmücul

97 l

A mort-i mücmlékek ideigl. Bizottsága által harai mücmlékek rajzaiból rend. kiáll kalauza. 1880

Prényi Pálné sz. Károlyi Zs

Derékon alól, hétnyolczaú
ba fogott ~~haja~~ göndör haja s
na. Telemelt keztyüs jobb ke
baljában legyezőt tart, mely
dár van. Fülbevalója s nyak
kivágott piros ruháját széles feket
terem egyik pillérjét s a félre
ablakon át a kertre nyilik

Elefántcsont, méretei
Ltsza 473.

Frömmberg

épitész Pest 1840.

1840 pesti kiáll.
A ferencvárosi templom
rajza, alaprajza és átmé-
rője

L 1840.

Kiáll+m

Rohden IV. 18.

MDK

Frömberg pesti épitész

kiállitotta a pesti Ferencvárosban épitendő rk. egyház képét, alaprajzát s átszeletét

Az első magyar müvészkiállitást a Pesti müegylet 1840-ben rendezte. Müvészet 1909. 405.l.

MDK

Frömberg Károly Frigyes

Magyarok a müncheni képzőművészeti akadémián 1824–189e. Művészet 1912. 178.l.

I. 1990. Frömberg Károly Frigyes, 23 éves, szül. Pesthen, Magyarországon, atyja asztalos-mester ugyanott, építőművészet, 1833 jan. 14.

Sz-12 Som 178. l

Kassa

Frőhlich Károly, 1819

Arch.Közl.1899. XXI. 312

Fröhlich Lajos Károly orvostanhall.MDK

Sectio, olf.
Patak, olf.

Pécsi Képzőm.és Mübarátok Társ. 1933. máj.
Első tehetségkutató kiáll.

MDK

Fröhlich Margit bőrdiszmüves

végbizonyitványt nyert

Budaiparrajzisk 1932-33. 92 l.

D Fröhlich Margit

Ruhaterverő

I. Budapest rajziskola

1935-36. 36. l.

Fröhlich Margit

okl. középiskolai testnevelő tanár, székesfőv. polgisk. tanár, szabaterverő

l. Budiparrajzisk.

1934–35. 16. l. 18. l.
(lásdaz előbbi évkönyveket is)

azt hiszem ismerem

LVÁNÍTÁS ÉS FONTOSABB

TELEKKÖNYVI ADATOK

TULAJDONOS

skóit "Schalller St.pinx 1762."

Fröhlich Margit

testnevelő tanár

??azonos a ruhatervezővel??

l. Budiparrajzi.

1935–36. 25. l.

(már előbb is tanitott)

u.o. 1936–37. nincs meg

u.o. 1937–38. bevágva

Kiadom Borbély Jó
min. főszámtanácsos
arral, hogy a benti m
ellenében Acs Géza k
kötőnek a könyvtár
dalom terhére 589
kifizetni szíveskedjék
Budapest, 1939.

Kerezi
elnök

M.D.K.

FRÖHLICH Mathias

murariorum magister

újvidék

1952)

Müvért. Kapossy János: Épitők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. 1 6. 1.

MDK

Fröhlich Pál építész Nagyvárad 1897

befejező szigorlatot letette, de oklevelét 1928-ig nem váltotta ki.

ÉI-ÉM, 1931, jul. 15. 112 l.

D

Fröhlich Pál

építész

szül. Nagyvárad 1897

Befejező szigorlat ideje 1926

Mérnök egyetem 205 l.

Puszta.

A sik vidéken az előtérbe
előtte vályuval. Felirata a d

Puszta.

Kny., mér. a vk. 6.7: 12.

140-95

Fröhlich Pál

antalos

1657. Nagymeben

Albrich Herm

288.1

F.

Europa

film könyv és lapkiadó vállalat

Budapest

V. Rathermere u 12. III.

FRÖHLICH, Sigmund, pozsonyi asztalossegéd

S.F.,Tischlergesell,

† 18 éves korában, Pozsony,
1843 máj.8. [1843, 264 l.]

Pr.Z.

Fröhlich Tibor építész

Tervezőcsoportjának tervét díjazták az alábbi pályázaton (rajz, repró)

Kovács Ferenc: A tabáni Rácz gyógyfürdő tervpályázata, 1969

Magyar Építőművészet 1970/4 2 old.

Fröhlich Tibor

az előbbi pályázaton 7o.ooo forintos díjban részesült 18.sorsz. pályamű /Margitszigot/ és 3o.ooo forintos megvételben ré szesült 37.sz. pályamű /Harkány/ egyik szerzője.

Botos Béla: Gyógyfürdőszállók és gyógyfürdők tervpályázata, 197o. - Magyar Építőművészet, 197o.6.sz. 7-14.l.

Fröhlich Tibor

Munkatársa az egyik díjazott pályaműnek

Gázdonyi Jenő: Kihirdették az ily Technika Háza pályázat eredményét

Magyar Nemzet 1970 III. 7 8 sz.

Fröhlich Tibor építész

Egyik tervezője a 80.000 fi os díjat nyert pályaműnek

Gárdonyi Jenő: Kihirdették az új Technika Háza pályázat eredményét

Magyar Nemzet 1970 VII. 7 8 old.

Frölich Károly

Carolus

ötv -

l. Kömagyötvi 908. r

Frölich Károly

kassai ötvös 1846

Közlemények a

Nemzeti Muzeum

Erem- és Régiségtáró-

ból. 1916. I. cit

1. sz. 64. l.

EGYETEMI NYOMDA

30 nap **SZEPTEMBER** 39. hét

18 Vasárnap	K. József *Titusz*
19 Hétfő	Január *Vilhelmina*
20 Kedd	Euszták *Friderika*
21 Szerda	Máté *Máté*
22 Csütörtök	Móric *Móric*
23 Péntek	Tekla *Tekla*
24 Szombat	Fog. kiv. M. *Gellért*

Fröhlich Károly.

ötv.

L.

Szudrey - Szentiványi

534. l.

Gyonia VII. 290

Fröhlich Károly, ötvös; szül. 1804-ben Kassán, megh. 1858 után. Az ötvösséget szülővárosában 1819—1824-ig Hauff Jánosnál (l.

Frölich Zakarias

tisztviselő a
nagybányai pénz-
verdében

Esze Tamás: A nagy-
bányai pénzveröház II.
Rákóczi Ferenc Eorában.
1703-1705. Numizm.

Körb. 1939-40 52. l.

nem Kell!

Róma V. 257.

Frölich Zakarias

vrod pénzverőmester Nagybányán

Esze Tamás: Adatok a nagybányai pénzverőház személyzetéről. Numizmatikai Közlöny. 1947-48. 25-26. l.

Felesége magyar nemes anzony volt: fáncsikai Lázár Borbála, aki fenti halála után utódjához, Lippert Gáborhoz ment feleségül 1727-ben halt meg.

Frölich Zakariás

probierer (münz-
meister) a nagybányai
pénzverőházban.

XVII. sz.

Lásd összef.

Numizmat. Közlöny
1943. 29-32. l.

+ 1727

Frölich Zakarias

próbamester

1709

lásd Nagybánya

Numizm. Közl

1944. 38. l

39. l

41. l

A Rákóczi-fele szabadságharc bukása után is magmaradt a nagybánya munkácsi pénzvéde szolgálatában, hol 1727-ig valószínűleg haláláig működött

u. o. 44. l.

BUDAPEST
1923 JUL 23 E 4
4 Pf. 50 Cs.K.

Christianus frömbrih, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből: "Christianius frömbrih von schiedeberck gebürtich schiffter geselle." 101.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93.old

Arrabona,9.-Xantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz. Evkönyve

A HONVÉD KULTÚRÁLIS EGYESÜLET,
A ZMNE FŐISKOLAI KARÁNAK MŰVELŐDÉSI HÁZA
ÉS A MŰVÉSZ
MEGHÍVJA ÖNT ÉS KEDVES CSALÁDJÁT
1998. ÁPRILIS 14-ÉN 17 ÓRÁRA

FRÖMMEL GYULA FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA.

Beszédet mond: SÍPOS GÁBOR alezredes
a Honvéd Kultúrális Egyesület elnöke

A kiállítás megtekinthető két hétig a ZMNE Szentendrei Főiskolai Karának
Művelődési Házában

MEGHÍVÓ

FRÖMMEL GYULA

Tisztelettel meghívjuk Önt, családját és barátait

1996. december 6.-án 17 órára

az Újpest Galériába (Budapest IV.ker. Árpád út 66.)

Frömmel Gyula festőművész

Elképzelt világ című kiállításának megnyitójára.

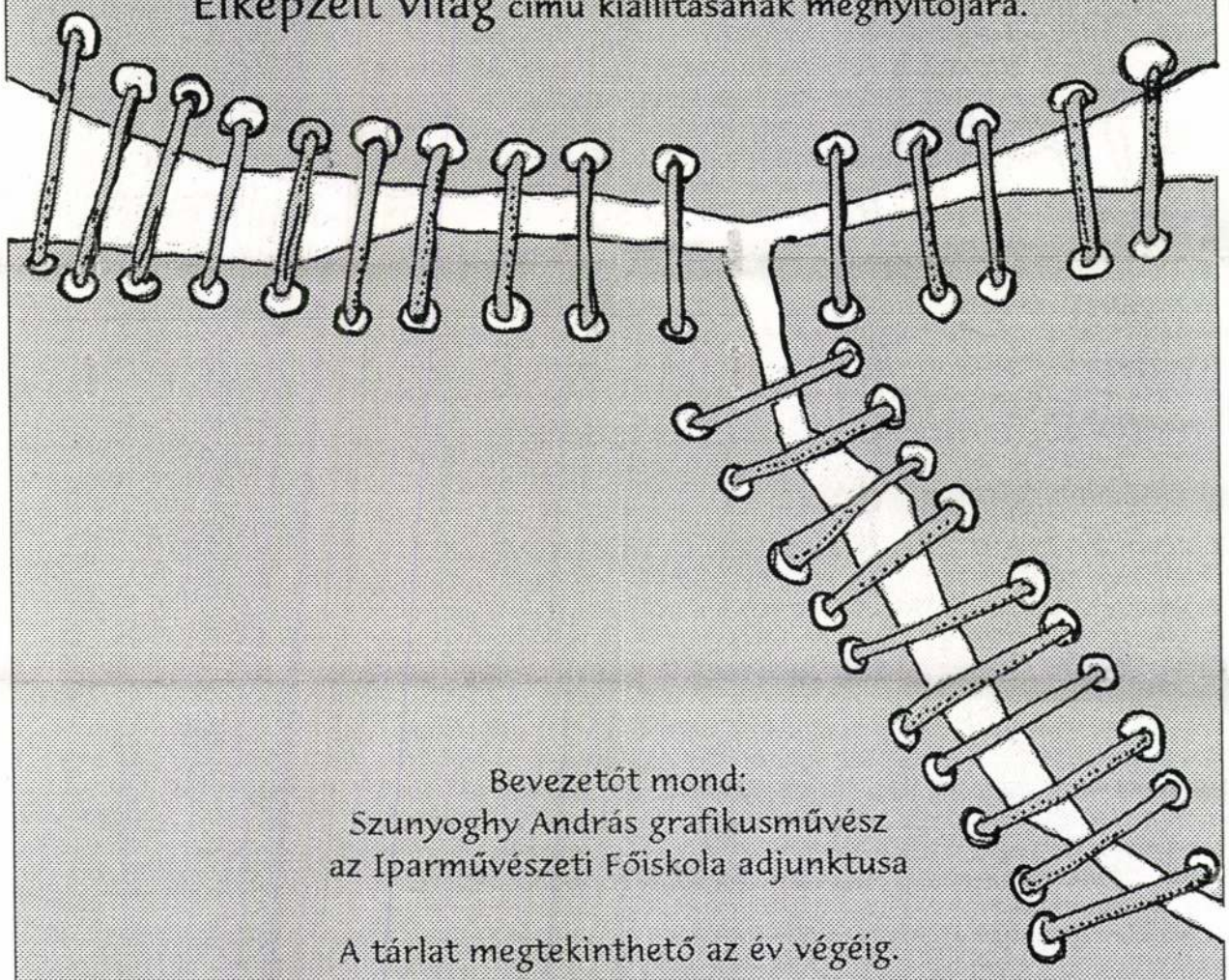

Bevezetőt mond:
Szunyoghy András grafikusművész
az Iparművészeti Főiskola adjunktusa

A tárlat megtekinthető az év végéig.

FRÖMMEL JÁNOS, szobrász

A Pozsonyban 1885-ben Született Pfeffer Róbert Szobrászművész ,Bécsben,nagybátyjának ,szobrásznak bronz öntődéjében kezdte pályafutását 1902-ben. 20/236/.old.

SZIGETI ISTVÁN: Pfeffer Róbert szobrászművész érmei és plakettjei 20/236/.old.

AZ ÉREM,Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------- XVI. 1980. 14.sz. 8p.

Frömpisch Kristof

kömmelsmester

1752

l

Schoen Óbuda

52. l

maltjából

1935

Pesti arcképek VII. 27

Fröntl Antal

Győr 1762

l.

Yankó Ötvös-apródok

10-l.

1938

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Fröschel Ferenc
József
Nombathelyi Kőnyv
Kotó
1847.
Lásd
Vasi Kamle
1936.2281

...ES CSOKOLÁ-
...L, kék máz alatti, arany,
diszités: japáni virágok az
...lorában. Kardjegy. XVIII.

... FÖDELES SZELENCE
...an. Oldalain szines Wat-
...ok. A födél belsejében gri-
...tésü diszités: a francia szi-
...

...EÁSPALACK meggypiros
... XVIII. sz. második fele.
...EÁSCSÉSZE ALJJAL, fü-
...gokkal és rovarokkal. Kard-
...II. sz. utolsó negyede.
...EÁSCSÉSZE, füles, nem
...sészén meggypiros japáni
...s elszórt virágok. Kardjegy
... kardjegy. XVIII. sz. máso-

...TÉNA, álló alak, jobbját
...tett ovális pajzsán tartja.
...yes zöld köpeny, lila köntös
...y diszitésü vöröstollas ezüst

gal. XVIII. sz. második fe-

ÉT TÖRÖK FEKETEKÁ-

Pertinax-érem

ÉT GÖMBÖLY FÖDE-
gombja körte. A széleken
a felületeken nagy szines
t virágok. Kardjegy csillag-
. sz. második fele.

KÉT BORDÁS OVÁLIS
iros virágos indákkal és el-
ljegy ponttal és csillaggal.
. sz. második fele.

ÉT OVÁLIS SÓTARTÓ
otivumokból, szines álla-
szórt virágokkal. Kardjegy
ásodik fele.

AT FÜLES

Fröschl Gyula, felsö ép-ip. isk. tanuló.

MDK

Dr. Radocs Jenö irányitása mellett végezte az egyes müemlékek felvételezését és megrajzolását.

41. Az egykori Toldalagi -Korda palota főhomlokzata. - Megrajzolta: F. Gy.

Dr. Radocs Jenö: Kolozsvári müemlékek.
A m. kir. felsö ép-ip. isk. 1941-42 -évi szünidei felvételei.

M.D.K.

Fröschl János (néres fehérvári) építés

200 frt-os első díjat nyert a fehérmegyei Martonvásáron építendő árvaházra kiírt pályázaton. Az építés végrehajtásával is őt bírták meg.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1899. XX évf.

febr. 8. sz. 7. old.

Fröschl Károly, [építész] MD4

Bandl Ferenc és Fröschl Károly tervezte a Zuglói főközpont öteme-letes épületét.

—: Épül a zuglói telefonközpont 4. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. júl. 24.

Fröschel György

ötvös Sopron

1844-tól.

Csatközl

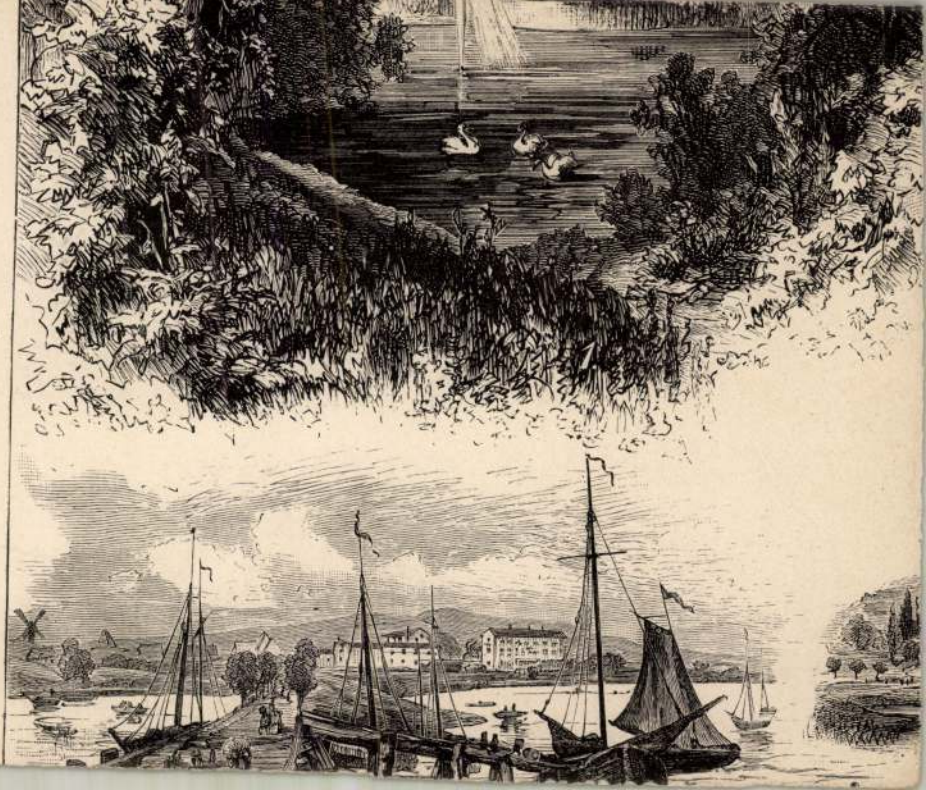

Fröschel, Georg

ötvös. 1844, Sopron

l.

Csatsoprom ötv.

19. l.

BORSOD MIEKOLCZI MUZEUM
1899

FRÖSCHER József

L. S. Vogel 171.

Fröschl Ferenc

† 1928

Fröschl Ferenc okl. mérnök, építőmester, építési vállalkozó Székesfehérvárott meghalt. Ő építette az ipar- és kereskedelmi iskolát, a városi Lujza-szanatóriumot, a Koronczay- és Csöppentzky-házakat, a Kégl György-utcában annak idején feltünést keltő magas földszintes házakat, Borsos bíró házát, alig két hét alatt bravurosan beboltozta a Várkörút nyitott kanálisait; ő építette a városi kislakásokat, a felsővárosi egyik városi emeletes házat; feltünést keltett azzal a vakmerő vállalkozásával, hogy a „Hungária" kávéház földszintjét kidobva, vastraverzekre tette rá a kétemeletes házat és egy gyönyörű kávéházat varázsolt elő; ő építette a székesfehérvári, siófoki, nagykanizsai vasúti állomásokat, számtalan villát a Balaton mentén.

Építő Ipar - Építő Művészet

1928. 52. l.

„BUBILOTE"

Magyar szabadalom száma 94847 — Német — Svájc — Francia Angol — Ir — Cseh stb. országokban szabadalmazva.

Hölgyeim

egészitsék ki toilette-asztalukat a legjobb és legfinomabb gyártmányu, törhetetlen **„BUBILOTE"** gumi-hajhullámositóval, mely a használatban puha, simulékony és minden hölgynek, ki a haját ápolja, nélkülönözhetetlen.

Utazásnál, sportnál és fürdésnél Ön a fodrászát zsebében hordja.

Építő Ipar – Építő Művészet
1928. ápr. 1.

Fröschl Ferenc okl. mérnök, építőmester, építési vállalkozó Székesfehérvárott meghalt. Ő építette az ipar- és kereskedelmi iskolát, a városi Lujza-szanatóriumot, a Koronczay- és Csöppentzky-házakat, a Kégl György-utcában annak idején feltünést keltő magas földszintes házakat, Borsos bíró házát, alig két hét alatt bravurosan beboltozta a Várkörút nyitott kanálisait; ő építette a városi kislakásokat, a felsővárosi egyik városi emeletes házat; feltünést keltett azzal a vakmerő vállalkozásával, hogy a „Hungária" kávéház földszintjét kidobva, vastraverzekre tette rá a kétemeletes házat és egy gyönyörű kávéházat varázsolt elő; ő építette a székesfehérvári, siófoki, nagykanizsai vasúti állomásokat, számtalan villát a Balaton mentén.

Fröschl Ferenc

705. 703.

FRÖSCHL (Frösztil) Ferenc könyvkötő

Halász Margit: Az Egyházmegyei Könyvtár történeti kötéseiről és azok mestereiről. = Vasi Szemle, 1993. 1.

119.

Frőschl Károly

őrvő Sopron

1844. jan. 31.

polgárverten

Házi

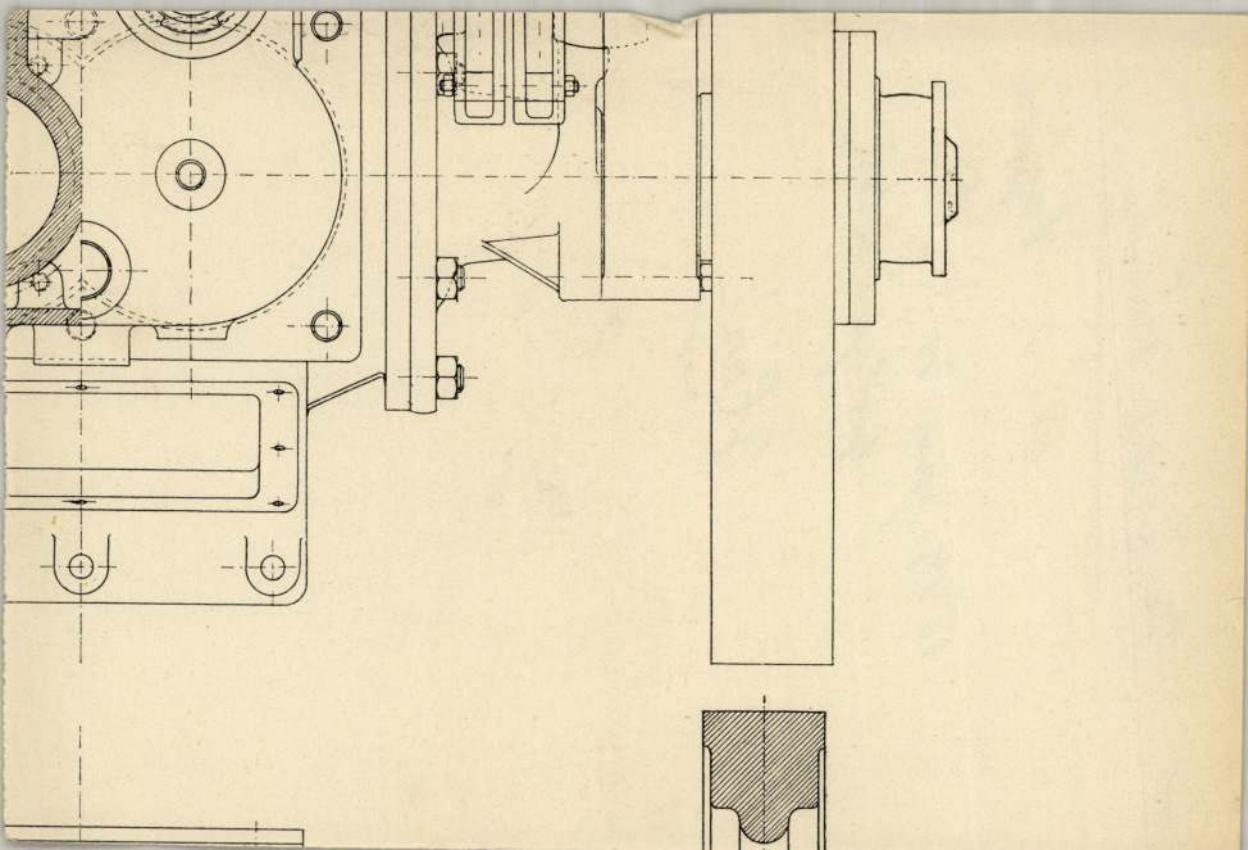

FRÖSCHL Károly építész

- Bp. Ferenc távbeszélőközpont új épülete 1954-1962 (Bardl Ferenccel)
- Zuglói távbeszélő hálózat 1965 (Bardl Ferenccel)

Postacím 89. és ill.

Fröschl Károly

A szombathelyi autobusz pályaudvart tervezte (eml.) -

Szig Rezső: A szombathelyi pártszékház

Művészet 1969 II. sz. 23 old.

D Fröschl Károly

épitész

szül. Csákvár 1921.

mucgyet. vejzek

Szabó Ezsi lajstroma

Ø

Fröschl Károly

III. é. ép. hallg. 1942/43

Belvárosi bérház terve.

Távt. kép.

Technika

1943. 657. l.

Kocsis-tanszék

1.–17. M., I–II.
Képes Tábla

Verona
Franchini
1880

Fröschl Károly

III. é. ép. hallg. 1942-43.

Körorvos lakóházának terve, távlati képpel és műszaki rajzokkal.

Technika 1943.

545. l.

Kotsis-tanszek

Frühof Sándor

... hatott Derkovitsra... a magyar ~~aktivis~~ „Nyolcak" (Kernstok, Pór) és az „aktivisták" (Uitz, Kmetty) munkássága, valamint az 1930 körül-elsősorban Kassák „Munka" körében-kibontakozó szociofotó is (Basch Tibor, Bruck László, Frühof Sándor, Haár Ferenc, Lengyel Lajos)

Dévényi Iván: Új Derkovits monográfia (Körner Éva: Derkovits Gyula)

Jelenkor XII. évf. 3. sz. 1969. márc. 300. l

MDK

Frühling festő

Megfestette Keglevich Gabor gr. pétervasari kastélyat és az odavaló templomot, ezt a két vizfestményt 1847-ben allitotta ki Bpesten.

Ltáb.IV. 48.1.

MDK

Frühling Károly

A Pesti Műegylet 1841-ben a redoute-épületében rendezett kiállitásán szerepelt.

Ujházy Ferenc: Föv.művészeti állapotai a mult század közepén.

Nyugat,1922.márc.16. 377.l.

Frühling festö.

Pesti Hirlap.1841.53.sz.448-49.l.

Frühling Friggs

festő

Kopenhagán származási

A Nádor utcában lakott,

a Tigris kávéház háza-

ban. Nyáron az Orczy

bárok ujszászi birtokan

tartozkodott és ott festett

pici miniatur arcképe-

ket, olyan aprókat, hogy

gyűrűben el lehetett helyez-

ni. Állítólag 60 aranyat

(?) kapott darabjukert.

L. G. Képek a mult-

ból. Művészet 1911

423. l.

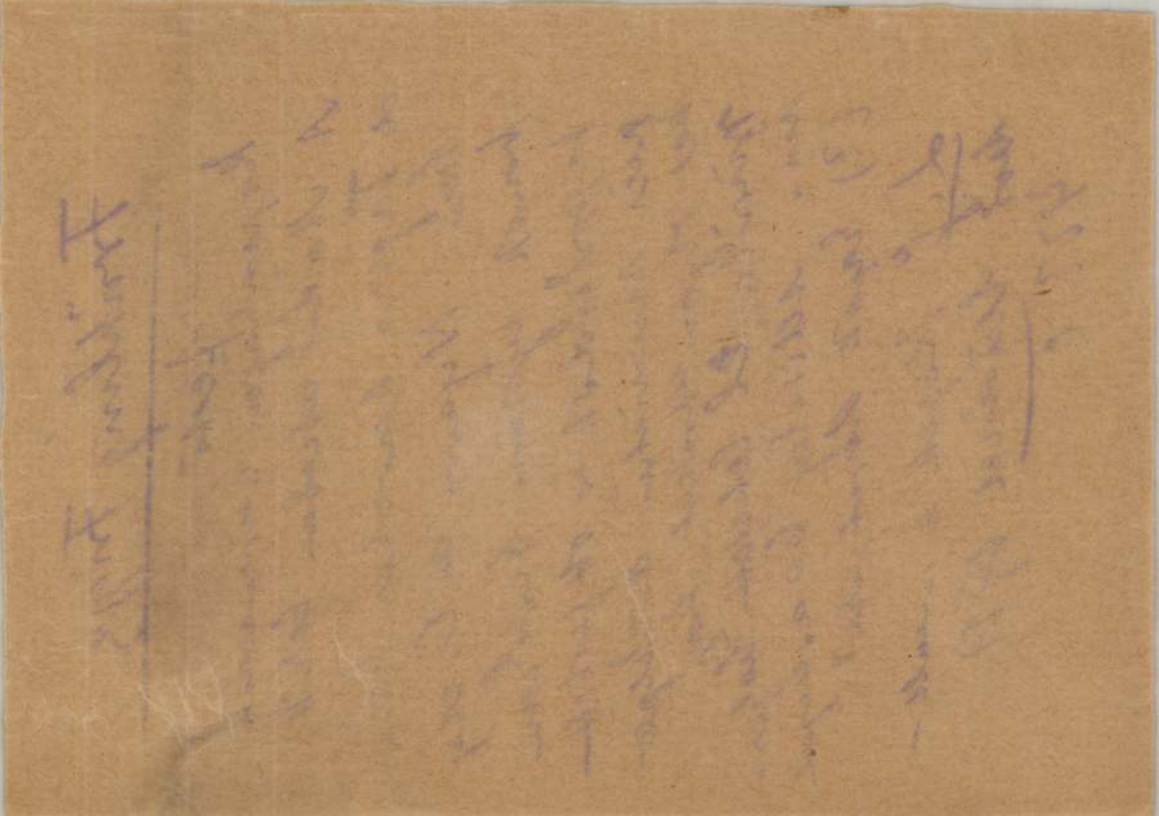

Frühling Károly, festő az 1830—40-es években Pesten. A pesti műegylet kiállításain következő műveivel vett részt:

1841. évi kiáll.: Az utolsó Hohenstaufen Konrád, sepiafestmény.

1847. évi kiáll.: Keglevich Gábor gróf pétervásári palotája Hevesmegyében, aquarell. — A pétervásári templom, aquarell.

Honművész. 1841. 402. l. — *Kiáll. lajstromok.*

Frühling Karl

l.

LykaMagyműI800-50

keresztnév nélkül: 16, 136, 321 425. l.

Grezyaknak dolgozott 60 aranyat kap ez miniatürért

Karl Pesten halt meg a Tigris Szállóban

Hevesen megfestette keglevich Gábor gr. péterváséri kastélyát és a templomot (vízf.) ezeket 1847. állitotta ki Bpesten

Frühling Karl

Universit 1914. 380

Iparművészeti Múzeum, Berlini

VIII. 21.

Frühling Karl
foto

l. Schoen 1948.

30-l..

Nagy Sándor:

látható

Mellig, kissé balra
sza hosszú, szakálla lebere
gallérú atillája zsinóros, g

„NAGY S

alól balra: „Halász Istv

Könyomat, a

Lsza

Frühling

Liab I. 21, 136

III. 62

IV. 48

Babocsa.

A hegyes vidék előterében
válik ki, balra a temető látszi
gyek foglalják el. Felirata föl

BABOTZ

a felső jobb sarkon: P. 582.

Rm., mér. a belső
J.U.M.: Pannoni
Nürnberg

140-95

Kismánjai népkk. V. 78.

Frühling Károly

Kitünö miniatur festö.
Agglegény, a Tigris fogadó-
ban lakott, ott is halt meg.
Nyáron Orczy bárónál
Ujszaszon élt.

Ujházy Ferenc. feljegyz.
Szépm. Mir. magy
Mir. Adattár.

~~Szegtesky György V. 193~~

Frühling Károly

Ujházy Ferenc szerint északnémet származásu jóhirü miniatur festő volt.
1841. pesti kiáll.

Konradin, a hohenstaufeni nemzetség utolsó sarjadéka és baden-austriai Fridrik mint foglyok Nápolyban.
Sepia festvény, ugornyai Robicsek úr tulajdona.

L 1841.

Ø Früdin József

Früdin, Joseph, pozsonyi ötvösmas

V. 144.

Mur. és Kot. Est

M.D.K.

Frühbaum Eduard, órásm.

Győrszigeti. Schmidt Ignác tanitványa volt Győrött. 1858 okt.16-án szegődött. 350.o.

Jenei Ferenc: Régi győri órásmesterek. 345.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1965 Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr.

Fruzsi, karikaturista

Rajz: Repr.

— : A fakir és „kutyája"

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jan. 15-

Fruzsi, karikaturista

Rajz - Repr

8

— : Nincs konkurrens

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. máj. 14.

MDK

Frussi _____, grafikus

MDK

Karikatúra.

Repr.

— : Kép szöveg nélkül 4

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. máj. 28.

MDK

Fruzsi — karikaturista

Grúnyhép.

Repr.

— Grúcsforgalom 4.

ESTI HIRLAP, Bp, 1967. dec. 22.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Szatirikus rajz.

Repr.

— : Ipari TV

4

ESTI HIRLAP Bp. 1968. jan. 17.

Fruzsi, karikaturista

Gunyrajz.

Repr.

— „Modern Kor" 4

ESTI HIRLAP, Bp., 1967. dec. 2

MDK

Fruzsi , karikaturista

MDK

Rajz.

Repr

— : Másodállás 3

ESTI HIRLAP 1 p., 1968. jan. 29.

MDK

Fruzsi , karikaturista

Gúnyrajz.

Repr.

— : Kép szöveg nélkül 3

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. márc. 11

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnykép.

Repr.

— : Kép szöveg nélkül 7.

ESTI HIRLAP Bp. 1968. febr. 29.

MDK

Fruzsi , karikatu vista

Gúnyrajz.

Repr

— : – „Televiziónevíz? ....“ 4

ESTI HIRLAP Bp. 1968. márc. 11

Fruzsi, karikaturista MDK

Gúnykép.

Repr.

—: „Mama, én félek" 6

ESTI HIRLAP, Bp, 1967. szept. 29.

Fruzsi , karikaturista MDh

Grünyhép. Repr.

—: Dunai II. a Gólkináby 4

ESTI HIRLAP, Bp, 1967, nov. 27.

Fruzsi , karikaturista

MDG

Gúny kép. Repr.

: „Önkontroll"

3

ESTI HIRLAP, Bp. 1967. nov. 29.

Fruzsi, karikaturista MDK

Grünyken.

Repr.

— : 1967 — 1968

5.

ESTI HIRLAP, Bp. 1967. nov. 25.

Fruzsi, karikaturista MDK

Gúnyrajz:

Repr.

—: kínes tv 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. márc. 24.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Gúnyrajz:

Repr.

— : „Még egy-két ürséta s' elfogy!"

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. febr. 19.

Fruzsi , karikaturista

MDK

Gúnyrajz.

Repr

— : Feketéfurar

8

ESTI HIRLAP B n. 1968. ápr. 2

Fruzsi , karikaturista

Gúnyrajz.

Repr

— : Idénymunka 8

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. ápr. 1

MDK

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz.

Repr.

~ : „Neked is 31 forint a napidíjad?" 8

ESTI HIRLAP. Bp. 1968. dec. 16.

89

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz.

Repr.

—: 6"ni meglepetés 8

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. okt. 4.

MDK

Fruzsi, Karikaturista

Gúnyrajz.

Kepr.

–. Isteni trépa 8

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. okt. 10.

MDK

Fruzsi, grafikus

Rajz.

Repr.

—: Absolút automata 3

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. ápr. 9.

Fruzsi [ ], karikaturista

MDK

Rajz. Repr.

— „Bedobta már az e hétit?" 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969 márc. 24.

Fuszi [ ], karikaturista

MDK

Rajz.

Repr.

–: Kép szöveg nélkül

8

ESTI HIRLAP Bp. 1969. jan. 17.

Fruzsi, karikaturista

Raje.

Repr.

– : Kis butus ....

3

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. jan. 27.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Rajz.

Rajz.

–: Kép szöveg nélkül 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. febr. 15.

MDK

Fluzsi, karikaturista.

MDK

Gúnyrajz.

Repr.

— : „Inkognitóban" 8

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. okt. 9.

MDK

Fussi . grafikus

Karikatúra.

Repr.

– : Kép szöveg nélkül 4

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. szept. 3.

Fruzsi , Karikaturizba

Rajz.

Repr.

—: Fakir Kutya 3

ESTI HIRLAP, Bp. 1968 aug. 26.

MDK

Fruzsi , karikaturista

MDK

Gúnykép. Repr.

— : „Különösen a baloldali hasonlít rám...“

12

EST LAP, Bp. 1968. okt. 11.

MDK

Fruzsi , karikaturista

Szatirikus rajz.

Repr

– : Kép szöveg nélkül 7

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. dec. 17.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz. Repr.

— : „Mesélj még a zazangyokról!" 8.

ESTI HIRLAP Bp. 1968. ápr. 6.

MDK

Fruzsi , karikaturista

Gáryrajz.

Repr.

— : Váratlan mutatvány 6

ESTI HIRLAP Bp. 1968. márc. 14

Fruzsi , grafikus

Karikatúra.

Repr.

— : Grúcsforgalom ban 8

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. ápr. 23.

MDK

Fruzsi, karikaturista

MKD

Gúnykép.

Repr.

— : 6'kori pótmama - szolgálat 3

ESTI HIRLAP, Bp. 1967. nov. 14.

Fruzsi, karikaturista

Gúnykép.

Repr.

— : „Koprodukció."

3

ESTI HIRLAP, Bp., 1967. nov. 11.

MKD

Frűzsi

Karikatúrája (Anyagi ösztönzés)

Magyar Hírlap, 1970. V. 23. 8. l.

Fuzzi, karikaturista

Rajz: Repr.

—: Kép szöveg nélkül 12.

ESTI HIRLAP, Br. 1974. ápr. 3.

Fruzsi , grafikus

Karikatúra:

Rep

— : Baklövés 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. ápr. 6.

Fruzsi , grafikus

Karikatúra: Repr

— : Szerepcsere 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. ápr. 7.

Fruzsi _____, karikaturista

Rajz: Repr.

— : Pax: Ime, a poggyászom 8.

ESTI HIRLAP, Bn 1973. máj!! 30.

Fruzsi 1 grafikus

Rajz: Repr.

— : „Ámor: Nincs szivem zavarni őket"

12.

ESTI HIRLAP, Bp 1973 máj. 25.

Fruzsi, karikatuvista

Rajz:

Repr.

— Búcsúkönnyek 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. máj. 24.

Frenzsi, grafikus

Karikatúra: Repr.

— „fából Jaragott királyfi ...“ 8.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. jun. 6.

Fruzsi, karikaturista

Rajz: Repr.

— : „Nikyen nép Chagall-stílusban náll"

12.

ESTI HIRLAP, Br 1972. nov. 13.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz: Repr.

— : „Mondjad, hogy a Boy küldött .... 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. dec. 27.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz: Repr.

—: Ünnep után 8.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. jan. 4.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr

— : „Kígyóméreg"

12

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. júl. 23,

Fruzsi, karikaturista

Rajz: Repr

— : Tv – állványok stílusosan 12.

ESTI HIRLAP, Br. 1974. febr. 1.

Fruzsi, karikaturista

Rajc: Rejz

A pálya nélésül

— o „A magyar jéssitornásnok ....“

7.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. abt. 29.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

— : „Atlasz fiam, te megint.... 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974 szept. 12.

Fruzsi , karikaturista

Rajz: Rep.

— : Javiec 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jan. 17.

Reindorff, Joh. V. 122.

FUCHSTHALLER *Alajos*, réz- és acélmetsző, * 1815 körül, † 1863. Pesten Kohlmann műhelyében tanult s azután az 1840-es években ugyanitt nyitott önálló grafikai műhelyt. Az akkori pesti képes lapok részére többnyire ő metszette a képeket.

Kr. G. I 3571

Fruzsi , karikaturista

MDK

Gúnyrajz:

Repr.

– : Meglepő trikó

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970 aug. 29.

Fruzsi, Karikaturista

MDK

Rajz: Rejn

— : Délibáb

4.

ESTI HIRLAP, Br. 1970. máj. 11

Frusi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr

— : Műfélhold 4

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. máj. 13.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Rajz: Repr.

— : Sárkányéknál

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 8.

Fruzsi , grafikus

MDK

Karikatúra:

Repr

— : Első segély 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 6.

Fruzsi, grafikus

MDK

Karikatúra:

Rep

– : Kép szöveg nélkül

3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 2.

Fruzsi, grafikus

MDK

Karikatúra:

Repr.

— Kép szöveg nélkül 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 1.

Fuchsthaller

Szent István, Magyarország első apostoli királya, ácélmetszet, 1854. a Kön. műben

Dr Erdy János: Szent István első magyar király életirata. Pesten, 1854.

"X Bildliche Darstellungen sammt B
13.14.15. und 16. März 1838 statt
mung beyder königlichen freyen Na
Natur gezeichnet,und dem Verleger
zur Erleichterung seines,durch di
nahmhaften Schadens gewidmet von
zu Ofen und Adam Brenner Akademis
ge bei Ferd.Tomala.Ged.bei A.Leyk
11 lapból álló sorozat.Felül mind
mungs-Periode am 13-16.März 1838.
"lith.Georg Scheth" jobbra"Nach d
/Brenner rajza/, 2.Leopoldstadt.A
Gebäude,etc", 3. Ein Theil der Kö
etc., 4.Alt-Ofen,5.Ofen.Taban ode
poldstadt, 7.Josephstadt, 8.Die D
9.Ein Theil des Friedhofs, 10.Hoc
durchlautigste Erzherzog Stephan,
37 x 27 cm.- Főv.Muz.Lt.3320/1-11.

"Scene der Grossen Ueberschwemmung
376x246 m/m.- Főv.Muz.Lt.3133.-

"Blindeninstitutsgebäude in Pesth
Jelz:"Del.Reisz Artill.Corp." - F

""Ansicht des Bürgerspitals in Pest
25x15 cm.- Főv.Kvt.Bq. 769/244.-

Fuzzi, karikaturista

Gúnyrajz: Repr.

— : Utolsó kenet 7.

Esti Hírlap, Bp. 1971. ápr. 16.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Rajz:

Repr.

— : Kinos eset

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. aug. 18.

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

— : A nevadai sivatagban 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. ápr. 19.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Günyvaje: Repr.

— :— A kis Menelaosz 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. ápr. 6.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Rajz: Repr.

— : Mai mámia

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. szept. 22.

Frussi, karikaturista

MDK

Önéletrajz:

Repr.

– : Első önálló kiállítás 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. szept. 21.

Fruzsi , karikaturista MDK

Gúnyrajz: Repr.

— : Sajtó attosé 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. szept. 14.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Rajz: Repr

— : Gyarmati Andrea

7.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. szept. 9.

Fruzsi, karikaturista MDK

Gúmyrajz: Repr.

— : „Ebben sincs próféta" 8,

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. ápr. 1.

Frusti , grafikus

MDK

Karikatúra:

Repr.

– : Kép szöveg nélkül 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 13.

Fruzsi, Karikaturista MDK

Gúnyrajz:

Repr.

— : „Megpukkad ....." 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. márc. 16.

Fuzzi, grafikus MDK

Rajz:

Repr.

—: Kép szöveg nélkül 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. márc. 16.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Rajz: Repr.

– : Kép szöveg nélkül 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970 márc. 23

Fruzsi , grafikus

MDK

Rajz:

Repr.

– : Ipari tv

3.

ESTI HIRLAP Bn.1970.march 25.

Fussi, grafikus

MDK

Karikaturista:

Repr.

– : „Te hippi! –"

12.

EST/ HIRLAP, Bp. 1970. in arc! 27.

Fruzsi , karikaturista MDK

Gúnyrajz:

Repr.

Sebes Erzsébet: Kloss Budapesten

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. máj. 29.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Rajz:

Repr.

— : Kép szöveg nélkül 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. jún. 13.

Fruzsi, karikaturista MDK

Szinyzaje:

Repr

– : „Mit gondol, kell adni kapupénzt?... 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. máj. 28.

Fuzsi, grafikus

MDK

Karikatúra:

Kepr

—: „Büntetés"

8.

ESTI HIRLAP Bp. 1970. máj. 18.

Fruzsi _____, karikaturista

MDK

Rajz.

Repr.

– : Szabad szombat 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. jún. 12.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Szatirikus rajz.

Repr.

— : Kép szöveg nélkül 7

ESTI HIRLAP Bp, 1968. jan. 11.

Fruzsi, karikatúrista

MDK

Gúnyrajz.

Repr

— : Kép szöveg nélkül. 8

ESTI HIRLAP Bp. 1968. jan. 11.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Rajz.

Rgr.

— : Sportlélek

7

ESTI HIRLAP

Bp. 1968. jún. 18.

Fuzsi, grafikus

MDK

Karikatúra.

Repr.

– : Diskvalifikálták 4

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. jún. 27.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

— : „Felséges atyja ....." 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. dec. 29.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr

— i Fórum után 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jan. 5.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr

—: Szöveg nélkül 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jan. 21.

MDK

Fruzsi, grafikus

Karikatúra: Repz

— : Pszichiáternél

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jan. 23.

MDK

Fruzsi, karikaturista

Gúnyrajz:

Repr.

— : Kezdő tudós 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jan. 25.

MDK

Fruzsi, Karikaturista

Gúnyrajz: Repr.

– : Nyílt bírálat 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. m. árc. 30.

MDK

Fonzsi, karikaturista

Rajz: Repr

–: Kép szöveg nélkül

7.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. nov. 10.

Fruzsi, Karikaturista

MDK

Gúnyrajz: Repe.

— : „Aukció" 2,

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. aug. 10.

Fruzsi , karikaturista MDK

Gúrnyraje:

Repr.

— : Fejtörőkos 4

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. aug. 6.

Fruzsi, karikaturista

MDK

Gúnyrajz: Repr

— : „Szent Kristóf, az autósok védőszentje

4

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. okt. 28.

nb

FRA: F U C H S C H W A R Z, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königliche Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 326.- Herr FRA: F U C H S C H W A R Z
Felvétel ideje: 1815. ~~[illegible]~~ 18. Sept. 160.old
Hová vették fel: ~~[illegible]~~ Verbova,/ /Verbó/.

DOMONKOS OTTÓ: magyarországi festőcéhek I. T Textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve. 16. Győr. 1974

legjobban. Hogy életük és életművük együtt is jelképezzen valamit, váljon műalkotássá, vagy legyen belőle mítosz – ha egy mód van rá. Nem hiszem, hogy létezik magyar költő, aki soha nem játszott el gondolatban Petőfi sorsával.

Mennyi lehetett a póz József Attila megváltói attitűdjében? Térey János interjújában *(Elviselhetetlen, Magyar Narancs, 2005. január 27.)* ez áll: „Istenkísértés kimondani, de József Attila eleinte mintha stréber módon törekedett volna a végérvényes megfogalmazásra..." József Attila előtt – még egy istenkísértés! – amikor már mindennel leszámolt, s csak a betegsége súlyosbodására számíthatott, egyetlen lehetőség még ott állt: megtervezni a halálát, és ezzel tetőzni be a művet. Példának ott volt előtte Petőfi vagy Balassi sorsa, vagy éppen Ady csöndes halála, ami éppen akkor történt, amikor vége lett a régi Magyarországnak. Milyen költőhalál hiányzott még akkor a magyar irodalomból? Hiányzott még a krisztusi halál – hiszen Radnóti még élt.

De József Attila megváltói attitűdje mégsem póz volt. Végigélt egy szenvedéstörténetet a megváltásért: aki saját magát megváltja, az mindenkit megvált. És végrendeletszerű a kinyilatkoztatás élete legvégén: *ki tűzhelyet, családot / már végképp másoknak remél.* Ez a két sor az elszenvedett vereség bejelentése: a megváltás nem sikerült. A költészet megváltása sem. De József Attila ehhez állt a legközelebb: a költészet benne elérte egyik csúcsát, és ezért – mint annyi mást a huszadik század közepe után – a költészetet is el kell kezdeni újra.

Kemény István

Könyvbemutató Berlinben

Egy új tehetség: Átila Dzsózef

Február 24-én – az 1947-ben, Amerikában született festőnő, Janet Brooks Gerloff József Attila ihlette kiállításának megnyitóján – mutatták be a költő magyar–német nyelvű verseskötetét Berlinben.

A követségi bemutató jó hangulatú, már-már euforikus és mindenekelőtt remekül megszervezett: Bartók-zongoradarab – József Attila-vers – köszöntő – méltatás – megint vers – rövid előadás – Kodály-zongoradarab – ismét vers – rövid beszéd – vers – fogadás – filmvetítés. A gondosan összeállított műsor arányai egy pillanatra mégis veszélybe kerülnek: Fejtő Ferenc kap szót, 95 éves, remek németséggel, elragadóan beszél. József Attila egykori barátja láthatóan élvezi, hogy mesélhet, s a közönség nagy része még hosszasan elhallgatná a sztorizást – de az idő szorít, Wirtz Ágnes, a kiállítás kurátora, egyben az est moderátora gyengéden visszatereli medrébe a beszélgetést.

A kiállítás csupán röviden időzik majd Berlinben: március 18-a után útnak indul Budapestre, a Szépművészeti Múzeumba, ahol április 11-től, József Attila 100. születésnapjától lesz látható, szeptemberben pedig Aachenban nyílik meg újra.

Daniel Muth, azaz Báthori Csaba 6 éven át József Attila összes versét lefordította (bővebben: *„Műve létbizonyíték", Magyar Narancs, 2004. április 15.*). A svácji Ammann Verlagnál kiadott kétnyelvű, 500 oldalas könyv 150 verset tartalmaz; az előszót Fejtő Ferenc írta, Dalos György utószavát a fordító megjegyzései, jegyzetek, időrendi tábla és fényképek egészítik ki.

A szerző felvétele

DANIEL MUTH ÉS EGON AMMANN

A könyv pedig március első napjaiban, kikerülve a kiadó, a fordító, a kötetet gondozók kezei közül, elhagyva a követség „hazai-puha" környezetét, kilép majd a megmérettetés ridegebb világába, elkerül a könyvesboltok polcaira, a recenzensek íróasztalaira.

Szinte minden újonnan megjelenő magyar könyv esetében ott ólálkodik kérdés, vajon sikerül-e a műnek Márai Sándor, Szerb Antal, Kertész Imre és Esterházy Péter Németországban aratott sikerét megismételnie vagy legalább megközelítenie azt. Akik József Attila verseit magyarul ismerik és értik, akár jól sikerült egy-egy vers németre átültetése, akár nem, a dolgok természetéből fakadóan nagy valószínűséggel fanyalogni fognak.

A magyarul nem tudó német olvasók esélyei jobbak – remélhető, hogy a Fejtő és Dalos felvázolta József Attila-kép fedésbe hozható majd az általuk olvasott versekből összeálló élménnyel. Ők a költő korábbi, általában nyersfordítások segítségével készült „utánköltéseivel" mérkőztethetik majd meg Daniel Muth teljesítményét: Alexander Gosztonyi, Stephan Hermlin, Heinz Kahlau, Franz Fühmann, Günther Deicke, Richard Pietraß, Jürgen Kolbe, Ernst Jandl – a névsor nem teljes! – munkáival.

Pedig jó lenne, ha sikeres lenne a kötet. Ahogy a magyar irodalom egyes darabjai francia, olasz vagy angol közvetítéssel jutottak el Németországba, most talán a németből kiindulva lehetne a más európai nyelvek tudomására hozni, ki is volt „Átila Dzsózef".

Fehéri György
(Berlin)

120 éve született Fülep Lajos

Az ironikus publicista

Fülep Lajos 1904–1906-os pályakezdő kritikái a hazai kulturális élet visszásságait éles szemmel felismerő, a hivatalos művészet nagyjait kigúnyoló, bátor és igen tehetséges fiatalembert sejtetnek. Írásainak egyik csoportját a látogatássorozat darabjai alkotják, melyek egy-egy hivatalos művészi nagyságnál született riportok és Fülep sajátos gyorsírótechnikájának köszönhetően az élőbeszéd hűségével hatnak. Ezzel az akkor még szokatlan módszerrel sikerült elérnie, hogy a nyilatkozatok a beszélt nyelv pongyolaságaival, kozmetikázatlanul kerültek a nyilvánosság elé. Sorozatát a képzőművészet nevezetességeivel kezdte, s módszerét így foglalta össze: „A látogató ilyenkor lehetőleg a küszöbön kívül hagyja elveit a régi és modern művészetről, nem mond véleményt sem a látogatás tartama alatt, sem azután, mikor a látogatás eredményéről beszámol, csak rekonstruál, s feladatát annál jobban teljesíti, minél hívebben adja vissza a látottakat és hallottakat." Mivel Fülep úgy látta, hogy az interjúalanyok tevékenységéből hiányzik a művészi érték, ahhoz a megoldáshoz folyamodott, hogy az alkotót beszéltetve az mintegy leleplezte önmagát: „Az eredeti nagyságúhoz a fal mellett, lent a földön van egy tanulmányom, Andrássy feje. Természetes, hogy itt is fontos a portréhűség, de meg intimitást is akarok behozni a fejbe, ami tekintettel a méretekre, nem kis feladat."

Nyilván azért Fülepnek is része van abban, hogy olyan szövegkörnyezetet létesít, amelyben végül az interjúalany nevetségessé válik. Benczúr Gyulával például így diskurál: „Borzasztó is az – mondottam –, amit ma »modern« jelige alatt mívelnek. Mindent ráoktrojálnak az emberre. Mindenki akar valamit, s csupa akarás az egész, amire jutnak. Egy kész dolgot alig tud valaki összehozni. S ezek a modern jelszavak, például a plein air...

– Igaza van: a plein air. Hátha olyan nagyon fontos az egyéniség, miért akarják mindenáron, hogy plein airt fessen az ember? Hátha nem felel meg a természetének. Nekem, tudom, nem felel meg, és ezért nem is csinálom. Szinyei Palival csináltam én is valamikor plein airt, de érzem, hogy az én temperamentumom másra való. Nem áll az jól mindenkinek."

A közeg

Persze Fülep híres-hírhedt interjúinak létrejöttéhez szerzőjének tehetségén és bátorságán felül szükséges előfeltétel volt a szövegek iróniáját megérteni képes befogadói közeg is. Bár feltételezhetjük, hogy valóban létezett ekkor egy szűk, a Fülep írásaiban testet öltő iróniát felismerő befogadói kör, mégis azt kell gondolnunk, hogy az ilyesféle hangvételhez elegendő a megértő közeg eljövendő létének a *feltevése* is. Ez a meggyőződés nem csupán a fent elemzett interjúk hátteréként van jelen Fülepnél, hanem kifejtett formában is megjelenik olyan írásaiban, mint *A jövő nemzedék* (1905) vagy a *Hangok a jövőből* (1906). Ez utóbbi írásban Fülep arra vállalkozik, hogy a tapasztalat teljes hiányában hirdesse meg egy új minőség, új tartalom elkerülhetetlen manifesztálódását a művészetben. A bizonyossággal telített várakozás eredménye a profetikus hangnem testet öltése a szövegben. Ennek a beszédmódnak az implikációi éppen ellentétesek az eredeti prófétai beszéddel, mely egyfajta jövő elkerülhetetlen manifesztálódását hirdeti, csak az a jövő a legapróbb mozzanatig konkrét részletességgel jelenik meg, s a prófétáló személy tér- és időbeli pozíciója is teljesen konkrét és meghatározott, gondoljunk csak az Ószövetség legismertebb példáira, mint Ezékiel vagy Jeremiás látomásai. Ezzel szemben a Fülep által felvett profetikus pozíció a konkrét tartalom hiánya miatt elveszíti a beszélő tér- és időbeli pozíciójának konkrétságát. Akadálytalanul zsonglőrködhet az idősíkokkal is, miközben beszéde lassan önmagára zárul: „Egyik őrült gondolat a másikat szüli: e pillanatban azzal szórakozom, hogy elképzelem azt az időt, amikor a »korszakok«,»világfelfogások« és »stílusok« másodpercekig fognak tartani, s úgy fognak leperegni egymás után, mint a betűk a távírókeréken; egymást űző kabalisztikus jelek. Íme, a másodpercekre osztott végtelenség, melyben minden másodpercnek más és más a karaktere. Mindegyik egy más »stílus« és a többi."

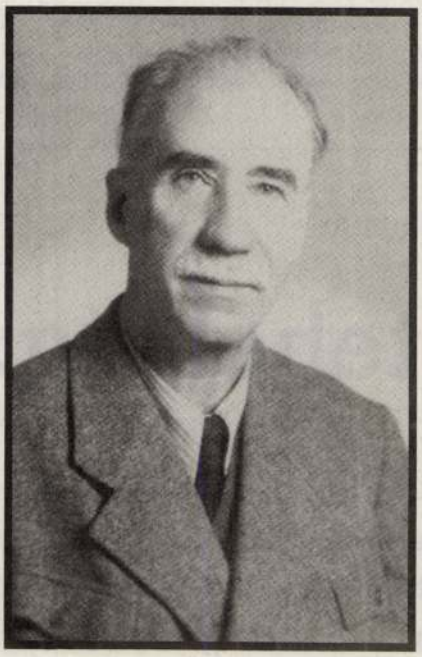

Fotó: Petőfi Irodalmi Múzeum Archívuma

AZ ÖRÖKIFJÚ

Távolságtartó fölény

Fülep 1906 nyarán–őszén Párizsból küldött tudósításainak hangnemét a távolságtartásból nyert fölény jellemzi, s ez az irónia különböző változataiban ölt testet. Az irónia összes regiszterének végigpróbálgatásához azonban a távolságtartás mellett folytonosság is szükséges. Ezt a kontinuitást a párizsi utca életének élménytartama biztosítja, melynek öntörvényű világa Fülep többször ismétlődő kedves témája lesz *(A nagy éjszaka, A nép mulat, Az utca királyai)*. Az írásoknak alapul szolgáló érzéki tapasztalat azonban Fülep számára több puszta eseményanyagnál. Ez mindenekelőtt olyan kép, melynek rögzítése lehet az írás igazi célja, miközben a látvány megmutatása a szemlélő távolságát feltételezi. Jó ürügy erre a franciák július 14-éje, illetve az azt követő éjszaka: „A fényes kávéházak előtt ivó urakat és »hölgyeket« minden pillanatban ostromolja valami kéregető, tántorgó férfi, vagy szegény asszony, aki hat gyereke számára kér ennivalót (bizonyságul hármat mindjárt magával is visz, a többi három a város másik részében koldul, mint apátlan-anyátlan árva); minden fajbéli lányok táncolnak együtt, akiket máskor sok minden választ el, s a pincér is kiugrik a kávéházból az út közepére, hogy megtáncoltassa azt az elegáns hölgyet, aki az előbb jó borravalót adott neki." A mindennapi párizsi tapasztalatok pedig bennfentessé teszik az elbeszélőt, aki átlát a kisemberek apró csalásain: „Mert tudni kell, hogy különösen a boulevard-i nagy kávéházakban, ahol minden ember idegen, a pincérek azokkal a hamis pénzekkel vagy használatból kiment pénzekkel dolgoznak, amiket potom áron összevásárolnak. Természetes, hogy ehhez a manipulációhoz már nagy ügyesség és nagy pszichológiai tapasztalat kell, de hát van-e nagyobb haramia a világon, mint egy ilyen boulevard-i kávéházi pincér?... Lehet, hogy különben igen derék emberek, talán jó polgárok és családapák, hanem mint pincérekre, az ötven százalékukra lá-

tatlanban ki lehetne mérni tízezer esztendei fegyházat."

Ebből is kitűnik a Fülep által művelt elbeszélésmódnak a karaktere, mely egyszerre teszi lehetővé a mindennapi élet képeinek felmutatását és a beszélő én hangsúlyos különbségét a világtól – a nyelv által. Hasonlóképpen ír a camelotról, a reménytelen holmikkal üzletelő utcai árusról: „Tisztelet és védelem adassék annak, aki dolgozik, akármilyen is az a dolgozás. Utóvégre is minden kereskedőember utazik arra, hogy ha teheti, becsapja: a camelot legalább nyíltabb kártyával játszik, és ami a fő, szellemi munkát fejt ki, ötleteket pazarol, tömegeket szórakoztat. Tisztelet a munkának és védelem annak, aki szórakozást nyújt, akármilyen is aztán ez a szórakozás! Hát ez is álláspont. Mégpedig nem is az utolsó. Végül pedig talán érzi ez a párizsi nép azt is, hogy az ő utcáinak szüksége van erre a különös típusra, a camelot-ra, az utca királyára, mert nélküle az utcák nem volnának teljesek. Egy csomó modern romanticizmus veszne ki vele, s még sivárabbá válnék a mindennapi, egyhangú fakóság. A camelot az élénkítő fluidum, a felvillanyozó ártatlan sarlatán. Nagy küzdője a modern versenynek, sok kockáztatással kevés haszonra dolgozó, magára és képességeire utalt vívója a struggle for life-nak."

Alaposan megváltozott szellemi klíma, a Monarchia létét is fenyegető folyamatok idején jelent meg a Huszadik Század 1916. évi augusztusi számában Fülep Lajosnak *Az Erzsébet-szobor pályázata* című írása. Olvasása nyomán azt lehetne gondolni, korábbi kritikái és ironikus tudósításai eljárásmódjainak szélsőkig vitt gyakorlatával, vagyis eksztatikus kifejletével van dolgunk. Ez esetben azonban az *elbeszélői identitás* pszichológiai értelemben vett inflációjával kellene számolni, amely az infláció közkeletűbb jelentéséhez, a belső kiüresedéshez vezetne. Ennek a veszélynek az elkerülésére Fülep azt a narratív stratégiát választja, mely a *néző megalkotásán* alapul. Így olyan olvasat ölt testet a szövegben, melyből infernális világ tárul elénk, melyet az előre haladó, folyamat jellegű idő teljes hiánya és az ennek nyomán képződő abszurd léthelyzet jellemez. Mindenféle valóságos művészetnek a létalapja vész el azáltal, hogy kihúzzák alóla a teremtő időt és ezzel a fejlődés lehetőségét. Így viszont az összefüggő, az előzményekre támaszkodó, azokra visszautaló vagy azokat éppen tagadni igyekvő alkotói törekvések helyett a rossz végtelen örökkévalósága tárul elénk, ahol látszólag minden lehetséges: „Mert végtelen a száma azoknak a szempontoknak, amelyeknek alapján emlékműveket lehet felállítani. És mivel ezek a szempontok, melyeknek a művészethez semmi közük sincs, végtelen számúak, azért egy-egy pályázat újra és újra kiírásának lehetősége is végtelen. (...) Ahol nincsen művészi probléma, ott nem lehet szó arról, hogy ez a probléma most még kifejletlen, most azonban már meg van oldva. Ennek a végtelen egyenes vonalnak minden pontja teljesen egyenlő. (...) Az *ilyen* problémák megoldása mindig teljesen és egyformán kész. Itt tehát fejlődésről nem lehet beszélni. Mint ahogy nem lehet az egész monumentális emlékszobrászat terén sem. Ez az emlékműszobrászat, úgy, ahogy évtizedek óta csinálják, azzal az esztétikán kívüli ideológiával, az építészettel való összefüggés nélkül, naturalisztikus alakoknak a szabadba állításával, a nagyméretűségnek a monumentalitással való összetévesztésével – abszurdum."

Démoni

Az ilyesféle hiábavalóságnak a megjelenítése a *démonikus képiség* révén történik meg. Ahogy e démoni világ időbeliségét a hiábavalóság tartam nélküli ideje jellemzi, úgy tartozik hozzá a szabadsághiány, amely tagadja az élet általában vett szabadabb jellegű gyakorlatát éppúgy, mint az intellektuális tevékenység képzelet által művelt kötetlenebb módozatait: „Ez a világ

(Folytatás a következő oldalon)

Osiris Kiadó

március

- Simmel, Georg: *A pénz filozófiája* 4200 Ft
- Héródianos: *A Római Birodalom története Marcus Aurelius halálától* 3200 Ft
- Kiss J. László (szerk.): *A huszonötök Európái* 5500 Ft
- Szijártó M. István: Diéta. *A magyar rendek és az országgyűlés 1708–1792* 4980 Ft
- Gerevich József: *Lány a szekrényben Patográfiai és klinikai esettanulmányok* 2400 Ft
- Haller József: *Miért agresszív az ember?* 2480 Ft

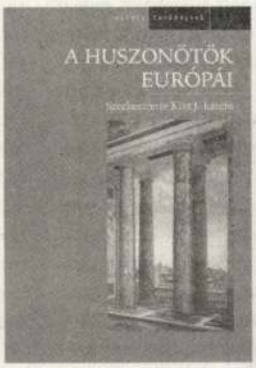

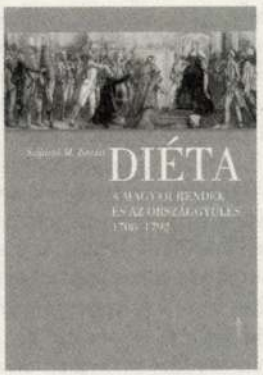

A kötetek megvásárolhatók az Osiris Könyvesházban (1053 Budapest, Veres Pálné u. 4-6. Tel./fax: 328-0371; 266-4999)
és a nagyobb könyvesboltokban vagy megrendelhetők a Szakkönyv Kft.-től (1033 Budapest, Szentendrei út 89-93. Tel. 437-2443, fax: 437-2442)
www.osiriskiado.hu • www.szakkonyv.hu • kiado@osirismail.hu

(Folytatás az előző oldalról)
nem rokona a transzcendencia világának, hanem egyenes ellentéte, ellentétes pólusa neki, s ez ideig annyira nem foglalkozott vele senki, hogy még neve sincsen. Jobb híján, a transzcendencia mintájára subscendentiának fogjuk nevezni – az elnevezés utóvégre mindegy, az a fő, hogy valamilyen realitás legyen mögötte. (...) Ennek a subscendentiának a világába, mely az Abszolúttal és a Mindennel szemben az »így is lehet, úgy is lehet«, a »minden mindegy«, a káosz és a nihil világát képviseli, ebbe a logikai, etikai és esztétikai ész előtti és alatti világba tartozik minden olyan szellemi tevékenység, mely problémák és elvek nélkül hoz létre konstrukciókat, vagyis külsőleg utánozza az ésszerű konstrukciók mechanizmusát eredeti ésszerű alapjuk nélkül."

Ennek eredménye a kortárs emlékműszobrászat is, mely terméketlenséget sugalló, baljós hangulatú alkotásaival a hiábavalóság térbeli alakzatait jeleníti meg. Érzéki formái olyan képződmények, melyek démonikussága abban van, hogy nem beteljesítik, hanem elhárítják a vágy képződési folyamatait. A démonikus infernó paradoxona, hogy belső üressége, terméketlensége, hiábavalósága és szabadsághiánya ellenére is látszólag összetett és bonyolult világként jelenik meg, melynek látszatát is csak a paródia legkifinomultabb eszközeivel lehet leleplezni. Így Fülep hangneme is összetetté válik, alapját a befogadói pozíció álnaivan nyitott értelmezési horizontja képezi, melynek mintája a híres-hírhedt látogatássorozatban öltött testet. A hangvétel viszont a profetikus hirdető modalitást idézi fel a *Hangok a jövőből* nyomán, csakhogy míg ott az empirikus tartalom nélküli jövőről való beszéd valami önfeledt és vidám pörgést eredményezett önmaga körül, téren és időn kívülre zuhanva, játszva a szabadsággal, addig itt ennek fordítottjaként a jelen démonikussága okozta jövőnélküliséget hirdeti, kizárva mindenfajta mozgást és szabadságot.

Az irónia is másképpen ölt testet, mint a párizsi tudósításokban. Akkor annak feltétele az a distancia volt, mely az életet jelentő világtól való elkülönböződést, a közvetítő szerepét tette meg a beszéd alapjává. Fülep ott úgy beszélhetett a párizsi utcáról, hogy miután részesévé vált, a megszólaláshoz már el kellett távolodnia tőle. Itt viszont az irónia a démonikusság leleplezését jelenti. Northrop Frye nyomán úgy is fogalmazhatnánk, hogy Fülepnek a démonicitás ellenszeréül a „démonikus paródia legsűrítettebb formáját" sikerült kidolgoznia, és ennek eredményeként az írása zárásául szolgáló utolsó pont nemcsak egy beszédmódnak, hanem egy világnak a végét is jelenti.

Márfai Molnár László

Idézeteink forrása a Tímár Árpád szerkesztésében megjelent két kötet – Fülep Lajos: Egybegyűjtött írások, Budapest, 1988, 1992

Irodalmi szószedet

Kiemelés és egyebek

A kiemelés elsődleges funkciója a közlemény valamely részének nyomatékosítása vagy elkülönítése a tipográfiai környezettől, továbbá az élőbeszéd hangsúlyainak érzékeltetése. Ezeken túlmenően a kiemelés használata számos poétikai funkcióval és jelentéssel ruházódhat fel. A kiemelés egyik mestere Salinger, aki leginkább kurzív szavakat használ előszeretettel, lásd: „annak idején *meglehetősen* boldog voltam" (J. D. Salinger: *Seymour: bemutatás*. Ford.: Tandori Dezső). Nem véletlenül választottam e példát, megfigyelhető benne az élőbeszéd érzelmekkel átszőtt indázásának, a társasági csevegés hajlításainak érzékeltetése, melynek egyik forrása a New York-i zsidós *tono*szintaxis, a másik – Salinger érzelmes-ironikus stílusának eredetét részben a *női írás* hagyományában megjelölve – talán Jane Austen. Az idézett mondat környékén olvasható egy másik részlet, ez lenne a címben is megjelölt *egyebek*. „Drága barátom (félek, nehogy *rábeszélésnek* vegye, ki tudja!), hadd kérhessem tehát: fogadja tőlem e korán nyíló szép zárójelek szerény csokrát: ((()))." Ez esetben a szöveg poétikailag hangsúlyos grafikus eleme kevésbé simul a közleményhez, egyrészt (rá)ismétel, másrészt illusztrál, mulatságosan, de kicsit feleslegesen. Salinger ihletett fordítója e tekintetben (is) tanult mesterétől – és persze másoktól, lásd: e. e. cummings és hasonlók –, hiszen Tandori évtizedek óta a kiemelés és a szövegbe illesztett egyéb grafikus jelek leggátlástalanabb alkalmazójának tekinthető az itthoni irodalmi életben.

Az egész jelenségkör átfogóbb, mint gondolnánk: a grafikus jelekkel és a kurzív betűkkel végzett játék mellett a túlzott központozás, a kötőjelek, zárójelek, idézőjelek halmozása, a mondatfűzés tudattalanul érvényesített sajátosságai, a főszöveg terjedelmét sokszorosan felülmúló lábjegyzetek egyaránt idesorolhatók. E tünetek mögött nem csak az egyéni lelemény tékozló használata vagy valamely nyelvi-poétikai tradíció tudatos imitálása helyezkedik el. Szerepet játszhatnak az alkotáslélektani körülmények (így a kifejezés pontosságával szembeni szorongás), illetve a technológiai determináció, tehát a szövegszerkesztő által biztosított grafikus jelek sokfélesége is (hiszen csak kattintani kell párat az egérrel). Ritka az olyan szerző, aki teljesen elégedett a lineáris nyelvi kifejezésmód lehetőségeivel, az interfész olykor lázad a digitális kód egyeduralma ellen – ehhez nem kell McLuhan-hívőnek lenni, és nem kell elmélyülni a konkrét költészet vagy a képvers rejtelmeiben sem. A számítógépes menüsorok által determinált népi képzelet termékei ott láthatók a buszmegállók falára ragasztott lakás-, nyelvóra-, illetve használtcikk-hirdetéseken, a tudományos közlemények kiemelésekben gazdag, sok szálon fűződő mondatai pedig azt sugallják az olvasónak, hogy mintha több, egymással vetélkedő szerző írná ugyanazt a művet. *Én* és *Énke* egymás fölé hajolva iparkodnak beírni a készülő szövegbe, így a gondolatmenet két tipográfiailag elkülönített síkon igyekszik előre: az egyik a gondolatjeleken és a zárójeleken kívül, a másik ezeken belül, az egyik a főszövegben, a másik pedig a jegyzetekben.

A kovászként szolgáló nyelvi skizofrénia mellett persze más tényezők is szerepelnek. A hatvanas évek végén a nyugati maoizmus hatására kínai betűk, a strukturalizmus hatására logikai ábrák bukkantak fel az értekező szövegekben: mindez példamutatóan összegződött a francia *Tel Quel* csoport (Kristeva, Sollers és mások) törekvéseiben. Ma visszagondolva úgy tűnik, mintha a kínai írásjelek hasonlítottták volna *magukhoz* a strukturalizmus elmaradhatatlan ábráit: a grafikonok, táblázatok és képletek hermetikus-exkluzív írássá lényegültek át, homályos, de egyben paradoxul nyilvánvaló titkot gyanítunk ezekben. A tanulság az lehet, hogy a „kiemelés és egyebek" jelenségkör egyrészt teljesen normális, nincs benne semmi rendkívülien érdekes, másrészt viszont a kiemelés – már definíciószerűen is – *jelölt* eset. Szükségszerűen allegorikus karakterrel bír, mindig arról – *másról* – beszél, hogy a szerző az ábécével, a

Fuchs Pál

Hölgy arcképe, dsz.
Női arckép, dsz.

Nemzeti Szalon.
M. Arcképfestők
Társasága képv.
kiáll. kat.
1935.
okt-5-20.

A most oly divatos

FÜGGÖNYTARTÓK

(f a k a r n i s o k)

Fuchs Pál

festő

Szinyei Társ. Tav. Szal-
(Ernst Muz.) 1938. ápr.
Álló akt. Őszi táj,
Ablakból, Hódolat)
Watteaunak.

Fuchs Pál

59	Ucca	pasztell	100.— P
60	Fenyőerdő	„	100.— „
61	Pavillon az erdőben	„	100.— „
62	Őszi erdő	„	100.— „
63	Tánciskola	olajf.	300.— „

Nemzeti Szalon
Tavaszi Szalon 1937

eva, jobbra fordulva s disces arany keretben ábrázolva
csakányszerű buzogányát tartja s baljá-
lykujján gyűrű van mutatni látszik. Előtte
l lánczczal. Haja s kőszakálla rövid, baju-
á brokát s rövid újjú mentéje zsinoros. Feli-
sorban:

EIHERR PALFFÝ VON ERDÖD
n und zu Pressburg.

etei a keretnek 19·4: 14·2 cm.

5.

65/98
692

Pengő

FUCHS PÁL

51 Tavaszi táj, olajfestmény . . . . . 600.—
52 Borus tavaszi táj, olajfestmény . . 600.—

Fuchs Pál
festő

Nemzeti Szalon
Tavaszi Szalon 1936

54. KOMJÁTI GYULA: Menedékhelyen

58 KONTULY BÉLA: Egy szerzetes képmása

Fuchs Pál

Finfej, olaff

Nemzeti Szalon

1929. máj.

Tavaszi Szalon

1447. Olasz, XVII. száza

Krisztus.

A balra
Krisztusnak h
vannak. Hajo
a nalagon
CIE CHRIS

Stuc

1897:
tetett el. (48

Florenz, G

384. –

Fuchs Hajnalka festőművész.

A belvárosi templom ornamentális díszítését végezte és számos helyi kiállításon szerepelt. (említve)

Kaposi Endre: Az ezéreves Esztergom.
Dolgozók Lapja, 1972. okt. 27.

Fuchs Hajnalka

1: Entorgom.:1

Magy. Nemzet 83.VII.16.82

Kontulyné

Fuchs Flajni

festő

l.

Kontulyné Fuchs

Flajni.

Képm. Főisk. tok

1927-28. 22. l.

Kegyeskedjék 13 tanítvány
dányban megküldeni a
kat. Egyébaránt jele
a tekintete

Győr 1874 junius 2 án

Fuchs Henrik

MAGYAR MŰVÉSZET

1932. 28.

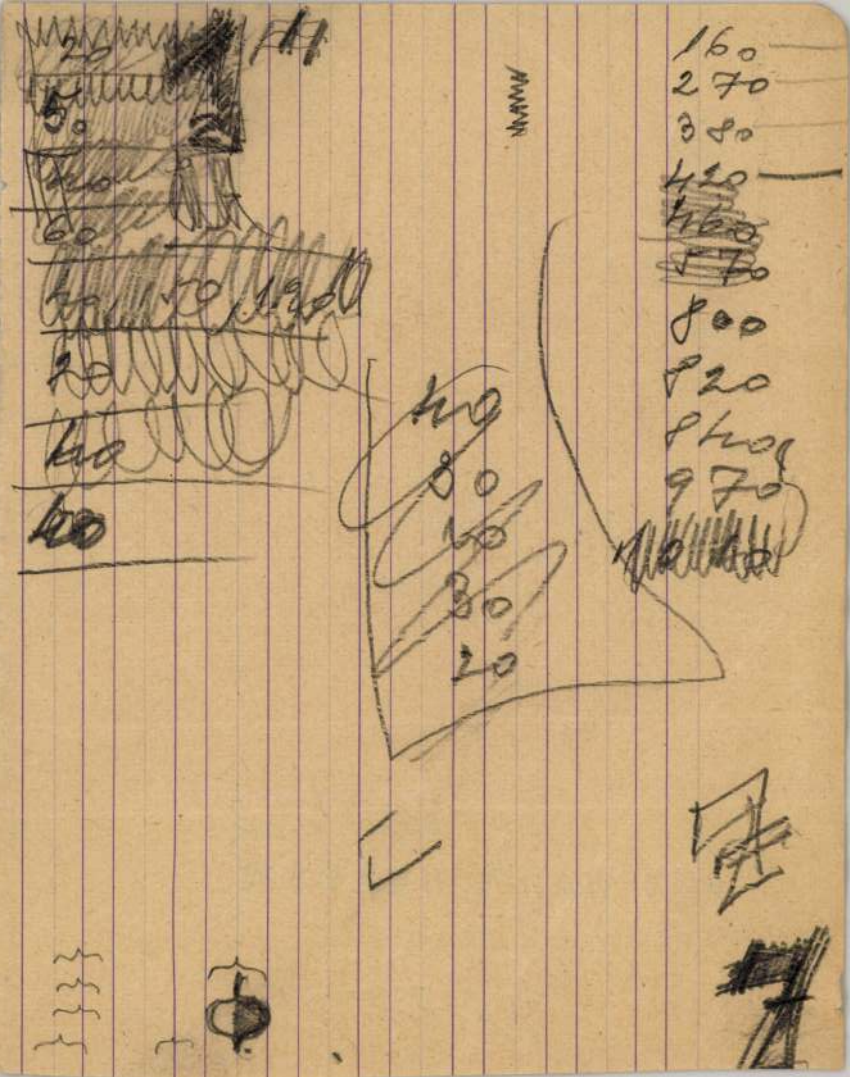

Fuchs Henrik

cremvere

l.

Huszdz Gy

33 l.

Rendszeres állami alkalmazottak segélyezése.
Csekkszám: 114.000
:7. Központi Illetményhivatal

I T Ó KIMUTATÁS

Az azonos fizetési osztályban lévő egyének száma	Az azonos fizetési osztályban lévő személyek után járó egy heti illetmény együttes összege
1	180.
2	217.50
2	180
2	150
2	129
1	20.25
Összesen	906.75 frt
50	31.50 "
Végösszeg:	938.25 frt

orint 25 filler

Fuchs Heinrich

érem vérő

l.

Husz Gy

43. l.

12.950.-

1,410.000

1,222.950.000

746,111.000

474,839.000

-480.000

440.839.000

82.089.000

60,000

35,000.000

14.022.000

15,000.000

746.111.000

IV.12.

FÜCHS, *Hieronimus*, éremvéső, * Augsburg 1690, † Körmöcbánya 1751. 1714—30. Bécsben, 1730-tól haláláig a körmöcbányai pénzverdében működött. 1736. Oroszországban járt. Körmöcbányán készült érmei közül említésre méltók: Mária Terézia 1743-i érme, egy barátsági és egy karácsonyi érem.

6. f. I. 356 l

Kassai Múzeum II. 177.

Fuchs Henrik Jeromos

1730 - 1736. a körmöczi verdehez Warou helyébe nevertetett ki és Obereisenschneider volt. 1736. ~~[illegible]~~ két évre Szentpétervárra távozott.

Gohl Ö., Numizmatikai közl. 1915. 18. l.

Fuchs Henrik

Ezzel szemben hasonló kurzív írással jelezte *Fuchs Henrik* a III. Károly részére készült érmét 1719-ben s ezenkívül pedig egykorú írásos adatunk is van arra, hogy Fuchs Szent György-érmeket készített.[12] Hagyatékában ugyanis Szent György-érmek verőtövei is említve vannak. Fuchs egyébként Augsburgban született 1690-ben, 1744-től azonban már Bécsben dolgozott, ahonnan 1729-ben az eltávozott Waron Dániel helyére, Körmöcre került s itt dolgozott 1751-ben bekövetkezett haláláig. Említett hagyatékában levő Szent György-verőtövek adnak alapot arra, hogy e sajátos szignatúrát (H=HF=Hieronimus Fuchs) nevével hozzuk kapcsolatba. Minthogy az érem peremén levő bevésett évszám 1722, ezt az érmet még a bécsi tartózkodása idejében készíthette. Az érem különben pontos kidolgozást árul el minden nagyobb művészi készség nélkül.

az előbbi, mint az utóbbi módon előállított tárgyakat a társulat rendes évi karácsonyi tárlatán a tervező művész és az iparos neve alatt kiállítja, s vagy eladja, vagy tagjai között kisorsolja.

Az iparosok számára készített, s nekik ingyen felajánlott tervekért a társulat a tervező művésznek némi kárpótlást nyujt, s annak összegét a szakosztály javaslatára a választmány állapítja meg, s e czélra az 1891-ik évi előirányzatba bizonyos összeg vétetik föl.

A szakosztály vállalkozik bárki által kivánt terveknek olcsó díj mellett való elkészítésére, s annak megvalósításával megbizandó alkalmas iparost keresni és ajánlani. Az ilyen tervekre vonatkozó megrendeléseket a társulat titkára veszi át és a szakosztály elnökéhez juttatja. A díjazás körül a szakosztályban netalán fölmerülendő nézeteltérések kiegyenlítésével a választmány által választandó öt tagú külön jury bizatik meg, mely csak akkor határozatképes, ha legalább három tag van jelen.

A szakosztály maga állapítja meg a saját ügyrendjét.

Fuchs Henrik (vag)

Jeromos

vésziök

+ 1757.

lásd életr.

Husz ás L. Szögyi érnek

25. l. 1940.

26. l

33

43

MŰEMLÉKEK ORSZÁG

Fuchs Jeromos

Körmöci vésnök

† 1751 febr. 15

lásd

Huszár Emlékérem

1 – 8. l.

vezés körmöcön
1749 - 1768 között
Num. közl. 1942.
kiny

Ki halt meg?

1751 febr. 15 én

fenti, vagy

id Roth Jeremiás?

lásd a 3-ik és 5 lapon
levő ellentmondó adatokat.

Fuchs, Jeromos

1690–1751

laid okv.

Hu Pomagyerem

43. l. 49. l.
71–72. l.

Életrajz, számos
műve

Fuchs, Hieronimus

Körmöcbányai * 1690 † 1751

wód

Hu Prmagyérem. 71, 72. l.

vul. 1690. Augsburgban, † 1730–51. Körmöcbányán mukódott. 1736 ban Oroszországban járt

† 1714–1730. Bécsben

~~[illegible]~~ Körmöcbányán kérült

nuvei: Mária Terézia érem 1743, barátsági érem 1740, körül, karácsonyi érem ev nélkül –

No 22

Fuchs H.

vód

Hut-magyarin

VIII tábla

kormánnyal, hogy megállitsam azon az uton,
hez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
ház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

dalom és választóim ezreivel való személyes
a kormány politikája ellen, mely a nemzet
megélhetést veszélyezteti.
zme szolgálatában, mely egyedül vezetheti

zászlaját a fővárosban!

vért, Hazáért"

Dienst mit dem bisherigen genuß wieder antretten könne; mittlerweil iedoch diesen entbehren und nur a dato seiner Abreyß von Crembnitz, weilen er mit dem Vorrath einiger Prägstockhen das Münzramt verschenen hinterlassen wird, noch eine drey Monatliche Besoldungsbetrag zu genißen haben soll.

1740. 26. Febr. F. der nach seiner Rückkehr aus Moskau um die Nachzahlung seines Gehaltes bittlich geworden war, wird abgewiesen.

1743. 12. Febr. F. erhält die Erlaubnis zur Ausprägung einer Medaille mit dem Bildnisse Ihrer Majestät.

1748. F. erhält eine Jahresbesoldung von 600 fl.

1754. 28. Sept. Der Witwe des H. F. werden für eine Anzahl von Stempeln ihres Mannes 150 fl bewilligt. Arbeiten von ihm in der Stempelsammlung: Stempel 7 Stück. ausserdem stammen von Fuchs mehrere Stempel zu Salvatormedaillen etc.

Kataloge IV. 1237, 1238. l.

Fuchs Heinrich / Hieronimus

Stempelschneider in Wien seit 1714, Obereisenschneider in Kremnitz seit 1730, geboren um 1689, gestorben 1751.

1729. Dec. F. erhält für das Schneiden neuer Salvatormedaillenstöcke 160 fl.

1730. 5. Jänner. F. wird zum provisorischen Obermünzeisenschneider in Kremnitz mit 600 fl Gehalt ernannt. 1730 23. Mai. F. wird zum definitiven Obermünzeisenschneider ernannt.

1736 23. juli. Auf unterthäniges Anlangen und bitten des, bey dem Münz Ambt zu Cremnitz bestelten Eisensenkhers Hieronymi Fux ist ihme der erlaubnüs ertheilet worden sich nach St. Petersburg zu Verfügen und bey dem Russischen Hoff seine Kunst Zu zeigen, und zwey jahr außzubleiben, solcher gestalten zwar, daß nach seiner bei außgang der zwey jahre erfolgenden Zurück Kunft, er seinen Forderts.

Fuchs, der Jüngere

Sohn des H. Fuchs. Graveur-Lehrbaut beim Münz-Amt zu Kremnitz, gestorben 1750.

Kat. Münzen IV. 1236. l.

Kolozsvár V. 177.

Fuchs Jeromos

körmöcbányai ércmvesö

1730–1757. Karácsonyi

érme közölve

Numizmatikai Közl.

1921. 8. l

h. n.

Gualdo Tadino (II. 25.)

1907. június 30. 313

Milleker Rezső reálisk. tanulónak: félhivatalosan tudattatik, hogy a könyvtárnoki tanfolyam látogatására engedély nem adható (440/1907)

Fuchs Jeromos

ércemvető

l.

Num-Kőrl

1933-34. 95. l.

Fait à Perth, en septembre 1876.

1. – 15. M.

Fuchs Jeromos

körmöcz vésnök

+ 1751. febr 15.

l.

Num. Közl

1942. 50, 51. l

52. l. - 54. l.

57. l.

Fuchs Jetomos

Kötmöci éremvésö

karácsonyi érme a

Déri Muzeumban

Sör Vezető 286. l.

Nagy fajánszkanció, felhátán, 1799-
ből.

Fuchs Hajnalka

festette az esztergom-belvárosi plébánia templom baloldali (Mária) kápolnájának ornamentális díszét 1927-ben.

Láttám 1937. I. 30.

FUCHS, Hieronymus ércmvész

Pamiatky a Múzea, 41, 1992, 5/6.
Tematikus szám: Barock in der Slowakei.
39.

FUCHS és MIGRAI építészek

BÁRKÁNY, Eugen - DOJČ, Ludovit: Zidovské náboženské obce na Slovensku. Bratislava : VESNA, 1991 223.p.és ill.

Trencsén, zsinagóga 1913

FUCHS, Ignaz, pozsonyi kőmüvesegéd

Ignatz Fux, Maurergesell, 1 éves fia meghalt.
(1775, 85. vzám, 4 l)

—

I. F. Maurergesell, 5 hónapos lánya meghalt.
(1800, 647 l)

—

Preßburger Zeitung
(Genthon)

M.D.K.

Fuchs János

Városbiró készitett először papirost Bruckner Jánossal 1546-ban.

Régi adatok a városok Multjából.

Városok Lapja 1907. 1.szám. 7.old.

JOHANN FUCHS, textilfestőmester

Az 5.függelékben a lőcsei festők céhlevelét találjuk 1715-ből.-A 6.függelék a lőcsei céhhez tartozó mesterek névjegyzékét tartalmazza 1608-tól 1869-ig.
E mesterek egyike volt:
294.- Johann Fuchs, Leutschau, 1811. 153.old

DOMONKOS OTÓ: Magyarországi festőcéhek I.A textil festés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

Fuchs József

Szerepel Kecskeméten az alábbi
társlatban

Haltai Nándor: Nepjei téli
társlat, 1970

Petőfi népe 1971 I. 1 5 dd.

MDK

Fuchs József Csikszereda

Beszámoló a rajztanárok nyári továbbképző tanfolyamáról. Rajzoktatás. 1943. 9.sz. 66 l.

Lyka Károly : Történeti festészetünk az elnyomatás korában. Uj Idők 1942.nov.7. 45. sz. 1.

FUCHS, Joseph, pozsonyi kőmüvesszegéd

J. F. Maurergesell, 3 hónapos fia meghalt (1803, 249 l)

—

U. az. 2 hetes lánya meghalt. (1817, 997 l)

—

U. az. 9 napos lánya meghalt. (1819, 577 l)

—

U. az. † 43 éves korában, Pozsony, 1825 május 7, idegbajban (1825, 618 l)

Preuburger Zeitung

(Genthon)

Fuchs József

MDK

Sans Souci

Mücsarnok 1877. dec. 16.

MDK

Fuchs Kornélia

Mucsi A.: Kiáll. Esztergomban. SzM.1955.
231.l.

Fuchs József

A nne nyíló képzőművészeti kiállítás főszereplői.

Bácskiskummagyei
Népnyiség, Hecskemét
1956. máj. 27.

Fuchs József, keramikus M.D.K.

A körmöcbányai kőedénygyárban készült kávéskészlet romantikus tájakkal az ő festése. XXXIII. tábla, 1-2. képek.

Mihalik Sándor: Küzdelem a körmöcbányai kőedénygyártásért. 229.o.

Folia Archaeologica. XI. 1959. Bpest. Képzőművészeti Alap. Kiadóváll. Bp

M.D.K.

Fuchs József, keramikus

A körmöcbányai kőedénygyárban a tájképes körmöci edényeket a körmöci születésü Fuchs József festette. 242.o.

Mihalik Sándor: Küzdelem a körmöcbányai kőedénygyártásért. 229.o.

Folia Archaeologica. XI. 1959. Bpest. Képzőmüv. Alap. Kiadóváll. Bp

M.D.K.

Fuchs József, keramikus

A körmöcbányai kőedénygyárban készült három Kaspó az ő festése. 41.ábra. 243.o.

Mihalik Sándor: Küzdelem a körmöcbányai kőedénygyártásért. 229.o.

Folia Archaeologica. XI. 1959. Bpest. Képzőművészeti Alap Kiadóvál. Bp.

M.D.K.

Fuchs József,keramikus

Tányér a kormöcbányai kőedénygyárból kók festésü virágokkal.Az ő festése. XXXII.tábla,második kép.

Mihalik Sándor: Küzdelem a körmöcbányai kőedénygyártásért. 229.o.

Folia Archaeologica.XI.1959.Bpest.Képzőmüv.Alap Kiadóváll.Bp.

Fuchs fiszet MOK
festőművész

Kiss J. Zoltánnal közös kiállítása
a hecsheméti Muzeumban.
„Őszi Balaton-part"

„Udvar" Repr.

Simonka György: Egy képkiállítás mar-
gajára.

Petőfi Népe 1964 jun 21

Fuchs József
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1964 MÁJ 6.
PETŐFI NÉPE

1021

Intézeti napok a Kecskeméti Óvónőképzőben

Tegnap délelőtt az ország minden részéből érkeztek vendégek a Kecskeméti Óvónőképző Intézetbe. A Művelődésügyi Minisztériumból *Földesi Klára*, az óvodai osztály vezetője, az Országos Pedagógiai Intézettől *dr. Hermann Aliz*, *Bakonyiné Vincze Ágnes* és *Szabadi Ilona*, a Népművelési Intézettől *Séd Teréz*, az Eötvös Loránd Tudományegyetem képviseletében *Vág Cttó*, valamint *Keresztes Nagy Imre*, a megyei pártbizottság munkatársa vett részt az intézeti napok rendezvényein. Az intézeti napokra eljöttek a szarvasi, soproni testvérintézetek tanárai, óvónői és a megyék felügyelő óvónői is, valamint *Burchardt Erzsébet*, az óvónőképző volt igazgatója is.

Délelőtt 10 órakor *Krajnyák Nándor* igazgatóhelyettes nyitotta meg az intézeti napokat, melyeket ezután minden esztendőben felváltva rendeznek majd meg az ország három óvónőképzőjében. — Az intézeti napok célja — mondotta —, hogy az óvodai nevelő munka néhány elvi és gyakorlati kérdésével elmélyülten foglalkozzunk. A tanügyi reform szellemében megvitassuk az óvodai nevelők-oktatók munkájával, az óvónőképzéssel kapcsolatos feladatokat.

Beszédében felsorolta az ötéves fennállását ünneplő intézet eredményeit, melyekért dicséret illeti a bátran kísérletező, korszerű módszerek alkalmazásán fáradozó tanárokat. Az intézetben — mely öt év alatt 250 óvónőt képzett ki nappali, 200-at pedig levelező tagozaton — szeptember 1-től már új óra- és tanterv alapján látnak munkához.

A megnyitó ünnepség után Dudás Benjamin szakcsoportvezető tanár „A tudatosság és aktivitás vizsgálata az óvodai oktató-nevelő munkában" címmel tartott előadást. Délután az óvodai ábrázolás időszerű kérdéseiről beszélt dr. Bakkay Tiborné szakcsoportvezető tanár, majd a jelenlevők megtekintették a hallgatók és óvodás gyerekek rajzaiból, kézimunkáiból összeállított kiállítást és Fuchs József festőművész-tanár hangulatos, szép akvarelljeit. A rendkívül ötletes, tartalmas kiállítás anyaga — melyet dr. Bakkay Tiborné és Fuchs József állított össze — megnyerte a szakértő közönség tetszését. A kétnapos program első részét ünnepi műsor zárta be, melyen felléptek az óvónőképző tanárai, növendékei és az óvodások is.

nai barátsági és eg
dési szerződés aláírás
dik évfordulója alkalr
iratot váltottak.

Négy és fél n
távolítottak el a balinkai bányából

A Közép-dunántúli Szénbányászati Tröszt vízbetöréssel sújtott balinkai üzemében kedden teljes erővel folytatták az áradat megfékezését. A mentőcsapatok eddig csak egy rövid, 250—300 méteres szakaszt voltak kénytelenek feladni, mert itt nagy nyomással zúdult be a szenet határoló rétegekből feltörő víz. A betörés helyétől nem messze azonban a szerelőcsapatok már urai a helyzetnek, és ha nagy nehézségek árán is — néha derékig érő vízben dolgoznak — tudják szerelni a szivattyúk csőrendszereit és a szükséges készülékeket.

Kedden helyet készítettek az újonnan érkezett lengyel gyártmányú vízemelő gépeknek, amelyek teljesítménye egyenkint 2,5 köbméter percenként. Nagy erővel dolgoztak egy újabb vízlevezető csőrendszer építésén.

A vízbetörés nagyságára jellemző, hogy négy és fél nap alatt 115 millió liter vizet kellett eltávolítani a veszélyeztetett bányamezőből. A tetemes vízmennyiséget a közeli Gaja patakba eresztették, amelynek szintje így hatvan százalékkal emelkedett.

A balinkai bányamérnöki hivatal jelentése szerint az üzem déli bányamezejében zavartalan a termelés. A vízsújtotta keleti részen az új gépek üzembeállítása után, a következő napokban várható kedvező fordulat. (MTI)

Az Iráni Tu
Központi Bizottságá

Az Iráni Tudeh Párt Központi Bizottsága március 6-án határozatot hozott a nemzetközi kommunista és munkásmozgalomban jelentkezett nézeteltérésről. A határozat hangsúlyozza, hogy a párt, amely maga is részt vett a testvérpártok 1957-es és 1960-as tanácskozásain kidolgozott dokumentumok megfogalmazásában, ezeket az okmányokat a nemzetközi munkásmozgalom általános irányvonala kifejezőjének tekinti.

Sajnos a KKP vezetői, bár maguk is aláírták ezeket a dokumentumokat, most szembehelyezkednek az említett okmányokban foglaltakkal. A KKP vezetői — mutat rá a nyilatko-

Fuchs József festő M.D.K.

kecskeméti művész

Műveiből kiállitás a kecskeméti Katona József Muzeumban

Napló

Magyar Nemzet 1964. június 11. 7.1.

Fuchs József MDK

Kiss Zoltánnal közös kiállítása nyílt meg a kecskeméti Katona József Múzeumban

Magyar Nemzet
1964 jun 11

Ø

Fuchs Janos

Ivod

z

Thieme-Becker

XII - 517, 518.l.

(Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Fuchs József

rajztanár

Csikszereda

l.

Rajzoltatás 1943.

IV. évf. 9. sz. 66. l.

eri s.hiv.igazgató.

z o t t s á g á n a k ,

B u d a p e s t .

VI. Állatkerti-ut 1.

Fuchs József

tájképfestő
szül. Körmöcbánya
1811 † u. o 1868

lásd

Művészi Ipar
1889. 12. 1

b Fuchs József

festő Kecskemét

Szabad Művészet

1952. 42. 181. l.

Schleinitz, O. von

Burne-Jones.
Künstler-Monographien. LV.
Bielefeld u. Leipzig, 1901. Velhagen u. Klasing.
8-r, 4, 158 l, 113 képpel
Eredeti egész vászonk.

I. 2. p. e.

2.50 P

Fuchs Margit

MI. 1906. 13. l.

(Az 1905 évi kará-
csonyi ajánl. kiáll.)

D

Fuchs Győző

Fuchs Győző iparművészeti és decoratios üzem, VII. Dembinski-u. 9. **424-629**

Bptávb 1940 szept.
– 1942. jan.

T. 4569.

l megerősitett várba balról
van bekeritett kerttel.

RCZENBACH

cm.

FUCHS HAJNAL

Prakfalvi E.: Röm. kat. templ.

2003.

65. o.

AN

: gi festett famennyezetek, Bp.

M.O.K.

~~FUC~~ FUCHS Hajnalka

Lásd. Kontulyné

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 239.l.

FUCHS HAJNALKA

ÚJ MŰVÉSZET

1998/dec.

P - 9396

27.o.

MDK

Fuchs Hajnalka festőművésznő

Esztergom belvárosi templom Mária-kapolnájában festette az ornamentikát.

Börzsönyi Béla: Az esztergomi belvárosi templom uj művészi freskói.

Nemzeti Ujság, 1927.szept.7. 6.l.

-3- MDK

Fuchs, Hieronymus

Wolsó Kremnitzben Résnitt ismert
ème: Karácsonyi ésem.

Meghalt 1751 febr. 15.

L. Huszár: HF.

Acta Hist. Art. 1958

o - 417.

-2- MDK

Fuchs, Hyeronymus
éremművész

Kremnitzben készült érmek:
Mária Terézia 1743
egy jelön 1749-ből (elveszett)
datálatlanok:
Barátsági érem
két György-érem.

2. Huszár: H. F.

Acta Hist. Art. 1958

O. 416-12

MAK

Fuchs, Hieronymus — 1 —

éremművész

1690 - ~~ben~~ Zörül szül. Augsburgban

1714 - ben Zöltözött Bécsbe.

Első ismert érme 1717 ből

1730 - ban megkapja a Kremnitzi

Obereisenschneider - állást

1736 - ban 2 évre Oroszorszajba megy.

J. Huszár: Der Medailleur H. F.

Acta Historiae Artium 1958

O. 412-15

Fuchs Henrik /v. Jeromos/

1729-ben jött Bécsből Kőrmöcre
vésnőnek és 1751-ben bekövetkezett haláláig
működött itt.

Huszár Lajos: Gent György érmei
Bp. Magyar Történeti Múzeum 1940
25. old

Ø Fuchs Henrik

Győr 1858–1862

l.

Jankó Ötvös – apródok

14. l.

Fuchs Géza György

építész.

Szül. Törökszentmiklós 1899.

Oklevelet nyert 1922.

Nyilvánmüegyetem f. l.

?

Nyilván magaroszított
néven (?) terepel
már

150 200 250

300

900 900 900

12500

A kereskedelemügyi m. kir. minister úr

Fuchs Géza

épitész

1

MMÉ Évk

1934.205 l

nyugta csatolandó.

Az ajánlatok elfogadása felett a keresk. végérvényesen határoz s fentartja magának a nélkül az ajánlati összegre, az ajánlatok köz hasson.

A szóban forgó épitkezésre vonatkozó részletes feltételek a kaposvári m kir. állam (Vármegyeház) a rendes hivatalos órák alatt m

Kaposvár, 1909. julius 21.

gösszegek beirása s a végeredmények számokkal
eltüntetésével adattak be, később vagy távirati
tok figyelembe nem vétetnek.
250.000 k ajánlati összegig, annak 5%-a, az
zen felül eső része után pedig utóbbinak 2%-a,
a előtt, a versenytárgyalási hirdetés számára
a lugosi m. kir. adóhivatalnál a szerződési
5. §-a szerint letétbe helyezendő, s az erről
, vagy annak közjegyzőileg hitelesitett másolata
ndó. A bánatpénzt az ajánlathoz csatolni nem

évők ajánlataikkal a végleges döntésig kötve

okra vonatkozó általános és részletes feltételek
n. kir. államépitészeti hivatalnál megtekinthetők
a munka kivonatok és ajánlati mintalapok a
knak kiadatni. A munka-kivonatok és ajánlati
nként 1 korona.
a munka átadásától számitott 8 napon belül
s folyó évi december hó 15-ig a fő és gazdasági
zandók, — ugy ezek, valamint a többi épitési
n folytatandók, hogy azok 1910. évi junius
szen rendeltetésüknek átadhatók legyenek.
iatóság fentartja magának a jogot, hogy a
között az ajánlott árakra való tekintet nélkül
son.

évi julius 16

Issekutz Aurél
alispán.

vágányu vasutak gyára

Gyár:

Pusztaszentlőrinci nyaraló
Budapest mellett

Fuchs Géza

Vállalkozók Lapje

1933 aug 10.

(A parádi étterem épület Terop.)

Megvétel

Fuchs Ferenc József
ötvös
1732 Körmöcbánya

Kapmaggarorszi ötvösök 171.

Kisplasztikai kiállítás IV. 163.

Fuchs Ferenc József

ötvös Körmöcbánya

Kőmagyótelj. 187. l.

Fuchs Ferenc József

ötv.

l. Kőmagyötvi

1083. 7.

1938 JAN 22

BUDAPEST
1938 JAN 22-8
LKb

Fuchs Ferencz József, ötvös. A XVIII. század elején Körmöczbányán tanulta az ötvösséget. Az 1732. évi összeírás alkalmával mint mester ugyanott élt.

Illéssy János dr.: Magyarországi ötvösök 1732-ben. *Arch. Ért.* 1904. 393. l.

FUCHS HYERONIMUS,éremvésó

A körmöci pénzverde személyzete:
A M.N.M.Éremtárában iratmásolatok 1748-1768.évekből emlitik a személyzet fizetését.Ebből összeállitható az alkalmazottak névsora.
FUCHS HYERONIMUS,éremvésó. 1748-+1751.II.15. 42.old.

HUSZÁR LAJOS: Pénzverés Körmöcbányán 1748-1768. években 32.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY,LVI-LVII.évf. 1957-1958. Akad.Kiadó,Bpest. 1958.

Fuchs József

Fuchs József: Udvar.

ándor: Sportolás.

- körök — ilyen szép számmal
- akad —, amelyek két évvel
y ezelőtt kaptak a megyétől fel-
- szerelést. Nem éreznek a mű-
c velődési házak felelősséget
t szakköreik iránt? Vagy csak akkor jelentkeznek, amikor kérni kell, s azután nem érzik

mellett politikai célzatú versek kel, víg kuplékkal szórakoztat ták közönségüket. Méltán rögzít hette az újságíró: „*Az előadó sok rendezésével egy csomó jó ravaló munkásember köti l szabad idejét és kellemesen szó rakozva tanulja meg az iroda lom gyöngyeit és az előadómű vészet varázstitkait.* (Magyar Al föld, 1911. december 3.) A ha tározott, céltudatos megfonto lásokra utal az a tény, hog több alkalmmal átvették a fő városi. *Bárdos Artúr* és *Révé Béla* által vezetett, Új Színpa programját.

Emlékezzünk a legn gyobb sikerekre. 1912-ben *Fe csy Józseffel*, *Virág Istvánn Csapó Bélával*, *Weisz Marisk val* a főszerepben olyan sike

Fuchs József

Szerepelt a Bács-Kiskun megyei népművészeti kiállításon.

Petőfi Népe 1965. nov. 14.

Fuchs József

MEK

müveire számitanak a kecskeméti képzőmüvészek reprezentativ kiállitásán, mely majd 1957 jul. 7-én nyilik meg.

PETŐFI NÉPE, Kecskemét, 1957. jul. 3. 2. lap.
Hiranyag.

Fuchs Margit

Gondolkozó öregasszonyt ábrázoló képét "Anyóka
cimmel hozza a lap.
Repr.

Otthon, Bp. 1903. novemb.hó.
21. lap

Fuchs Margit

szül. Máramarossziget

1881 máj. 24. Izr. 6 felsőbb

leányiskola

1899/900. I–II. 1 évi rajztjel

Fuchs Mátyás

győri farekas

XVII. sz.

Bedy Vince:

Adalékok a győri ipar történetéhez.

Győri Szemle

1941. 186. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

M.D.K.

Fuchs Margit

"Anyóka" c. festményének repr.-ját bemutatja a lap.

Magyar Salón, Bp. 1903. nov. hó. 4o. kötet 149. lap

Fuchs Margit, ip.müv. MDK

A bördiszmüvesség terén Fischhof Jenő és Tull Viktor bevált mesterek mellett a Nádler tanár vezetése alatt álló női ip.müv.tanfolyam munkái kötik l figyelmünket. Fentnev. is szép munkával van képviselve.

A karácsonyi iparmüvészeti kiállitás.
Magyar Iparmüvészet. ~~1908~~ 1906. 13.1.

MDK

Fuchs Margit, ip.müv.növ.

munkáját a bördiszmüvesség terén maga tervezte változatos szinekkel.

A tanfolyam vezetője Nádler tanár.

A karácsonyi ip.müv.kiáll. 1905.
MIP.1906. 13.1.

Fuchs Márkus

ötvöslegény

L.

Szendrey - Szentiványi

536. l.

Gömörmegye VII. 289

Fuchs (Fuss, Fux) Márkus, ötvös. 1639—1643-ig Tartler Pálnál (l. o.) tanult. 1648-ban lett mesterré Brassóban. Meghalt 1658 nov. 8-án.

Fuchs Markus

Gyárfás Tihamér: Régi brassai ötvösök. *Erdélyi Múzeum.* 1908. 384. l. — *U. az:* A brassai ötv. tört. Brassó, 1912. 50, 111. l. — *Resch, Adolf:* Die Kronstädter Gold- und Silberarbeiter. *Korrespondenzblatt.* 1884. 21. l.

Fuchs Mark stj

brassói otvös

1678-1709

m 23.5

Kehely, a bibarcfalvi rk. templom tulajd.

Jml

Journ. of hell. Studies. III. 198.

Fuchs Márk

brassói ötvös

XVII. n veje

Boglár, gr Andrássy

Géza tulajd.

Jul

Iuppiter Dolichenus szobortipus III. 197

Fuchs Markus ifj

ötvös Brassó

Kőmagyőtvy 42. P.

238

Marcus Fuchs juni

Mellboglár színe

Gróf Andrássy

Tatai fajansz VIII. 177.

Fuchs Márkus

junior

Ctr.

l.

Kőmagyotvj

238. sz.

kerti-út 1. sz.

Zolán ajándéka

, dr. Jényfép (: Ja metszet után :)

5206

ama

Fuchs Márkus ifj.

ötvös

L.

Szendrey-Szentiványi

536. l.

Gruber János, igazgató-tanító

VII. 290

Fuchs Márkus, az ifjabb, ötvös. 1666—1670-ig Olesch Gallus (l. o.), Schobel Jeremiás (l. o.) és May György (l. o.) mestereknél tanulta az ötvösséget. 1678 júl. 9-én lépett a brassai ötvös czéhbe. 1693—1696-ig czéhmester volt. Egy aranyozott ezüst patenája a brassai fekete-templom kincstárában van. Meghalt 1709 nov. 20-án.

Gyárfás Tihamér: Régi brassai ötvösök. *Erdélyi Múzeum.* 1908. 384. l. — *U. az:* Brassai ötvösművek. *Arch. Ért.* 1909. 11. l. — *U. az:* A brassai ötv. tört. Brassó, 1912. 52, 119. l. — *Resch, Adolf:* Die Kronstädter Gold- und Silberarbeiter. *Korrespondenzblatt.* 1884. 22. l.

Fuchs Márkus, ötvöslegény; az előbbinek fia. Atyjánál és Bartesch Péternél (l. o.) 1694—1702-ig tanult. Az utóbbi évben atyja műhelyében szabadult fel.

Gyárfás Tihamér: A brassai ötv. tört. Brassó, 1912. 53. l.

Fuchs, l. még *Fux* alatt.

F

M. D. K.

~~F/225~~

FUCHSTHALLER Alajos

Pest. budai látkészek

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 130. l.

Fuchsthaller a célmetszete

1846 körül

Strohmayer rajza után

A hajókid képe a Várból

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról

Helikon 1959

121

Fuchsthaller metszete 1846.
Strohmayer rajza után
Pest látképe a tervezett
Lánchiddal

Rea: 101 Kép a régi Pest-Budáról
Helikon 1959

MDK

Fuchsthaller Alajos, festő. 1815–1863.

Lásd: a katal. 63-l. emlitve

ott szerepel: Gönderhaju finecske

cédulán.

Szent György Céh XXIX. mind. graf. anszü. – 1919

IX. 29 – X. 2. – A Gyűjtő. Véof. sz. 6.6. l.

r. D. K.

FUCHSTELLER Alajos rézmetsző

Rézm. pesti látkép Szervitár tére
Ehrenreich S. Á. rézmetsző „mű áru
boltjával XIX. sz. 40-es évek.

Drescher P.: Bibl. Tajs. 8. Miall. 60. l.

JOS. F U C H S C H W A R Z, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 327.- Herr Jos. F U C H S C H W A R Z
Felvétel ideje: 1815. 15. Sept.
Hová vették fel: Freystadel, /Galgóc/. 160.old

DOMONKOS OTTÓ: magyarországi festőcéhek I. A Textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve. 16. Győr. 1974

Frühof Sándor

A proletár-fotósok egy másik csoportja szociális riportokat készített.... Munkáikat Pesten, Pozsonyban és Szolnokon ki is állították.... 1932-ben a „Munka" című fotóirat „A mi életünk címen-Kassák előszavával" albumban is megjelentette a szociofotósok munkáit. A szocialista fotográfia a pionírjai...: Frühof Sándor, Haár Ferenc, Lengyel Lajos... Lelkes István: A magyar fotóművészet útja.

Új Irás VI. évf. 1966. jún., 6. sz., 94. l.

M.D.K.

Frühwirt, mérnök

"A vár ábrázolása 1801-ből, Frühwirt várostérképén". Eger. 36. ábra. 114.o. Fekete repr.

Détshy Mihály-Kozák Károly: Az egri vár feltárása 1957-1966. IV. 87.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. Eger. 1967.- Heves Megyei Múzeumok Közleményei. V. 1967.

M.D.K.

Frühwirt, Mérnök

A még álló egri Varkoch bástyáról 1801-ben várostérképeinek felső szegélyét diszitő akvarellen látható a vár kissé primitiv, elnagyolt látképe. A bástya 3 oldalát látjuk a lovas és gyalogbejáróval, lőrésekkel, sátortetővel. 36.ábra. 114.o.

Détshy Mihály: Kozák Károly: Az egri vár feltárása 1957-1966. IV. 87.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. Eger. 1967.- Hevesmegyei Múzeumok közleményei. V. 1967

ADAM FRÜLLING, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Stadt Pressburg.
Név.-38.- Herr Adam Frülling
Felvétel ideje: 1769. 20. Augs.
Hová vették fel: Waitzen, /Vác/, 155.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA. A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Frühwirth József
Nő, biedermeier-akv.

Nüvészi Interiaurök rt. I. aux. 1917, márc.

1.

4

Ø Früwirth Károly

Becsben

1845. pesti Enáll.

O hajtott hazatérés, olaszt

L 1845.

Kvarcit penge brouzkoi V. 34.

Frühwirth, Karl
Pesth

Der Ungar 1843. júl. 24.
(Sz.: Pesther Salon 1843.)

Kalmán

Frytczal, pénzverő (Munczer), 1450 körül Körmöczbányán.

Fejérpataky László: Magyarországi városok régi számadáskönyvei. Budapest, 1885. 636. l.

Ftacsik Jenő

rajztanár
és festő

azonos Gábor

Jenővel.

k,

82

más

bar

~~A miniszter rendeletéből:~~

[signature]

miniszteri tanácsos.

könyv 17 köt. 19 lap 30 tétel
tamakönyv ___ köt. ___ lap jön.

iniszternek 54.742/1922. III/a.
kir. állampénztárhoz intézett

VI. fejezet, 27. cim, 2. rovat, 1. alr.

os Bizottsága részére irodai és vegyes
000/ K-t engedélyezvén, utasitom az
sszeget az emlitett bizottság elnök-
ert keb. miniszteri tanácsosnak hiva-
kotelezettsége mellett fizesse ki és
jában kiadáskép számolja el.

A miniszter rendeletéből: Dr. Nagy
sos

Fuchstaller

réz- és acél-metsző,
István főhg. m.kir. helytartó arcképe
/1847/

Századok 1874.26-44 o.
Nagy Iván: Magyarország képzőművészet

Frühwirth E. K., kőrajzoló Pesten. Ismeretes tőle Buda és Pest színezett térképe német feliratokkal és magyarázó szöveggel 1830-ból. A térkép Schmid János pesti kőnyomdájában készült. L. még *Blaschnek Sámuel Benjamin* alatt.

Tört. Képcsarnok grafikai gyűjteménye, Budapest.

Frühwirt E. K.

Plan der königlichen ungarischen Freyen Städte Ofen und Pesth sammt deren Umgebungen mit beyhilfe der besten bereits vorhandenen Grundrisse, gezeichnet und dem löblichen Magistrat der königl. Freystadt Pesth gewidmet von Samuel Benjamin *Blaschnek 1830*." Színezett helyszínrajz magyarázatokkal. „Lithogr. bey Joh. Schmid Maria Dorotheagasse Nr. 11. in Pesth. — Schrift und Numerierung von *Leo Torsch*. — Lithogr. von E. K. Frühwirt" (1831, 1832, 1835, 1838-ban még további kiadásokról is tudunk). — Főv. Múz. Lanfr. Gyüjt. 160. sz.

Nagyalbum. 66.l.

története, V.

(77) *Hóltriegl Aladdár* és *Dr. Szentiványi Gyula* úr közlései szerint erre más téren is vannak példák.

(78) *Gerevich Tibor*: Esztergomi műkincsek. Prímás Albiam. Budapest, 1938. 251. l.

(79) *Barabás Miklós* Emlékiratai. (Közli Kézdi Kovács László.) Budapest, 1902. 26—27. l.

(80) *Szentiványi Gyula*: Barabás Miklós művészete. Budapest, 1927. 15. l.

Früchwirth E. K

litografus

Schmid János

mühelgében Pesten

1830-ban.

lásd Blaschneck

Sámuel életrajza

ban.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
605-1907 Nyj.
Erdélyi: X/2

A BIHARMEGYEI ÉS NAGYVÁRADI R

43. szám.

1907.

A Műemlékek Or

Vonatkozással az 1907. jul. 16
tára hivatalos tintelettel é
nyai" nak egyletünk Kö
I. és II. Kötetét köszönettel

Plasztika, plakett
Viktória királyné /Fuchs/

Müvészet
VIII.évf.1909.
325.1.

Plasztika:
Lord Halier arcmása
/Fuchs/

Müvészet
VIII.évf.1909.
325.l.

Plasztika:
Anyai szeretet /Fuchs/

Művészet
VIII.évf.1909.
325.l.

Plasztika, plakett
Albert herceg /Fuchs/

Müvészet
VIII.évf.1909.
325.1.

Plasztika:
Madonna /Fuchs/

Müvészet
VIII.évf. 1909.
325.l.

Plasztika:
Paderevsky arcmása. /Fuchs/

Müvészet
VIII.évf.1909.
325.1.

Plasztika:
Johnston Forbes-Robertson /márvány/
/Fuchs/

Müvészet
VIII.évf.1909.
325.l.
Illusztr.: 314.l.

Fuchs, l. még Fux alatt

L.

Szudrey-Szentiványi

536 l.

Győr megye VII. 290

Fuchs

bécsi (?) festő
1795-ben festette
az alsóbb. ág. ev. temp-
lom oltárképét, mely
Krisztus mennybemene-
telét ábrázolja.

Gajdács Pál

Tót-Komlós tör-
ténete. Groma
1896. 372. l.

Holdvilág Abtsdorf
Homoród Homorod
Ivánfalva szász Ebersdorf
Katza Katzendorf
Kapusnagy Gr. Kopisch
Kelnek Kelling
Kerz Kerz
Kézd szász Kaijd
Körös Kirtsch
Keresztur sz.
Keresztyen sziget Grossau
Lesses Schönburg
Mihályfalva Michelsdorf
Mirkvásár Streitdorf
Muyna Meschen
Nádpatak Rohrdorf
Özallja Koldorfalva A rajzok miatt átt
Orbo szász Urwegen
Péterfalva Petersdorf
Pian szász Deutschpien
Pretai Pretai
Prázsmár Tartlau
Régen szász Regen
Riomfalva Reichersdorf
Sáros Scharosch
Sebes szász Mühlbach
Segesvár Schässburg
Sellenberk Schellenburg
Selyk kis Kleinschelken
Sink Gr. Schenken
Sövényes Schweischer
Somogyon Schmiegen
Szakadat Sakadat
Szelindek Stolzenburg

Fuchs

festö

l.

Kazimierz Trenc

Cevelerese -

XI. K. 17. l.

Fuchs

bécsi festő

l.

Karinczy Eidler

280, 284. l

Alessandro Deineka: *La difesa di Pietrogrado.*

Fuchs? 105 - 106, 109 szobrai

(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991

APEST
975

Fücher András

eperjesi rézm. - XVIII-sz

Juhot és kecskét legeltető magyar parasztképe a Tokaj vidékét ábrázoló 1749-ben metszet tükképről. Fenti műve

Repr.

Magyarművelődtörz

IV. 205, 640-l

Fuchs

budaicorás

Schams Ofen

384. l.

MOLL-PASTA

József rádió, villamosi vállalat, Kolozsvár, ák Ferenc u. 49. 36–78

trika" rádió és villasági szaküzlet, Kolozs- Kossuth Lajos-u. 2. ér sarok) 16-10

ó Technika tul. Péter rádió és villamossági alata, Kolozsvár, Szényi-tér 40. 18–39

a Ferenc rádió és mossági vállalat, zsvár, Kossuth Lajos- **22-10**

ál Általános Kereskeál Vállalat cégtul.: es G. Hirschfeld Tibor, zsvár, Egyetem-u. 3. 16-12

eg

will Győző rádió és vill. szakkerékpár, Kőszeg 1-03

ic

s István rádió és villaági vállalat, Losonc, czi-út 38. 2–86

svásárhely

Kálmán rádió és vilzer. vállalat Mvásár- Széchenyi-tér 53 T. 3–52

es Dezső rádió és nossági váll. Marosvá-ely, Bolyai-u. 4. **6-52**

eld Miklós rádió, ny és csillár raktár ó-köz 9. T. 2-13

Viktor villanyszeváll. és rádiókeresk. svásárhely, Széchenr 9. **6-29**

Kuharek Ferenc, Nyháza, Zrínyi I.-u. 8. 27–76

Óbecse

Börcsök József műszerész, rádió és vill. cikkek kereskedése, Óbecse, Szt. László-u. 9. 95

Orosháza

Fiam és Társa. Orosháza, Vörösmarty-u. 2. 63

SÉLLEI József kerékpár, rádió és villanyberendezések árusitása és javitása Orosháza Tököly-u. 2. 2–46

Szabó G. László, műszerész, rádió és villanyszerelési vállalata. Oroshaza, Rákóczi-u. 7. 3–41

Pécs

Frankenfgaller J. **rádió és vill. kereskedő, Pécs, Majorossy Imre-u. 2. 37-10**

Hámori Károly **rádió, villamos és kerékpárszaküzlet, Pécs Rákóczi-út 39/d. 25-35**

Hohmann Jenő rádió és vill. szaküzlet. Pécs, Inczédy Dénes-u. 9/1. 20–07

Horgas István rádió és villamossági vállalata, Pécs, Teréz-u. 1. (Irgalmasok-u. sarok) 26-82

Rozsnyó

Süss Józsefné özv. elektrotechnikai és rádió váll. Rozsnyó, Rákóczi-tér. 95

Franciа népköltészet egyes műfajait tárgyi és formai szempontból.

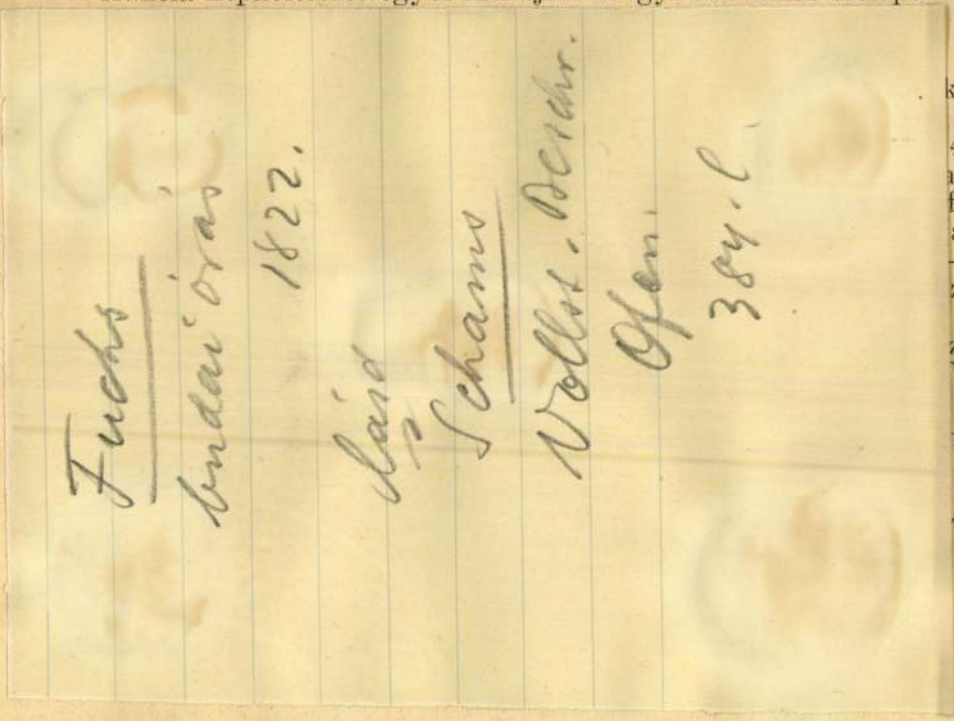

közép-
nyel-
400 P
apokat
fűszín
agyar
-tól a
zirata
az év
zövés-
Vogul

ntézeti
kuta-
Psy-
ramán

között az obszervatórium által gyűjtött [illegible]
Vizsgálatainak célja egyrészt megállapítani a nyugtalanság nagyságát és egyéb jellemző tulajdonságait, különösen abból a szempontból, hogy a nyugtalanság mennyire befolyásolja a rengésfeljegyzések kimérését, másrészt olyan jelenségeket keresni, amelyek hozzájárulhatnak a nyugtalanság eredetének felderítéséhez. Eredményei a Budapesti Földrengési Obszervatórium kiadványai sorozatában jelennek meg.

Dr. Szemerényi Oszwald (1913, London, róm. kat.), bölcsészetdoktor, okleveles középiskolai tanár Budapestről, indogermánisztikai kutatásokra (Huszti professzor) 800 P belföldi ösztöndíjban részesült. Folytatta az indogermán sonans liquidákra vonatkozó kutatásait, különös tekintettel a latin nyelvre. Sikerült kimutatnia, hogy a szabályos hangtörvényszerű folytatása a liquidáknak a latinban ur, ul, viszont az o vokálissal jelentkező alakok ténylegesen már indogermán szempontból is o-vokalizmusú formációk. Eredményeit a Budapesti Philológiai Társaság április 20-i ülésén rövid felolvasásban ismertette.

Dr. Terbe Lajos (1904, Prónayfalva, Pest m., róm. kat.), bölcsészetdoktor Budapestről (Eckhardt Sándor professzor) 800 pengő

Fuchs vésnék

neve emlitve

Huszár Lajos: Ht. György érnék
Magyar Történeti Miszeum Bp. 1940
19. old

Fuchs...

festménye az egri Széchenyi u. 1-5. sz. a.
érseki palotában 1828 körül.

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II.
Magyarország műemléki topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

5021

M.N.M.

FUCHS festő

Báróczy Sándor arcképe

Garas XVIII. 27., 219. l.

MDK

Fuchs,

1898-ban az iskolához tartozott.

A Hollósy-iskola ideje. /1896-1901./ 76.l.

M. D. K.

FUCHS festő
(német?)

1898-ban Nagybányán tartózkodott

Rédi Bk. 1954. 324. l.

8

Fuchs Ágoston

nyomdász

l.

Kertész nyomtatók

280.-

SCHROTH, ANDREAS (működött a XIX. század elején)

Rudnay prímás arcképe

Jelezve lent jobbra: Andreas Schroth, 1829.
Vászon, olaj, 145×96 cm. (Folyosó.)
Maszlaghy II., 469. szám.

SCHUSTER, JOHANN (1812—1890)

Fogolymadarak

Foglyok egy meredek szélén

Mindkettő jelezve lent jobbra: J. Schuster.
Vászon, olaj, egyenként 69×85 cm. (Kupola.)
Maszlaghy II., 374—375. szám.

SWOBODA, EDUARD (1814—1902)

I. Ferenc József

Erzsébet királyné

Mindkettő jelezve lent balra: Eduard Swoboda, 1857.

Vászon, olaj, egyenként 260×180 cm. (Első emeleti fogadó.)
A Fundus tulajdona.
Maszlaghy II., 466—467. szám.

WÖRNDLE, EDUARD (0000—0000)

A Nemi-tó

Jelezve lent balra: E. v. Wörndle
Vászon, olaj, 46×62 cm. (Első emeleti fogadó.)
Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 44. szám. — Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 36. l. — Rényi

1905. VII. 1.

Pénzügyminisztériumhoz: megkeresés a szegzárdi múzeum részére külföldről érkezett természettani műszer vámmentes kezelése tárgyában. (587/1905.)

Fuchs Antal

kisplasztikus

1909–1912

Éimisk 1930.

83. l.

I. 25.

Medve Zoltán dr. belügyminiszteri titkár

Fuchs Antal

ékítmenyes rajzban

II. díj.

Értimisk 1911/12

23. l.

Fuchs Antal

a Sternthal Adolf és neje öszköndíj alapból

266 K 68 f.

Értimisk

1911/12

25-1-

Innung IV. 78.

Fuchs Antal
ötvös Kőszeg
Kőmagyötvj. 193. l.

Kőszeg ~~Lippa~~

F. sz. *Lf. Nr*	Próba *Beschau*	Mesterjegy *Meisterzeichen*	Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*
1117		AF	**Antonius Fuchs,** ca 1830—1860 (Kocsondy szerint 30 évnél tovább működött. — *Nach Kocsondy über 30 Jahre tätig).*
	Nr. 1103		Ellenőrző lemez, nyolcszögű. — *Kontrolltäfelchen, achteckig.* Museum, Kőszeg — *Güns.*

Klisét pótolni!

VASÁRNAP **17** Rogate		**Protestáns** Paskál **Görög** Andronik **Izraelita** Ijar 25
HÉTFŐ **18** Venanc		**Protestáns** Erik **Görög** Péter és tsai **Izraelita** Ijar 26
KEDD **19** Cölesztin		**Protestáns** Ivó **Görög** Patrik **Izraelita** Ijar 27
SZERDA **20**		**Protestáns** Bernát

FUCHS, Bohuslav

Kubinszky Mihály (1927-)
Bohuslav Fuchs (lengyel)
Bohuslav Fuchs / tekst Mihály Kubinszky ; [tł. Mieczysław Dobrowolny]. – Bp. : Akad. K. ; Warszawa : Arkady, [1985]. – 26 p., [52] t. : ill. ; 23 cm. – (Architektura i architekci świata współczesnego,
ISSN 0139 – 1844)
Eredeti cím: Bohuslav Fuchs. – Példányszám: 10200
ISBN 963 05 5029 6* fűzött : ár nélkül
ISBN 83 213 3275 7
Fuchs, Bohuslav
72(437)Fuchs, B.

M. D. K

FUCHS Dénes ács

II. Kút u. 9. hása tervé saját magónak (1814.) Lebontva.

Zakariás G. Pándor: Adatok Buda építésrelétez a XIX. sz. első felében

Tanulmányok Bp. multjából XII.

Bp. 1957. 291. l

EDUARD FUCHS, textilfestőmester

Az 5.függelékben a lőcsei festők céhlevelét találjuk 1715-ből.--A 6.függelék a lőcsei céhhez tartozó mesterek névjegyzékét tartalmazza 1608-tól 1869-ig.
E mesterek egyike volt:
228.- Eduard Fuchs, Leutschau, 1852. 153.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestők első nyomai 10-.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. évkönyve, 16. Győr, 1974

FUCHS *Emil*, festő, szobrász és éremverő, * Trencsén 1866 szept. 8, † 1930. Bécsben Tilgnernél, Berlinben Herternél tanult. Ezután Rómában, majd Londonban telepedett le, hol 1901. az új angol bélyegek és érmek részére VII. Edvárd király arcképét mintázta. A londoni arisztokrácia számos tagjának arcképét is festette. A téli hónapokban rendszerint az Amerikai Egyesült Államokban élt, ahol szintén kedvelt arcképfestő és éremverő volt.

E. G. I 356 l

Pétervár h. n. VIII.157

Fuchs Emil †.

In Trencsén am 8 September 1866 geboren, absolvierte F. seine künstlerischen Studien Ende 1880 in Wien bei Tilgner, um dieselben in Berlin an der kön. Akademie bei Herter fortzusetzen. Sich hierauf nach Rom wendend, errang er 1891 den Prix de Rome und 1896 die goldene Medaille in München mit seiner Gruppe: „Mutterliebe". Um die Büste einer englischen Dame zu vollenden, begab er sich von Rom nach London, wo er alsbald die Aufmerksamkeit der künstlerischen Kreise erregte und im Jahre 1901 den Porträtkopf König Eduard VII. v. England für die neuen Briefmarken und Münzen verfertigte. Doch war F. nicht nur Bildhauer und Medailleur, sondern errang auch als Maler bedeutende Erfolge, insbesondere als Porträtmaler der amerikanischen Geldaristokratie. So daß F. nur mehr die Sommermonate in seiner Londoner Villa verbrachte und während der Wintermonate in den Vereinigten Staaten lebte. Im Jahre 1913 fertigte er für die American Numismatic Society die Gedächtnismedaille für H. Hudson und R. Fulton. † Karlsbad 1930. Von seinen Werken sind die folgenden anzuführen, doch konnten keine Einzelheiten in Erfahrung gebracht werden.

Thieme-Becker 226.

T. 1028.

ra van a bástyákkal megerősitett
patok vesznek körül és a melynek
V FLVS-on hadi naszádok, bárkák és
térben a tábori sátrak felé lovas
háttérben pedig balra, a hol az i-
épületei bontakoznak ki. Felirata:

VNG VIZZEGRAD, ODER BLINDEBVRG IN
EKEGERT. IM 1595 IAR.

e: A. Das Schlos Vizzigrad és be-
Herrn Aldobrandino welch gezeltten
.

2 cm.

Fuchs Emil

FUCHS Emil, Londonban élő hazánkfia, kinek angliai sikereiről már több ízben adtunk folyóiratunkban hírt, újabban több érmet készített VII. Edvárd számára. Az új angol pénz számára is ő mintázta az angol királyt, most pedig a koronázási emlékérmet készítette el, a melyet az Elkington-cég sokszorosít. A Studio ez évi juniusi száma közli a sikerült alkotás képét.

Magyar Iparművészet. 1902. 185

Fuchs Emil

MAGYAR MUVESZET
1929.363

Fuchs Emil

Nobrait

Lárd

Nádai P. 81. l.

Az iparm. M. org-ra

1921

Fuchs Emil

Nobrair és festő

Wód

Ujv. Mtsz. L.

299. l.

Fuchs Emil

életrajzában

következetesen

„éremverő"-nek

van nedvl.

Miért?

Friedrich Hessel

Fuchs Emil

Hobrau

l.

Havesi Oest

172. l.

Sz-St

Római illatozer - üvegese

VIII. 126.

Fuchs Emil, trencséni születésü szobrász, éremvéső és festő. Az 1880-as évek végén Bécsben végezte tanulmányait, majd Rómába ment, s kisplasztikai dolgaival hamar feltünést keltett. Ez időtájban készült egyik nagyobbszabású művét, egy sírkeresztet, melyen egy anya kétségbeesetten védi csecsemő gyermekét, a bécsi császári és királyi udvari múzeum vette meg. Utóbb Londonban telepedett le, hol igen hamar a legelőkelőbb medailleurök közé küzdötte fel magát. Különösen arczképes érmei és plakettjei keltettek feltűnést, melyek már VII. Eduard angol király elismerését is kivívták, elannyira, hogy 1901-ben F.-et bízta meg arczképének az új angol pénzek számára való mintázásával. De nemcsak mint szobrásznak, hanem mint festőnek is nagy sikerei voltak Londonban, hol a high life számos tagját örökítette meg vásznain. A művész az utóbbi években csak a nyarat tölti londoni villájában, a tél beálltával Amerikába megy, ahol szintén kedvelt festője a milliomosoknak. Jelentékenyebb művei: Viktoria királynő, Albert herczeg, Hamlet Forbes-Robertson, Pinero, Major General Sir Ellis, Madame Maurice Ephrussi, Lady Churchil gyermekei, Sielern gróf, Lord Beresford admiralis, Miss Voerishoffer, Lady Knolys, Master Hartmann, Miss Cassel, Kahnné asszony, Miss Mignon, Rotschild Evelyn és Anthony emlékérmei, illetőleg plakettjei, az angol koronázási emlékérem, Padarewsky zongoraművész mellszobra, Lord Halier angol politikus márvány mellszobra, Johnston Forbes-Robertson mellszobra stb. F. plakettjeit finom rajz és művészi beállítás jellemzik. Festményei közül kiválnak Sidony Smith, Miss Marchall, stb. arczképei. Egyik legjobb képét egy csinos modell leányról, Rosie-ról festette.

1910-ből való

Hevesi, Ludwig: Österreichische Kunst des XIX. Jahrhunderts. Leipzig, 1903. 172. l. — *Kunstchronik.* XII. 19. — *Magyar Iparművészet.* 1900. 184. l. (Magyar művész Londonban). — 1901. 120. l. (Fuchs Emil szobrászművész). — 1902. 185. l. — *Műcsarnok.* 1900. 270—271. l. (Fuchs Emil.) — *O. K.:* Londoni levél. *Művészet.* 1909. 325. l. (képekkel). — *Ráth György:* Az iparművészet könyve. Budapest, 1902. I. 307. l. — *The Studio.* 1902 jún.

hogy igen fontos tulajdonságokban nem egyeznek meg.

Alkalmazva mindezt az érzelmekre, tán nem szorul hosszú bizonyításra, hogy összeolvadás még könnyebb, mert nem is aktusokról, hanem önállótlan mozzanatokról van szó. Csak röviden még igyekszem tisztázni, hogy a tárgy „milyen színben tünik fel" az esetben, ha érzelem is foglaltatik a tárgyról szóló képzet alkatrészei közt. A tárgyról azt mondjuk, hogy szép, amikor a képzetéhez egy kellemes érzés csatlakozik, de nem erről az érzésről tudunk mi, hanem a tárgy tulajdonságáról, hogy szép és ezt oly tulajdonságnak vesszük, mint pl. azt, hogy rózsaszín. Az érzés valami oly állapot, melynek hatása alatt a tárgy egy új tulajdonságot kap: a szépséget és az öröm, mely engem eltölt, az nem jut tudomásomra az egyszerű elnevezésben, hanem a tárgy látszik olyannak, mintha valami új szép tulajdonságot nyert volna, mintha valami rózsaszínű fátyol vonná be az egészet. Fokozottabb lesz ez, ha az öröm tárgyai maguk is érzelemtartalmak, mert akkor előáll az összeolvadás leírt fajtája és szerencsés esetekben, ha az érzések nem egyforma kvalitásúak (öröm, bánat) és nem egyforma intenzitásúak, oly óriási érzelemkomplexumok támadnak, melyeket elméletileg sokkal tovább lehetne fokozottaknak gondolnunk, mint szervezetünk tényleg elviselhetné.

A folytatásban meg fogjuk kisérelni megvilágítani azt a nehéz kérdést, hogy a költői és festészeti, általában képzőművészetbeli szimbolizmus mit jelentenek.

Dr. Varjas Sándor

JOHNSTON FORBES-ROBERTSON
FUCHS EMIL SZOBORMŰVE

Képek

MISS MARCHALL
FUCHS EMIL FESTMÉNYE

Művészet 1909
314-15 lapok

Fuchs Emil szobrán

Magyar Sparmüvészet, 1901

3. sz. 120.o.
különfélék.

Fuchs Emil szobrász

Magyar Sparmüvészet, 1900

S. sz. 1870.

különfélék. Magyar művész Londonban.

Fuchs Emil kohrán

Magyar Iparművészet, 1902

V. évf. 4. sz. 195. o.
különféle.

Plasztika – Érem és érme.

VII. Edward angol király arcképe (angol ércpénz számára) – Fuchs Emil

Magyar Sparmüvészet, 1901

3. sz. 120.o.
különfálék.

London

Fuchs Emil szobrász

Magyar Iparművészet, 1900

4. sz. '87. o.
különféték. Magyar művész Londonban.

MDK

Fuchs Emil, szobrászm

az amerikai művészek sorában dolgozik a trencséni születésü F.E.

Amerikai művészeti könyvek az Egyet.Könyvtárban.
Magyar Művészet. 1929. 6.sz. 363.l.

MDK

Fuchs Emil, medailleur

Londonban angol udvari érmész lett.

Dr.Procopius Béla: A Magyar Emlékérem- és Plakett-művészet. MI. 1934 125-127.l.

Fuchs Emil Építész

ed. Falsinyi

1986 Warszawa, SARP / 1988 Mainz

Bienn.: Architettura organica u

der Ausst.).
3085= (mit Gesellen) Kísérletü
15.11.1975;
Magyar Iparmûvészet 1997(2)36-
309a= Magyar és nemzetközi ki
309b= ^kuM.Major/J.Osskó^ma (Ed
1945-1978, Bp. 1981, 385-449 (a
in der Zg Élet és Irodalom 1975
1976);
^kuJ.Cook^ma, Gy.Cs., Arizona 1
Magyar Épitõmûvészet 1992(5)57
^kuG.Schéry^ma (Ed.), Évek, mu^
309x= M.Schéner, in: U^B0j Aurć
3098= F.Vámossy
kenn= hg
autr= Vámossy, Ferenc
redk= Nováky, A^B0gnes
9906= un
9908= H
katg= 3
9900= 28.11.97
revi= 8 Sep 1997/AKL29
created 14 Apr 1997/AKL29

MDK

Fuchs Emil ép.m. kamarai tag

Fabinyi Emilre változtatott nevét a Kamara választmánya az 1933.jan.13.tartott ülésén tudomásulvette, kiigazitását elrendelte,

Névváltozások és szakcimkiegészitések.
MMÉE Közl. Bp. 1933 febr.19. X.évf. 3-4.sz. 6.old.

MDK

Fuchs Emil

Miss Marchall, repr.

Johnston Forbes--Robertson, repr.

Művészet 1909. 313, 314.l.

M.D.K.

Fuchs Emil, városi főkertész

az 1885-ös Országos kiállítás folytán szükségessé vált nagy pusztítások után vette kérbe a Városliget rendbehoratalát s azt, a kor divatjának megfelelően, az angol kertstílus szabályai szerint igyekezett keresztülvinni.

Morbitzer Dezső: Városépitészet és kertészet. Városi Szemle, XXIII.évf. 1937. 106.old.

Fuchs Emil

Mücsarnok 19oo..19.sz. 27o l.

MDK

Fuchs

városi főkertész

munkálkodott a Városliget fejlesztésén.

meghalt 1872-ben.

THALY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp.1958.

120.l.

Fuchs Emil
ny. főkertész
a gyümölcs és zöldség
bíráló jury tagja

Közlezrkiáll

1192 l

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Fuchs Emil

város főkertész

Az 1885-ki kiállítás után, (mikor a kiállítás miatt sok fát kivágtak) az akkori divat szerint fenti vezetésével az angol kertstílus szabályai szerint újra rendezték az elpusztitok részeket. Alig készültek azonban el a munkálatok, mikor a millenniumi kiállítás miatt kőzel 800 drb fát döntöttek ki és nagyon szép részletek semmisültek meg.

Morbitzer Dezső: Városépítészet és kertészet. Bpest, 1937. 6. l.

Fuchs Emil

pesti városi főkertész
tervei szerint az 1885. évi
orsz. kiállítás után, mukor
annak területén számos fát
kellett kivágni, az akkori
divat szerint az angol kert
stlus elvei alapján ujra-
rendezték az elpusztult
részeket. 1895-ben a millen-
nimmi kiállítás miatt közel
800 fát döntöttek ki és nagyon
szép részletek semmisültek
meg.

Morbitzer

b. l.

Bpest 908. IV/4

Körregi

Fuchs Emil

varosi Erlein

l.

Rapkart

27y. l.

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szállt am szer
mely a mai veszedelmes külpolitikai l
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a ké
pártjából.

Az ország sorsáért való mélysége
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább l
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a ga

Én tehát felveszem a harcot,
ki az országot a mai szörnyű helyzetéb

kibontom a legitimizr

„Istenért, K

Fuchs Ernő (bpeski) M.D.K. építész

második díjat nyert a hód mezővásárhelyi Sassiallo pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1900. XXI. évf.

márc. 7. sz. 7. old.

19. Friedmann M. pesti zsidó főkántor arczképe. Felirata: M. Friedmann / Obercantor in Pest. / Aczélmetszet. 4.-r. Kiadta Belak A. (1860).

20. Ján Kalinčák arczképe névaláírással. Aczélmetszet. 4.-r. Jelzése: Dla fotografie ryl Fuchsthaller 1861 v. Pešti.

21. I. Mátyás egykorú arczképei. 5 kép egy folio lapon. Arch. Közl. 1861. évf.

Budapest Székesfővárosi Múzeum katalogusa. Budapest, 1907. 51, 54, 55, 91, 97. l. — *Budapesti Hiradó.* 1846. I. 151. l. — *Honderű.* 1846. I. 217. l. — *Művészet.* 1908. 358. l. — 1914. 198. l. — *Nagy Iván:* Magyarországi képzőművészek. *Századok.* 1874. 43. l. — *Pesti Divatlap.* 1846. 218. l. — 1847. 927. l. — *Ráth György:* Az iparművészet könyve. Budapest, 1902. I. 504. l.

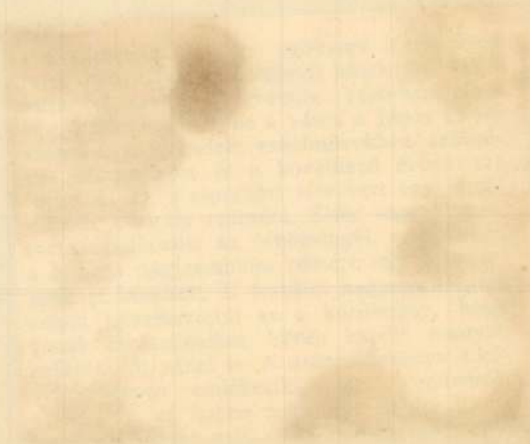

FUCHS, Franz, pozsonyi kőművesegéd

F.F. Maurergesell, † 23 éves korában, 1772 junius 18. (1772, 51. szám, 4 l)

Pressburger Zeitung
(Genthon)

MDK

Fuchs Géza építész

S: A parádi éttermi ép. tervpályázata. Vállalk. Lapja, 1933, aug. 10. 4. l.

MDK

Fuchs Géza, okl.ép.m.
1899. · Bp.

a Kamara tagjai sorába felvette.

Hirdetés tagfelvételről. - MMÉE Közlönye, LX.kötet
48-49.sz.
1926 XII.12. 294.l.

MDK

Fuchs Géza

építész pályatervét 15e pengőért vásárolta meg a főváros.

A Munkaadó, 1932. szept. 14. 5 l.

Fuchsthaller A.

l.

Gereizerajztár

319. h.

Törökrétje Rétyén IV. 131.

rá a kezét és a kiállításon *Autriche* elnevezés alatt az avatatlanok előtt bennünket is képviseljen, — elhatározták, hogy a kiállításon a magyar képzőművészet is résztvegyen, még pedig az utolsó tíz esztendő művészi termelésének a

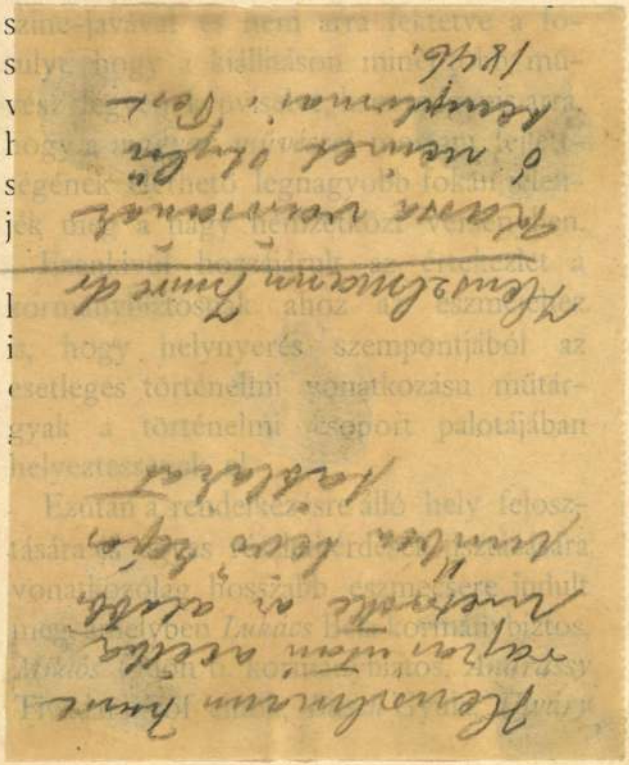

jeleztük azt, hogy az 1900. évi párisi nemzetközi kiállításon a magyar képzőművészet rendelkezésére bocsátandó hely iránt a magyar művészek mielőbb tájékoztassanak, annál is inkább, mert ha ez a kérdés lehetőleg még a nyár beállta előtt nem tisztáztatnék, a művészekre nézve esetleg kellemetlen csalódásokra vezethetne.

Megelégedéssel jelezzük, hogy habár talán nem is a mi fölszólalásunk következtében, de abban a helyzetben vagyunk, hogy művészeinket a párisi kiállításon rendelkezésükre álló hely dolgában tájékoztathatjuk.

E hó 4-ikén ugyanis a párisi kiállítás magyar kir. kormánybiztosságának a helyiségében a művészeti csoportbizottság *Andrássy* Tivadar gróf elnöklése mellett értekezletet tartott, amelyen *Lukács* Béla a kiállítás m. kir. kormánybiztosa kimerítő tájékozást nyujtott a jelenvoltaknak azoknak a tárgyalásoknak a végső eredményéről, amelyek a

Fuchsthaller

laid

a) Kremrégi Bp 27. l.

ude és Pest
körvonalban
képekben
1922

31. l. 32. l. 33. l. 44. l.

46. l.

Fuchsthaller

Eszterházai Vár Kastely
1784. ben.
Acélmetszet. Nyom
Lorber Pesten 853.

Kubinyi – Vahot
topogr. művéből.

19. Budaörsi-úti kislakásos bérház sgrafittói.
Graffittos am Kleinwohnhause in der Budaörsi-Strasse.
Sgraffiti sul caseggiato ad alloggi di tipo piccolo in Via
Les Sgraffites des habitations à bon marché de la rue
Agraffito-work of the Small-Tenement Houses in the Bu

20. Simor-utcai tisztviselő lakóház.
Hauptst. Angestellten-Wohnhaus in der Simor-Strasse.
Caseggiato d'affitto per impiegati in Via Simor.
Maison municipale des employés ; rue Simor.
Officials Tenement-House in the Simor-Street.

21. Szék. Főv. Elektromos Művek alkalmazottai lakótelepe
Angestellten-Wohnhausgruppe des Hauptst. Elektrizitäts
Gruppo di caseggiati dell'Azienda comunale elettrica in
Colonie communale des habitation des Usines Electriqu
Tenement-Settlement of the Metropolitan Electricity-W

22. Lenke-úti kislakások.
Kleinwohnungshäuser in der Lenke-Strasse.
Gruppo di caseggiati ad alloggi di tipo piccolo in Via
Groupe des habitations à bon marché de la rue Lenke.
Small-Tenement houses in the Lenke-Street.

23. Gr. Haller-utcai kislakások.
Kleinwohnunghausgruppe in der Gr. Haller-Strasse.
Gruppo di caseggiati ad alloggi di tipo piccolo in Via
Groupe des habitations à bon marché de la rue Haller.
Small-Tenement houses in the Haller-Street.

24. Ciszterci-rend Szent Imre-gimnáziuma.
»Szent Imre«-Gymnasium des Cisterziter-Ordens.
Ginnasio »Szent Imre« dell Ordine dei Cistercensi.
Collège »Szent Imre« des Cisterciens.
Cistercian »Szent Imre«-College.

25. Ciszterci-rend Szent Imre-gimnázium főkapurésze.
Portalteil des »Szent Imre«-Gymnasiums des Cisterciter-

Fuchsthaller

Buda-pesti
Hegel, Kornek
Béla

Schoen Csillaggyujt ben

1936

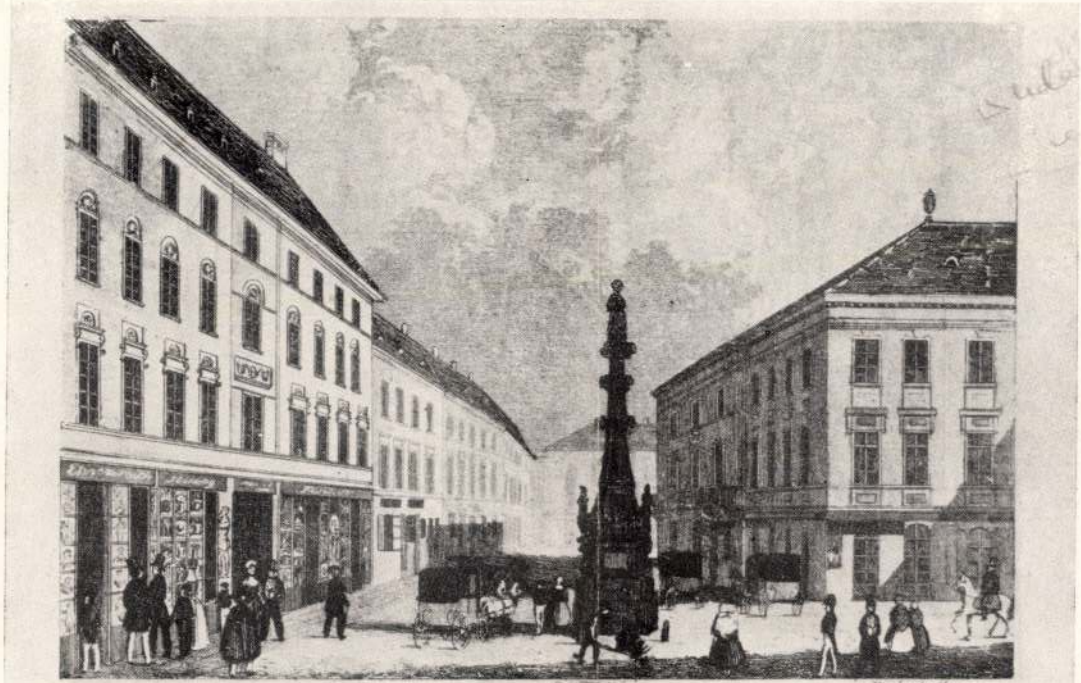

DER SERVITENPLATZ IN PEST

179.

XXI.

Fuchsthaller, réz- és acélmetsző

(VII. 27. l.

Múzeumi és Könyvtári Értesítő)

Fuchsthaller

lásd

K: a reg: Buda et Pest

Lay er Bpestiparmüvkiálla

értelmek

1935

Bparm-Ruz

58. l. 59. l.

MŰVÉSZE

V., Mária Va

hren

'ESI

ÉS

Fuchstaller

rezim.

Pesti magyar szinház
kéje, metszette fenti, repr.

Lestyán Sándor:
József nádor. Egy alkotó
élet írásban és képben.
1776–1847. Bp. 1943.

Fuchsthaller

rézm -

A városligeti Hermina-kápolna metszet. Repr.

Lestyán Sándor:

József nádor. Egy alkotó élet írásban és képben. 1776 - 1847

Bp 1943

A Nemzeti Múzeum. Schwind rajza után metszette fenti Repr.

u. o.

Fuchsthaller

l.

LykaMagyműI800-50

496, 498, 500. l

Fuchsthaler

l.

Lykanemzromantika
150, 214. l.

Ir.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Fischsthaller

MAGYAR MUVESZET
1929.609

Fuchsthaller

l.

Mag. Univeres

1948.147.l

Alapítási év — *Gegründet:* 1577.
Telefon: 189—540.
Postafiók — *Postfach:* 242.
Postatakp. csekkszám — *Postscheck:*
Budapest: 37.473, 58.037,
Leipzig: 29.165, Paris: 160.010.

K.M.
KÖ

BUCHHANDLUNG DER KÖNIGL. U
LIBRAIRIE DE LA PRESSE DE L'UN
BOOK-SHOP OF THE ROYAL HU

H 60200

SZÁMLA

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos Müeml

BÉLYEGMENTES
(11856/1897. P. M. sz. rendelettel megállapitott személyes illeték-mentesség folytán.)

Budapest, 19.....
IV, Kossuth Lajos-utca 18.

	1 Magyar butorok /Officina Ké

29. - Dux Adolf: A magyar nemzeti muzeum. Utmutató ennek gyüjteményeiben. Pest: Lampel 1857. 16° 84 XIX 1. er. v. - Ritka. P 8.--

30. - Éble Gábor: A károlyi grófok Nagykárolyi várkastélya és pesti palotája. Bp.: Hornyánszky 1897. 8° 116 1. diszes barna fv. aranymetszéssel. P 6.-- 11 képmelléklettel és 8 szövegközti képpel és hasonmással.

31. - Fodor József: Az árnyékszék-rendszerekről tekintettel a hazai és főleg a pesti viszonyokra. Pest Lampel 1869. n. 8° IV. 118 1. Felvágatlan P 6.--

32. - Fuchsthaler acélmetszetü képei a 30-as évek Pestjéről. - 5 db á 10.-- Együtt P 45.-- Die Bruckgasse in Pesth. (A mai Türr István-utca) mozgalmas u. képpel. - Pesth. A pesti Dunapart elragadó szépségü képe. - Das Kasino in Pesth (a mai Lloyd palota) előtte járókelők. - Die Redoute in Pest (Vigadó a pesti Dunapart szép részletével. - Der Servitenplatz in Pest, a Szervita-tér, a Gránátos, mai Városház-u. egy részével).

33. - Gallina Frigyes: Utcáink esztétikája. Bp.: Háziny. 1931. 8° 89 1. P 2.50

34. - Gettinger Theodor: Ungarns Hauptstädte u.d. Umgebungen. Mit 60 Abbild. Pest: Heckenast 1866 n. 8° 57. 1. fv. mindkét er. sárga boritéklappal 12.-- 60 érdekes fametszetü képben felvonul előttünk a kiegyezés előtti kor Pest-Budája és környéke (Üröm, Budafok, Visegrád és Vác).

35. - Gévay Anton: Versuch eines chronologischen Verzeichnisses d. türkischen Statthalter von Ofen. Wien: Gerold 1841. 8° 38 S. ered. boritékokkal. P 8.-- A budai pasalik szines térképével. Szép példány.

36. - Goutta Joseph: Zur Todtenfeier d. K.K. General-Majors v. Hentzi u. seiner Braven. Am 21 Mai 1850. Ofen: univ. 1850. kl. 8° 8 S. P 8.-- Osztrák érzelmü vers Hentzi emlékére.

37. - Gööz József: Budapest története. Képekkel diszitett kiad. Bp.: Franklin 1883. 8° 191 1. fv. P 3.--

38. - Haeuffler J.V.: Buda-Pest. Historisch-topographische Skizzen von Ofen u. Pest u. deren Umgebungen. Mit chromolithografierten Plänen v. Ofen u. Pest und deren Umgebungen sammt 12 Ansichten u. mehreren

1937. május

historischen Illustrationen. Pest: Emich 1854. Kl. 8° 3 unn. BL. 131, 81 S. 1-unn. Bl. 322 S. 1-unn. Bl. er. v. P 54.--
12 képpel és 3 remek térképpel, illetve tervrajzzal. Ezek között különösen értékes és ritka a mü végéhez csatolt térkép. Középen Budapest környékének remek térképe, amelyet 3 oldalról 13 gyönyörü apró városképrészlet vesz körül. Baloldalt: A rakodópart, Pályaudvar, Vigadó, Herminakápolna, Császárfürdő, Margitsziget. Jobboldalt: A lánchid, a muzeum, a Nemzeti Szinház, Zugliget, Városház-tér, Lipót-templom. Lent a budai hegyek. A páratlanul ritka és szép "Wegweiser" 3 részből áll. 1. Historische Skizzen von Ofen u. Pest. 2. Andeutungen über d. näheren u. entfernteren Umgebungen v. O. u. P. 3. Topographische Skizzen u. Wegweiser v. O. u. P. Szép példány.

39. - Heinrich Johann Nep.: Beschreibung d. neuen Herren-Dampfbades im Raizenbad. Pest: Emich 1867. kl. 8° 14 S. er. piros boritékokkal, mindkét oldalán a Rácfürdő fametszetü képeivel. P 6.--

40. - Heinrich J.N.: Das Raitzenbad in Ofen. Mit 17 Stahlstichen. Lpzg.: Weber 1873. 8° 40 S. P 15.--
Igen érdekes leirása a régi Rácfürdőnek 17 acélmetszetü képpel.

41. - Hevesi Lajos: Karcképek az crszág városából. Bp.: Franklin 1876. kis 8° 304 l. er. barna v. P 6.--
A tartalomból: Váczi-utca - A városház tornyáról - Sugáruti vázlatok - Fővárosi gyaloglóknak stb.

42. - Horvát István: Pest szabad királyi városnak régi Ofen német nevéről. Pest: Trattner 1810. 8° 63 l. fv. P 6.--
Hozzákötve:
1. U.a. Henrik portugáliai grófról, mint magyar királyfiról. Pest: Trattner-Károlyi 1828. 70 l.
2. U.a. Értekezés Andaluziáról - Spanyolországban. Pest: Trattner-Károlyi 1832. 27 l.

43. - Jakoby Péter: Budapest kézikönyve adatgyüjtemény I. (Több nem jelent meg). Bp.: Egyet. ny. n. 8° 135 l. fv. P 8.--
Rendkivül érdekes adatgyüjtemény történeti, politikai, gazdasági tartalommal.

Fuchsthaller Alajos

l.

Schoen 1948

14. l. 27. l.

Fővárosunk
1860-1873 közt.
Buda, Glanda, Pest
alakulása az egyesülés
előtt. Bp. Szfv. Tört. Rum. Kiáll.

1948

Jul[illegible]. Jobbról elválasztott haját füleinél
[illegible] leberetvált álla alatti szakála rövid. A-
[illegible] hasított ujjú mentéjének szegése és lehaj-
[illegible]. Felirata a kép alatt tintával

245"

ál és haj tussal van kezelve.

g 14 tagja.

2687

107/95 № 82.

Fuchsthaler

l.

Schoen Pest - Buda

61. l. Opesitése Cmlérère

Cantos 27. 1947.

H. és év nélk

183

1907. május 8.

A szepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum igazgatóságának az 1902. évben küldött lepkegyűjteménye üres dobozai visszakéretnek (258/1907.)

Fuchsthaller Alajos

rajzoló, réz és acélmetsző

L.

Szendrey - Szentiványi

536. l.

Gyöngy paszitából, őskori VII. 96, 103,

Fuchsthaller
grafikus

l.

Bilágyi: Magy. nemzet
tört. IX. 660-l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Fuchsthaller

Pesti nemlék az 1849-ik ostrom után.
Repr.

Vayer Sajós

Buda és Pest pusztulása a végi ostromokban.
Budapest. 1945. I. eif.
73. l.

Tax

[illegible]

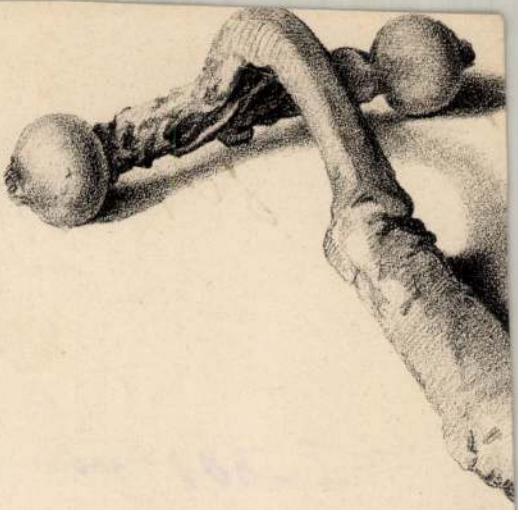

1" 2" 3" 4" 5"

Fuchstaler

XXII. aukció
A Gyűjtő 1915. 122. l.

783. FUCHTHALER: Tisztujitás, szinezett metszet 30

Alpár, rom

32

Fuchsthaller Alajós

l.

Szépm. Mur. graf. ort.

25. kiáll

Fuchsthaller Alajos

1815 k — 1863

l. Arv. Csam. 99. anke-Eat

" " 107. " "

" " 110. " "

Fuchsthaler

Árverési Csarnok aukció kat.

32. sz. 1926 ápr.

33–41 nem szerepel

TK. 311

II
603

311. *Thorny Tamás.* Mellig, kissé jobbra fordult, tojásdad medaillonban. Homlokába lógó haja, bajusza és szakálla fekete, szeme és szemöldöke barna. Kék atilláján a gombok nagyok, bal vállától jobb csipője felé kék kendő vonul. Felirata alól: »*Stat cuique Sua voluntas*« és a kép körül: »*Illustrissimus Comes Thomas Thorny Lugocensis et Karoszt Szebensis Banus Anno 1623*«.

Vászon, méretei 18·9 : 15 cm. — Át. Képt. 151 (11). — Gróf Csáky László ajándéka 1824.

Fuchsthaller A. u. Kriehuber – J. Krepp.

Ferenc Jöss. Erzh. v. oesterr. der Spiegel

1848. Stahlst.

Fuchsthaler Alajos, grafikus

Divatcsarnok, 1853.aug.21.41.823.

Iró- és müvészélet.

Fuchstaller

acélmetszete Fepzl Fr. rajzáról: a pest-vári vasút Indóháza. Reprodukció.

Tóth Ernőné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2401

Fuchsthaller A.

Rajza és agnalíntája : a pesti lóvölde megnyitása 1840-ben. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

161 p

Fuchsstaller Lajos

Buda-Pest látképe (1846) c.
acélmetszete említve

„A magyar grafika történetéből"

Pestmegyei Hírlap 1969 július 20
8. old.

Balta köböl, csiszolt IX. 171.

Fuchstaller

l.

P: Régi az

Drescher gyermek könyvek
1538-1875 1934

58. l.
65. l.
78. l. 2 szer
ezen az oldalon
90. l.

Fuchstaller József, grafikus.

Divatcsarnok, 1855. jan. 15. 3.

60.

Grafika, ~~[illegible]~~ acél-~~[illegible]~~ metszet, XIX sz.e.f.
~~XXXXXXX~~

Fuchstaller: István főhg. m.kir helytartó arcképe /1847/

Századok 1874.26-44 o.
Nagy Iván: Magyarország képzőmüvészet

Fuchsthaller Alajos

Ehrenreich neve kiadóként szerepel Fuchsthaller Alajos néhánypesti vedutáján is, Aki a lapok egyikén az Ehrenreich -féle mükereskedés képét is reánk hagyta.

61.o.

Rózsa György: Ehrenreich ádám forrásai.
Műv. Ért. XIII 1959. VIII. évf. 1. sz.61-67.o.

M. D. K.

FUCHSTHALLER Alajos

rézbe metszette Teszl Frigyes: Az 1949. évi ostrom 4 részletképe c. rajzát. (Repr.)

Preisich Gábor: Bp. városépítésének története .... Bp. 1960. 164. l.

M.D.K.

Fuchsthaller Alajos /1815-1863/

556. A Tigris szálló hirdetése. Acélmetszet. 9.4x36 papir.
557. Der Brand des K.St. Theaters in Pesth am 2. febr. 1847. Acélmetszet. 18.2x25.7

Elvesztek. /Főv. Tört. Muzeum/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet. 37. l.
MUMOK. Bp. 1952.

o.) tanulta s ez idő alatt a kassai nemzeti rajziskolát is látogatta. Mint ötvöslegény tizenegy évig dolgozott s 1835-ben nyert mesterjogot. 1855-ben első czéhmester volt. Egy pár díszöltözékhez való ezüst sarkantyúja 1858-ból, a Kassai Múzeumban van.

Mihalik József: Kassa v. ötv. tört. Budapest, 1900. 312. l. — *U. az:* A Kassai Múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma. Kassa, 1903. 235. l.

Fröhlich Károly, pozsonyi származású festő. 1880—82-ig a bécsi képzőművészeti akadémián tanult, hol 1881-ben kitüntetést nyert, a következő évben pedig utazási ösztöndíjat kapott.

Vasárnapi Ujság. 1881. 494. l. — 1882. 495. l.

Frömberg Károly Frigyes, építész; szül. 1809-ben Pesten, ahol atyja asztalosmester volt. 1833-ban a müncheni képzőművészeti akadémián tanult. Azután visszatért Pestre, s nehány év alatt egyike lett a nevesebb pesti építészeknek. 1840-ben a pesti műegylet első kiállításán a Ferenczvárosban építendő róm. kath. templom távlati képét, alaprajzát és hosszmetszetét állította ki. 1842-ben Kassán járt és Henszlmann Imrének segédkezett a kassai székesegyház és a szent Mihály kápolna leírásában és lerajzolásában. Kassáról Lőcsére és Bártfára rándultak, az ottani műemlékek megtekintésére. F. további működéséről nincsenek adataink.

Athenaeum. 1840. II. 32. l. — *Művészet.* 1909. 405. l. — *Regélő.* 1842. 731. l. — *Somogyi Miklós:* Magyarok a müncheni képzőművészeti akadémián. *Művészet.* 1912. 178. l.

Fruman A., éremvésző. Az 1830-as években Győrben (?) élt. Művei közül ismeretes Bezerédi Ignácz, királyi tanácsos, Győr megye alispánjának ovalis alakú plakettje 1836-ból.

Czobor Béla dr. és Szalay Imre: Magyarország történeti emlékei az ezredéves országos kiállításon. Budapest—Bécs, II. 1903. 429. l. — *Elek Artúr:* A magyar éremszobrászat öregei és ifjai. *Művészet.* 1908. 172. l. — *Mihálovics Béla dr.:* Magyar jogászok és államférfiak emlékérmei. *Numizmatikai Közlöny.* 1910. 1. l. — *Ráth György:* Az iparművészet könyve. Budapest, 1902. I. 301. l. — *Siklóssy László dr.:* A modern magyar éremművészet és művelői. (1817—1910.) *Numizmatikai Közlöny.* 1910. 47. l.

Frühling Károly, festő az 1830—40-es években Pesten. A pesti műegylet kiállításain következő műveivel vett részt:

1841. évi kiáll.: Az utolsó Hohenstaufen Konrád, sepiafestmény.

1847. évi kiáll.: Keglevich Gábor gróf pétervásári palotája Hevesmegyében, aquarell. — A pétervásári templom, aquarell.

Honművész. 1841. 402. l. — *Kiáll. lajstromok.*

Frühwirth E. K., kőrajzoló Pesten. Ismeretes tőle Buda és Pest színezett térképe német feliratokkal és magyarázó szöveggel 1830-ból. A térkép Schmid János pesti kőnyomdájában készült. L. még *Blaschnek Sámuel Benjamin* alatt.

tával Amerikába megy, ahol szintén kedvelt festője a milliomosoknak. Jelentékenyebb művei: Viktoria királynő, Albert herczeg, Hamlet Forbes-Robertson, Pinero, Major General Sir Ellis, Madame Maurice Ephrussi, Lady Churchil gyermekei, Sielern gróf, Lord Beresford admiralis, Miss Voerishoffer, Lady Knolys, Master Hartmann, Miss Cassel, Kahnné asszony, Miss Mignon, Rotschild Evelyn és Anthony emlékérmei, illetőleg plakettjei, az angol koronázási emlékérem, Padarewsky zongoraművész mellszobra, Lord Halier angol politikus márvány mellszobra, Johnston Forbes-Robertson mellszobra stb. F. plakettjeit finom rajz és művészi beállítás jellemzik. Festményei közül kiválnak Sidony Smith, Miss Marchall, stb. arczképei. Egyik legjobb képét egy csinos modell leányról, Rosie-ról festette.

Hevesi, Ludwig: Österreichische Kunst des XIX. Jahrhunderts. Leipzig, 1903. 172. l. — *Kunstchronik.* XII. 19. — *Magyar Iparművészet.* 1900. 184. l. (Magyar művész Londonban). — 1901. 120. l. (Fuchs Emil szobrászművész). — 1902. 185. l. — *Műcsarnok.* 1900. 270—271. l. (Fuchs Emil.) — *O. K.:* Londoni levél. *Művészet.* 1909. 325. l. (képekkel). — *Ráth György:* Az iparművészet könyve. Budapest, 1902. I. 307. l. — *The Studio.* 1902 jún.

Fuchs Ferencz József, ötvös. A XVIII. század elején Körmöczbányán tanulta az ötvösséget. Az 1732. évi összeírás alkalmával mint mester ugyanott élt.

Illéssy János dr.: Magyarországi ötvösök 1732-ben. *Arch. Ért.* 1904. 393. l.

Fuchs (Fuss, Fux) Márkus, ötvös. 1639—1643-ig Tartler Pálnál (l. o.) tanult. 1648-ban lett mesterré Brassóban. Meghalt 1658 nov. 8-án.

Fuchsthaller Alajos, rajzoló, réz- és aczélmetsző; szül. 1815 körül, megh. 1863-ban. A réz- és aczélmetszést a harminczas évek végén Pesten Kohlmann műhelyében tanulta s a negyvenes évek elején önállósította magát. F. rendkívül nagy tevékenységet fejtett ki, s aczélmetszeteinek száma több ezerre tehető. 1839—1841-ig a »Honművész« számára dolgozott, 1842-től a »Regélő«, az ötvenes években pedig a »Budapesti Viszhang«, »Divatcsarnok«, »Hölgyfutár«, »Nővilág« stb. összes divatképeit ő készítette. A »Der Ungar« és »Der Spiegel« cz. lapok részére aktuális emberekről és eseményekről számos képet metszett s egyebekközt tőle valók a Kubinyi és Vahot: Magyarország és Erdély képekben cz. mű és az »Archaeologiai Közlemények« 1860-as évek elején megjelent köteteinek aczélmetszetei. Műhelyében több ügyes aczél- és rézmetsző nevelkedett, s nála kezdte meg tanulmányait egyik legjelesebb rézmetszőnk, Doby Jenő is.

Metszetei közül említésre méltók:

1. Buda-Pest látképe. Strohmayer rajza után. Kiadta Wagner József Pesten. 1846.

2. A kassai főtemplom ó-német stílű szentségházának mértani rajza. Rézmetszet, 1846. (Ki volt állítva a pesti műegylet 1847. évi tárlatán.)

3. A kassai dóm Henszlmann restaurálási terve szerint. Henszlmann rajza után. Rézmetszet. Folio. Jelzése: Henszlmann restaur. et delin. Fuchsthaller sculp. Megjelent Henszlmann: Kassa városának ó-német stylű templomai cz. művében, melyben két táblán kívül az összes metszetek F.-től valók.

4. Kopácsy József herczegprímás arczképe. Felirata: Josephus Kopácsy / Princeps Regni Hungariae Primas / et Archi-Episcopus Strigoniensis etc. / Aczélmetszet. 4.-r. Jelzése: A. Fuchsthaller sc. Pesth.

5. Pius IX. Aczélmetszet, ívrét. Jelzése: A. Fuchsthaller. Kiadta Wagner József Pesten.

6. Jelenetek a »Tisztújításból.« A kép szövege: Scenen aus dem / preisgekrönten Lustspiel »Tisztújítás« von Nagy Ignácz. / Négy jelenet egy folio íven. Aczélmetszet, színezve. Az »Ungar« melléklete. Jelzése: A. Fuchsthaller sc.

7. A pesti német színház égése 1847 febr. 2-án. Aczélmetszet. Felirata: Der Brand des k. St. Theaters in Pest (am 2. Feb. 1847). Jelzése: Steinruker del. Fuchstaler sc. A »Der Spiegel« cz. folyóirat melléklete.

8. István főherczeg arczképe. Felirata: Stephan / Erzherzog von Oesterreich / Palatin von Ungarn. / Aczélmetszet, 4.-r. Jelzése: Steinruker del. Fuchsthaller sc. Megjelent a »Der Spiegel« 1848-iki évfolyamában.

9. Buda-Pest látképe. Aczélmetszet. 8.-r. Jelzése: A. Fuchsthaller sc.

10. Buda vára és Pest egyes részei az 1849-iki ostrom alatt hat aczélmetszetű képben »Pesti szemlék az ostrom alatt — Ansichten von Pest nach dem Bombardement« feliratal. A metszetek jelzése: Feszl rajz. Fuchsthaller metsz.

11. Esterházi várkastély 1784-ben. Aczélmetszet. 4.-r. Jelzése: Fuchsthaller metsz. Pest. 853.

12. Szent István / Magyarország első apostoli királya. / Aczélmetszet. 4.-r. Jelzése: Fuchsthaller. 1854.

13. Buda és Pest helyszínrajza Újpesttől Soroksárig. A felső bal sarokban kisebb méretben Esztergomtól Soroksárig. Buda és Pest nevezetességeit ábrázoló kis képekkel szegélyezve. Aczélmetszet. Felirata: Plan der Umgebung von Ofen und Pest. Rajzolta Haeufler, metszette Fuchsthaller; 1854-ben kiadta Emich Gusztáv Pesten.

14. Palsovics Antal kanonok arczképe. Aláírás: Antonius Palsovics / Coll. Capit. Posoniensis Lector Canonicus. / Aczélmetszet, 8.-r. Jelzése: Fuchsthaller metsz. Nyom.: Frey Pesten 856.

15. Buda-Pest látképe. Aczélmetszet; ívrét. Jelzése: Fuchsthaller del et sc. 1857.

16. Kostyál Ádám pesti szabómester arczképe. Felirata: Tharnoi Kostyál Ádám / pesti szabó Mester. / Aczélmetszet. 8.-r. Jelzése: Fuchsthaller metsz. (1858).

17. A pesti zsidó templom belsejének képe. Felirata: Innere Ansicht des Pester izr. Tempels s még két sor szöveg. Aczélmetszet; ívrét. Jelzése: Fuchsthaller del. et sc. (1859).

18. Meisel pesti rabbi arczképe. Felirata: Dr. W. A. Meisel / Ober-Rabbiner in Pest. Aczélmetszet. 4.-r. Kiadta A. Belak (1860).

Fuchsstaller Alajos

Buda-Pest látképe (1846) a legkorábbi a célmetszet karánkban (eml.)

Galambos Ferenc: A magyar grafika történetéből

Pestmagyar Hírlap 1969 VII 10

Fuchstaller Alajos acélmetsző

A XIX. nd. negyvenes éveiben kezdett működni. Legkorábbi műve: Buda – Pest látképe (1846)

G. F: A magyar grafika történetéből

Nagyjsóg 1969 VII. 18

Fuchsstaller Alajos

Buda - Pest látképe (1846) acélmetszet
(ent.)

Galambos Ferenc: Kuriózumok a magyar grafika Vöstenetéből

Napló 1969 VII. 20

Fuchsstaller Alajos acélmetsző

Buda-Pest látképe (1896, eml.)

Galambos Ferenc: Érdekességek a magyar grafika történetéből

Dolgozók Lapja 1969 VII. 20.

Fuchsstaller Alajos

Buda - Pest látképe (1846) a-célmetszet
(eucl.)

Galambos Ferenc: Kuriózumok a
magyar grafika történetéből

Fejér Megyei Hirlap 1969 jul. 18

MDK

Fuchsthaler Alajos

Budapest látképe, Strohmayer után:
Fuchsthaler Alajos

Esti Szemle, Honderü, 1846, I. 217.

MDK

Fuchs Géza

"B" telepitési csoport. I.dij: "Pogar" szerzője Hock István és Fusch Géza.

R.Nászay Miklós: A Földmiv.min.telepitési tervp.

Épitőmunka, 1933. 2.sz. 28.lap

Fuchs Hajnalka.
Iparművész

Batik-munkái szerepelnek a Képző-
művészeti Főiskola kiállításán, a
Műcsarnokban.

Nemzeti Ujság, 1924. május 20.

FUCHS, Hieronymus

1718

Husrai: Személyi címek. Bp. 1999. 112.

Fuchs, Hieronimus Fuchs Nr. 220

Der Wiener Münzpräger (geb. in Augsburg) war zwischen 1730-1751 der Hauptgraveur der Kremnitzer Prägestätte. Meist ist er seinen Vorbildern, den ROTHS, bei den verschiedenen Münztypen gefolgt; die Freundschaftsmünze (Kat. Nr. 220) ist aber bewegter und leichter gestaltet.

Schätze 1991

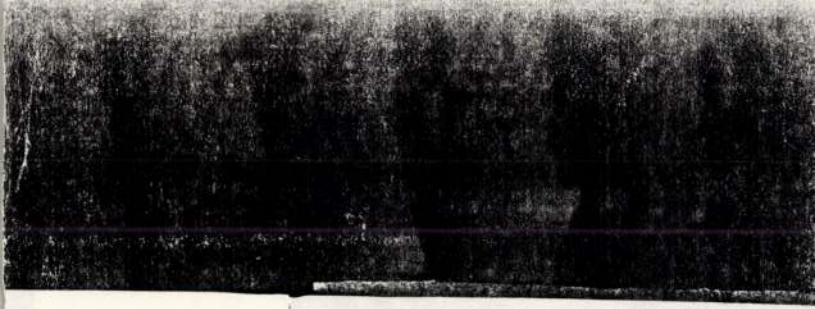

Ø

Fuchs Ignác

épitész

szul 1862. Zsámbokon

Müncheni műegyetem
oklevel 1890.

Kismarty Lechner J.
köztese

1955. nov. 23.

Később magaro-
sította a nevét,
Lechner tudja miré

Fuchs Ignác

építész.

Szül. Zsámbok 1862.

Végzett a müncheni műegyetemen

Az oklevél honosításának éve 1890.

Névjegyzem műegyetem 209. l.

Palota.

A középtért a bástyák
vár foglalja el, melynek ka
tóföldek foglalják el, a há
Felirata fölül:

PALOTtA.

Rm., mér. a vk. 7.3: 11.

140-95

Fuchs Samu

építész.

Szül. Vágújhely 1871.

Oklevelet nyert 1894.

Műegyetem 7. l.

Fin

350

200 200 300

Fuchs Samu

építész

szül. Vágujhely, 1871.

Bpesti műegy. okl.

1894.

Kismarty Lechner J.

közlése.

1955. nov. 23.

Fuchs Samu

epitem Zalaegerszeg

Elektr. laid

Lámagyiparalm II r. 488. l.

dáji M:a

anaetyc

1929

…ény vármegye alispánjától.

…rgyalási hirdetmény.

… vármegye közönsége által **Lugoson létesí-**
… főépület, tüdőbeteg-, elmebeteg- és fertőző
…aház, gazdasági épület, kazánház, gondnok
…

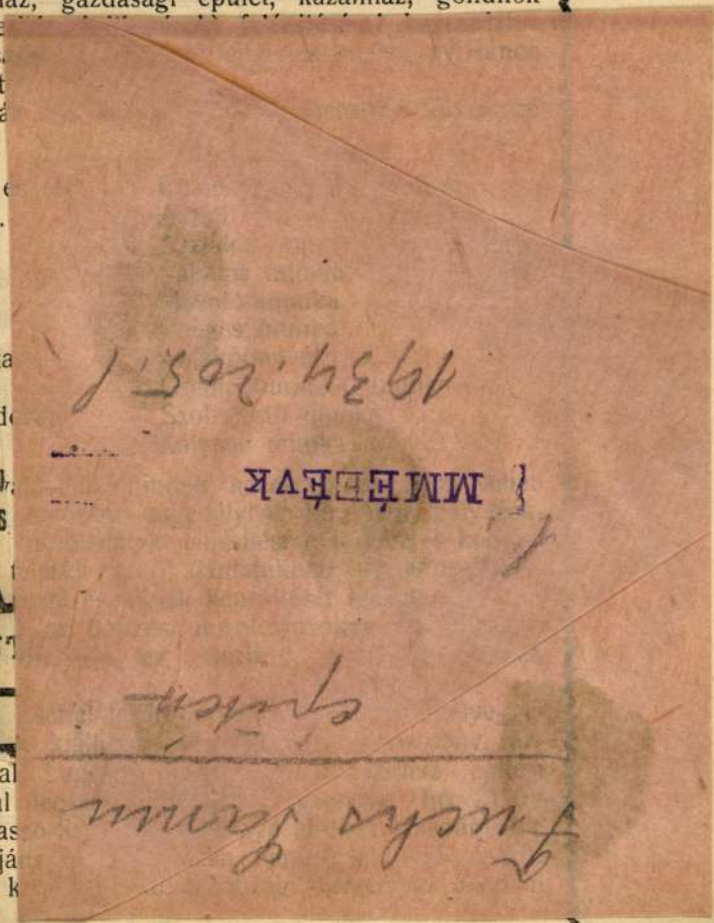

épület és műk

Vállalkozók, bányatulajdonosok

téglagyárak és egyéb ipartelepel

Több nagy vasutépitési leltár előnyös n
budapesti, vagy vidéki készleteimből, fö
árakon tetszés szerinti mennyiségekben,
méretekben azonnal szállithat

Kölcsönhasználatra is!

bárminemü görpálya és iparvasuti sin
kavics-, föld-, kő- és faszállitókocsikat
forditókorongokat, forditókorongok vasg
és forditólemezeket; ▭ ▭ ▭
hordozható-, fix-, és iparvasuti váltó
acélkerékpárokat minden nyomtávhoz
lokomobilokat, épitési és centrifugál-sz
egyéb épitési szerszámokat és segéd

SCHLESINGER A

BUDAPEST, V. ker., VÁCI-U

Somogyvármegye alisp

16817/1909. szám.

Árleitési hirdetm

Érkezett, 1905 aug. 24.

773/1905 sz.

Beszterczebánya város tanácsa a városi múzeum számára megvett Cserey-féle gyűjt. vételárának f. évi II részl. kiutalványozását kéri. (válasz. 2000 K elküldetett. IX. 9. e. i 506/904, 559/904.)

Fuchs Rezső

festő

1899 – 1904

Éimisk 1930.

83. l.

Medvedze h. n. I. 88.

Fuchs Rikárdné

kisplasztika

1931-34

[illegible] Iparm. Isk. Évk.

1930-34, 45 l.

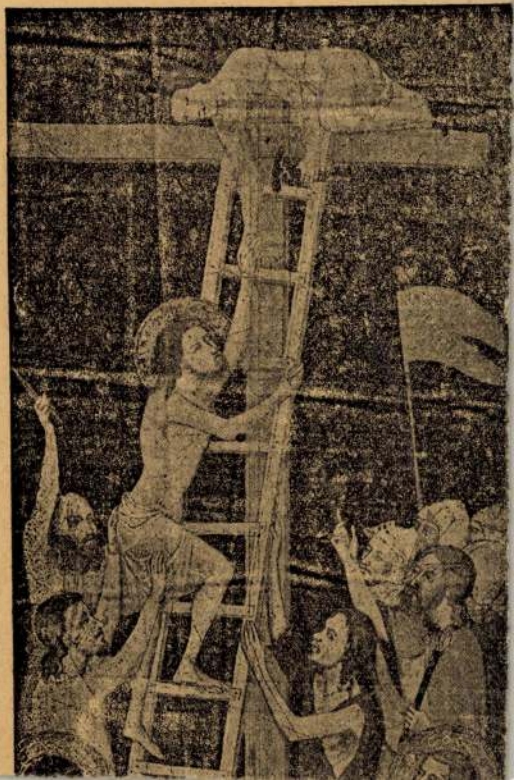

Fuchs Samu M.D.K.

zalaegerszegi épitési vállakozó

A kaposvári városháza kivtelezője a a Gráner és Fia céggel közösen. 1902.

Terv: Kopeczek György és Kertész Róbert

Zádor Mihály: Kaposvár, p. 1964. 216.1.

Fuchs Samu

Fuchs Samu építészmérnök és építőmester. V. Rudolf trónörökös-tér 1.
112-918

Bptávb 1940 szept.
u 1942 jan.

Érsekujvár.

Az előtérből ostromlott vár
kal lövöldöznek, lovasok küzde
hegyek közt pedig Nyitra város
a vár felett:

NEVHEVSEL

és fölül: Abrisz der Festung Ne
May: Armada vnderm

Rm., mér. a rl. 26.6: 31.

69-92-4

MDK

Fuchs Pál

Ucca, paszt.
Fenyőerdő, paszt.
Pavillon az erdőben, paszt.
Őszi erdő, paszt.
Tánciskola, olaj

XII. Tavaszi Szal. N.Szal. 1937. máj.

9 l.

MDK

Fuchs Pál

Kitüntető elismerésben részesült

XII. Tavaszi Szal. N.Szal. 1937. máj.
4 l.

MDK

Fuchs Pál

Péter A: A hónap kiáll. Tükör, 1936. máj. 379 l.

Fuchs Pál

szerepel az Arcképfestők kiállításán.

Újság 1935. X. 6.

Fuchs

szobrász

Szinyei Társaság kiállítása - Ernst Muzeumban - szobor
ral szerepel.

8 órai Ujság
1935.VI.6.

Fuchs Pál

Festőművész

Magyar akvarell-és Pasztellfestők Egyesületének jubiláris kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

U j s á g
1933. VII.21.

Fuchs Pál

szerepelt az Arcképfestés kiállításán a Nemzeti szalonban.

BF 1935. F. 6.
(Ybl Ervin)

Fuchs Pál

Uj holoubom (Kossuth Lajos-12)
attriállításra vezeint.

B. H. 934. XI. 25.

MDK

Fuchs Pál

Fiufej, olaj

Tavaszi Szalon katalógusa, 1929. máj. 1o 1.

sti palota, egyemeletes, 2+3+2 ablakos,
ródásu erkéllyel, barokk-rokokó stílü.
alittal. Kapu mellett két vázával, felet-
ai rokokóstilüek. ÓEmeleti teremben
ala, 1774. Ugyanitt Huetter Lukács
a kandalló feletti kép is. Androvics
e. Mestere Mathias Gerl. Az 1827-es

zy Ferenc. MM, VIII-1932, 246-25o l,
yi Miklós: Eger müvészetéről. Bp,
18, 21, 37. kép - Breznay-Karczos:
l, képpel - Eger V és MV.Bp. 1951, 24 l/

Fuchs Pál.
Reti István tanítványa,

A Képzőművészeti Főiskola növendékeinek kiállításán munkája szerepel.

Ujvidék, 1928. május 20.

Fuchs Pál,
Réti István tanítványa.

Rajzai szerepelnek a Képzőművészeti Főiskola növendékeinek kiállításán.

Ujvidék, 1928. Máj. 20.

MDK

FUCHS PÁL

kitüntető elism.

17. Tav.Szal. dijnyert. névsora. N.Szal. 1942. jun.

MDK

Fuchs Pál

Női akt, of.

Akt kiáll. Uj Szal. 1934. nov. 3 l.

MDK

Fuchs Pál, festő. Müvei:

Hölgy arcképe, of.-

Női arckép, of.-

Nemz. Szal.Müv. Egyes.- Magy.Arck.fest.Társ.repr.
Arck.Kiáll.katal. - Bp. 1935 okt. 5-2o-ig.

MDK

Fuchs Pál, festő.

Nemz. Szalónban: Szinyei Tars Tavaszi Szalónja
(rendezte Szőnyi István és Herman Lipót)
PN 1937 V. 16

MDK

Fuchs Pál

Szerepelt a Nemzeti Szalon kiállitásán.

Cikk: Arcképfestők kiállitása.

B.H.1935.okt.6. 18.1.

MDK

Fuchs Pál

Portréi a Magy.Arcképfestők kiállitásán.

Cikk: Arcképfestők a Nemzeti Szalonban.

Magyar Hirlap 1935.okt.8.

Fuchs Pál MDK

Rózsadombi kert, olf.
Ablaknál, olf.

Munkácsy Céh IX. kiáll.
Nemzeti Szalon 1936. máj.

MDK

Fuchs Pál: Tavaszi táj, olf.
Borus tavaszi táj, olf.

Nemzeti Szalon, 1936. ápr.
XI. Tavaszi Szalon

MDK

Fuchs Pál, festö

Ausztriai táj. Vizf.

Nemzeti Szalon.-MAPE XX.jub.kiáll.1935.dec.2o.-
1936.jan.6. Kat.

Fuchs Pál MDK

Félakt, olf.

Nemzeti Szalon 1936. febr.-márc.
KUT kiállitás

MDK

Fuchs Pál festőművész szerepel az Ernszt Muzeum Tavaszi Szalonján.

Pesti Hirlap. 1938.április lo. lo. 1.

MDK

Fuchs Pál, festö

Réti István tanitványa.

(e.a.):
A Képzömüv. Föisk. növ. kiáll. - Mücs.
Ujság. 1928. máj.2o. 22.l.

MDK

Fuchs Pál, graf.

Réti-osztály igazi kvalitása mutatkozik rajzán.

(e.a.):

A Képzömüv. Föisk. növ. kiáll. -Mücs.
Ujság. 1928. máj.2o. 22.1.

MDK

Fuchs Pál,

művei kiválnak a többi munka között.

Ybl Ervin: Kép- és szoborkiállítások.
B.H. 1934 nov. 25. 2o.1.

MDK

Fuchs Pál

kitüntető elismerés

N.Szal. Tavaszi szalon 1937.

MDK

Fuchs Pál festő

/e.a./ : A Szinyei Társaság Tavaszi Szalonja. Ujság. 1937. V. 16.

Fuchs Pál
Női fej, kréta
Női fej, paszt.

O.M.Kir.Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 17 l.

FUCHS Pál

SOMOS Péter: A síró özvegy. = Népszava, 1993. jan.19. 6.ill.

Fuchs Pál

Félakt, olaj

KUT kiáll. N.Szal. 1936. febr. 2 l.

Fuchs Pál

Korrngr

l.

Ruzicska Herend

63. l.

Fuchs Pál

Ausztriai táj, vízf.

Nemzeti Szalon

MAFE 20-ik jub.
kiáll. kat. 1935. dec.
20 - 1936. jan. 6.

Fuchs Sál

A Szinyei Társaság
Tavaszi Szalon kiállításán kitüntetés elismerés.

Magyar Művészet
1936. 191. l

Fuchs Pál

1924/25 – 1929/30

Ferkèpzomfoiskèvk

B. l.

szicizmus váltja fel, amelynek nagymesterei *Inigo Jones* és *Sir Christopher Wren* (l. o.). A két mester iskolát csinált; hosszú emberöltőkön ke-

Fuchs Pál

50 Félakt olajf. 200.—

Nemzeti Szalon 1936
Kut febr.-márc

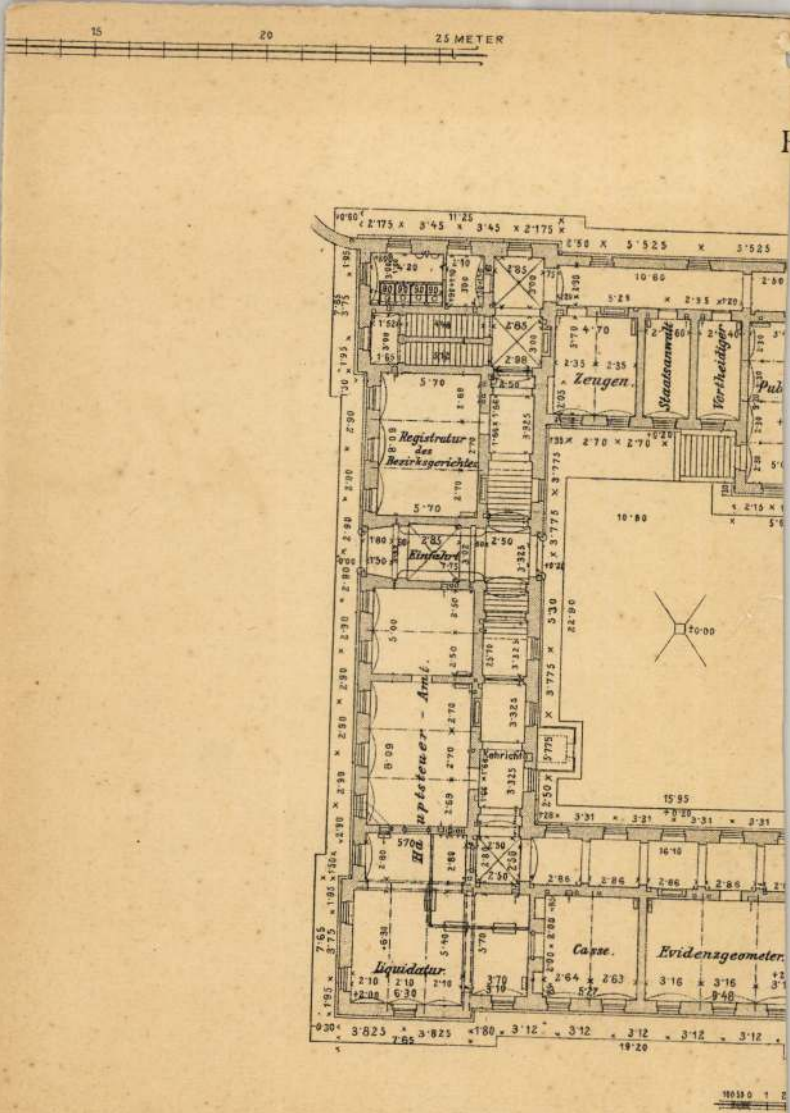
15
20
25 METER
Zeugen.
Staatsanwalt.
Vertheidiger.
Registratur des Bezirksgerichtes.
Einfahrt.
Amt.
Liquidatur.
Casse.
Evidenzgeometer.

Fuchs Ottó

Fuchs Ottó okl. mérnök és épitő-mester, V. Rudolf trónörökös-tér 1.
O112-918

Bptávb 1940 szept.
– 1942. jan.

T. 3828.

, jobbra pedig Esztergom vára
t, hová hajóhid vezet. Párkány
alakja élénkiti. Felirata fölül

)GONIO.

1. Danubio f. és befejezése:
ni .

)m.

-92-4.

Fuchs Otto

1901/2, 1903/4

Ferkèpzomfoiskèvk

83. C.

István szobra 97
Zádor István: Feketekalapos hölgy 101
Zólyomi Zierlich Bezső: Judit 85
Zsigmondyné Járnay Edit: Őszi virágok . . 48
Zsótér Ákos: Hamburg 199
— Kettős tanulmány 196
— Női arcmás 197
— Tanulmány 197

munkák 173
Lenhardt György: Téli tájkép 71
Ligeti Miklós: Scitovszky Béla. — A május—júniusi szám címlapján.
— Sorg Antalné siremléke 162
Sz. Lohvag Ernesztin: vizeki Tallián Zsigmondné 47
illyefalvi Lőte Éva: Ádám és Éva 99
Lux Elek: Bánat 134

Magyar Mannheimer Gusztáv: Tavasz . . . 112
— és Eisenhut Ferenc: Mennyezetkép a New-York-kávéházban 31
— „ „ 32
— „ „ 33
Magyary Kossa Aninó: Virágcsokor . . . 124
Markup Valéria: Tihanyi út 234
Martonosi Baráth Lajos: Bertalan udvar . . 45
Málnay Béla: A Scheiner-család sirboltja a rákoskeresztúri temetőben 159
Mányoki Ádám: Önarckép 12
Márk Lajos: Mohai görög 226
— Portré 101
Márkus Lili: Relief 153
Medgyessy Ferenc: Akt lóháton 192
— Álló női akt 195
— Dombormű 193
— Fekvő női akt 190
— Gyermekfej. — Az októberi szám címlapján.
— Portré 195
— Ülő női akt 191
Meilinger Dezső: Ebéd után 191
Mészáros Anna: Panni néni 177
Mikle Károly: A Krisztina körúton építendő öröklakásos társasház terve 234
Mittai P. Aladár: Dr. Pechány Adolf 144
Mokry Aladár: Tanulmányfej 152
Molnár C. Pál: Menekülés Egyiptomból . . 39
— Szent Ferenc prédikál a halaknak . . 42

FUCHS MIHÁLY, asztalosmester

Pesti aszatols kontár volt 1828-ban.-Terézvárosi lakos.-Helyrajzi szám: 855.-Összeirási szám: 2379.- 47.old.

BATÁRI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban
[illegible]9.old.

Az Iparműv.Múz.Hopp Ferenc Múz.Évkönyve. XIII. 1970. Bp. 1971.

Fuchs Miksa, szabómester

1872-ben a soproni naptárban a sztrajk idején szerepel. 34.old

László Ernő: A soproni szabólegények sztrajkja 1872-ben. 29.old

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XIII.1959. Sopron

Ø

Fuchs Nándor

épitőm.

Satoraljaujhely

Élete

ha kell, lásd

Csíkv Templénvm

Szemelyi adatár

62. hasáb

Messalina III. 142.

Fuchs Sándor

és építésvezető és Kovács András vezető irányításával az Országos Műemléki Felügyelőség Egri Építészeti Irodája végezte a mátraverebélyi r.k. templom helyreállításának építészeti munkálatait 1963-64-ben.

Czeglédi Ilona - Koppány Tibor: A mátraverebélyi r.k. templom. Magyar Müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 kép, 31-53 l., Német resumé.

31.l.

FUCHS, Mathias, rozsnyói kőművesmester

M. F. Maurergesell, 5 éves lánya meghalt (1848, II. kötet, 702.l)

Preßburger Zeitung
(Gothan)

Fuchs Nándor

és munkatársainak tervei alapján állították helyre Boldogkő, Ónod és Szerencs várát.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Gerő László

stb.: Magyar Műemlékvédelem I. (1949-1959) Budapest, 1960. 941.

N.D.K.

Fuchs Nándor

A mátraverebélyi plébániatemplom müemléki helyreállitásánál épitésvezető

Épitész Koppány Tibor

Magyar Épitőművészet 1965/6. 39.1.

Fuchs Sándor M.D.K.

A pácini Alghy-Mágócsy várkastély helyreállitási munkáinak épitésvezetője

Kissné Nagypál Judit: A pácini Alaghy-Mágócsy ren. várkastély helyreállitásáról

Müemlékvédelem, 1964/4. 232. l.

M.D.K.

Fuchs Nándor

Váraszó, középkx románkori templomrom helyreállitásánál épitésvezető.

Magyar Építőművészet 1965/4. 52-53.l.

Fuchs Nándor

A sárospataki vár helyreállitási munkáin dolgozott

építésvezető, 1958-tól

Dötsch Mihály: A sárospataki vár helyreállitása

Magyar mű emlékvédelem 1961-1962. Bp. 1966. 85.l.

Fuchs Nándor építésvezető

M.D.K.

Közreműködött a Pácini Alaghy-Mágócsy várkastély Helreállitásánál / építésvezető , OMF egri építésvezetőség /

Kissné Nagypál Judit: A pácieni Alaghy-Mágócsy reneszánsz várkastély helyreállitásáról Müemlékvédelem, 196 /4

Fuchs Nándor építésvezető

/ építésvezető , OMF egri épi-
tésvezetőség /

Fuchs Nándor

vezette a mátraverebélyi rk. templom helyreállítási munkálatait 1963-64.

Dercsényi Dezső, Entz Géza stb. i Magyar műemlékvédelem, 1963-66. Budapest 1969.

311

Fuchs Pál

festő

l. Tavaszi Szalon

XIII.

A M. Kir. Postatakarékpénztártól

16136

G.

Műemlékek országos bizottsága

55.000 — lejó — 62

— 200 Kiküld. 64

— 165 Budapest

— 225 [illegible]

IX. Hőgyes Endre u

Hivatalból díj átalányozva

Fuchs Pál

Szinyei Társaság
kitüntető elismeré-
se.

Mikor, mivel
emlitve

1936

Tav. Szalon Kata-
logus

Képrőmüv, fürsta-
anyak.
Rónai M.

MDK

Fuchs Richard, festöm.

148. Reggel a Garda-tavon. Olf. 50x75. Jelzett.

Festmények, rajzok, metszetek. -97. aukció
Árv. Közl. 1941. márc. 2. rk. sz. - Kat. 23. old.

MDK

Fuchs Pál

Női fej, kréta

" " paszt.

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Muz. 1924.

17. l.